



Katarina Kolega

MALA SCENA

DVADESETOGODIŠNJE PUTOVANJE



*Naš kazališni život nije se dao razdvojiti od našeg svakodnevnog života.
Stvarati kolektivno bilo je isto što i živjeti kolektivno.
(Rudolf Steiner)*

**ROMAN IVICA VITOMIRA I ZVJEZDANA
TOČNO U PODNE 6. PROSINCA 1989.**



Biblioteka Mala scena

Katarina Kolega: *Mala scena — dvadesetogodišnje putovanje*

Izdavač Kazalište Mala scena
Medveščak 2; 10000 Zagreb
tel. 468 33 52; fax 468 33 70
info@mala-scena.hr
www.mala-scena.hr

Za izdavača Vitomira Lončar i Ivica Šimić

Glavna i odgovorna urednica: Vitomira Lončar

Prijelom i grafičko oblikovanje: Ivica Šimić

Vizualni identitet: Bruketa&Žinić om

Lektura i korektura: Neli Mindoljević

Fotografija na koricama: Irena Sinković

Priprema za tisak: Kaligraf, Zagreb

Tiskano u tiskari Kerschhoffset Zagreb, studeni 2009.

Sva prava pridržana

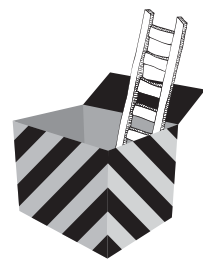
ISBN 978-953-7208-06-6

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice
u Zagrebu pod brojem 722707

Zahvaljujemo Turističkoj zajednici grada Zagreba
i tvrtki B.net na potpori pri izdavanju ove knjige.

EU NET ART
ASSITEJ
EPICENTAR





MALA SCENA
DVADESETOGODIŠNJE PUTOVANJE

1989-2009



Vitomira Lončar i Ivica Šimić, praznizvedba *Ovčjeto va mašte*,
DV Tratinčica, Zagreb 1. srpnja 1986.
Foto: Krešimir Bosiljevac

MALA SCENA

Dvadesetogodišnje putovanje 11

REPERTOARNI PUT MALE SCENE

Kazalište participacije 76

PREDSTAVE ZVJEZDANE LADIKE

Ciklus predstava Zvezdane Ladike 111

Dramski studio Male scene 123

PREDSTAVE IVICE ŠIMIĆA

Rađanje estetike 132

Fascinacija nizozemskim kazalištem 139

Drame Pauline Mol 149

Plesne predstave za djecu 159

Poetska drama za djecu 169

Viteške priče 175

Angažirane predstave za mlade 193

Predstave za najmlađe 209

Put oko svijeta – neverbalne predstave za najmlađe 217

Angažirana drama za djecu 236

Večernja scena Male scene 243



MALA SCENA I RAZLIČITI REDATELJSKI PRISTUPI

Dobri duh kazališta – Vlado Habunek	268
Enigmatske varijacije Neve Rošić	278
Proslava desetog rođendana s Jürgenom Flüggeom	280
Mateja Koležnik u Maloj sceni	284
Dramske adaptacije romana Silivije Šesto u režiji Ladislava Vindakijevića i Snježane Banović	286
Mlade redateljske snage Dora Ruždjak, Tea Gjergjizi, Tomislav Pavković i Nora Krstulović	294

FESTIVAL MLIJEČNI ZUB 309

KOTRLJANJE ONKRAJ POZORNICE MALE SCENE	321
Paket urbane kulture, Biblioteka Male scene, Kazalište na engleskom	

VJERNI SUPUTNICI MALE SCENE

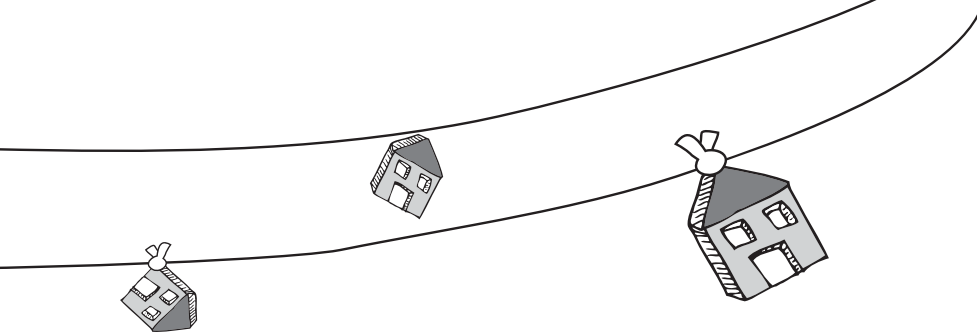
Dinka Jeričević	331
Ivica Zadro	335

KAKO JE NASTALA OVA KNJIGA 339

Kronološki pregled predstava	345
Popis mjesta gdje je gostovala Mala scena	374
Popis suradnika	379
Bilješka o autoru	382

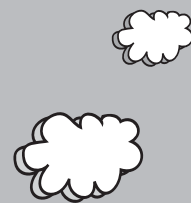


Foto: Irena Sinković



Poput svih putnika koji željno iščekuju putovanje, oboružani entuzijazmom i ogromnom energijom, Ivica Šimić i Vitomira Lončar, zajedno sa Zvezdanom Ladikom i Romanom Šuškovićem Stipanovićem, prije dvadeset su se godina uputili u pustolovinu izgradnje vlastitoga kazališta. O njemu su dugo snivali, a otkako postoji Mala scena, kazalište je za njih neodvojiv dio života, njihov prvi dom jer manje borave tamo gdje spavaju. *Naš kazališni život nije se dao razdvojiti od našeg svakodnevnog života. Stvarati kolektivno bilo je isto što i živjeti kolektivno.*¹ – u tim se riječima Rudolfa Steinera prepoznaje životni credo tih kazališnih sanjara i osnivača Male scene.

¹ Nicolas Domenach: „Sjaj i dekadencija kolektivnog stvaranja“, *Prolog*, br. 27, 1976.



DVADESETOGODIŠNJE PUTOVANJE

PRIPREME ZA PUT

*Pamtim uzbuđenje igranja predstava. Putovanja.
Druženja. Atmosferu zajedništva.*

Pripreme za dug umjetnički put počele su sasvim nesvjesno, početkom sedamdesetih godina prošloga stoljeća, u mladenačkoj dobi Ivica Šimića i Vitomire Lončar. Tada su oboje bili članovi Dječjeg, a kasnije Omladinskoga studija Zagrebačkoga kazališta mladih, popularnog PIK-a² u Preradovićevoj ulici. Zahvaljujući uglednoj redateljici i dramskoj pedagoginji Zvezdani Ladiki, koja je vodila te studije, upoznali su scensko stvaralaštvo i stekli prva kazališna iskustva. *Tu je bio korijen svega što se kasnije događalo*, prisjeća se Ivica, *postojalo je mjesto gdje smo uistinu živjeli. Svaki smo dan nakon škole odlazili u PIK i svi smo doživljavali kazalište kao nešto što je dio našega života, što nam pripada i čemu mi pripadamo*. Nastupali su u mnogim Ladikinim predstavama kao što su *Kolo oko svijeta, Kolo oko domovine, Na vjetru svirala, Ferije u Moskvi, Pozdravi nekog, Nevidljivi Leonard, Koraci, Plameni cvjetovi* i dr. Jedna od Zvezdaninih najboljih i nezaboravnih predstava, *Mačak Džingiskan i Miki Trasi*, premijerno izvedena 1971.³, zauzima posebno mjesto u lvičinu i Vitomirinu sjećanju. Pustolova Mačka Džingiskana tumačio je Ivica, Smiljku koja ga vjerno čeka Vitomira, a njihova prijatelja Mikija Trasija Roman. Ni slutili nisu da će se te uloge uskoro preslikati na njihov stvarni život. Postali su nerazdvojni prijatelji, a dvadesetak godina kasnije Ivica i Vitomira su se vjenčali. Ta je predstava obilježila njihove živote, a ujedno je bila i sjeme iz kojega će nakon petnaest godina niknuti novo kazalište. Radom na predstavi stvarala se, naime, jezgra Male scene.

S predstavama PIK-a obilazili su gradove po Hrvatskoj i inozemstvu. Zvezdana je osmišljavala i novogodišnje programe koje su izvodili po raznim ustanovama i organizacijama. *Bili smo ekipa koja se čvrsto držala zajedno, putovala okolo s predstavama, uživala u stvaranju i međusobnom druženju. Imali smo Zvezdanu koja je bila naša kazališna majka, imali smo nezamjenjivu atmosferu. To vrijeme našeg života ostavilo je trajan trag u nama i obilježilo nas je kao ljude, ali i kao umjetnike*, kaže Ivica. S time se slaže i Vitomira

² Prvi naziv bio je Pionirsko kazalište (1948. –1950.), zatim mijenja ime u Zagrebačko pionirsko kazalište (1950. –1967.) i na kraju u Zagrebačko kazalište mladih (od 1967. do danas). Mnogi to kazalište i dalje nazivaju PIK (Pionirsko kazalište).

³ Premijera je bila 1. veljače 1971.

kojoj je to najupečatljiviji dio života, temelj mog umjetničkog, ali i osobnog života. Pamtim uzbuđenje igranja predstava. Putovanja. Druženja. Atmosferu zajedništva. Osjećaj pripadanja. Sve se u životu kasnije referira na to poglavlje života, sve se uspoređuje s tim razdobljem, s tim emocijama, sjećanjima... Ivica Zadro mi često zna reći neka se više maknem iz tih dana i počnem živjeti realan, sadašnji život, a ne da stalno uspoređujem sve što mi se događa danas sa sjećanjima iz doba sedamdesetih. Ne ide. PIK je bio svaki slobodni trenutak i jača su mi sjećanja na vrijeme tih par sati svake večeri u PIK-u od, recimo, druženja u gimnaziji. Cijeli su se dani fokusirali na večer, odlazak na probe ili predstave i PIK je bio centar moga života. Ostao je do danas najživlji dio mojih sjećanja.

Vesna Parun, Mačak Džingiskan i Mikitrasi, režirata Zvezdana Ledika 1971.
Na slici Željko Mazur, Vitomira Lončar i Ivica Šimić, 1976.
Foto: arhiv ZKM-a



SUBOTNJE VOŽNJE U "FIĆI" I "STOJADINU"

Ni jednog jedinog sela nije bilo u kojem nismo bili u školi i davali predstave.

Zato i ne čudi da su život odlučili posvetiti kazalištu. Početkom 1980-ih godina završili su studij glume na zagrebačkoj Akademiji dramske umjetnosti – Vitomira je diplomirala 1981., a Ivica 1983. Primljeni su u ansambl Zagrebačkoga kazališta mladih i nastavili raditi s jednakom energijom koju su imali kao mladi polaznici Zvezdanina studija.

Budući da je Zagrebačko kazalište mladih tih godina imalo samo Komornu scenu L-99 u Preradovićevoj ulici, sa samo 99 sjedala, veće su se predstave izvodile u prostorima izvan kazališta (DDT, Ivanićgradska, SKUC). Unatoč oskudnim prostornim uvjetima, a možda baš i zbog toga, u ansamblu je tih godina vladala, kaže Ivica, *ljubavnička atmosfera*. Stvarale su se izvrsne predstave nagrađivane na mnogim festivalima. Ivičina prva profesionalna uloga bila je uloga Vuka u predstavi *Igrajmo se Crvenkapice* redatelja Damira Munitića premijerno izvedenoj 1984. godine. Za tu je predstavu dobio svoju prvu nagradu – Nagradu hrvatskoga glumišta. Na Međunarodnom festivalu dječjeg i omladinskog kazališta *SchauSpiele* u Münchenu 1985. godine oduševila je ravnatelja minhenskoga Kazališta mladih (Shauburg – Theater der Jugend) Jürgena Flüggea. Zadivila ga je Ivičina i Vitomirina glumačka spontanost te im je dao telefonski broj i predložio zajedničku suradnju. Nisu ni sanjali da će taj poziv, godinu kasnije, biti od presudne važnosti za njihovu daljnju karijeru i stvaranje novoga kazališta. Nakon uspješnoga gostovanja, iste je godine uslijedila praižvedba komada Dubravka Jelačića Bužimskog *Osvajanje kazališta* u režiji Joška Juvančića. Ta je predstava bila središnji događaj Zagrebačkoga kazališta mladih. Prikazala je umjetnički žar s kojim se, u neprikladnim uvjetima, u tom kazalištu stvaraju predstave. Izvrsnost svih njezinih elemenata (od glume i uglazbljenih stihova do kostima i scenografije), *govori da je riječ o istinskoj ljubavi prema kazalištu*⁴, zapisala je Antonija Bogner Šaban. Glumac je u njoj mogao pokazati sve svoje umijeće pa je Vitomira za ulogu Žutoga dobila svoju prvu Nagradu hrvatskoga glumišta.

⁴ Antonija Bogner Šaban: „U zrcalu povijesti“, monografija *Pedeset godina Zagrebačkog kazališta mladih*, uredila Antonija Bogner Šaban, Zagreb, ZKM, 2000.

Pored profesionalnog angažmana, slobodne su trenutke provodili sa Zvezdanom, glumeći u njezinim prigodnim mjuziklima za Muzičku omladinu. U Vitimirinom bijelom „fiči“ i „stojadinu“ Ivičina oca Zvonka Šimića subotama su odlazili u okolicu Varaždina. Tamo im je savjetnica prosvjetno-pedagoške službe Ivanka Kunić organizirala nastupe po selima kao što su Vinica, Druškovec, Radovan, Vidovec, Soblinec, Cestica, Petrijanec i dr. U ta zagorska sela kazalište je rijetko dolazilo, njihovi najmlađi stanovnici najčešće ga nikada nisu posjetili. *Jedno nam nam je vrijeme pomagala Muzička omladina, a kasnije smo to sami organizirali i prošli smo, na primjer, od Novog Marofa do granice Mađarske, svako selo. Ni jednog jedinog sela nije bilo u kojem nismo bili u školi i davali predstave jer mi smo uvijek željeli raditi predstave za djecu i mlade, i to mnogo predstava, da*



Vitomira Lončar, Miro Čaušević i Ivica Šimić na Krku
Foto: osobni arhiv

*možemo svakom djetetu doći, svakom se djetetu približiti⁵, prisjećala se Zvezdana Ladika u radijskoj emisiji *Portret umjetnika u drami*.*

Izvedeci predstave po domovima za kulturu ili predvorjima škola, čak i u školskim kuhinjama, uvjerili su se da je za radost kazališnoga stvaranja potrebna samo velika glumačka energija i vještina te kreativan redatelj – što je Zvezdana Ladika svakako bila, a od stvari samo kovčeg s kostimima i rekvizitima, nekoliko paravana i auto. *Bilo nam je jako zabavno, prisjeća se Vitomira, djeca su nas odlično prihvaćala – jednom riječju, uživali smo u tim subotnjim putovanjima. Kroz to se oblikovala misao da bismo možda mogli pokušati živjeti izvan ustaljenog sustava u instituciji. Kako je vrijeme prolazilo, tako nas je ta misao sve više vodila prema odlasku iz angažmana i prema stvaranju vlastitoga kazališta, ako tako nešto nije bilo pretenciozno reći u tom trenutku.*

U profesionalnom se angažmanu, naime, polako počela gubiti energija zajedništva na koju su bili naviknuti. Nestao je početni entuzijizam, kazalište je, prema lvičinu i Vitomirinu mišljenju *gubilo svoju staru atmosferu. Sve smo se manje nalazili. Činilo nam se da možemo više od onoga što se od nas očekivalo.*

Nezadovoljni time, jednog proljetnog dana 1986. godine u restoranu *Šumski dvor*, zbog *srušenih snova smo se napili i odlučili napraviti nešto svoje. No nismo imali ideju što*, otkriva lvića. Sjetili su se poziva Jürgena Flüggea te su ga, dodaje Vitomira, *nazvali i pitali ga, ako bismo nešto napravili i to bi bilo dobro, bi li nas pozvao u Njemačku da igramo. On je promptno odgovorio da bi i neka krenemo raditi. To nam je bio veliki poticaj i u najtežim trenucima nas je ideja da ćemo to što napravimo pokazati možda u Theatru der Jugend održavala u 'visokoj temperaturi'. Zvezdana je već prije bila spomenula jednu adaptaciju Kraljevine na zrnju graška češkog autora Jirzija Srede pa smo posegnuli za tim predloškom. Tako se od prve ideje, zatim predstave pa do kazališta sve odvijalo prirodno. Jedno je vuklo drugo, želja za samostalnošću bila je sve veća, energija je bila ogromna, gotovo neiscrpna i kroz tu silnu želju, ljubav i energiju nastalo je – kazalište.*

⁵ Gordana Ostović: *Zvezdana Ladika, Portret umjetnika u drami IV*, ur. Borben Vladović, Zagreb, 2000.





PUSTOLOVINA POČINJE

Iz današnje je perspektive otići do Münchena jedno sasvim malo gostovanje, a tada nam je to bilo nezamislivo daleko!

U kolektivnom stvaralaštvu redateljice Zvezdane Ladike, glumaca Ivica Šimića i Vitomire Lončar te skladatelja i dugogodišnjeg Zvezdanina suradnika Ladislava Tulača nastala je prva predstava službeno još neproglašenog kazališta Male scene – *Kraljevna na zrnu graška*, pod naslovom *Cvjetovi mašte*. Premijerno je izvedena 1. srpnja 1986. godine u Dječjem vrtiću *Tratinčica* u zagrebačkim Dugavama. Bila je osmišljena u tada popularnoj formi kazališta participacije koje pretpostavlja sudjelovanje gledatelja jer su, objašnjava Ivica, *to znali raditi. Sa Zvezdanom smo cijeli život radili takve predstave*. Osim mališana, u publici je sjedio i Jürgen Flügge koji je išao u Šibenik, na Međunarodni festival djeteta, a zbog Ivica i Vitomire zaustavio se u Zagrebu. Iako je ta prva izvedba trajala gotovo sat i pol, *bila je preduga i tehnički dosta 'šlampava'*, priznaje Vitomira, *no prštala je onim što su poslije imale sve predstave Male scene – žarom i željom za igrom*.

Zbog toga se svidjela Jürgenu koji ih je pozvao u svoje kazalište. *Rekao nam je da skratimo predstavu, prevedemo i naučimo na njemačkom te da će nas pozvati igrati u njegovu kazalištu u proljeće 1987.!*

Bacili su se odmah na posao. Učili su tekst na njemačkom, istovremeno su predstavu izvodili po vrtićima jer se kazalište participacije može mijenjati, poboljšavati i doradivati jedino u kontaktu s publikom. *To nam je bio putokaz kakva se pitanja od publike mogu očekivati*, objašnjava Vitomira. Istražujući njezino idealno vrijeme trajanja i izvedbene granice, snažno su se trudili dovesti je do savršenstva, pripremajući se na taj način za važan i za Malu scenu presudan put. *Dakako da nismo ni slutili da će nam taj put promijeniti život i zauvijek ga povezati uz kazalište Mala scena*, kaže Vitomira. *Iz današnje je perspektive otići do Münchena jedno sasvim malo gostovanje, a tada nam*

Vitomira Lončar i Ivica Šimić, praiizvedba *Cvjetova mašte*, DV Tratinčica, Zagreb 1. srpnja 1986.
Foto: Krešimir Bosiljevac



Vitomira Lončar, praizvedba *Cvjetova mašte*,
DV Tratinčica, Zagreb 1. srpnja 1986.
Foto: Krešimir Bosiljevac

je to bilo nezamislivo daleko i važno! U svakom pogledu. Dobiti poziv za tako značajno putovanje, pronaći auto koji može prevaliti tako dalek put, igrati na stranom jeziku koji inače ne govorimo... svi su elementi bili gotovo pa nedostižni, a mi smo ih savladali i to više nego uspješno!

Naposljetku se trajanje *Kraljevine na zrnu graška* ustalilo na pedeset minuta (koliko i danas traje), a život Male scene započeo je punim plućima. Dok su s *Kraljevnom* obilazili vrtiće, Ivica je pripremao novu predstavu s redateljem Radovanom Milanovom, koji ih je podučavao njemački. Bila je također u poetici kazališta participacije, a zvala se *Pale sam na svijetu*. Ona je, uz *Kraljevnu na zrnu graška*, postala njihovom najdugovječnijom predstavom.

Silan trud oko *Kraljevine* i iscrpno pripremanje za putovanje u Njemačku, već su se iduće godine višestruko isplatili. U minhenski *Theater der Jugend* stigli su krajem ožujka 1987. godine. Pet izvedaba *Kraljevine na zrnu graška*, na njemačkome prozване *Blumen der Phantasie*, publika je izvrsno primila pa im je Jürgen Flügge napisao preporuku u kojoj stoji: *Djeca i roditelji bili su dirnuti kvalitetom predstave, glumačkom lakoćom i njihovom muzikalnošću. Mislim da bi ostala kazališta trebala omogućiti toj skupini da posjeti njihov grad.*⁶



Jürgen Flügge, Ivica Šimić, Vitomira Lončar, Zvezdana Ladika i Ladislav Tulač u Münchenu 1987.
Foto: osobni arhiv

Zahvaljujući toj preporuci, počelo je putovanje Male scene po Njemačkoj s jednim autom i scenografijom na krovu. *Predstava je u Viersenu zbog našeg dugotrajnog putovanja i umora bila dekoncentrirana, no u Levenkusenu smo dobili sjajne kritike i postigli svoj drugi međunarodni uspjeh*⁷, ponosno ističe Vitomira.

⁶ Iz Izvješća Jürgena Flüggea svim kazališnim djelatnicima, 3. travnja 1987.

⁷ Izvedbe u Viersenu i Levenkusenu bile su 16. i 17. listopada 1987.

ZGODE (I NEZGODE) KAZALIŠNIH PUTNIKA

Najgore mi je u cijeloj priči bilo umrijeti kao Julija.

Kad su se vratili iz Njemačke, pridružili su im se Roman Šušković Stipanović i Nada Rocco koja je i u predstavama za MO s njima glumila. Zvezdana je pisala i režirala prigodne predstave i daljnje je tri godine osmišljavala po jedan novogodišnji mjuzikl (*Tri varljive priče, Tajne čudnovate šume i Šuć-muć priča*) po uzoru na one koje je već radila za Muzičku omladinu, a tijekom sezona režirala je *Romea i Juliju, Vagon prvog razreda* i *Mali zaljubljeni svijet* te predstavu kazališta participacije *Stvaramo bajku*. Budući da su kao polaznici Zvezdanina Omladinskog studija u Zagrebačkom kazalištu mladih glumili u mnogim njezinim mjuziklima, Vitomira i Ivica taj su žanr i stil glume prenijeli u Malu scenu. Nastavili su, pod imenom svoje nove kazališne skupine, putovati od mjesta do mjesta gdje su, najčešće u društvenim domovima i školama, izvodili predstave. *A u tim društvenim domovima, govori Vitomira, na zidu stari natpisi i ne skidaju se: Sretna Nova godina, Živio Dan republike, Sretno mladenci.*⁸

Poput svih putujućih glumačkih družina, ni njih nisu zaobišle različite peripetije. Priče i priče mogu se ispričati o iskustvu stečenom na tim gostovanjima.

Jedna od dražih dogodovština na putovanjima bila mi je u mjestu Martijanec pokraj Varaždina, prisjeća se Vitomira. Bilo je to usred zime sezone 1987./1988. Roman je bio Romeo, a ja Julija (nitko nikada ne bi rekao da bih ja mogla igrati Juliju, ali eto, u Maloj sceni sve je bilo moguće!). Uglavnom, prostor u kojem smo igrali na podu nije imao ništa doli natučenu zemlju. Bilo je ledeno. Prije početka predstave došao nam je organizator i rekao nam da imaju 'situaciju' jer da zbog zime nije došao autobus po malu djecu (vrtić i niži razredi osnovne škole), ta se djeca vani smrzavaju i bi li oni na podu ispred prvih redova mogli sjediti i gledati Romea i Juliju. Iskreno, u dvorani nije bilo ništa puno toplije nego što je bilo vani, ali ipak, unutra je bio nekakav program! I tako su na onaj ledeni pod smjestili dječicu koja su s uživanjem gledala predstavu premda je nama bilo užasno smiješno da igramo Romea i Juliju za tako mladu publiku. Najgore mi je u cijeloj priči bilo umrijeti kao Julija. Kostim Ike Škomrlj bio je tanka haljinica s polugolim rukama i kad sam legla na ledeni zemljani pod nikako nisam mogla dočekati da Roman/Romeo 'umre' i da predstava konačno završi. Tako smo (jednom od bezbroj puta u životu) odigrali predstavu za publiku kojoj nije bila namijenjena i u prostoru koji je bio sve samo ne kazališni.

Jednom prigodom, tijekom scene vjenčanja Romea i Julije, kleči zaljubljeni par te svećenik, Ivica Šimić, u toj svečanoj tišini i napetosti taman zausti da kaže 'Podaj Bože ovom paru svoj blagoslov' kad se odjednom, naglo i neočekivano, otvore vrata dvorane i 'neka plava kuta' (to je sve što je nesretni svećenik u tom zbunjujućem

⁸ Lada Puljizević-Grbin: „Mala scena na velika vrata“, *Vikend*, 16. prosinca 1988.

*trenutku uspio zapamtiti) počne mahati rukama i grmjeti: 'Ej, ej, čekaj malo! Stani malo ti tamo, kažem. Čija je ono crvena 'zastava' parkirana pred ulazom? Ajd' treba to maknuti – jer se ne može odvesti smeće'. Ništa nisu pomogli oštri pogledi, izvijanje obrve, nijemi znakovi. Naprosto, trebalo je maknuti 'zastavu' pa ponoviti scenu vjenčanja.'*⁹

O nevjerojatim putovanjima pripovijedali su tih godina i novinarima pa su čitatelji bili obaviješteni o raznim zgodama i nezgodama kazališnih putnika. *Vrijeme sunčano, scenografija na krovu. Začudo, tog dana nismo ništa zaboravili ponijeti. Sve je krenulo po planu. U automobilu sjede Ivica Šimić, Roman Šušković Stipanović, Zvezdana Ladika, Vitomira Lončar i Nada Rocco. Negdje na putu počelo se smrkavati, naoblačilo se, zasivjelo i – ubrzo počeli kiša pa snijeg. Na kraju puta, kad su već velike, guste snježne pahulje zastirale vidik, nakon skretanja s glavne ceste na neku sporednu kojom je valjalo stići do cilja, prije nego što je itko primijetio nešto neobično, našla su su se naša kola 'oči u oči' s vodenom bujicom, što se valjala prema nama. Bliski susret s tom tada razgoropađenom rječicom bio je neizbježan. Automobil je triput 'štucnuo' i – stao. A oko njega kaljava, žuta voda. Ni ceste ni nekog suhog otoka u blizini. Sama vodurina. U ispitivanje situacije htio je krenuti Ivica Šimić. Sve je u hipu bilo jasno: čim je otvorio vrata, Šimić ih je i zatvorio – voda je bila visoka koliko i automobilski prag. Izbora nije bilo, moralo se u vodu do koljena i izgurati automobil. Momci, Ivica i Roman, pokušali su ostati na visini i izgurati sve do kraja. Nijemo su se pogledavali, kimali, slijegali ramenima, pa su se počeli izuvati. U tom času uskočila je Zvezdana Ladika, neopravdano isključena iz tog aranžamana. Izula se i u svom stilu, smiješeći se, upitala: 'Dečki, kaj je? Bumo ga zgurali, ne?' I glumci su zajednički, bosonogi, podignutih nogavica, žureći da stignu u dogovoreno vrijeme na zakazan početak predstave, izgurali automobil iz vodene klopke. Čini se da je u toj akciji ipak najgore prošla Vitomira Lončar, koja je u zimskom kaputu upala doslovno u vodu do grla. Tragediju su ponešto ublažili seljani. Vidjevši glumce onako modre, pomodrjele i smrznute, brzo su donijeli vruću vodu, rakiju i ostale narodne lijekove.¹⁰ Mokrú odjeću zamijenili su kostimima, obukli su prvo što im je došlo pod ruku. Na povratku u Zagreb ljudi su ih čudno gledali kad su Preradovićevom ulicom hodali u medvjedem krznu, baroknim haljinama i šarenom harlekinskom kostimu.*

⁹ isto

¹⁰ isto



Ivica Šimić, Ladislav Tulač, Vitomira Lončar, Nada Rocco i Roman Šušković Stipanović na putu za Budvu. Foto: osobni arhiv



Perica Martinović
Foto: osobni arhiv

Roman Šušković Stipanović, Nada Rocco, organizator, Vitomira Lončar i Ivica Šimić u Boki Kotorskoj. Foto: osobni arhiv



Perica Martinović, Ivica Šimić i Vitomira Lončar na Vrbniku, nakon predstave *Tri varljive priče*. Foto: osobni arhiv



Ivica Šimić, Nada Rocco, Vitomira Lončar i Roman Šušković Stipanović
iznad Vrbnika na otoku Krku. Foto: osobni arhiv

Zvezdana Ladika *Tajne začarane šume i Djed Mraz*
 Vitomira Lončar, Ivica Šimić, Nada Rocco i Roman Šušković Stipanović
 Foto: osobni arhiv



Zvezdana Ladika *Tajne začarane šume i sv. Nikola*, 1991.
 Vitomira Lončar, Roman Šušković Stipanović i Perica Martinović
 Foto: osobni arhiv

POTRAGA ZA OAZOM KAZALIŠNOGA STVARALAŠTVA

Današnjim rječnikom reklo bi se da smo 'skvotirali prostor'.

Još od ZKM-a bili su naviknuti na nastupanje u raznim dvoranama, hladnim i često neprikladnim prostorima. No, nakon dvije godine postojanja Male scene, pomalo su se umorili od takvog života. Htjeli su pronaći mjesto koje bi bilo oazom njihova kazališnog stvaralaštva. Nakon mnogih obilazaka, željeli su napokon publiku pozvati k sebi. U tome im je pomogla Zvezdana i njezina prijateljica Flora Devčić Tolentino, zahvaljujući kojoj je Zvezdana počela raditi za Muzičku omladinu. U *Portretu umjetnika u drami* opisala je te dane neumorna traganja za prostorom: *Manjkao nam je prostor, manjkala nam je mogućnost, a znali smo da imamo podršku u publici. I kada se dogodilo da je meni pokojna gospođa Flora Devčić, koja je bila dugogodišnji organizator u Muzičkoj omladini i nama pomagala, javila da je našla takvu jednu dvoranu u koju bismo mogli ući, mi*

smo pohrlili, i tako smo evo došli u jednu dvoranu koja je bila sindikalna dvorana, a danas je mislim jedno od najljepših kazališta, ne bih rekla Europe, rekla bih cijeloga svijeta.¹¹

Ta sindikalna dvorana bila je zapravo Mjesna zajednica Đuro Đaković (kasnije preimenovana u MZ Medveščak), a u početku su je, zbog ostalih društvenih događanja, mogli koristiti tek nekoliko puta tjedno. *U proljeće 1988. teta Flora je rekla Zvezdani da u njezinoj blizini¹² postoji mjesna zajednica u koju bismo se mi mogli smjestiti,* pripovijeda Vitomira. *Tajnica mjesne zajednice bila je Gordana Bakula, u to vrijeme mlada žena koja nas je dobronamjerno primila i s kojom smo počeli pregovarati oko korištenja prostora. U trenutku kada smo mi došli u MZ Đuro Đaković u prostoru je bilo puno korisnika: od pjevačkog zbora umirovljenica, udruženja roditelja djece autista, društva liječenih alkoholičara do rekreacije za žene iz susjedstva. Velika dvorana, u kojoj je danas naše kazalište, bila je ravna soba sa 130 maslinastozelenih stolica bez ikakve opreme. Na mjestu gdje je danas pozornica (na spoju između „velike“ i „male“ pozornice) stajao je stalak s bustom druga Tita koja je tamo stajala još punih godinu i pol i za vrijeme igranja naših predstava.*

¹¹ Gordana Ostović: *Zvezdana Ladika, Portret umjetnika u drami IV*, ur. Borben Vladović, Zagreb, 2000.

¹² Stanovala je u Vramčevoj ulici.



Ivica Šimić, Urša Raukar i Vitomira Lončar
Foto: osobni arhiv

Predstave su izvodili na ravnom podu, a zatim su posudili praktikable iz Radničkog učilišta *Moša Pijade* kako bi napravili male, improvizirane tribine. Uz stare predstave, te su godine igrali četiri nove (*Stvaramo bajku*, *Vagon prvog razreda*, *Mali zaljubljeni svijet*, *Šuć-muć priča*) te im vrijeme korištenja prostora u terminima slobodnim od ostalih aktivnosti nije bilo dovoljno. Zato su u Mjesnoj zajednici sve duže ostajali, što bi se, duhovito zaključuje Vitomira, *današnjim rječnikom reklo da smo 'skvotirali prostor'*. *Premda smo dvoranu na korištenje imali samo nekoliko puta tjedno, mi smo u prostoru bili stalno, uvijek smo pronalazili neki kutak koji je bio slobodan i u kojem smo mogli raditi nešto korisno za svoj projekt.*

Maksenal u Maloj sceni
Mirjana Rogina i Zvezdana Ladika s polaznicima Dramskoga studija
Foto: osobni arhiv



Dozvolu korištenja prostora dobili su zahvaljujući savjetnici u SIZ-u kulture općine Medveščak Spomenki Podboj koja se, zajedno s gospođom Milenom Latin, usprkos mnogim glasovima protiv, izborila *da kultura dođe u mjesnu zajednicu*. Gordana Bakula je 20. lipnja 1988. službeno objavila da je na inicijativu Društva „Naša djeca” Skupštine Mjesne zajednice *Đuro Đaković* osnovana Mala scena kao dio programske orijentacije, a 1. rujna 1988. Mala scena ulazi u prostor u ulici Moše Pijade 58.

Gospođa Podboj nam je u ime SIZ-a dala i prvu financijsku pomoć od 40.000 dinara što nam je itekako dobro došlo premda je iznos bio simboličan i više je pokazivao potvrdu priznavanja naše grupe kao subjekta nego kao stvarna financijska potpora, napominje Vitomira. Zahvaljujemo godpođi Podboj na podršci u tim presudnim trenucima.

PRVI CILJ JE OSTVAREN, NO PUTOVANJE SE NASTAVLJA

Različita je podjela poslova u Maloj sceni.

Osim predstava za djecu, koje su se sad mogle izvoditi i u novom prostoru, Zvezdana je htjela osnovati Dramski studio u kojemu bi radila s djecom i čije bi predstave bile sastavni dio repertoara Male scene. Kada je okupila dovoljan broj polaznika, to se i ostvarilo pa je Dramski studio 23. rujna 1988. počeo s radom, a već je u prosincu izvedena prva predstava studija *Čarolije malog mjeseca/Novogodišnja bajka*.

Smatrali su također da im kazalište ne bi bilo potpuno bez predstava za odrasle. Zato su na repertoar stavili *Provalu*, predstavu Gorana Massota koju je režirao Vanča Kljaković u Zagrebačkom kazalištu mladih, a u kojoj su igrali Ivica i Vitomira. Predstavu su hvalili mnogi kritičari upravo zbog izvrsno protumačenih i odigranih uloga. Kako je nisu dovoljno često izvodili, u dogovoru sa Zagrebačkim kazalištem mladih *Provala* je 19. listopada 1988. postala vlasništvom Male scene.

Tako su se 1988. godine ispunili njihovi snovi i ciljevi – iako im je novi kazališni prostor bio još neizgrađen, uspjeli su napraviti Dječju scenu, Večernju scenu komornog profila te Dramski studio. U samo tri sezone (1986. – 1988.) na repertoaru su imali jedanaest naslova, od kojih je čak šest osmišljeno 1988., a u sezoni 1987./88. odigrano je preko 300 izvedbi. Prvih godina, gotovo čitavo desetljeće, mala glumačka ekipa obavljala je sve – poslove tehničara, vozača, oblikovatelja svjetla, tonskog majstora, čak i zidara, ličilaca, tapetara...

Različita je podjela poslova u Maloj sceni. Vitomira piše dopise i brine o arhivi, Roman Šušković brine o prodaji, Zvezdana Ladika upravlja Dramskim studijem, a Ivica Šimić Večernjom scenom. Kad nemamo nikakvu ispomoć, sami prodajemo karte na blagajni, kuhamo kave ili metlom u ruci čistimo kazalište.¹³

¹³ Boris Homovec: "Lažu da sam u braku s Habunekom", razgovor s Vitomirom Lončar, *Globus*, 20. ožujka 1992.



Goran Massot, *Provala*,
redatelj: Vanča Kljaković
Vitomira Lončar
i Ivica Šimić
Foto: Saša Novković

POTPISIVANJE PRVOG UGOVORA

Nitko od nas koji smo Malu scenu radili formalno-pravno nije bio upisan. Nevjerojatno je da nam to uopće nije bilo važno.

Prvi ugovor o korištenju prostora s Mjesnom zajednicom potpisali su tek nakon godinu dana od ulaska u prostor, 12. srpnja 1989. godine. Tri dana poslije, 15. srpnja 1989., Mala scena je napokon formalno-pravno osnovana. Svi dopisi, pisma i ostali dokumenti pisani do tog datuma bili su, zapravo, nevažeći jer kazalište nije imalo odgovorne osobe, tijela upravljanja, potpisnika, žig, žiro račun. Sve je poslovanje išlo preko privatnog računa propagandistice u kazalištu Trešnji Tanje Keček koja je za Malu scenu radila prodaju. *Porezni je sustav u bivšoj Jugoslaviji za umjetnike bio vrlo 'labav' i to nije bilo nešto oko čega su se radili problemi, priznaje Vitomira.*

Zbog toga Mala scena nije mogla dobiti novac od lokalne uprave i samouprave što je potaknulo njezine osnivače na formalno-pravnu registraciju. Zakonodavstvo u SFRJ po pitanju osnivanja samostalnih grupa (trajne radne zajednice, danas umjetničke organizacije) bilo je nedvosmisleno: mogli su ih osnovati samo samostalni umjetnici – minimalno njih sedam. Budući da su Ivica, Vitomira i Zvezdana bili stalno zaposleni u Zagrebačkom kazalištu mladih, a Roman je bio student, jezgra Male scene nije mogla osnovati trajnu radnu zajednicu. Zato su zamolili prijatelja i kolegu Darka Janeša (koji je slučajno toga srpnja bio u Zagrebu) da potpiše osnivačke dokumente. *Tako je igrom slučaja Darko postao prvi službeni direktor kazališta Mala scena. Zbog zakonskih akata u Republici Hrvatskoj formalno je na toj funkciji bio do 1991. godine, kaže Vitomira.*

Uz njega su, prema Rješenju Gradskoga komiteta za prosvjetu, kulturu i znanost¹⁴, trajnu zajednicu (TRZ) Mala scena samoupravnim sporazumom osnovali Marina Nemet-Brankov, Perica Martinović, Krešimir Dolenčić, Jadranka Matković, Dragoljub Lazarov, Damir Šaban i Vicko Ruić.

Zahvaljujući njima, TRZ samostalnih umjetnika Mala scena s.p.o. sa sjedištem u Zagrebu, Moše Pijade 58, ušla je toga 15. srpnja 1989. u Registar radnih zajednica samostalnih umjetnika koji je vodio Gradski komitet za prosvjetu,

¹⁴ Rješenje je izdano 10. srpnja 1989.

Ivica Šimić, Vitomira Lončar i Roman Šušković Stipanović
na putu u Varaždin
Foto: osobni arhiv



kulturu i znanost pod registarskim brojem 31¹⁵. *Nitko od nas koji smo Malu scenu radili formalno-pravno nije bio upisan. Nevjerojatno je da nam to uopće nije bilo važno*, komentira Vitomira, danas pomalo začuđena svojim mladenačkim entuzijazmom i šlampavošću¹⁶. U svakom slučaju, tako je registrirano naše prvo privatno kazalište koje nije bilo samo za odraslu publiku.

Prema prvoj Registraciji, osnovne aktivnosti TRZ Male scene bile su pripremanje predstava za djecu, omladinu i odrasle, izvođenje prigodnih programa, organiziranje gostovanja kazališta i kazališnih skupina sličnog usmjerenja iz zemlje i inozemstva te obavljanje poslova marketinga iz područja kazališne djelatnosti. Navedene su i sporedne djelatnosti kao što su izdavanje publikacije vezane uz djelatnost TRZ Mala scena te drugi poslovi koji proizlaze iz programa.

15 TRZ Mala scena osnovana je u skladu sa Zakonom o kazališnoj i scensko-glazbenoj djelatnosti i Zakonom o samostalnim umjetnicima (stv. 2.Čl.9.NN 48/79. i 55/84) te je upisana u Registar radnih zajednica samostalnih umjetnika pri Komitetu (Uputstva o vođenju registra radnih zajednica samostalnih umjetnika Čl.5.NN 1/80)
Klasa: UP-I-612-01/89-01/14,
Urbroj: 251-06-01-02/89-1,
Zagreb, 15. srpnja 1989.
Rješenje je potpisao mr. Antun Mijatović, predsjednik.

16 Vitomira Lončar i Ivica Šimić zahvaljuju svim umjetnicima koji su svojim potpisom omogućili formalno-pravno osnivanje kazališta, osobito prvom direktoru Darku Janešu. Također zahvaljuju gospođi Zdenki Kukuljica koja je radila u pravnoj službi Gradskog komiteta i pomogla u, tada, nezamislivo teškom poslu oko registracije.

KOTAČIĆI MALE SCENE PREDANO GRADE KAZALIŠTE

Vjera u to što se radi graničila je s fanatizmom.

Tek kad je potpisan Ugovor o korištenju prostora s Mjesnom zajednicom, moglo se krenuti u adaptaciju dvorane. Oboružani pozitivnom energijom i radnim elanom, uz pomoć prijatelja, ekipa Male scene bacila se na posao. Tako je počela izgradnja kazališta.

Bilo je to čudo! A vjera u to što se radi graničila je s fanatizmom, prisjeća se Vitomira. Novca nismo imali, ali to nas uopće nije zabrinjavalo. Naravno da je prvo trebalo napraviti nacрте kako bi dvorana trebala izgledati, a svi pokušaji koje smo imali s pokojnim scenografom Zvonkom Šulerom, bili su bezuspješni. Zvonko je crtao i crtao, ali je pretpostavka bila da će pozornica biti na strani gdje je danas izlaz u parkić na uglu Grškovićeve i Medveščaka. To je bilo razlogom što nikako nismo bili sretni s rješenjima. Onda je došla Dinka Jeričević i preokrenula pozornicu na poziciju na kojoj je ona danas. Odjednom se sve otvorilo! Nikada neću zaboraviti dan kada se mjerila moguća visina pozornice. Mjerena je prema mojoj visini (nizini!) i, eto, mogu reći da je ta pozornica rađena 'po mojoj mjeri'! Zahvaljujući poznanstvu Ivičina oca Zvonka Šimića s direktorom tvrtke Dom, dobili smo sav materijal koji nam je trebao za izradu gledališta. Dečki su otišli u Dubravu i doveli otpad od te tvrtke: štafle, colerice, blažujke, letve i sl., a cjelokupne radove nadgledao je i vodio gospodin Zvonko koji je ujedno radio i sve bravarske radove. Prvo je sve trebalo očistiti od cementa i betona, vaditi stare čavle, a kad se to napravilo, građa je zablistala kao da smo je dovezli iz dućana. Što se pak konstrukcije tiče, tu je glavnu ulogu odigrao stari 'PIK-ovac' Mirko Kovačević koji nam je, budući da je radio u Ini-Naftaplinu, nabavio 'tubinge' za podzemno bušenje nafte, a preko vikenda i poseban stroj za zavarivanje i radnike koji su napravili cijelu konstrukciju.

Zvonko Šimić i Roman Šušćović Stipanović
Foto: osobni arhiv



Tomislav Sabljar
Foto: osobni arhiv



Tako je konstrukcija našega gledališta i pozornice napravljena od najčvršćega mogućeg materijala! Mirko nam je pomogao i na drugi način: budući da je u to vrijeme bio animator kulture za cijeli Ina - Naftaplin nudio je programe zaposlenima svoje tvrtke po cijeloj Hrvatskoj, organizirao nam je gostovanja s predstavama po svim mjestima gdje su imali bušotine za djecu radnika – od Molvi, Gole do Đelekovaca. Na taj nam je način omogućio da zaradimo i nešto novca koje smo onda reinvestirali u izgradnju.

Većinu građevinskog posla radili su dečki sami: Roman, Ivica i Zvonko Šimić te Branko Supek, a jedino je za izgradnju pozornice Roman pronašao pravog majstora-stolara i tu se nije htjelo riskirati.

Ja sam bila zadužena za ravnanje čavala koje smo izvadili iz drvene građe, a te smo čavle ponovno ukucavali u pozornicu i gledalište. Ništa od pronađenoga materijala nismo bacali.

Entuzijazam mladih glumaca i ozračje zajedništva privukli su i roditelje čija su djeca polazila Dramski studio Male scene. Nudeći svoju pomoć, pridružili su se izgradnji. Pri ruci im je uvijek bio, ističe Vitomira, tata glumca Mislava Čavajde, tata Luke Rukavine (danas dramaturga), tata Luke Barišića (danas glumca), roditelji Marinke, Mirne, Marka, Hane, Gorana, Ane, Ine... sve 'naše' djece iz tog vremena! Mame su pekly kolače i slance za naše 'radne akcije', tate su bojali, 'gletali' zidove... Tijekom tih radova ponovno je oživjela stara i nikad prežaljena PIK-ovska atmosfera pa su im rado pomagali i stari PIK-ovci poput Darina Zuccona, Tanje Gabrić (danas Lacko), Mirjane Rogine te prijatelji i kolege Branko Supek, Nada Rocco i Urša Raukar.

Tanja Gabrić (Lacko) i Ivica Šimić
Foto: osobni arhiv



Ivica Šimić, Zvonko Šimić, majstor za pozornicu i Branko Supek
Foto: osobni arhiv





Ivica i Zvonko Šimić
Foto: osobni arhiv



Tomislav Sabljar, Roman i Branko Supek
Foto: osobni arhiv

Ivica i Roman u skladištu
Foto: Davor Višnjić





Roman i Zvonko Šimić
Foto: osobni arhiv



Roman
Foto: osobni arhiv

Vitomira Lončar
Foto: Davor Višnjić





Mirjana Rogina
Foto: osobni arhiv



Roman Šušković Stipanović, Dinka Jeričević i Ivica Šimić
Foto: osobni arhiv





Vitomira Lončar, Ivica Šimić, Renata Jurković i Željko Šestić
Foto: osobni arhiv



Zvonko Šimić, Ivica i Roman
Foto: osobni arhiv

Vitomira Lončar i Nada Rocco u skladištu
Foto: Davor Višnjić





Ivica Šimić
Foto: osobni arhiv

PRAVA STVAR

- VAŽAN PUTOKAZ NA MALOSCENSKOM PUTOVANJU

Prava stvar i danas je duboko upisana u nas u svakom pogledu. Kao da su se sve silnice naših života srele u tih nekoliko mjeseci od rujna do prosinca 1989.!

Istovremeno s građevinskim radovima održavale su se probe za novu predstavu – *Pravu stvar* Toma Stopparda. Tu je dramu u Malu scenu donio redatelj Lawrence Kiiru, a u njoj su Ivica i Vitomira prepoznali atmosferu i posvećenost kakvu su osjećali prema svojem kazalištu. *Za otvaranje kazališta Stoppardov komad upravo je idealan: radnja se zbiva unutar teatarskog miljea, u tome miljeu govori se ponajprije o ljubavi, a mi smo naše kazalište gradili doista s ljubavlju i predanošću.*¹⁷

Poslali su Tomu Stoppardu pismo u kojemu traže dozvolu za autorska prava jer, ističe Vitomira, nisu htjeli raditi nelegalno. *Objasnili smo mu da smo malo kazalište koje se tek namjerava izgraditi, da bismo silno željeli raditi njegov komad, no da nemamo novca te da ga molimo da bude 'nježan' u svojim zahtjevima. Kada je poštom stiglo rukom pisano pismo u kojem nas Tom obavještava da možemo raditi njegov tekst bez naknade, mislili smo da sanjamo!*

Čim je Stoppardovo pismo stiglo, Lawrence Kiiru počeo je režirati. Redateljski posao uskoro je nastavio Ivica jer je zbog neslaganja u viđenju predstave, Lawrence Kiiru otišao. Tako je *Prava stvar* bila Ivičina prva režija.

Danju se gradila dvorana, noću su se održavale probe pa se u to vrijeme gotovo uopće nije spavalo. No, to nikomu nije smetalo. *Jednog je dana, prisjeća se Vitomira, usred svih naših građevinskih radova, zazvonio stari, crni, bakelitni telefon. Nazvao nas je Tom*

¹⁷ "To je prava stvar", *Večernji list*, 8. prosinca 1989.

Stoppard i pitao jesmo li u kazalištu te može li doći do nas. Skoro smo pali u nesvijest! Nakon kratkoga vremena, auto se zaustavio pred Malom scenom i iz njega je izašao Tom Stoppard! Vozaču je rekao neka ide jer on ostaje s nama. Prostor je bio u potpunom kaosu, sve je bilo u piljevini, daske su uokolo stajale nabacane. Budući da smo svaku večer iza 18 sati imali probu, scenografija za predstavu stajala je u jednom kutu. Bili smo u šoku, ali u ništa manjem šoku nije bio ni Tom.

Stoppard je bio oduševljen energijom i entuzijazmom mladih glumaca te ih je za vrijeme svojega boravka u Zagrebu često posjećivao. Medijima je izjavljivao da je u Maloj sceni pronašao ljude svojega kova.

Zahvalan sam Maloj sceni jer volim da se moji komadi igraju u Zagrebu, a vrlo dobro se slažem i s ansamblom predstave. Svjestan sam teškoća u prevođenju i neizbježnog gubitka, no u glumce Male scene imam veliko povjerenje. Oni su, da tako kažem, moja vrsta ljudi.¹⁸

¹⁸ Boris B. Hrovat: "Dolazi nam prava stvar", razgovor s Tomom Stoppardom, *Večernji list*, 25. studenoga 1989.



Tom Stoppard
Foto: osobni arhiv

Dinka Jeričević, Branko Supek, Renata Jurković, Tom Stoppard, Vitomira Lončar i Nina Turkalj
Foto: osobni arhiv



SVEČANO OTVARANJE KAZALIŠTA MALA SCENA 6. PROSINCA 1989.

Nitko nam nije došao!

Iako građevinski radovi nisu bili do kraja dovršeni, dogovorili su se da će službeno otvorenje Male scene biti 6. prosinca 1989. kako bi se obavijestila javnost o postojanju novoga kazališta. *Bili smo toliko umorni od cjelodnevnoga rada na izgradnji i večernjih proba Prave stvari da od svih osjećaja najviše pamtim umor. Sjećam se da mi je u 11.30 toga dana bilo jako teško odjenuti svečanu haljinu i pripremiti se za 'slavljeničku' varijantu sebe, prisjeća se Vitomira. Rođenje Male scene prošlo je, međutim, bez nazočnosti novinara i kritičara. Kad nitko nije došao, to je za nas bio veliki šok. Dane i noći smo provodili u kazalištu, posvetili smo mu se u potpunosti. Vjerovali smo da radimo vrijednu i društveno korisnu stvar, da građanima poklanjamo novo kazalište. Nismo razumjeli zašto to nikoga nije zanimalo, govori Ivica još uvijek time iznenađen.*

Vitomira se, pak, ne sjeća da je bila razočarana: *Je li to bilo od umora ili od neshvaćanja što se zapravo dogodilo, da nas je javnost ignorirala, ne mogu reći. Osim toga, bilo je puno posla i problema tako da sam čin otvaranja nije mogao ostati izvan tih 'običnih' stvari. Trebalo je, primjerice, organizirati taksi za prijevoz harfe koju nam je na otvaranju svirala Branka Janjanin, trebalo je pokupiti piljevinu od brušenja zadnjih dasaka... Svakako, jedna od osoba koja je bila na otvaranju, a do danas dolazi na sve naše predstave jest Nada Subotić. I hvala joj što nas je pratila od prvoga dana!*

Zvezdana Ladika i Branka Janjanin
Foto: Zlatko Dermiček



Ivica Šimić i Vitomira Lončar
Otvarenje pred praznim gledalištem



Dva dana nakon službenog otvorenja kazališta, 8. prosinca 1989. godine, na pozornici Male scene premijerno je izvedena

PRAVA STVAR

Nakon svih nemogućih prostora u kojima smo igrali u životu, napominje Vitomira, naša je scena bila čisti dobitak na lutriji! Znali smo svaki milimetar naše pozornice tako da je logično da smo se na njoj osjećali kao ribe u vodi. S tom predstavom počela je i naša dugogodišnja suradnja sa scenografkinjom Dinkom Jeričević koja je napravila jednostavnu i funkcionalnu scenografiju i, premda je pozornica bila još manja nego što je danas, na nju je bez problema stalo sedmero glumaca! To je za nas u svakom pogledu bila ogromna predstava: prostorno, glumački i financijski. No, o tome uopće nismo mislili. Kad sam nakon nekoliko godina prvi put vidjela pozornicu u National Theatreu u Londonu na kojoj je igrana Prava stvar nisam mogla vjerovati da je takva velika predstava igrala u našem malom kazalištu!

Na londonskom West Endu taj je komad praižveden 1982., dvije godine kasnije prešao je Atlantik i nakon prikazivanja na Broadwayu dobio je dvije najuglednije američke nagrade – New York Drama Critics Circle Award i nagradu Tony. Mnogi su u Stoppardovoj drami vidjeli autobiografske elemente jer je glavni junak uspješan dramski pisac. Henry se suočava s propašću jednoga braka i nestabilnošću drugoga – oba s glumicama. Koliko je ljubav čvrsta i što je čini pravom stvari, samo je jedan sloj unutar teksta jer Stoppard u njemu propituje (ne)mogućnost prijenosa zbiljskih događaja na papir, može li umjetnost utjecati na život i može li život oponašati umjetnost, kada i kako politički i društveni događaji i njihovi protagonisti mogu postati uvjerljivi u umjetničkom stvaralaštvu, koliko je privrženost pojedinim idealima (ljubavi ili političkim uvjerenjima) prava stvar, mora li umjetnost imati političku i društvenu težinu ili može stajati sama za sebe – Stoppard se zalaže za to da se ona vrednuje isključivo i samo po estetskim kriterijima. *Nisam imao ambicija govoriti o općenitim problemima čovječanstva, istaknuo je autor, to je komad o ljubavi, braku i prijateljstvu. Glavni je junak pisac, ali djelo ipak nije autobiografsko. Pokušao sam ga učiniti romanopiscem, no ispalo je da je to nespregnato pa je tako ostao dramatičar. On izražava, do neke mjere, moje osobne poglede. Ukratko, Prava stvar je drama koja govori o jasno karakteriziranim pojedincima i njihovim emocijama.*¹⁹

To je primijetila i Dubravka Vrgoč napisavši da je njegova drama *gotovo modelski primjer suvremene britanske dramaturgije neopterećene velikim i vječitim temama ili političkim aktualnostima i suvremenim duhovnim ili društvenim pokretima.*²⁰

19 Boris B. Hrovat: "Dolazi nam prava stvar", razgovor s Tomom Stoppardom, *Večernji list*, 25. studenoga 1989.

20 Dubravka Vrgoč: "O braku i nevjeri", *Vjesnik*, 11. prosinca 1989.





Branko Supek kao Henry i Vitomira Lončar kao Annie
Foto: Saša Novković



Vitomira Lončar, portret za plakat *Prave stvari*
Foto: Saša Novković

Ivičino uprizorenje ponudilo je, dodaje, *nekoliko zapleta i različite mogućnosti rješenja, dok su dvosmislice u njoj ubrzo protumačene kao zablude*.²¹

Režiju je Ivica potpuno podredio glumi i glumačkoj ekspresiji napominjući u medijima da je *zapravo glumac, a ne redatelj, te je za mene najzanimljivije glumačko kazalište*.²²

Umjesto složenih scenskih rješenja, usredotočio se na odnose među likovima i osjećaj životne praznine o kojoj se u drami između redaka najviše govori.

Od glumačkih ostvarenja kritičarka je najviše hvalila Vitomiru u ulozi Annie jer je *pronašla najprihvatljiviji model za predstavljanje izgubljene i ne pretjerano zadovoljne žene za koju pisac još vjeruje da se može i mora zaljubiti. Bez sumnje, ona je premijerne večeri privukla najveću pažnju publike*.²³

Prema Stoppardovu mišljenju, Vitomira je bila najbolja Annie od svih koje je do tada vidio, a i njoj je to najdraža uloga u životu. S tim se likom, kako je izjavljivala, *vrlo dobro složila – mislim da mi je najbliži od svih koje sam uopće dosad igrala*.²⁴

Zapaženu je ulogu ostvario i Branko Supek kao Henry, a u predstavi je nastupao i Ivica, uz Željka Šestića, Renatu Jurković²⁵, Ninu Turkalj i Dejana Ačimovića²⁶.

Zahvaljujući *Pravoj stvari* počelo je dugogodišnje Vitimirino i Ivičino prijateljstvo s Tomom Stoppardom. *Svaki put kad odemo u London čujemo se, ponekad se i vidimo. Kad ne možemo doći do ulaznica za neku predstavu, Tom nam ih nabavi..., otkriva Vitomira. Sada mi je jedino žao što nismo imali novca snimiti Pravu stvar kako bismo imali snimku kao dokument. Što se može, onda nismo razmišljali o povijesti... Živjeli smo samo za taj trenutak, ne za budućnost... Ali Prava stvar i danas je duboko upisana u nas u svakom pogledu. Igram slučaja bila je to prva Ivičina režija i na neki način okrenula je i njegov profesionalni život. Kao da su se sve silnice naših života srele u tih nekoliko mjeseci od rujna do prosinca 1989.!*

21 Dubravka Vrgoč: "O braku i nevjeri", *Vjesnik*, 11. prosinca 1989.

22 „To je prava stvar”, *Večernji list*, 8. prosinca 1989.

23 isto

24 „To je prava stvar”, *Večernji list*, 8. prosinca 1989.

25 Nakon odlaska iz predstave Renate Jurković u predstavu je ušla Perica Martinović.

26 Nakon odlaska iz predstave Dejana Ačimovića, u predstavu je ušao Pjer Meničanin.

VLADO HABUNEK

VAŽAN PUTNIK MALE SCENE

Vlado je, na neki način, dao težinu, legitimitet našem poslu i od male, rubne skupine glumaca, postali smo relevantno mjesto na kazališnoj karti Zagreba!

Predstava *Prava stvar* u Malu scenu privukla je doajena hrvatskog glumišta, redatelja Vladu Habuneka. Gledao ju je u veljači 1990. i, oduševljen njezinom kvalitetom, odlučio je pomoći novom kazalištu da se što prije etablira u društvu. *Stoppard i Habunek. Tko je mogao zamisliti da će nam se tako nešto dogoditi s predstavom s kojom smo odlučili otvoriti kazalište?!* kaže Vitomira koju je Habunek učio tajnama kazališta. Bio joj je savjetnik i prijatelj. Mnogi su naši glumci osjetili Habunekovu pažnju i ljubav. O svom je trošku cijeli život slao mlade glumce i glumice Akademije dramske umjetnosti na dodatno usavršavanje u London, najčešće kod Cecily Berry na scenski govor. Budući da je velik dio svog života proveo u inozemstvu, bio je razočaran slikom hrvatskoga kazališta u kojem je, kako je u jednom pismu spomenuo, *sve barbarstvo, neukus, kič. Ni jedan od službenih teataru nema šanse da u dogledno vrijeme dođe na pristojan nivo. Jasno je da me fizički ostavlja snaga, ali mislim da se treba boriti do posljednjeg časa – jedna od mogućnosti borbe je Mala scena, novo žarište preostale kulture.*²⁷

Protiv neukusa htio se boriti izvrsnim predstavama pa je predložio osnivačima Male scene da u njihovu kazalištu režira *Dvostruku nevjeru*. Marivauxov je komad za Malu scenu bio repertoarni iskorak jer je Ivica na Večernjoj sceni planirao postavljati komade suvremenih dramatičara. Danas je, međutim, svjestan važnosti toga Habunekova odabira.

²⁷ Pismo Mariki, Zagreb, ožujak 1992. Marika i Thomas Roth bili su prijatelji Vlade Habuneka.



Vlado Habunek, proljeće 1991.
Foto: Milisav Vesović

Ugledni redatelj tu je komediju prvi put postavio 1944. u Družini mladih (La Compagnie des Jeunes), a iste je godine radi i sa studentima na Akademiji dramske umjetnosti. Vraća joj se dvadeset godina poslije kada ju je 1965. režirao u dubrovačkom kazalištu Marin Držić i u škotskom *Pitlochy Festival Theatre*, a u zagrebačkom Teatru ITD uprizoruje ju 1969. Postavljanjem *Dvostruke nevjere* u Maloj sceni Habunek je jasno dao do znanja da podržava novo kazalište. *Kao da je htio reći eno mi nove Družine mladih. Htio se kulturološki prema nama postaviti, smatra Ivica. Moj rad u Maloj sceni je moj udio u borbi za europsku kulturu i protiv malograđanskog nacionalizma i uskogrudnosti, borba za ljepotu i humanost, borba protiv ružnoće. Mala scena znači kvalitetna dvorana, oprema, kostimi, dekor, visoka etika i velegradska gluma u strašnoj nestašici u koju tonemo, oni koji se hrabro bore mislim da zaslužuju pažnju i pomoć*²⁸, otkriva Habunek u pismu prijateljici Mariki.

U svojoj je namjeri uspio jer je predstava postigla velik uspjeh. *Bila je rasprodana dan za danom, prisjeća se Vitomira, te nas odjednom smjestila na mjesto o kakvom nismo mogli ni sanjati. Vlado je, na neki način, dao težinu, legitimitet našem poslu i od male, rubne grupe glumaca, postali smo relevantno mjesto na kazališnoj karti Zagreba!*



Vlado Habunek na probi za *Dvostruku nevjeru*
Foto: Bruno Konjević

²⁸ isto

Vlado i Vita
Foto: Bruno Konjević



Habunek je jako volio Malu scenu, nazivao ju je *šarmantnom malom dvoranom off de luxe*, koja se nalazila u blizini njegova stana na Ribnjaku. Zato je dvije godine nakon *Dvostruke nevjere* u Maloj sceni režirao još jednu vrlo uspješnu predstavu – *Letice i Ljublist*. To je ujedno bila njegova posljednja predstava u životu.

Proba *Vagona prvog razreda*
Nada Rocco, Roman Šušković Stipanović, Vitomira Lončar i Ivica Šimić
Foto: Davor Višnjić, 10. rujna 1988.



FORMALNO-PРАВНО PREUZIMANJE UPRAVLJAČA I VOŽNJA PO TRNOVITU PUTU

Naša 'borba' za prostor trajala je jako dugo, ali ni u najtežim trenucima, osobito za vrijeme rata kada nismo imali pristup velikoj dvorani, nismo gubili nadu da će sve dobro završiti.

Premda je Mala scena imala formalno-pravni status, njezini su osnivači htjeli i službeno odgovarati za svoje kazalište te od 1. prosinca 1989. Ivica i Vitomira nisu više bili stalno zaposleni u Zagrebačkom kazalištu mladih, postali su samostalni umjetnici. Zato su početkom 1991. godine podnijeli zahtjev za upis izmjena i dopuna Samoupravnog sporazuma o udruživanju i osnivanju TRZ Mala scena u Registru radnih zajednica samostalnih umjetnika koje je tada vodio Gradski sekretarijat za obrazovanje, kulturu i znanost. Jadranki Matković, Marini Nemet, Dragoljubu Lazarovu, Vicku Ruiću, Krešimiru Dolenčiću i Damiru Šabanu tada je prestao status sudionika Samoupravnog sporazuma iz 1989., imali su ga još jedino Darko Janeš i Perica Martinović, a Sporazumu su pristupili (4. veljače 1991.) Mia Begović, Željko Šestić, Anina Lasta Budor, Robert Budor, Ivica Šimić i Vitomira Lončar koja postaje i ovlaštena osoba za zastupanje, to jest direktorica. Svi potpisnici Sporazuma ovaj su put u Maloj sceni uistinu i surađivali pa su tako primjerice Mia Begović i Željko Šestić nastupali u predstavi *Dvostruka nevjera*, Mia Begović i u *Iluziji*, a Željko Šestić i u *Pravoj stvari*, s time da je i režirao predstavu *Baršunasti zečić*, Perica Martinović nastupala je u *Pravoj stvari* i u predstavama za djecu, a slikari Anina Lasta Budor i Robert Budor radili su likovno oblikovanje nekih predstava. *Od 43 članka koliko ih ima Samoupravni sporazum, većina ih je bila formalna, a iz današnje perspektive su gotovo smiješni. Na primjer, čl. 34 kaže da se 'dohodak stječe prodajom svojih programa neposrednim korisnicima, neposrednom razmjenom rada sa zainteresiranim radnim organizacijama, slobodnom razmjenom rada putem samoupravnih interesnih zajednica te na ostale Zakonom utvrđene načine, štogod to značilo,* objašnjava Vitomira.

U prvoj registraciji pritom iz nepoznatih razloga nije bio uvršten „kontinuirani rad dječjeg i omladinskog dramskog studija“, što se tim drugim rješenjem





Prvi Božić u Maloj sceni, 1988.
Darinka, Nada, Roman, Vitica, Mirča, Zvezdana,
Ivica i Urša s djecom iz Dramskoga studija
Foto: osobni arhiv

ispravilo²⁹.

Formalno-pravni status, potpisan ugovor s Mjesnom zajednicom o korištenju prostora i uspješne predstave, međutim, nisu riješili stambeno pitanje Male scene. Grad Zagreb joj ga, naime, nije htio dati na korištenje. Svake godine slali su molbu Gradu Zagrebu, uz priloženu preporuku Ministarstva prosvjete, kulture, fizičke i tehničke kulture u kojoj je zamjenica ministra Rasima Kajić 1990. napomenula da je *Mala scena osobnim zalaganjem, sredstvima i repertoarom postigla vrlo značajne rezultate koji su obogatili kazališni život grada Zagreba*. U toj je preporuci gospođa Kajić tražila da Skupština Grada Zagreba, Komitet za prosvjetu, kulturu i znanost, pozitivno riješi *njihove probleme u vezi s korištenjem prostora u Mjesnoj zajednici Đuro Đaković*. U dopisu Gradskog sekretarijata za obrazovanje, kulturu i znanost Ministarstvu za prosvjetu i kulturu mr. Naima Balić zapisala je da *Mala scena svojom djelatnošću uvelike doprinosi kulturi Zagreba te da je u toku izrada analize korištenja poslovnih prostorija u mjesnim zajednicama na području Grada Zagreba*. Unatoč svemu tome, od 1990. do 1995. godine nisu mogli riješiti status prostora. Prvi ugovor o korištenju prostora na razdoblje od godinu dana s Gradom Zagrebom potpisali su tek 7. ožujka 1995.

Nekoliko su godina imali jednogodišnje ugovore, 1999. su dobili ugovor na pet godina, koji su potpisali 2001., a tek je 2006. godine potpisan ugovor na neodređeno vrijeme. *Zapravo, pogledavši unatrag, zaključuje Vitomira, naša je 'borba' za prostor trajala jako dugo, ali ni u najtežim trenucima, osobito za vrijeme rata kada nismo imali pristup velikoj dvorani, nismo gubili nadu da će sve dobro završiti.*

29 Iz 2. rješenja:

Sjedište TRZ Mala scena je u Zagrebu,
Medveščak 2

Klasa: UP-I-612-01/89-01/14

Ur.broj: 251-06-01/02-89-3

Zagreb, 28. ožujka 1991.

Rješenje je potpisala mr. Naima Balić, sekretar.

RATNA PUTOVANJA U MEKSIKOPLAVOM JUGIĆU

Željeli smo da svatko od tih ljudi doista dobije namijenjenu pomoć.

Ratne su godine, kao i svima, bile vrlo teške i iscrpljujuće. Na repertoaru Male scene nije tada bilo puno predstava, no one su, zahvaljujući u prvome redu Habuneku i Zvezdani, bile kvalitetne i privlačile su publiku. Osim toga, tih se mračnih godina maloscenska ekipa pridružila skupini umjetnika *Croatian art forces*³⁰ pa su u Vitimirinu meksikoplavom *jugiću* često putovali do malih gledatelja kojima kazališna umjetnost barem na kratko može vratiti osmijeh na lice. S predstavama *Vagon prvog razreda* i *Dva miša* zaputili su se u Republiku Mađarsku, u devet gradova gdje su bili smješteni naši prognanici iz Slavonije i Baranje. Bili su prvi dramski umjetnici koji su se uspjeli probiti do Mađarske, a osim što su izvedbama oduševili više tisuća djece, saslušali su mnoge ljude i njihove potresne priče, upoznali su se s njihovim problemima u prognaničkim logorima³¹ vezanim za organizaciju života i rada u školama, doznali su za informativne blokade i otuđivanje dobara njima namijenjenih i sve ih je to potaknulo da im i dalje pomažu kako bi što lakše prebrodili strahote rata.

U jednom logoru nedostaje pitke vode, pa od jedne jabuke svaka dva tjedna naprave deset litara kompota za djecu, u drugome hrana, u trećem knjige, u četvrtom novine, u petom topla odjeća, u šestom sapun. Znali smo što im treba jer smo to uspjeli čuti prije polaska, ali išli smo jugićem i ponijeli smo koliko je stalo... Tamo smo uzeli brdo poruka najbližima. Starica koja po cijele dane sjedi i moli krunicu dala nam je sestrin broj u Zagrebu. Nazvali smo ju i bila je toliko sretna što je napokon saznala gdje joj je sestra i rekla je da će odmah doći po nju³², izjavljivala je tada u medijima Vitomira, zadivljena snagom koju ti ljudi imaju unatoč svim nevoljama koje su ih zadesile te potresena naivnom jednostavnošću djece u tim strašnim vremenima. Gdje god smo odigrali predstavu, teško smo odlazili dalje jer su s nama htjeli razgovarati, doživljavajući nas kao riječ iz Hrvatske. A ta im je riječ toliko potrebna i taj trenutak kazališnog sna, mašte, osobito toj djeci koja su proživjela rat. Strašno je važno doći do njih i reći im: Ne boj se, nisi sam. Ima i drugih kojima je teško, a ima netko tko misli na tebe.³³

Profesorica Višnja Branković ostavila je rijedak pisani trag o gostovanju Male scene u izbjegličkom logoru u Nagyatadu, komentirajući radost na dječjim licima koja je trajala dok su mali gledatelji putovali zajedno s glumcima u *Vagonu prvog razreda*. *To je bio trenutak prave, istinske sreće. Izlazili su iz dvorane sretni, nasmijani, veseli.*

³⁰ Gostovanje u Mađarsku 27. rujna 1991. realizirano je na inicijativu Male scene, ali zahvaljujući angažmanu Mande Aladžić Kolar, predsjednice društva prosvjetnih radnika Hrvata u Pečuhu.

³¹ u Nagyatadu, Szigetvaru i Maria Gydu

³² Sanja Nikčević: „Povedi me kući“, *Večernji list*, 6. listopada 1991.

³³ isto

Organizatorica turneje po Mađarskoj Manda Aladžić Kolar zapazila je da su *odrasli od radosti plakali, dok su djeca ponovno postala djeca – vesela i nasmijana*. A glumci su, komentira u izvješću, *svojom izvanrednom glumom napravili čudesnu stvar*.

Nakon Mađarske, Mala se scena o vlastitu trošku zaputila u Njemačku i Austriju gdje je skupljala materijalnu pomoć za izbjegličke logore u Mađarskoj. S dvadeset tona skupljene robe ponovno su se zaputili prema Mađarskoj, no ovaj put im je prijevoz osigurao Krizni štab Grada Zagreba. *Željeli smo da svatko od tih ljudi doista dobije namijenjenu pomoć. Zato smo se, s prikupljenim stvarima i novcem, vratili u Mađarsku kako bismo osobno svakom izgnaniku uručili prikupljeno*³⁴, prisjeća se Vitomira tog razdoblja kada su tri dana osobno svakom djetetu dijelili skupljene potrepštine. Akcija je završena nakon mjesec dana, 12000 prijeđenih kilometara i 28 odigranih predstava.

Njihov se auto, međutim, nikad nije uspio ohladiti jer kad nisu bili u inozemstvu, neprestano su izvodili predstave diljem naše zemlje – osobito po bolnicama za koje su skupljali lijekove, hranu i igračke, televizore i radioprijamnike koje su prevozili od donatora do nepokretnih ranjenika u Varaždinskim i Krapinskim toplicama te u Lovranu. Za fonijatrijski odjel bolnice *Šalata* nabavili su bronhoskop, opskrbljivali su ugljenom i drvetom potrebite pomoći u župi Blaženog Marka Križevčanina, a igračkama i hranom dječje domove.

34 Snježana Dragojević Harapin: „Veliki odaziv na glumačke apele“, *Arena*, 28. prosinca 1991.



Vitomira, Ivica i Roman s *mrtvacem* na krovu 'jugića'
Foto: osobni arhiv

NASTUPI UZ GRMLJAVINU GRANATA

Sklonište se pretvara u pravu ratnu scenu smijeha i radosti.

U to se vrijeme za novac nije pitalo – svi su radili besplatno i entuzijastično, s ciljem da se pomogne drugima. Zato su se na vlastitu inicijativu i o svom trošku zaputili u okruženi Dubrovnik gdje su ratna stradanja, nažalost, dobivala sve veći zamah. Mala scena bilo je prvo kazalište koje je Dubrovčanima ponudilo kratak bijeg u kazališnu čaroliju – pred prepunim gledalištem 2. i 3. svibnja 1992. izveli su predstavu *Letice i Ljublist*.

Uz grmljavinu granata te su godine nastupali i na 32. međunarodnom dječjem festivalu u Šibeniku s predstavom *Orao, zec i divlja mačka* koja je postigla pun uspjeh pretvarajući sklonište u pravu ratnu scenu smijeha i radosti³⁵, kako su isticali novinari. Tadašnji je ravnatelj Festivala Ante Pulić na otvorenju zahvalio svim zagrebačkim ansamblima koji su se bez prigovora prilagodili teškim uvjetima i neodgovarajućim ambijentima.

Zbog bombardiranja, odlučeno je da će se 33. međunarodni dječji festival održati izvan Šibenika, u drugim gradovima Hrvatske. Ivica je, međutim, s predstavom *Pale sam na svijetu* odlučio doći u Šibenik te je Mala scena bila jedino kazalište koje je te godine (1993.) gostovalo u gradu domaćinu.

Na poticaj UNESCO-a, Ivica je 1995. godine s tom predstavom krenuo na humanitarnu turneju po cijeloj Hrvatskoj. Do tada je *Pale sam na svijetu* izveden već pet stotina puta.

Te su godine zbog izuzetnih zasluga u kulturi Ivica i Vitomira odlikovani Redom Danice s likom Marka Marulića, a Vitomira je dobila i Spomenicu Domovinskog rata.

³⁵ S. Ferić: "Predstava u skloništima", *Večernji list*, 23. lipnja 1992.



Ivica i Roman s Mandom Kolar
Foto: osobni arhiv



Ivica i bakica prije predstave u Szigetvaru
Foto: osobni arhiv



Prije predstave u Szigetvaru
Foto: osobni arhiv

Nakon rata humanitarno djelovanje Male scene nije prestalo. Godine 1998. su tako posjetili Podunavlje gdje su izvodili *Kraljevnu na zrnu graška* s namjerom da *i ta akcija posjeta kazališta pomogne normalizaciji života djece u tim područjima*³⁶. Mala scena je ponovno (kao u Dubrovniku i Nagyatadu) bila prvo kazalište koje je ušlo u reintegriranu istočnu Slavoniju.

Mala je scena tih godina teško živjela. Budući da su većinu predstava izvodili besplatno, prihod je bio neznatan, a Ivica i Vitomira preživljavali su zahvaljujući Vitomirinu angažmanu na televiziji. Na zagrebačkoj televiziji Z3, zajedno s Ivicom Zadrom i Darkom Janešom, vodila je hit emisiju *Limačijada*, a nakon toga na Hrvatskoj televiziji *Malaviziju* pa je među mališanima bila omiljena voditeljica. Svoju su popularnost troje voditelja i umjetnika odlučili iskoristiti i u kazališne svrhe projektom *Obična pjesma*³⁷. Projekt je bio sastavljen od kompilacije dječje poezije i kratkih priča s pjesmama koje je skladao Rajko Dujmić, a budući da su ih izvodili na televiziji, gotovo sva su ih djeca znala pjevati.

Djeca su nas željela vidjeti uživo i stalno su nas zvala da dođemo u njihova mjesta. Tako smo došli na ideju da napravimo program/predstavu s kojom bismo putovali. Kad smo bili mladi, nas smo troje izvodili programe koje je radila Zvezdana pa nam je palo na pamet da bismo mogli i sada napraviti nešto slično. U umjetničkom smislu imali smo „kostur“, bile su to pjesme, trebalo nam je „meso“ koje je nastajalo kroz nastupe (ipak smo nas troje glumci koji su odigrali stotine predstava za djecu!), organizaciju je preuzela Mala scena (projekt je vodio Roman), a nedostajala nam je i tonska oprema bez koje takav jedan program nije mogao ići. Gdje smo god došli, djeca su nas prihvaćala s oduševljenjem i program je bio pun pogodak. Ivica, Darko i ja odlično smo se zabavljali i naše se prijateljstvo još više produbilo! prisjeća se Vitomira.

Njihov jednosatni scenski nastup bio je duhovit, atraktivan i dinamičan, a izvođači su u ponudi jamčili ono što je tadašnjoj djeci bilo najpotrebnije – *dobru zabavu i puno smijeha*. Da su to i postigli dokazuje pismo jedne gledateljice iz Slavonije u kojoj stoji da su izvođači *potpuno podigli atmosferu, osobito pjesmom* Idemo na more. Zahvaljujući prihodima od *Obične pjesme* Mala je scena kupila razglas, male mikrofone te je napokon stari kombi njemačke vojske, nabavljen uz pomoć naših ljudi u Njemačkoj 1991., zamijenila novim kombijem.

36 18. travnja 1998., na preporuku i s novčanom potporom UNESCO-a, Ministarstva kulture i Ministarstva prosvjete i športa

37 Premijera: 25. lipnja 1994.



Ivica, Bucka i Darko - MALAVIZIJA
Foto: arhiv HTV-a

NA RASKRŠĆU PUTEVA

Prvi sam se put susreo s problemom koji netko ozbiljno obrađuje u kazalištu za djecu i znao sam da takvo kazalište želim raditi.

Ratnih je godina Ivica zapao u umjetničku krizu. Bio je zasićen dotadašnjim radom i htio je raditi nešto novo – no nije znao što. *Mučila su me pitanja: što ću raditi? Kamo se usmjeriti? Kako se razvijati kao umjetnik? Osjećao sam se kao u kavezu – bez mogućnosti da bilo što vidim.*

Slamčicu spasa i ovog je puta, nehotice, ponudio Jürgen Flügge. On je, naime, u proljeće 1993. pozvao Vitomiru da kao glumica sudjeluje na međunarodnom redateljskom seminaru u njemačkom gradu Esslingenu. Vitomira je, međutim, bila zauzeta poslom na televiziji od kojega su živjeli pa je poziv prosljedila Ivici. Njegov odlazak u Esslingen 1993. godine ujedno označava i nov početak za Malu scenu. Tamo se upoznao i družio s najvećim europskim redateljima, piscima i glumcima kazališta za djecu i mlade, poput Eve Bal, Lisbeth Coltof, Ada de Bonta, Roela Adama, Pauline Mol, Nina d'Introne i mnogih drugih. *Prvi sam se put susreo s problemom koji netko ozbiljno obrađuje u kazalištu za djecu i znao sam da takvo kazalište želim raditi. Odjednom mi je cijeli svijet kazališta za djecu eksplodirao pred očima – festivali, koprodukcije, plesno kazalište, dramaturgija, režija, teme, motivi... Seminar u Esslingenu potpuno je promijenio moj život, ali i život Male scene. Bio mi je snažan vjetar u leđa da nastavim dalje u novom smjeru, ushićeno prepričava Ivica koji se od tog trenutka, uz dotadašnji glumački rad, počeo zanimati i za režiju predstava za djecu.*

U Esslingenu se upoznao i s projektom *Neformalne mreže europskih kazališta za djecu i mlade* koji se bavio dječjim pravima prema Deklaraciji UNICEF-a i Rezoluciji UN-a. Ugledni europski redatelji za djecu i mlade, okupljeni u neformalno udruženje, već su tri godine stvarali predstave i projekte na tu temu. Ivica im je stoga govorio o situaciji u našoj zemlji gdje su tih godina u Europi (kao i u Bosni i Hercegovini) dječja prava bila najugroženija. Predstavio im je programski cilj kazališta Mala scena: da prognanoj i izbjegloj djeci, ali i onoj koja su odvojena od kazališnih centara i mogućnosti kontinuiranog kazališnog života donese živu kazališnu riječ i na taj način aktivno pomogne brizi za duhovni razvoj jedne generacije zahvaćene ratom. Predložio je da projekt Neformalne mreže dobije svoj završetak u Hrvatskoj što je bilo jednoglasno prihvaćeno.

PROJEKT PRAVE CIPELE

Djeca se prikazuje zastrašujući svijet odraslih, koji pokazuje svu krhkost u trenutku kad se prestaje podržavati ljudski strah.

The Right Shoes / Prave Cipele



Redatelji i glumci iz Italije (*Teatro dell'angolo*, Graziano Melano), Portugala (*Teatro o bando*, Joao Carlos Tuna Brites), Njemačke (*Staatstheater Braunschweig*, Jutta M. Staerk) Nizozemske (*Huis aan de Amstel*, Liesbeth Coltof) i Belgije (*Speeltheater Gent*, Eva Bal) u svojoj su zemlji osmislili desetominutnu etidu na zadanu temu. Pet umjetničkih ekipa zatim se sastalo u Gentu gdje je od tih etida nastala zajednička predstava *Prave cipele* s kojom su 1994. doputovali u Hrvatsku. Posjetili su naše gradove kojima je tada još prijetila opća opasnost – Zadar, Biograd na moru, Sveti Filip i Jakov, nastupali su i na šibenskom 34. međunarodnom dječjem festivalu, a njihova je turneja završila u zagrebačkom Satiričkom kazalištu Kerempuhu.

Na početku predstave svi su glumci na pozornici i govore svojim materinim jezikom, svaki od njih ima drugačiji sustav gestikulacije i navika i tako stvaraju Babilonsku kulu koja označava kaos – metaforu svijeta u kojemu su, tih devedesetih godina, živjela naša djeca. Nakon toga slijedilo je pet mimskih prizora od kojih je Boris B. Hrovat izdvojio prizore u kojima dva klauna, svaki na svojoj strani svijeta, traže *liberdad* (slobodu) te groteskni prizor vojnika koji na kacigama nose zastave mnogih zemalja te, nakon mnogih preobrazba, postaju klaunovi i naposljetku obični smrtnici. Osnovna vrijednost predstave, zaključuje u svojoj kritici, jest u tome da *djeca prikazuje zastrašujući svijet odraslih, koji pokazuje svu krhkost u trenutku kad se prestaje podržavati ljudski strah. U tom smislu Prave cipele oslobađaju i u humanom duhu marširaju naprijed.*³⁸

Posljednja predstava *Pravih cipela* označavala je ujedno kraj projekta *Neformalne mreže*, ali i početak mreže kulturnih institucija EU NET ART. Pokrenula ju je nizozemska producentica Anne van Oterloo, a u njoj je u prvim godinama aktivno sudjelovao i Ivica.

³⁸ Boris B. Hrovat, kritika u emisiji *Lica i sjene*, Prvi program Hrvatskoga radija, 7. listopada 1994.

OTKRIVANJE EUROPSKOGA KAZALIŠTA ZA MLADE

Prve lvičine predstave za mlade, akcije, manifestacije i festivali

Pri povratku iz Esslingena, ponesen valom novih spoznaja i tekstem Noëla Greiga, Ivica je 1993. režirao svoju prvu predstavu za djecu i mlade, *Šaputanja u mraku*. Na tom je seminaru uvidio da predstave za djecu i mlade mogu biti zanimljive bez pjesme i plesa te da se mogu, na djeci odgovarajući način, obraditi sve bitne teme, dotaknuti važni životni i društveni problemi. Najviše su ga fascinirali nizozemski umjetnici i njihov proces stvaranja predstave u suradnji redatelja i dramskog pisca. Nadahnut tim načinom rada, okupio je skupinu mladih redatelja i dramatičara s kojima je 1994. osmišljavao izvornu predstavu o ratu u Hrvatskoj i njegovim posljedicama na život djece prognanika. Kao rezultat tog rada nastala je predstava *Dječak s albumom porodičnih slika* Zinke Kiseljak.



Dječak s albumom porodičnih slika
Goran Milošević i Marko Sopić
Foto: Irena Sinković



Na premijeri i prvim izvedbama bila je i nizozemska filmska ekipa. Redatelj Rob Hof snimao je, naime, pedesetominutni film *Bez prošlosti nema budućnosti* (*No future without past*) o predstavi i njezinim prvim izvedbama koje su se održavale u prognaničkim naseljima. U Nizozemskoj je 1995. proglašen najboljim dokumentarnim filmom o životu djece, a na Hrvatskoj televiziji, uza sve napore koje je ekipa Male scene poduzela, nikada nije prikazan.

Nizozemsku redateljicu Evu Bal i njemačkog redatelja Jürgena Flüggea taj je film potaknuo na organiziranje akcije pomoći Maloj sceni u svojim zemljama. Zahvaljujući toj akciji, Mala je scena uspjela prebroditi krizne godine, ali i steći mnoge prijatelje u Europi. Amsterdamska opera, primjerice, darovala im je velik paket kazališnih kostima iz opere *Ivica i Marica*, Engelberta Humperdincka, kazalište Teneeter iz Nijmegena uplatilo je iznos novčane nagrade Grada Nijmegena za svoju dvadesetogodišnjicu na račun Male scene, a iz grada Edama stiglo je kazalište u autobusu – dar Speeltheatra Holland koje je, uz vozilo, darovalo i tehnički potpuno opremljenu predstavu *Baršunasti zečić* redatelja Pietera Vrijmana. Taj je dar ekipi Male scene bio potpuno neočekivan pa su doživjeli, prema lvičnim riječima, *pozitivan šok*. Autobus je u Zagreb prvi put stigao 16. kolovoza 1995., predstavio se na tadašnjem PIF-u, a premijera *Baršunastog*



Foto: Irena Sinković

zečića bila je 3. studenoga u Petrinji. Lutkarsku predstavu u pet prizora za hrvatske je prilike prilagodio i obnovio Željko Šestić. Kazalište u autobusu putovalo je po mnogim naših selima i gradovima te je u samo nekoliko mjeseci predstava bila izvedena više od tri stotine puta³⁹.

Unatoč tome, za Malu scenu ono je bilo neisplativo. Za njegovo održavanje nisu dobili novčanu pomoć, a gubici su se samo gomitali. Zato je pod okriljem Male scene autobus-kazalište prestalo voziti, a skrb o njemu preuzelo je splitsko Gradsko kazalište lutaka.

Kako bi se zahvalili na pomoći, Ivica, Vitomira i Roman organizirali su 1996. godine manifestaciju *Dani nizozemskog kazališta* na kojoj je naša publika mogla vidjeti predstave za djecu i mlade iz te zemlje. Uz lutkarsku predstavu *Baršunasti zečić* Male scene i Speeltheatera Holland, izvedena je plesna predstava *Izmiješana hrpa* Danstheatera Arena iz Amsterdama, Mala scena prikazala je operu *Cvilidreta s Gavranove stijene* za koju joj je kazalište Teneeter iz grada Nijmegen darovalo autorska prava, a to je kazalište gostovalo s dramskom predstavom *Oluja* W. Shakespearea.⁴⁰ Kao posljedica *Pravih cipela* i *Dana nizozemskog kazališta*, 1998. organiziran je bijenalni Međunarodni festival kazališta za djecu i mlade *Mliječni zub*.

³⁹ Dok je autobus-kazalište bio u vlasništvu Male scene, obišao je cijelu Hrvatsku i u njemu je odigrano 450 predstava.

⁴⁰ Dani nizozemskoga kazališta: 21. ožujka *Baršunasti zečić*, Mala scena i Speeltheater Holland; 1. travnja *Izmiješana hrpa*, Danstheater Arena, Amsterdam; 9. travnja *Cvilidreta s Gavranove stijene*, Mala scena; 10. travnja *Oluja* Teeneter, Nijmegen



Premijera *Baršunastog zečića* u Petrinji
Foto: Irena Sinković



Ivica i Roman pokrenuli su 1996. i prvu Burzu kazališnih predstava⁴¹ na kojoj je nastupalo petnaest kazališnih skupina s osamnaest predstava. Namjera je te manifestacije bila pokazati javnosti predstave koje se igraju po školama i dječjim vrtićima, omogućiti glumcima da pokažu i ponude svoje predstave, a djelatnicima škola i vrtića da ih vide prije nego što ih odluče pokazati djeci. Iako su svi naglašavali važnost i potrebu te manifestacije, do druge Burze kazališnih predstava nikada nije došlo. Budući da je troškove prve Burze Mala scena platila vlastitim sredstvima, za sudjelovanje na drugoj Burzi uvela je kotizaciju od pet stotina kuna kako bi pokrila osnovne troškove. Međutim, samo jedna grupa bila je spremna platiti kotizaciju pa Burza iduće godine nije organizirana. *Ne postoje na svijetu besplatne Burze i mi smo mislili da je to svima jasno i da im je iskustvo prve Burze pokazalo što bi to trebalo i moglo biti. No, očito nije,* napominje Vitomira.

PUTEVIMA NIZOZEMSKOGA KAZALIŠTA ZA DJECU I MLADE – PRVI VELIKI USPJESI

To je najbolji dokaz da ono što je dobro – dobro ide!

Devedesetih je godina nizozemsko kazalište za djecu i mlade u estetskom i organizacijskom smislu bilo najjače u Europi pa je Maloj sceni bilo uzor za njezin novi umjetnički put. Obišavši Edam i druge nizozemske gradove, Ivica je posjetio sva najvažnija kazališta za djecu i mlade u toj zemlji. Oduševila ga je opera za djecu *Cvildreta s Gavranove stijene*, a

⁴¹ 26. – 28. rujna 1996.

kazalište Teneeter iz grada Nijmegen ustupilo mu je bez naknade prava za izvođenje te predstave. Uprizorio ju je 1995. godine i Mala scena doživjela je njome veliki uspjeh. Predstava je na šibenskom Međunarodnom festivalu djeteta dobila najviše ocjene, proglašena je kazališnim biserom i događajem broj jedan, a za Nagradu hrvatskoga glumišta bila je nominirana u tri kategorije. *Svi su nam proricali propast, govorili da za našu operu nema izgleda, a ona je postala – komercijalna predstava. Izvedena je čak 115 puta! To je najbolji dokaz da ono što je dobro – dobro ide,*⁴² prisjeća se Vitomira.

Ponesen tim uspjehom, nakon dvije godine postavio je još jedan komad viđen u Nizozemskoj – predstavu *Pierrot ili tajne noći*. Vidjevši Pierrota, redatelju Adu de Bontu rekao sam da se ta predstava može napraviti i bez lutaka. Nije mi vjerovao, no ja sam to ipak učinio. I bilo je vrlo uspješno što dokazuje i niz nagrada.

Ivica je htio da se Mala scena u kratkom vremenu razvije onako kako se trideset godina razvijalo nizozemsko kazalište. Na taj je način želio preskočiti nekoliko stepenica i stati uz bok svjetskim kretanjima u kazalištu za djecu i mlade.

Uprizorio je zato i tri drame Nizozemke Pauline Mol, jedne od najuspješnijih europskih dramatičarki za djecu i mlade. Kako bi imali i vlastite autorske projekte i drame za mlade, na stvaranje je poticao naše mlade dramske pisce, poput Zinke Kiseljak, Tene Štivičić i Lane Šarić. Budući da su naši kazališni tekstovi za djecu, a osobito za mlade, prava rijetkost, ta inicijativa nije bila samo važna za Malu scenu, nego i za cjelokupnu sliku našeg kazališta za djecu i mlade. Svojom repertoarnom politikom Ivica je htio upozoriti na drugačije i u nas novo promišljanje kazališta za djecu koje, kako je isticao, *otklanja njegovu isključivo zabavljačku dimenziju. Kazalište mora biti mjesto na kojem će dijete učiti spoznavati i osvješćivati se.*⁴³

42 Jordanka Grubač: „Zaštitimo profesionalizam“, razgovor s Ivicom Šimićem i Vitomir-rom Lončar, *Slobodna Dalmacija*, 6. srpnja 1996.

43 Marina Tenžera: „Novo promišljanje teatra“, razgovor s Ivicom Šimićem, *Vjesnik*, 15. studenoga 1997.

NOVI SMJER VITOMIRE LONČAR

Kako je vrijeme prolazilo, tako sam više radosti i uzbuđenja pronalazila u produkciji nego u glumi.

Što se tiče Večernje scene, nakon *Prave stvari* i Habunekovih dviju uspješnica, Ivica je postavio komade suvremenih američkih dramatičara – Kushnerovu *Iluziju* i Mametovu *Olleanu*. Grad im, međutim, za taj repertoar nije dodijelio nikakva sredstva pa su nakon *Olleana*, 1995. godine, bankrotirali. Spasile su ih uvijek pune predstave za djecu, osobito *Pale sam na svijetu*.

Od 1995. do 2001. nismo radili Večernju scenu. Znali smo da je potreban kontinuitet kako bismo mogli imati dovoljno publike da bismo financijski preživjeli, a to nismo mogli osigurati. Bez zaposlenih (ili s vrlo malo zaposlenih) trebalo je ujutro raditi predstave za djecu, a navečer za odrasle, blagajna je trebala biti otvorena cijeli dan i jednostavno nismo imali organizacijske snage to održavati. Ne treba zaboraviti da je sustav organizirane prodaje ulaznica za odrasle tada u Hrvatskoj zamro i da je prvenstveno trebalo afirmirati prostor kako bi se publika privukla na blagajnu, objašnjava Vitomira koja je tih godina polako ulazila u tajne producentškoga posla. Glavni producent do 1997. godine bio je Roman Šušković Stipanović, a nakon njegova odlaska tu ulogu preuzima Vitomira te već iste jeseni producira četiri predstave.

Bilo je to vatreno krštenje! Kako je vrijeme prolazilo, tako sam više radosti i uzbuđenja pronalazila u produkciji nego u glumi. To kao da je bio Božji znak jer kad zbog bolesti više nisam mogla intenzivno glumiti kao što je to bilo prije, produkcija se tu stvorila kao nova mogućnost – rad u kazalištu, ali ne pod reflektorima koji mi stvaraju poteškoće. Produkcija me dovela i do Akademije gdje sam trenutačno docentica, vanjska suradnica, a razmišljanja o kazalištu koja nisu više u strogo glumačkim okvirima otvorila su mi vrata znanosti pa upravo pišem doktorat. Dakle, sve se nekako prirodno i logično mijenjalo i niti u jednom trenutku mi se nije dogodilo da je došlo do zasićenja onim što radim u kazalištu. A to smatram velikom srećom i blagoslovom. Naravno da su na tom putu uvijek bili 'anđeli' koji su me gurnuli, podržali, pomagali mi, nevidljivo me usmjeravali pa im zahvaljujem i ovdje. Oni znaju tko su...

Bila je također producentica svih četiriju festivala *Mliječni zub*, a u tome joj je pomogla tadašnja pomoćnica Sanja Vladović. U Malu scenu Sanja Vladović došla je 1997. godine, a osim što je s Vitomirom producirala tri festivala *Mliječni zub* (1998., 2000. i 2002.), organizirala je konferenciju *Full contact*, međunarodne sastanke, bila je pomoćnica producentice na mnogim predstavama, a pomagala je i Ivici u ASSITEJ-u. Nakon predstave *The Blue Room* otišla je svojim putem i nadam se da joj je rad u Maloj sceni bio koristan i pomogao kao iskustvo u daljnjem profesionalnom (a možda i privatnom) životu, ističe Vitomira koja je do danas producirala sedamdesetak predstava i raznih drugih događanja.

PUT PREMA VRHUNCU I DOLAZAK DO CILJA

- biseri na Večernjoj sceni, Sceni za mlade i Sceni za djecu

Stvoriti drugačiji repertoar od onoga što se u zagrebačkim kazalištima nudi, ponuditi kvalitetne suvremene tekstove i upoznati našu javnost s novim uspješnim dramskim piscima nije bio samo cilj predstava za djecu i mlade, nego i predstava za odrasle. Stoga Ivica, unatoč bankrotu, nije htio od njih odustati. *Osobno sam još 1997. smatrala da se više ne trebamo baviti predstavama za odrasle i da se trebamo u potpunosti okrenuti predstavama za djecu i mlade, priznaje Vitomira, ali je Ivica mislio da bez tog segmenta nećemo biti potpuni i da nas se kao kazalište neće uzimati dovoljno ozbiljno.*

Zato je hrvatskom praizvedbom McDonaghova komada *Ljepotica iz Leenanea* 2001. godine ponovno pokrenuta Večernja scena. Nakon toga nizali su se sami hitovi – *Enigmatske varijacije, Stvar je u obliku, The Blue Room, Dokaz, Život x 3*. Svaku uspješnicu s londonskog West Enda Mala je scena htjela prikazati i našoj publici i po tome se razlikovala od repertoara ostalih kazališta. Po uzoru na ugledna svjetska kazališta, organizirali su i niz popratnih aktivnosti koje su nazivali *Paket urbane kulture* koji je pratio svaku predstavu za odrasle i poneku za mlade. Zahvaljujući njemu, nastala je Biblioteka Male scene, a s kupljenom ulaznicom gledatelj je mogao koristiti niz dodatnih programa kao što su kreativni *babysitting*, simultano prevođenje predstava na znakovni jezik, prevođenje predstava na engleski jezik, *theaterclubbing* i večera nakon predstave.

Mala scena htjela se približiti i strancima te je na repertoaru bila i jedna predstava na engleskom jeziku – *Humble boy* Charlotte Jones.

Istovremeno s predstavama za mlade i odrasle, Ivica je neumorno stvarao i predstave za djecu. Budući da su uvijek bile rasprodane, one su Malu scenu spašavale u najkriznijim trenucima. Predstave iz Zvezdanina ciklusa (*Varljive priče, Roda i lisac, Tajne začarane šume i Bajka o zlatorogom jelenu*), nastale u razdoblju od 1998. do 2002., zbog kvalitete, Zvezdanine reputacije, ali i mnogih uglednih nagrada, imale su stalnu publiku, a gledatelje su osvojile i predstave drugih redatelja poput, primjerice, predstave *Kako je Tonkica kupovala kruh* Jasena Boke u režiji Mateje Koležnik. Vidjevši predstave Roberta Frabettija, redatelja i umjetničkog ravnatelja kazališta La Baracca/Testoni Ragazzi iz Bologne, Ivica je doznao da čak i jednogodišnja djeca mogu posjećivati kazalište pa je, po uzoru na Frabettija, 2002. u Maloj sceni stvoren jedinstven i u nas još nikad napravljen ciklus predstava za djecu od jedne do tri godine – *Priča o oblaku* i *Priča o kotaču*.

U to je vrijeme nizao i svoje najveće uspješnice na Sceni za mlade: od već spomenute *Cvildrete s Gavranove stijene* i predstave *Pierrot ili tajne noći*, preko *Ofelijina kazališta sjena*, drama Pauline Mol (*Bok, čudovište, Bizon i sinovi, Bio jednom jedan zmaj*) i viteškoga ciklusa (*Parsifal, Henrik V., Cyrano, Kralj A*) do *Ifigenije, Slijepih ulica* do *Zabranjeno za mlade od 16*.

Program Male scene bio je opsežniji nego ikad prije, a kvalitetnim predstavama postala je nezaobilazno kazalište u gradu. Ivica i Vitomira htjeli su da u njemu stvaraju mladi umjetnici pa su pozivali redatelje, dramaturge i glumce, kostimografe i scenografe koji su tek završili fakultet ili su bili pri završetku studija. Poticali su ih na stvaranje i pomagali im u njihovim počecima (koji nikada nisu laki), a mnogi od njih danas su afirmirani i ugledni kazališni ljudi. S tom praksom Mala scena i dalje nastavlja i jedno je od rijetkih mjesta u kojemu mladi ljudi mogu pronaći kreativnu oazu.

Pauline Mol *Bizon i sinovi*

Ronald Žlabur, Radovan Ruždjak i Petar Leventić

Foto: Irena Sinković



UMORNI PUTNICI ODUSTAJU OD NEKIH PROGRAMA

Nismo imali dovoljno ljudi koji bi pratili paralelne repertoare.

Istovremeno izvođenje predstava za djecu, mlade i odrasle, zajedno s dodatnim sadržajima, bile su, međutim, veliko opterećenje za malo privatno kazalište s tek nekoliko zaposlenih. Zbog toga se Večernja scena, unatoč vrlo kvalitetnim predstavama, nakon pet godina, morala ponovno ugasiti. *Nismo imali dovoljno ljudi koji bi pratili paralelne repertoare (tehnika, promocija, prodaja, garderoba...).* Podrška Grada bila je minimalna i shvatili smo da sve ono što zarađujemo na predstavama za djecu investiramo u predstave za odrasle koje nisu uspjele zarađivati, da radimo (i mi i svi zaposleni) 24 sata dnevno, a da smo stalno u financijskim problemima, objašnjava Vitomira nestanak predstava za odrasle u Maloj sceni.

Sličnu je sudbinu doživjela Scena za mlade dvije godine kasnije. Kraj njezina kontinuiranog tijeka bio je ponajviše potaknut burnim medijskim reakcijama nakon predstave *Zabranjeno za mlade od 16* njemačkog dramatičara Kriste Šagora 2007. godine. Zbog pojedinih novinskih napisa, Mala scena dobila je status kontroverzno kazališta. Posljedice su se najviše osjetile u prodaji, odnosno smanjenom broju gledatelja.

Mala scena bila je jedino naše kazalište koje je mladima (od 12 do 18 godina) sustavno nudilo naslove koji se tiču njihovih problema. Publike, međutim, za taj repertoar nije bilo dovoljno pa se većina predstava nije puno igrala.

Prema istraživanju tržišta u segmentu mladih, koje je Mala scena organizirala od rujna do prosinca 2006. godine, pokazalo se da u Zagrebu 25% mladih drži da je kazalište nedovoljno zanimljivo i da ne pobuđuje dulji interes. Isti postotak mladih ide u kazalište samo kada ih na to primora škola, a čak 7% njih uopće ne ide u kazalište. Od svih ispitanika (...) samo 1,3% odlučuje se za izlazak u kazalište.⁴⁴

To je ujedno bilo prvo reprezentativno istraživanje tržišta u hrvatskom kazalištu uopće, a obuhvaćalo je 1400 mladih od 14 do 18 godina, učenika zagrebačkih srednjih škola.

⁴⁴ Vitomira Lončar: „Kazalište u Hrvatskoj i mladi (1950. – 2007.)“, *Kazalište*, 33/34, 2008.

Više od deset godina sustavno smo i uporno radili kazalište za mlade, zvali smo ih na naše predstave, organizirali tribine na kojima su s umjetničkom ekipom mogli raspravljati o problemima koje predstava dotiče, ali sve je to bilo bezuspješno. Za taj repertoar publika ne postoji, a mi više nemamo ni organizacijske ni financijske snage boriti se za njega, konstatirao je Ivica.

Od problemskih predstava za mlade Mala scena, međutim, ne odustaje, ali od 2007. godine Ivica ih je odlučio rjeđe postavljati. Zato ih u 2008. i u 2009. godini nije režirao.

Martin McDonagh *Ljepotica iz Leenanea*
Nada Subotić i Nina Erak
Foto: Irena Sinković



PUT OKO SVIJETA – KRUNA DVADESETOGODIŠNJEGA PUTOVANJA

Predstave nastaju iz čiste ljubavi i bez fige u džepu.

Neverbalna predstava za djecu od tri godine naviše *Padobranci ili o umjetnosti padanja* otvorila je, pak, novo poglavlje u životu Male scene. Iako su mnoge predstave obilazile strane festivale, ni jedna nije toliko putovala kao *Padobranci*. Zajedno s Ivicom, osmišljavali su je Larisa Lipovac i Damir Klemenić. Nastala je, kako kažu, iz čiste ljubavi i bez fige u džepu.

Dok su je stvarali, nisu ni sanjali da će osvojiti srca malih, ali i velikih gledatelja diljem svijeta – od Europe do Sjedinjenih Država, preko Azije, Afrike, Južne Amerike do Australije i da će postati bez premca hrvatski najbolji kulturni izvozni proizvod, ujedno i kruna umjetničkog djelovanja Male scene.

Nakon *Padobranaca*, uslijedio je niz neverbalnih predstava za djecu, a 2009. godinu Ivica je zaključio dvjema dramskim predstavama – *Superspasiteljicama* i *Kravom Ružicom*.

Stupanjem na snagu Zakona o samostalnim umjetnicima i poticaju kulturnog i umjetničkog stvaralaštva (NN 43/96) 1996. godine, kazalište Mala scena napokon je dobilo mogućnost registrirati se prema zakonima Republike Hrvatske. U Registar umjetničkih organizacija koje vodi Ministarstvo kulture, 22. studenoga 1996. pod registarskim brojem 6 upisana je umjetnička organizacija pod nazivom kazalište Mala scena sa sjedištem u Zagrebu, Medveščak 2 – stoji u Rješenju⁴⁵, a prema novom Zakonu za registraciju više nije bilo potrebno sedam umjetnika, nego „umjetničke organizacije mogu osnovati umjetnici“ (čl. 11 st. 2 istog Zakona NN 43/96), bez taksativnog navođenja broja. Tako je kao odgovorna osoba zapisana Vitomira Lončar, a umjetničku organizaciju zastupaju Vitomira Lončar i Ivica Šimić, dok su kao osnivači navedeni, uz Vitomiru i Ivicu, Robert

45 Iz Rješenja: Umjetnička organizacija priložila je uz zahtjev za upis sve priloge propisane čl. 3. stavak 2. i 3. Pravilnika o registru umjetničkih organizacija (NN 53/96)

Klasa: 612-01/96-01-173

Urbroj: 532-03-3/1-96-02

Zagreb, 22. studenog 1996.

Rješenje je potpisao mr Božo Biškupić, ministar.

Budor i Anina Lasta Budor⁴⁶. Umjesto Samoupravnoga sporazuma, napravljen je i novi Statut od 32 članka prihvaćen od strane osnivača 29. lipnja 1996., prema kojemu Mala scena djeluje i danas⁴⁷.

Nakon dvadesetogodišnjega kazališnog djelovanja, Mala scena postala je kazalištem sa strategijom, odnosno, kazalištem koje radi prema strateškom planu izrađenom 2008. godine – ističu Vitomira i Ivica. *Naša je misija djeci svih uzrasta, od 0 do 13 godina, ponuditi kazališnu umjetnost kao sastavni dio njihova odrastanja. Želimo uspostaviti komunikaciju i povesti dijalog s našom mladom publikom o gorućim i svakodnevnim temama koje ih interesiraju i zaokupljaju. Želimo im pomoći razumjeti svijet koji ih okružuje, ohrabriti ih i potaknuti da hrabro u njega zakorače. Naša je dužnost s pozornice radoznalo pitati i propitkivati dječju svakodnevicu i slati poruke ohrabrenja i nade. Naša je misija kazalište za mladu publiku postaviti u ravnopravan odnos s tzv. kazalištem za odraslu publiku, i to neprestanim zalaganjem za izvrsnost i strogim, umjetničkim kriterijima ocjenjivanja vlastitog rada. Naša je misija afirmirati autohtono stvaranje hrvatskih autora, ali i promovirati vrhunce svjetskog stvaralaštva za djecu i mlade. Naša je misija uključivanje kazališne umjetnosti u programe obrazovnih institucija na svim razinama, edukacija edukatora, publike i umjetnika. Naša je misija kazalištem inicirati međugeneracijsku komunikaciju, posebno unutar obitelji, poboljšati međusobno razumijevanje i potaknuti prevladavanje problema i nesporazuma koja prate odrastanje.*⁴⁸

Prema broju izvedaba i broju nagrada koje su njezine predstave osvojile, Mala scena postala je vodećim hrvatskim kazalištem za djecu i mlade, a u budućnosti Ivica i Vitomira svoje kazalište vide kao *jedan od europskih kazališnih centara iz kojega se šire nove ideje i nova razmišljanja o kazališnoj umjetnosti za mladu publiku te koji promovira nove forme u skladu sa svjetskim spoznajama i suvremenim tokovima. Hrvatsko autohtono stvaralaštvo na taj će način biti pozicionirano u europski kontekst te će povući i ostala hrvatska kazališta za djecu u tom smjeru. Taj cilj moguće je dostići jedino beskompromisnim zalaganjem za umjetničko kazališno stvaranje za djecu. Vizija Male scene u budućnosti je slika modernog kazališta za djecu kao umjetničke, a ne pedagoške institucije, s programom koji nije samo sredstvo koje škola upotrebljava za ostvarivanje svojih obrazovnih zadataka ili koje je dopuna nastavi, nego je kazalište koje, neovisno o školskim programima i potrebama, pridonosi obrazovanju djece autohtonim umjetničkim stvaranjem. To je kazalište koje djecu odgaja umjetnošću, a ne obrazuje ih za umjetnost, kazalište*

⁴⁶ Anina Lasta Budor umrla je u listopadu 2004. te je u Očevidniku kazališta taj podatak uveden pod posebne napomene, Obrazac prijave za upisu u Očevidnik kazališta od 18. travnja 2007.

⁴⁷ Vitomira Lončar i Ivica Šimić zahvaljuju gospođi Živani Živković iz pravne službe Ministarstva kulture RH koja im je pomogla pri ponovnoj registraciji.

⁴⁸ Izvadak iz Strateškog plana kazališta Mala scena [2008. – 2012], a službene internetske stranice http://www.mala-scena.hr/hrv/povijest_o_kazalistu.asp, zadnji pregled 27. kolovoza 2009.

kojemu su djeca publika danas, a nisu publika u budućnosti i, napokon, kazalište koje je ravnopravan segment, a ne pomoćno sredstvo odgoja i obrazovanja. Zapošljavanje stručnih i obrazovanih mladih ljudi koji ove zahtjeve za izvrsnost mogu realizirati, strateško je opredjeljenje kazališta. Mladi umjetnici svih profila koji u Maloj sceni ne samo sazrijevaju, nego i vode kazalište u budućnosti, vizija je, ali i realan cilj.⁴⁹

Osim posvećenosti svojem kazalištu, Ivica i Vitomira postupno su gradili i međunarodnu karijeru. Zajedno su osnovali EPICENTAR, kazališni centar za djecu i mlade u srednjoj i jugoistočnoj Europi, a Ivica je 2008. godine postao glavnim tajnikom međunarodne udruge kazališta za djecu i mlade ASSITEJ International.

Osim te ugledne i važne funkcije, u dvadesetoj godini postojanja Male scene Ivica Šimić dobio je i međunarodno priznanje za svoj dosadašnji sustavan i inovativan rad na unaprjeđivanju kazališta za djecu – međunarodnu nagradu „Grozdanin kikut“ za doprinos razvoju dramskog odgoja.

Kazalište Mala scena beskompromisno se bori, i u tome uspijeva, da angažovano komunicira sa djecom i mladima kao ciljnom grupom kojima se prije svega obraća. U isto vrijeme, mladim autorima (glumcima, rediteljima, dramaturzima) pružaju šansu da svoje nove, svježije i drugačije ideje iznesu pred publiku. Seminarima, festivalima i forumima te izdavačkim projektima koje organizuje samostalno ili u saradnji s međunarodnim organizacijama i ustanovama, Ivica Šimić i 'Mala scena' neprekidno otvaraju pitanja koja su od krucijalnog značaja ne samo za razvoj teatra za djecu i mlade u Hrvatskoj i regionu, nego i od značaja za umjetnost uopšte, stoji u obrazloženju nagrade.

I Grad Zagreb nagradio je Malu scenu dodijelivši joj Plaketu Grada Zagreba, povodom dvadeset godina djelovanja te za izniman doprinos u kazališnom programu za djecu i mlade.

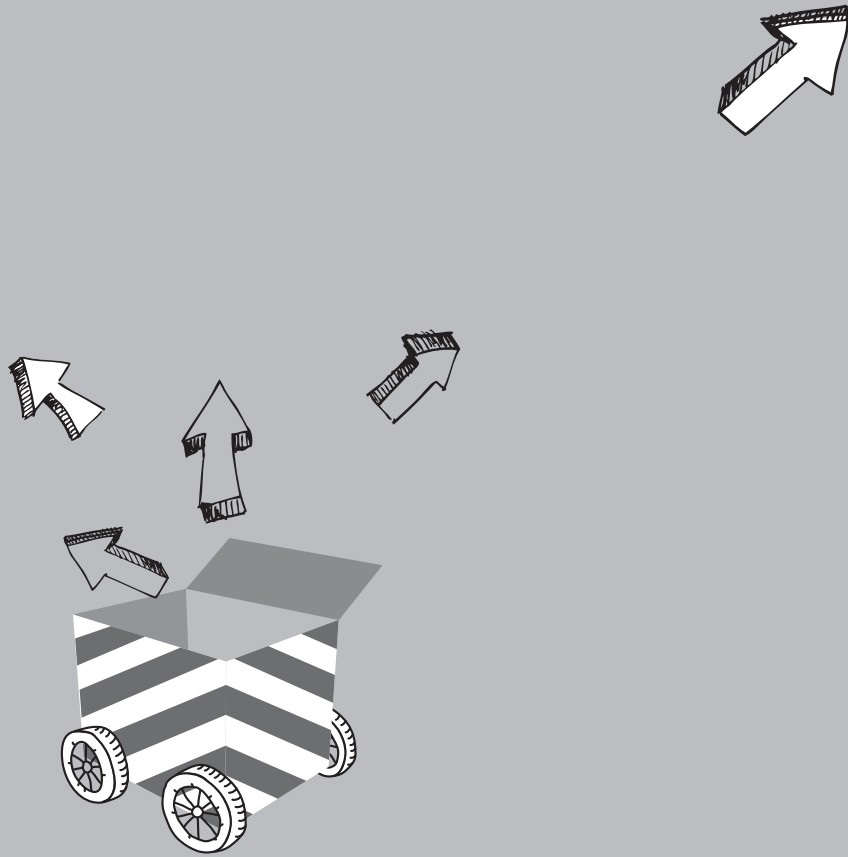
Mala scena tako je na svojem dvadesetogodišnjem putovanju naučila mnogo, stekla je neprocjenjivo iskustvo i dosegla umjetničku zrelost. Svojim je predstavama uvelike pridonijela ozbiljnom shvaćanju i prihvaćanju kazališta za djecu i mlade kao ravnopravnog umjetničkog i kazališnog stvaralaštva, stekla je međunarodni ugled, a zahvaljujući Ivici, Hrvatska je postala jednim od važnih svjetskih središta kazališta za djecu i mlade.

No, to nije kraj. Kotačići Male scene i dalje se kotrljaju!

⁴⁹ Izvadak iz Strateškog plana kazališta Mala scena (2008. – 2012), a službene internetske stranice http://www.mala-scena.hr/hrv/povijest_o_kazalistu.asp, zadnji pregled 27. kolovoza 2009.



Polazak na put u Dubrovnik s *Letice / Ljublist*, 1. svibnja 1992.
Neva Rošić, članica Dramskoga studija, Roman, Nada Subotić, Ivica Šimić
Foto: osobni arhiv



REPERTOARNI PUT MALE SCENE

KAZALIŠTE PARTICIPACIJE

Kraljevna na zrnu graška/Cvjetovi mašte/Pričalo i Malena

*Priča je svjetlost u opasnom mraku,
Što djetinjstvo čuva na svakom koraku.
Priča je blistavi fenjer u noći,
Za kojim tragaju dječje oči.*

Kazalište participacije, u kojemu glumci postavljaju okvir i pozivaju djecu da svojim sudjelovanjem ne samo prate, nego i kreiraju samu predstavu, 1970-ih i početkom 1980-ih godina bilo je u svijetu vrlo poznato i rašireno. Ideja takvoga kazališta jest u animiranju djece da što više sudjeluju u izvedbi i da se na taj način uvuku u magičan svijet kazališne predstave te da ju što snažnije dožive. Zvezdana Ladika bila je veliki poklonik takvih predstava te ih je i sama stvarala. Za njih je doznala 1972. godine u okviru Kongresa ASSITEJ u Albanyju kada je vidjela, kako će zapisati, *sjajne primjere zajedničkog stvaralaštva profesionalnih glumaca i publike, ali najsajniji primjeri bili su prikazani sljedeće godine u Engleskoj na Londonskom festivalu kazališta za mlade ili u engleskim domovima stvaralaštva i školama. Danas postoje poznati pisci koji pišu dramska djela za djecu postavljajući kao uvjet participaciju gledališta: Alice Toen sa svojim znamenitim Mačkom u čizmama. Participacija gledališta nije kod njih (samo) u odgovorima djece na pitanja glumaca niti ono nekada uobičajeno dječje puhanje vjetra, mahanje rukama kao šuma itd., nego aktivno sudjelovanje u razvijanju dramske radnje, dramske akcije, davanje smjernica za određivanje cijelog toka dramske radnje. Ide se još mnogo dalje. Publici se dopušta da slobodno zaokrene smjer dramske akcije, da pronađe nova rješenja koja glumci zatim trebaju odigrati.*¹

¹ Zvezdana Ladika: "Kolektivno stvaralaštvo i participacija gledališta", *Dijete i dramske umjetnosti*, Šibenik, 1990.



Kraljevna na zrnju graška, 1996.
Foto: Irena Sinkovič

Zvezdana je često režirala takve predstave pa je bilo logično da i prva predstava nove kazališne trupe – buduće Male scene – bude osmišljena u tom obliku. Od *Pričalovih priča*, teksta Jirzija Srede koje je Zvezdana predložila, Ivica i Vitomira odabrali su obradu Andersenove bajke *Kraljevna na zrnju graška*. Sredini dijalozu bili su namijenjeni kazalištu objekata s mnogo likova, a budući da su u predstavi planirali glumiti samo Ivica i Vitomira, to mnoštvo likova koji se pojavljuju u priči odlučili su prikazati pomoću lutaka. Kako priča, ovako izdvojena iz cjeline nije imala uvoda, Ivica ga je napisao. *Nikada prije nije pisao dijaloge, a kad je na neki nastup u dvoranu 'Vatroslav Lisinski' donio svoj uvod, umirali smo od smijeha koliko je bilo duhovito. Napisao je puno više materijala nego što nam je trebalo i to smo s vremenom prilagođavali sebi i predstavi, prisjeća se Vitomira.*

Zvezdanine predstave bile su bez glazbe nezamislive tako da je njezin dugogodišnji suradnik, skladatelj Ladislav Tulač osmislio glazbu na njezine stihove, no predstavu su režirali svi zajedno – kako je kome koja ideja pala na pamet. Zato Vitomira napominje kako *ni danas na pitanje – tko je režirao Kraljevnu – nemamo odgovor.*

Scenografija za predstavu je bio samo sanduk kojeg su nam napravili dečki iz tehnike ZKM-a (najveći dio Drago Balja), bravarske je radove napravio Ivičin tata Zvonko Šimić, sanduk je oslikala Gordana Pokrajčić, a lutke nam je posudio Zlatko Vitez iz jedne histrijske stare predstave koja više nije igrala.

Tako je nastala prva predstava Male scene, tada još neslužbenog kazališta bez krova nad glavom. U početku se zvala *Cvjetovi mašte*, prevedena na njemački *Blumen der Phantasie* za njemačku turneju, zatim je promijenila ime u *Pričalo i Malena*, na engleski prevedena kao *Storyman and Tina* radi nastupa u Velikoj Britaniji i poslije u SAD-u, a naposljetku su je nazvali *Kraljevna na zrnju graška* i pod tim se imenom i danas izvodi.



Ladislav Tulač kao Laszlo Ključ
Foto: Saša Novković



Vitomira Lončar i Ivica Šimić, praiizvedba *Cvjetova mašte*,
DV Tratinčica, Zagreb 1. srpnja 1986.
Foto: Krešimir Bosiljevac

Na početku predstave pripovjedač po imenu Pričalo (Ivica Šimić) dolazi na pozornicu, pozdravlja publiku, ali ubrzo shvati da ne može ispričati priču jer je izgubio ključ od sanduka u kojemu se priča nalazi. Ispričava se što predstavu mora otkazati, ali se to nikako ne sviđa Malenoj (Vitomiri Lončar) koja u gledalištu počinje negodovati i, zajedno s djecom, zahtijevati da se predstava održi pod svaku cijenu. Malena predloži da djeca izmisle ključ jer *ako se žaba može pretvoriti u kraljevića, onda i izmišljeni ključ može otvoriti sanduk!* Nakon niza pokušaja i neuspjeha djeca zajedno s Pričalom i Malenom izmisle gospodina Laszla Ključa (Ladislav Tulač²), glazbenika. Sanduk u kojemu se skrivaju kraljice i kraljevine, kraljevi i kraljevići, naposljetku otvara glazba s klavira i lutkarska predstava o *Kraljevni na zrnju graška* napokon može početi. Ivica i Vitomira prestaju biti Pričalo i Malena, a animirajući lutke postaju Stari Kralj i Kraljević, to jest, Stara Kraljica i Kraljevna.

Ta je predstava bila prekrasna, prisjeća se Ladislav Tulač. Ja sam bio ključ, a ključ je zapravo bila glazba. Čak sam po tome dobio i nadimak.

Prva izvedba predstave bila je u dječjem vrtiću Tratinčica u Dugavama, 1. srpnja 1986. Osim mališana, predstavu je gledao i Jürgen Flügge jer je ona, zapravo, bila audicija za odlazak u München, u Flüggeovo kazalište *Schauburg - Theater der Jugend*. Tada je trajala gotovo sat i pol, no napominje Vitomira, *već se tada vidjelo da ima potencijala*. Budući da su je izvodili često, skratili su je na pedeset minuta i tada su se zaputili u Njemačku. Tamo je predstava (i Mala scena) postigla svoj prvi međunarodni uspjeh.

² Kasnije je, umjesto Ladislava Tulača, u predstavi kao glazbenik Laszlo svirao Srećko Zubak, a u pojedinim predstavama i Matej Meštrović, Krešimir Klemenčić i Zoran Jašek.



lipanj 1988., lutke Vande Šestak
Foto: Saša Novković



Treći set lutaka
Foto: osobni arhiv

Početak 1992. predstava je gostovala u Kölnu gdje ju je gledala dramaturginja Melchtild Klötz te ih je pozvala na ljetni festival Kölnische Sommer, nakon kojega se uputila na turneju po cijeloj Rhurskoj oblasti. Gledatelji su u Memmingenu, u dvorani od 500 sjedala, nakon predstave na njemačkom, oduševljeno skandirali: „Hoćemo još!“

Vani uvijek radimo teatar participacije – naša sposobnost improvizacije tu se pokazala kao prednost. Mi možemo razumjeti dječje potrebe kroz dramski izraz. Nijemci su nama oduševljeni jer je to njima nedostupno upravo zbog njihove organizacije. Njihovo je kazalište uredno, visoko promišljeno, ali nema tu komunikativnost, uvijek je na distanci. Mi smo djeci donijeli bliskost, izveli je na scenu pa ne čudi da su nam u Memmingenu skandirali³, izjavljivao je Ivica.

³ Sanja Nikčević: “Donijeli smo bliskost”, razgovor s Ivicom Šimićem, *Večernji list*, 22. veljače 1993.



Na putu u Njemačku u Janešovom kombiju bez grijanja, jesen 1987.
Laci, Zvezdana, Vitomira i Ivica
Foto: osobni arhiv

Ovisno o sastavu publike, predstavu su izvodili na njemačkom ili na hrvatskom jeziku, a da je podjednako oduševila male gledatelje i kazališne kritičare dokazuju kritike koje ističu *prekrasne dijaloge bogate suprotnostima te izvrsnu gestikulaciju glumaca koja je najljepši element predstave vrijedan gledanja*. Tom se predstavom, pišu njemačke novine, *pokazala visoka kazališna kultura u Istočnoj Europi*⁴. Zanimljivo je da su naši kritičari o toj najdugovječnijoj predstavi Male scene, koju i danas s podjednakim oduševljenjem prate djeca i roditelji, počeli pisati nakon punih deset godina, kada je Mala scena bila već etablirano i jedino nezavisno kazalište za djecu.

Osim njemačke publike, *Cvjetovi mašte* uskoro osvajaju i engleske gledatelje. Pod nazivom *Storyman and Tina* predstava 1988. nastupa na *Take off* festivalu u Londonu⁵, gdje su je kritičari ocijenili kao *toplu i šarmantnu*, a Mala scena proglašena je najboljim dječjim kazalištem. To je priznanje privuklo i popularnu britansku televizijsku emisiju – TV-AM – Breakfast television centre koja je ugostila glumce predstave.

Londonskog se gostovanja živo prisjeća i Ladislav Tulač: *Imao sam tri rečenice i uporno sam ih učio napamet. Imao sam takvu tremu prije predstava jer nisam znao kako ću ih izgovoriti a da pritom ne pobrkam engleski i njemački. No, bilo je jako lijepo.*

Nakon Velike Britanije, predstava je nastupala na Međunarodnom festivalu djeteta u Šibeniku (1989.), a zatim je, zahvaljujući visokom ugledu Zvezdane Ladike u Americi i Kanadi⁶, prešla ocean. Zvezdana Ladika bila je naime članica izvršnog odbora Međunarodne udruge profesionalnih kazališta za djecu i mlade ASSITEJ, sudjelovala je na mnogim kongresima gdje je održavala brojne referate i predavanja, a 1980. je na poziv američkog centra ASSITEJ održala niz predavanja u Sjedinjenim Američkim Državama na teme *Kazalište za djecu u Jugoslaviji, Razvoj scenske kreativnosti kod djece i mladih – sistem Zvezdana Ladika*. Ekipe Male scene odlučila je poziv u SAD iskoristiti za organizaciju gostovanja u više gradova pa je tako na adrese dječjih centara poslala svoj propagandni materijal i ponudu. Budući da su dobili brojne pozive, turneja je počela i završila u New Yorku. Predstava je uglavnom izvođena na festivalima, ali i u crkvama i bolnicama, a na hrvatskom jeziku vidjelo ju je više od pet stotina djece.

⁴ Marcus Schumacher: *Schweren Herzes Freude bereitet*, RGA, Remscheid, 18. kolovoza 1992.

⁵ 9.-15. srpnja 1988., nastupi u kazalištima London Bubble Theatre Tent i Riverside Studios Theatre

⁶ Zvezdana Ladika

U Torontu predstava je izvedena na engleskom jeziku u kazalištu lutaka, a u bolnici su odigrali i jednu besplatnu predstavu za bolesnu djecu. Nezaboravno gostovanje bilo im je i u američkoj državi Iowi gdje su, u glavnom gradu Des Moinesu, sudjelovali na međunarodnom kazališnom festivalu AACT-FEST International. Iako to nije bio festival kazališta za djecu, organizatori su ih pozvali jer ih je zanimalo kako se stvara i izvodi kazalište participacije. Američka kazališta za djecu tada su, naime, bila produkcijski vrlo raskošna i spektakularna, s golemom scenografijom i skupim kostimima. Američki su redatelji smatrali da jedino vizualnom dojmljivošću mogu zadržati pozornost malih gledatelja, zadiviti ih i zabaviti. *Kraljevna na zrnu graška* bez scenografije i kostima, na praznoj pozornici na kojoj su samo sanduk, glazbenik i dvoje glumaca, za njih je bila potpuno čudo. Potpredsjednik festivala Burt Routman u izvješću je istaknuo kako mu je jedan od najljepših trenutaka bio kada su djeca sudjelovala s glumcima, tražeći i vičući da se sanduk priča otvori.

Zato je, iako je bila izvan konkurencije, predstava dobila Specijalno kazališno priznanje (Special Showcase Award). U iznajmljenom autu, kroz desetak saveznih država, proputovali su šest tisuća milja u sedam tjedana, a jedna od težih predstava bila im je kad su nastupali za Variety Club⁷ u centru za seksualno zlostavljano djecu. *Znate li kako djeca koja su bila seksualno zlostavljana gledaju kazališnu predstavu? Na početku su nam bila neprijateljski okrenuta leđima, a na kraju su sva glumila s nama*⁸, prepričavala je Vitomira na kraju turneje svoja iskustva medijima.

⁷ Variety Club najveća je svjetska organizacija dobrotvornih nastupa za hendikepiranu djecu.

⁸ M. D.: "Luda škrinja i Oldsmobil", *Vjesnik*, 12. srpnja 1990.



To je taj auto!!! Ivica, Roman, Matej i *Oldsmobil!*, svibanj 1990.
Foto: osobni arhiv



Spremni za put!!



Vita the Miš, 1990. u Des Moinesu, Iowa, SAD
Foto: osobni arhiv

Na svakom putovanju postoji mnogo anegdota, no najčešće se pamte one prve. Budući da je put u Sjedinjene Države ekipi Male scene bio prvi odlazak na tako veliko i važno putovanje, Vitomira se vrlo detaljno sjeća peripetija koje su ih na tom putu pratile.

S velikim smo uzbuđenjem 16. svibnja 1990. krenuli na naše putovanje 'preko Bare'. Svima nam je (Ivici, Romanu, Mateju Meštrovicu i meni) to bio prvi posjet Americi i ne da se opisati kako smo se osjećali. Naša je turneja još iz Zagreba bila jako dobro isplanirana tako da nas poslovni dio puta uopće nije brinuo. Tek kad smo stigli u New York, shvatili smo da se promjene koje su nastupile nakon proljetnih izbora u Hrvatskoj puno više osjećaju izvan zemlje nego što smo to mi osjećali kod kuće. Čim smo sletjeli, shvatili smo da nas nitko nije dočekao na aerodromu premda nas je trebao dočekati (u to vrijeme još uvijek) jugoslavenski ambasador. Kiša je padala, moje su kovčegge izgubili, bila je već noć... Bio je dovoljan jedan telefonski poziv da shvatimo da su nam otpale sve dogovorene predstave u New Yorku i Pittsburgu, da nemamo hotela koji nam je trebao biti plaćen i da smo osuđeni na vlastitu snalažljivost. Prije nego što smo krenuli iz Zagreba, moja je mama inzistirala da mi stavi u džep ceduljicu s telefonskim brojem njezine sestre, moje tete, koja je živjela u New Yorku od početka šezdesetih i koju sam u životu vidjela dva puta. U bezizlaznoj je situaciji ta ceduljica bila spas! Okrenuli smo broj telefona i teta je (koja se više nije zvala Dragica, kako mi je mama rekla, nego Carol!) odmah rekla da nas čeka i da će nas udomiti! No, nije problem bio samo u tome što nas je bilo četvero nego je s nama putovao još i sanduk s Kraljevnom na zrnu graška, a to nije četkica za zube koja se može staviti bilo gdje! Uglavnom, pokisli i od kiše i od novosti da smo u New Yorku bez novca i bez posla, stigli smo zajedno sa sandukom pred vrata tetine kuće na Staten Islandu. Tetak je samo govorio: „Avanturisti, avanturisti...“ Kad smo se ujutro probudili, shvatili smo da prije svega moramo pronaći neki posao kako bismo imali što jesti te da moramo pronaći polovni auto s kojim bismo trebali stići do Kanade (u tu smo svrhu donijeli uštedevinu iz Zagreba!) gdje su nam predstave (u hrvatskoj zajednici) ipak bile sigurne. Matej i ja smo imali težak jet lag i nismo se mogli maknuti iz kuće, a Ivica i Roman su krenuli u centar New Yorka tražiti izlaz iz naše vrlo neugodne situacije. Kad su se prvoga dana vratili, imali su vijesti da su umjesto jednoga pronašli dva auta s kojima ćemo krenuti na put. Bila sam užasnuta jer mi nije bilo jasno kako ćemo tako putovati i kamo ćemo sa sandukom? Roman je mrtav-hladan rekao da ćemo ga staviti na krov i tako putovati oko 6 tisuća milja, a naravno da ćemo morati kupiti i svu silu 'paukova' kako bismo osigurali sanduk na krovu! Sljedećih sam pet dana zbog toga bila sasvim očajna. Kad sam napokon počela funkcionirati, odvezli su me do jednog 'dealera' i pokazali mi dvije stare krntije. Sjećam se da je jedan bio neki jadni fiat, a drugi mala ford fiesta! S tim bismo autima trebali putovati po Americi! Nisam mogla vjerovati da mogu biti tako neobjektivni i da s tim autima možemo doći do Brooklyna, a kamoli do Kanade i onda do Des Moinesa u Iowi gdje smo bili gosti na festivalu!

U međuvremenu smo otišli u Hrvatsku katoličku misiju pri crkvi svetog Nikole Tavelića i objasnili fra Soldi da smo u teškoj situaciji, da nemamo novca i da su nam predstave otkazane. Ponudili smo mu da igramo Kraljevnu za hrvatsku djecu, ali da smo spremni raditi bilo kakav drugi posao ne bismo li i nešto zaradili za život. Istina je da nas je moja teta hranila i svaki nam dan spremala vrećice sa sendvičima kad smo išli u grad tražiti posao, ali to nije bilo dovoljno za preživljavanje na putu.

Dobili smo posao! Uzeli su nam predstavu kad se budemo vratili u New York prije odlaska u Zagreb, a budući da je u tijeku bila priprema za proslavu pobjede na prvim slobodnim izborima, angažirali su nas da za tu prigodu osmislimo program! Jedan je problem bio riješen, našli smo posao! No, onaj drugi problem s autima nije mi dao spavati. Razgovarala sam s tetom što ona misli o njima, a ona me tješila da auti nisu tako loši...

Na sam dan putovanja pripremila sam hranu za put i spakirala dva paketa za dva auta (naravno), jedan za Romana i Mateja, a drugi za Ivicu i sebe, ako se slučajno izgubimo da ne budemo gladni. Teta mi je pomagala u pakiranju. Dečki su otišli po aute i kad su se vratili, ja sam istrčala van tražeći pogledom one dvije krntije, ali ih nisam vidjela. Pred vratima je stajao ogroman tamnocrveni 'station vagen'! Prekrasan auto u kojem je bilo mjesta baš za sve, čak i za sanduk! U tom sam trenutku shvatila da su me punih pet dana zafrkavali, a ja sam vjerovala! Čak je i teta bila s njima u 'komplotu' i podržavala njihovu priču premda je od prvoga dana znala kakav su predivan auto pronašli!⁹

I tako smo s pravim autom krenuli u našu američku pustolovinu... A kad smo se vratili, Roman je čak uspio prodati auto istom prodavaču od kojega smo ga kupili. Za isti novac! Prodavač mu je odmah ponudio posao, da ostane raditi kod njega jer još u životu nije sreo takvoga trgovca. Pitao ga je odakle je da tako dobro trguje, a Roman je odgovorio – iz Prigorja! Tako je jedan 'dealer' u New Yorku prvi put čuo za Prigorje...

⁹ Draga teta Dragica Carol Magdić, koja nas je tako lijepo udomila u New Yorku 1990., ali i 1998. kad smo putovali s predstavom *Pierot ili tajne noći*, umrla je u rujnu ove godine, prije izlaska ove knjige. Premda je više nema, želimo joj zahvaliti na svemu što nam je pružila u našim njujorškim danima.



Proslava u New Yorku, svibanj 1990.
Gosp. Sovulj, Ivica, Vita i Roman
Foto: osobni arhiv

Kazalište participacije više nije estetski put Male scene, no stare su predstave zadržane na programu jer ih i današnja djeca pomno prate i sa žarom u njima sudjeluju. *Dobre predstave prebrzo ne zastarijevaju*, zaključila je 1996. o *Kraljevni* kazališna kritičarka Marija Grgičević koja je hvalila dinamičnu komunikaciju *neodoljivog Pričala Ivica Šimića i temperamentne Vitomire Lončar*. (...) *Služeći se raznim oblicima profesionalnog scenskog izražavanja – od izravnog obraćanja gledalištu preko animiranja lutaka do plesa i pjevanja na koje uspješno potiču i publiku, oni vode dinamičan dijalog s mališanima, dajući svojim gledateljima nepredvidivo mnogo slobode, ali držeći neprestano čvrste konce zbivanja u svojim rukama tako da nema nimalo opasnosti da se dobro organizirani urnebes pretvori u kaos.*¹⁰

*To je predstava koja ruši kazališnu rampu, poticajna je po maštu i dramski motivirana, smatrala je Nataša Govedić, ističući da je kontakt koji Vitomira Lončar uspostavlja s publikom doista rijetka pojava, postignuta vjerojatno njenom direktnošću, autoritativnošću, nestidljivošću i snalažljivošću; pa čak i intuicijom da izgovori ono što (svaki put drugačije raspoložena) publika u nekom trenutku potmulo osjeća. Gđa Lončar drži je 'pod kontrolom', ne dopuštajući ni jedan uzmak iz pune koncentracije sudjelovanja u predstavi.*¹¹

Predstava je na četvrtom Festivalu glumca dobila priznanje grada Županje, a do danas ima preko tisuću izvedbi. Nakon Vande Šestak, nove lutke izradila je Dunja Niemčić, a u današnjim se izvedbama pojavljuju lutke Ane Kraljević. Promijenila se i glazba pa je tako Ivica napisao novu glazbu, a od 1996. nastupaju samo Ivica i Vitomira, bez glazbenika. *Danas, nakon više od dvadeset i tri godine igranja, predstava još uvijek nastaje, mijenja se i tako će vjerojatno biti do zadnje izvedbe koju ćemo odigrati. To je, pretpostavljam, i razlogom što se tako dugo održala na repertoaru: živi svaki put iznova i nikada nije ista, primjećuje Vitomira.*

No, čarobni sanduk iz kojega izviru priče i koji su svojim idejama pokušala otvoriti djeca na različitim jezicima i u mnogim državama, ostao je nepromijenjen, kao što je i *Kraljevna na zrnu graška* ostala svježja, razigrana, bogata u svim svojim elementima. *Ona ne samo da je stvorila naše kazalište, nego je odredila i njegovu sudbinu, sudbinu nas kao ljudi i kao umjetnika*¹², zaključuju Ivica i Vitomira.

¹⁰ Marija Grgičević: "Urnebes novog početka", *Večernji list*, 30. rujna 1996.

¹¹ Nataša Govedić: Kazališna kronika, *Forum*, mjesečnik Razreda za književnost Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Godište XXXV., Knjiga LXVII., broj 11, Zagreb, studeni 1996.

¹² Tekst iz programske knjižice, 1996.

PALE SAM NA SVIJETU

Osim *Kraljevne na zrnu graška* koja je postala zaštitnim znakom Male scene, najdugovječnija, najizvođenija i najpopularnija predstava toga kazališta je i *Pale sam na svijetu*, također nastala prema klasiku dječje književnosti i u poetici kazališta participacije. Te dvije predstave nastajale su istovremeno – dok se *Kraljevna* učila na njemačkom jeziku, stvarao se *Pale* na hrvatskom. *Pale sam na svijetu* nastao je prema prijedlogu Radovana Milanova koji je Ivicu i Vitomiru učio njemački jezik te prvobitno nije bila zamišljena kao projekt Male scene¹³. Milanov je, naime, htio posvetiti jednu monodramu svojem bolesnom sinu Pavlu. Napravio je dramatizaciju poznatog teksta Jensa Sigsgaarda, osmislio je lutka Palu i zemaljsku kuglu koji su bili jedina rekvizita, ali i scenografija u predstavi. Ivica je glumio prepušten improvizaciji, igri i suigri s publikom, a skladao je i jednostavne songove koje djeca mogu odmah zapjevati.

¹³ Predstava je isprva izvođena unutar programa Muzičke omladine, a nakon godinu dana počela se igrati u sklopu Male scene.



Prve izvedbe pred djecom bile su pokusne, a kao u svakom kazalištu participacije glumac je, zajedno s redateljem, predvidio niz situacija i pitanja kojima je djecu poticao na suradnju i razgovor te im pobuđivao maštu. Tako je Ivica u ulozi Pale s djecom pjevao i ispitivao ih što da radi.

Premijera Pale bila je u jednoj školi u Novom Zagrebu i trajala je oko sat i pol! Ja sam uvažavao svaku dječju intervenciju i svaki dječji prijedlog, razgovarao sam s njima i... upropastio cijelu izvedbu. Od predstave nije ostalo ništa, a bojim se da se ni djeca nisu baš naigrala. S vremenom se predstava skraćivala kako sam, oslušujući bilo publike, ugađao sve strune. Slobodno mogu reći da je predstavu s vremenom formirala publika i dovela je do oblika u kakvom je danas.¹⁴

U početku je ta predstava bila edukativna, s didaktičnim savjetima kao što su *Nemoj gaziti po travi* ili *Operi ruke prije jela*. Ivica je, međutim, s vremenom izbacio didaktičnost i usredotočio se na temu koju izvorni tekst obrađuje, na problem samoće. *Zato je Pale i preživio. Ne zbog svoje forme, nego zato što dotiče dijete i njegov problem. Zato je i moja Buga, kad je bila dijete, usred predstave uzviknula: 'Tata, nisi sam! Imaš mene i mamu!' Upravo je to logična reakcija djeteta koje sluša priču i suosjeća s junakom na pozornici. U trenutku kada zabava prestaje, a počinje užas samoće, djeca i dan-danas, nakon dvadeset godina, reagiraju jednako – smire se i utihnu, kaže Ivica.*

Za kontrolu situacije na pozornici potrebno je iskustvo koje se stječe godinama i velikim brojem izvedaba. Predstava je tako na početku često izmicala nadzoru, a glumac se pred kreativnim gledateljima osjećao nemoćnim. Ivica je zbog jedne zgode skoro potpuno odustao od kazališta participacije.

Sjećate se situacije kada Pale sjedne u tramvaj i počne voziti gradom. U trenutku kada ugledam drugi tramvaj, pokušavam zaustaviti svoj, ali mi to nikako ne uspijeva. I tada stupa na scenu moj mali prijatelj iz publike sa svojom maštom. 'Pa imaš ključ', reče on. Ja se okrenem i igram se kao da sam našao ključ, ali tu tek počinju moje muke. 'Ne taj ključ!' uzvikne moj mali partner iz publike i ja prihvaćam izazov i nadmetanje. Da skratim priču, slijedili su najteži trenuci moje glumačke karijere jer nitko nikada nije pobijedio dijete u igri, pa tako nisam ni ja. No, što se dogodilo s drugom djecom? Ona nisu sudjelovala u toj igri, već su čekala rasplet tog kazališnog dvoboja. Tada sam shvatio da se takva izrazito kreativna djeca moraju žrtvovati u korist ostale djece koja su isto tako autori predstave.¹⁵

¹⁴ Ivica Šimić: "Pale sam na svijetu", *Moj vrtić – priručnik za sretnije odrastanje*, broj 13-14/2008.

¹⁵ isto





Pale sam na svijetu, 1995.
Foto: Irena Sinković

Nakon dvadeset i tri godina igranja i preko tisuću petsto izvedaba, predstava danas traje četrdeset minuta, a Ivici donijela je neprocjenjivo glumačko iskustvo. *Nakon tristo izvedbi počinjao sam osjećati promjenu u doživljaju predstave. Počeo sam se čuditi samome sebi. Između dvjestote i tristote izvedbe osjećao sam zamor i htio sam prestati igrati. No, poslije toga sam počeo uživati u predstavi, primjećivao sam da više ne živim u glumačkom tijelu nego s čuđenjem promatram sam sebe, tijelo kako samo glumi, izgovara rečenice, kreće se po pozornici. Odjednom sam osjetio moć da mogu kontrolirati i sebe i publiku. Uistinu, nakon tako velikog broja odigranih predstava, glumac počinje osjećati apsolutnu kontrolu i svoje uloge i publike, svaka se reakcija može predvidjeti i svaka se reakcija može isprovocirati. To osjećanje moći vjerojatno leži u korijenu nedefinirane ljudske fascinacije glumačkim zanatom. Osjećanje moći nad sobom, nad ulogom i nad publikom, kontrola situacije koja se tako rijetko postiže u realnom životu.*

Ivica je često bio na rubu odustajanja od kazališta participacije, osobito od *Pale*, toliko puta je rekao: *Dosta je bilo! Ne mogu više!*¹⁶, ali unatoč tome predstavu *Pale sam na svijetu* izvodi više od dvadeset i tri godine na hrvatskom, njemačkom i engleskom jeziku.

*Ne uspijevam se prestati družiti s Palom. Svake sezone ponovno uzimam svoju kuglu i gitaru i priču o dječaku koji je sanjao da je sam na svijetu pričam novim generacijama djece u vrtićima i školama. Pitanja koja su me pratila na početku života predstave pojavljuju se i danas: kako će djeca prihvatiti priču; hoće li voljeti Palu i prepoznati se u njemu; je li nova generacija jednaka onoj za koju je predstava stvarana; jesam li ja isti onaj od prije više od petnaest godina?*¹⁷

¹⁶ Službene internetske stranice Male scene: http://www.mala-scena.hr/hrv/predstave_pale_sam_na_svijetu.asp, zadnji uvid 20. kolovoza 2009.

¹⁷ isto

STVARAMO BAJKU

Najradikalnija predstava kazališta participacije, koju su Ivica i Vitomira osmislili zajedno sa Zvezdanom, bila je *Stvaramo bajku* iz 1988. godine¹⁸. Ona se posve temeljila na kazališnoj igri između glumaca i gledatelja, na njihovoj mašti i sudjelovanju, pa ih je samim time poticala i nadahnjivala na stvaralaštvo. *Igra kazališta je najljepša, najšarenija, najzanimljivija i... uopće sve naj. U toj igri možeš biti mjesec, sunce, drvo, cvijet, kraljević, princeza, vitez lualica, vila ili vještica, tramvaj, avion, papirnata lađica koja plovi niz rijeku, plovi, plovi... i vihor možeš biti i robot i vrtuljak... onda, hoćemo se igrati kazališta?*¹⁹ govori glavni lik Zaigralo (Ivica Šimić) pozivajući djecu, kao u vođenoj fantaziji, na zajedničko stvaranje priče. U njoj djevojčica Jelena (Vitomira Lončar) traži brata, a djeca, vođena Zaigralovim uputama, na pozornici glume travu, potočić, vjetar, ružu, zmajevu kuću, peć i sl., pjevajući s njime pjesme i prateći Jelenu na njezinu putu.

Predstava *Stvaramo bajku* krije i životne spoznaje pa je tako potraga za bratom zapravo put spoznavanja dobrote. *Pomozi drugome ako želiš da se tebi pomogne*, životna je tajna koju lik Jelene iskustvom doznaje, a djeci se otkriva veselom i duhovitom igrom, pjesmom i plesom

Odlazili smo u vrtiće i zajedno s djecom glumili, prisjeća se Ivica. Nije bilo publike, nego su sva djeca sudjelovala u predstavi i u tom je smislu to naša najradikalnija, a zbog toga možda i najvrjednija predstava kazališta participacije.

*Osnovni element u razvijanju dječjeg stvaralaštva, smatra Zvezdana, sposobnost je djeteta da mašta, da s pomoću mašte otkriva i stvara nove vrijednosti u životu. Scenska umjetnost kao sinteza svih umjetničkih izraza upravo je ona koja nam osobito može pomoći u oslobađanju dječje spontanosti i razvijanju kreativne fantazije.*²⁰

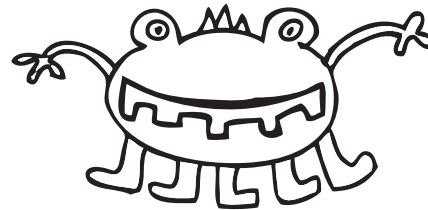
18 Premijera: 23. siječnja 1988. u Omladinskom kulturnom centru, prva izvedba s djecom 24. siječnja 1988. u dječjem vrtiću u Sopotu.

19 Zvezdana Ladika: *Stvaramo bajku*, tekst predstave

20 Zvezdana Ladika: "Dječje scensko stvaralaštvo", *Igra – mašta – zbilja*, Šibenik, 1975.

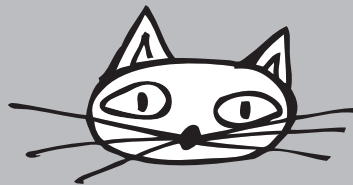
Glumci su u toj predstavi poticali djecu da maštaju i zajedno s njima ulaze u izmaštani svijet te je ona sličila dramskim vježbama u studiju, osobito *dirigiranoj improvizaciji* koju je Zvezdana vrlo često radila i dovela do savršenstva. No, upravo zbog toga taj tip kazališta Ivica i Vitomira nisu više htjeli raditi. Njih je zanimala gluma u kazalištu za djecu, a ne dramska pedagogija. *Nikada nisam previše voljela raditi tu vrstu kazališta*, priznaje Vitomira. *Uvijek je u tome previše rizika koji donose jako kreativna djeca, a ja se ponekad s time ne znam nositi. Osim toga, puno više volim raditi predstave u kojima imam čvrst tekst nego kad imam potpunu slobodu kao što je to bio slučaj s predstavom Stvaramo bajku. Naravno da djeca jako vole takve forme jer su aktivni, sudjeluju, ali za glumce je to ograničavajuća okolnost. Barem za glumicu kakva sam ja bila.*

Smatrali su da su istražili sve u toj vrsti kazališta i ona ih je prestala zanimati. Zbog toga je *Stvaramo bajku* njihova posljednja predstava kazališta participacije.



Zvezdana Ladika, *Šuč-Muč priča*
Ronald Žlabur i Srđana Šimunović
Foto: Irena Sinković





PREDSTAVE ZVJEZDANE LADIKE



Foto: Irena Sinković

Repertoar Male scene u početku je, svojim tekstovima i režijama, stvarala ugledna i svjetski priznata dramska pedagoginja i redateljica Zvezdana Ladika. Ivicu i Vitomiru poznavala je odmalena – otkako su se kao školarci upisali u PIK gdje su nastupali u njezinim najvećim uspješnicama. Kruna Zvezdanina stvaralaštva bio je veliki hit *Mačak Džingiskan i Miki Trasi*. U *Džingiskana sam 'uskočila' u glavnu ulogu (bila sam mačkica Smiljka), a budući da sam zadnja od cijele grupe došla u PIK, to je bilo pravo čudo. Bila je to uloga o kojoj su sanjale sve cure, a dobila sam ju ja! Ni sama ne znam koliko sam puta odigrala Smiljku, ali svaki put mi je to bilo neizmjereno veselje!* prisjeća se Vitomira.

Igrajmo se kazališta – bilo je Zvezdanino stvaralačko geslo te im je putem improvizacije otkrivala kazalište kao igru. Naučila ih je da je predstava svetinja te da se ni jedna izvedba ne otkazuje. *Džingiskan se izvodio i kad glumac u ulozi Džingiskana nije mogao nastupiti*, ističe Ivica. *Za nju nije bilo otkazivanja predstava. Odgajala nas je na toj etici i mi se toga i danas držimo.* Odgovornost prema kazalištu najvrednije je što su od Zvezdane naslijedili.

I danas se dogode situacije u kojima imam problema upravo zbog toga što ne mogu shvatiti da nekome predstava nije najvažnija stvar na svijetu! Živimo u puno 'ležežnijem' odnosu prema poslu od onoga kako nas je Zvezdana učila, napominje Vitomira.

Skrbila je o njima i kad su završili školovanje. Dok su bili studenti, a kasnije i profesionalci, često ih je angažirala u glazbeno-scenskim programima koje je osmišljavala za Muzičku omladinu. Nesebično im je pomagala u najvažnijim trenucima osnivanja novog kazališta jer ga je i sama priželjkivala. Pronašla je dvoranu za Malu scenu u kojoj je prvih pet godina režirala predstave za djecu. To je početno razdoblje, stoga, snažno bilo obilježeno njezinom kazališnom estetikom.

Najčešće je pisala bajke ili dramtizirala basne jer se u njima jednostavnom radnjom lišenom svega suvišnoga, prodire u bit međuljudskih odnosa i životnih vrijednosti. Bajku se dugo vremena, znala je Zvezdana, smatralo osnovnim scenskim kapitalom jer o konkretnim životnim istinama ili težnjama govori paraboličnim, simboličnim i metaforičnim jezikom. Upravo je to prijenosno, indirektno i metaforičko kazivanje, prema mišljenju Miljenka Misailovića, *jedno od osnovnih obilježja dramaturgije za decu osobito mlađeg uzrasta (do 11 godina)*.¹

Vrlo je često posezala i za poezijom te dramama velikih klasika, osobito onima pisanim u stihu jer je u kazalištu, povrh svega, cijenila ljepotu i uzvišenost riječi.

Zato je takve predstave stvarala i u Maloj sceni. Budući da su se izvodile u školama i vrtićima, dakle odgojno-obrazovnim ustanovama, sve su bile izrazito poučne, s jasnom porukom na kraju. Umjetnička vrijednost im, međutim, zbog didaktičnosti nije bila umanjena pa su bile uvijek rado gledane i hvaljene.

¹ Miljenko Misailović: "Neke osobenosti dramaturgije za decu", *Igra – mašta – zbilja*, Šibenik, 1975.

NOVOGODIŠNJE PREDSTAVE

Tijekom svoje dugogodišnje karijere Zvezdana se uvjerila da su prigodni i školski programi najviše traženi, a samim time i najisplativiji, što je bilo prijeko potrebno kazalištu čiji život tek počinje. Budući da ih je godinama osmišljavala za Muzičku omladinu, stvorila je uspješan dramaturški model prema kojemu je pisala svoje igrokaze. Novogodišnje su predstave, primjerice, bile samo uvertira za dolazak Djeda Mraza i podjelu darova pa su njezini likovi u potrazi za Djedom Mrazom odlazili u šumu gdje su rješavali različite tajne ili pripovijedali priče.

Na tom je načelu nastao treći naslov na repertoaru Male scene.

Tri varljive priče

*Mara, Mara, Marica,
Bara, Bara, Barica,
I Matija, Matija,
Naša družba vesela
Pjeva, pleše, sprema šale,
Čarolije male.*

Nadahnuta Ezopovim basnama, Zvezdana je napisala poučan igrokaz u vezanome stihu u kojemu je dramatzirala tri basne u formi kazališta u kazalištu. Publici dolazi *družba Djeda Mraza*, koja ih prije njegova dolaska zabavlja pripovijedanjem priča. Na početku predstave Ivica, Vitomira i Nada Rocco obraćaju se gledateljima u ulogama Mare, Bare i Matije, ispitujući ih jesu li vidjeli Djeda Mraza. Zatim ulaze u uloge i izvode predstavu o lukavoj liji koja vara druge, ali i sama biva prevarenom, o hvalisavom zecu te naivnom i dobronamjernom medi. Scenografija je bila minimalna pa su poticali publiku da ju zamisli, ali je njihov kostim, pregača i opanci, jasno naznačivao da se radnja događa u ruralnoj sredini. Narodne pjesme i plesovi, uz njegovanu riječ i stih, bili su trajno Zvezdanino nadahnuće pa se i ta predstava izvodila uz tamburicu i def te songove koje je uglazbio Ivica.

Kako se predstava ne bi ugasila nakon Nove godine, Zvezdana ju je dramaturški preinačila pa su je tijekom godine izvodili po školama. Umjesto *družbe Djeda Mraza* glumci su tumačili putujuću družinu koja kolima putuje od mjesta do

mjesta i razveseljava stanovnike svojim kazališnim čarolijama. U predstavi prizivaju neka davna vremena kada su djedovi pričali priče uz ognjište, a djevojke *vezle i čarape plele*². Radnja se ponovno događa na selu, no ovaj put se izrijeком spominje seoski sajam na kojemu se Lisica Varalica svojim lukavim smicalicama ne poigrava životinjama, nego ljudima.

² Zvezdana Ladika: „Tri varljive priče“, *Kazališne čarolije*, biblioteka Mala scena, 2000.



Lisica Varalica, 1998.
Foto: Irena Sinković

U pjesmi *Ta su kola mala, puna priča, bajki, puna pjesme, plesa i naš mali stan*³ zrcalio se život Male scene i njezinih glumaca koji su putovali uokolo i izvodili predstave s pjesmom i plesom – *male školske mjuzikle*, kako ih je Zvezdana nazivala.

Tri varljive priče

*Idemo, idemo, idemo,
Pred nama dug je put,
Ništa nas preplašit ne može,
Ni zima ni vihor ljut.*

*Idemo, idemo, idemo,
U srcu nada nam sja.
Da ćemo uskoro Djeda Mraza
Susresti i ti i ti i ti i ja.*

Na selu i u prirodi Zvezdana je pronalazila nepatvorenost i naivnost koje je grad odavno izgubio. Tu je ljepotu htjela prenijeti na mlađe naraštaje pa je iduću novogodišnju predstavu smjestila u šumu. U *Tajnama čudnovate šume*⁴ junaci, žele li doći do Djeda Mraza, moraju otići u šumu i riješiti tri zagonetke čarobne vjeverice. Sudjelovanje publike bilo je vrlo slično kao i u prvoj predstavi – Vitomira, Ivica i Nada Rocco (poslije Perica Martinović) u ulogama Lane, Dane i Matije traže se po pozornici. Dok Lana i Dana ispituju djecu jesu li vidjela Matiju, Matija ih traži s druge strane. Kad se napokon susretnu, odlaze u šumu koja predstavlja mjesto spoznaje dobra i zla i otkrivanja istinskih vrijednosti. U šumi dolazi do izražaja pravi karakter svakoga lika pa je Lana nesebična i neiskvarena, iskrena i naivna djevojčica dobra srca, a Dana i Matija su lijeni, sebični i lažljivi, pokušavaju je prevariti i pokrasti. Zvezdana pritom objedinjuje nekoliko motiva iz poznatih bajki Hansa Christiana Andersena i braće Grimm poput čudesnoga stolnjaka koji u sebi skriva bogatu gozbu, čarobne guske koja nese dukate te čarobne tamburice.

Na kraju pustolovine, Dana i Matija uviđaju svoje loše postupke i mole Lanu za oprost. Kad im ona velikodušno priznaje da im nije ništa zamjerila, otkrivaju stazu koja vodi do Djeda Mraza. *Prijateljstvo je najvrjedniji dar* – rješenje je tajne čudnovate šume i s tom porukom predstava završava.

³ isto

⁴ Premijera: 12. prosinca 1987. u kazalištu Vidra za tvrtku ATM

Kad su je izvodili tijekom školske godine, siže je ostao isti, a promijenila se samo dramaturška okosnica. Lana, Dana i Matija nisu više tražili Djeda Mraza, nego su se izgubili u šumi, a na pravi ih je put, nakon što su riješili tri tajne, izvela čarobna zvijezda.

Šuč-muč priča

Novogodišnji (i školski) mjuzikl bila je i *Šuč-muč priča*. Kao i u *Tajnama čudnovate šume*, junaci do spoznaje o dobru i zlu te o važnosti prijateljstva i zajedništva ponovno dolaze u začaranoj šumi. Sakupljačima ljekovitog bilja, Rosi, Latici i Jablanku, zapreke i probleme stvara čarobnica Koprivica. Zahvaljujući zajedničkoj borbi protiv njezinih čarolija, kući odlaze bogatiji za poučno iskustvo. Uz Vitomiru, Ivicu i Nadu, u *Šuč-muč priči* nastupali su Urša Raukar te u alternacijama Ljubo Zečević i Roman Šušković Stipanović.

Glumačka vještina bila je presudna za uspjeh svih tih predstava. Budući da su se izvodile po školama i vrtićima, bez ikakvih scenskih pomagala i tehničkih sredstava, *sva bajkovitost morala je biti naznačena, isticala je Zvezdana, izvanrednom igrom profesionalnih glumaca.*⁵

Mi smo živjeli od tih programa, prisjeća se Ivica. Glumili smo posvuda, predstave su nam bile siromašno opremljene, rekvizitu smo držali u garaži Nade Rocco, a putovala je okolo na krovu automobila. Zараđeni novac smo dijelili nakon predstave u kafiću Frka na Vrbiku. Sve je bilo pomalo divlje i romantično, kao što su živjele putujuće kazališne skupine u srednjem vijeku. Zvezdana je bila izvrsna poznavateljica američkoga mjuzikla i commedije dell'arte, bila je njima fascinirana. To je njezin svijet u kojem smo i mi živjeli. I normalno je da svaka njezina predstava govori o putujućoj glumačkoj družini jer smo i mi bili putujuća glumačka družina koja ide od mjesta do mjesta i izvodi predstavu dok ne dođe Djed Mraz.

⁵ Zvezdana Ladika: *Kazališne čarolije*, biblioteka Mala scena, Zagreb, 2000.

DRAMATIZACIJA EZOPOVIH BASNI

Osim bajki, Zvezdana je nastavila i s dramatizacijom djela velikoga basnopisca pa je tako scenski prilagodila basne *Dva miša*, *Roda i lisac*, *Orao, zec i divlja mačka* te *Vuk i ovčica*. U početku ih je namjeravala režirati u jednoj predstavi pod nazivom *Ezopove basne*, ali se predomislila uvidjevši da od svake cjeline može nastati zasebna predstava. *Dva miša*⁶ premijerno su izvedena 1990. godine, a 1992. godine nastala je predstava *Orao, zec i divlja mačka*⁷ koju su nazvali *predstavom o boljem svijetu*. U njima se pjevalo na lvičinu glazbu, a plesalo prema koreografiji Lele Gluhak Bunete jer su upravo pjesma i ples, uz glumu, nezaobilazni elementi svih Zvezdaninih predstava.

Premda su se mnogo izvodile, o tim dvjema predstavama nije se podrobnije kritički pisalo. Za razliku od njih, *Roda i lisac* bila je vrlo uspješna i kritički popraćena predstava koja je izvedena u sklopu Zvezdanina ciklusa, a jedino basna *Vuk i ovčica* nikad nije uprizorena.

⁶ Premijera 12. prosinca 1990., glume Vitomira Lončar, Ivica Šimić (u alternaciji Roman Šušković Stipanović) i Branko Supek

⁷ Premijera 8. travnja 1992., glume Jagoda Kralj Novak, Ivica Šimić i Branko Supek

Branko Supek, Jagoda Kralj Novak i Ivica Šimić kao Zec, Mačka i Orao
Foto: Saša Novković



ZVJEZDANINI RECITALI

Važnu ulogu u Zvezdaninu stvaralaštvu imala je riječ. Često je spominjala da *i u poemama i u dramskim djelima glavno mjesto ima riječ*⁸, a snaga riječi najviše dolazi do izražaja u poeziji, *kraljici književnosti*, kako ju je nazivao Antun Šoljan. Poezija svojom bujnom ili preciznom slikovitosti i sugestivnom melodijom pronalazi put do onog iskonskog u čovjeku, otvara svjetove nesvjesnog, neslućene mogućnosti mašte – i zbog toga joj se Zvezdana neprestano vraćala. Stvarala je vrlo uspješne recitale u kojima je, kao u bajkama i basnama, osnovni *spiritus movens* bila scenska igra.

Škola je kao velika knjiga priča, priča o slovima, priča o brojkama.

8 Zvezdana Ladika u programu predstave *Ljubavnici iz metroa* Jeana Tardieua.



Vagon prvog razreda - prvi put, 1988.
Vitomira, Nada, Roman i Ivica
Foto: osobni arhiv

Vagon prvog razreda

Za prvašiće koji se prvih dana upoznaju sa školom i njezinim pravilima osmislila je *Vagon prvog razreda*. Premda se uglavnom ta predstava izvodila u školama, na premijeri 25. rujna 1988., dogodila se, otkriva Vitomira, *eksplozija energije* jer je to bila prva predstava izvedena u dvorani Mjesne zajednice *Đuro Đaković* – budućem stalnom prostoru Male scene. Iz dječjih čitanki za prve i druge razrede Zvezdana je izdvojila zagonetke i brojalice te pjesme o prirodi, ljubavi i jeseni stvarajući veseo i maštovit kazališni kolaž koji potiče djecu na zamišljanje i maštanje, učenje s lakoćom i zanimanjem. Glumci su sastavljali razne riječi od slova i brojki, opisujući ih različitim pridjevima i bojama, poredbama i onomatopejama, nabranjem i asocijacijama. *Škola je, pjevali su, kao velika knjiga priča, priča o slovima, priča o brojkama.*⁹ *Kazališni meštri*¹⁰ iz *Male scene*, pisao je Stijepo Mijović Kočan, *nadahnutom glumom djecu uključuju u igru na pozornicu pjesmom, pljeskanjem, igrom ruku, vode ih pitanjima, dopunjavanjima, pitalicama pa se tako svi zabavljaju jedan školski sat. Režija je, smatra Kočan, suvremena i nastoji razbiti iluziju. Mora im se pokazati što je iza kulisa, iza dječjeg vlaka. Da se teatar pravi ni iz čega, od pokreta, riječi, platna.*¹¹

Ta je predstava za Đurđicu Fajt bila *sasvim drugačija od uobičajenih dječjih predstava. Revijalnog je tipa, ali istovremeno prikazuje način na koji se poezija za djecu može interpretirati ulazeći u bogatstvo dječjeg svijeta.*¹²

Songovi koje je Ivica uglazbio, dinamične koreografije Desanke Virant (kasnije Larise Lipovac) i brzi dijalozi *Vagona prvog razreda* godinama već privlače i zabavljaju nove naraštaje prvašića u mnogim školama diljem naše zemlje, ali i inozemstva. Uz Ivicu, Vitomiru, Romana i Nadu, njegovi su vlakovođe u početku bili Branko Supek i Urša Raukar, a zatim su ga vozili Dražen Čuček, Jasna Palić, Marina Poklepović. Gotovo dvadeset godina nakon prve izvedbe pokreću ga *neki novi klinici* kao što su Hana Hegedušić, Nina Kaić, Romina Vitasović, Ronald Žlabur, Renata Sabljak, Radovan Ruždjak i Ivan Glowatzky.

Često znam reći da je Vagon čudesna predstava i zbog dječice koju su rodile glumice koje su u njoj igrale. Kad sam ostala trudna s Bugom, u predstavi je umjesto mene uskočila Jasna Palić. Vrlo brzo Jasna je ostala u drugom stanju i umjesto nje je u sljedeći ciklus predstava ušla Marina Poklepović. No, nakon samo dva mjeseca igranja i Marina je ostala u drugom stanju! Treba li reći da je u novom ciklusu Vagona i Hana Hegedušić postala mama? Prije godinu i pol jako me razveselilo kad sam čula da će Renata Sabljak roditi, naime, ona je igrala u zadnjoj postavi Vagona koju smo igrali! otkriva Vitomira.

⁹ *Vagon prvog razreda*

¹⁰ U toj su izvedbi nastupali Vitomira Lončar, Jasna Palić i Dražen Čuček.

¹¹ S. M. Kočan, "Razigrana igra za đake prvake", *Školske novine*, 29. rujna 1995.

¹² Đurđica Fajt, *Vikend*, 11. studenoga 1993.

Vagon prvog razreda - treći put, 2000.
Ronald Žlabur, Renata Sabljak i Hana Hegeđušić
Foto: Irena Sinković



Mali zaljubljeni svijet

*Zaljubio se galeb u more
Pa nad njim krila vije,
Zaljubilo se sunce u brezu
Pa kose njene dahom grije.
Zaljubljeni svijet, zaljubljeni svijet,
Mali zaljubljeni svijet.*

Recitali su se izvodili i za starije osmoškolce. Poetsko-scenski kolaž o djevojčicama i dječacima pod nazivom *Mali zaljubljeni svijet* bio je namijenjen mladima koji otkrivaju prvu ljubav – učenicima sedmih i osmih razreda. Zvezdana je ispreplela poeziju Dobriše Cesarića, Zvonimira Baloga, Mladena Kušeca, Miroslava Antića, Dubravke Ugrešić, Stjepana Jakševca, Ljubivoja Ršumovića s učeničkim radovima. Pojedine je stihove Ivica uglazbio, neki su se recitali, a drugi u dijalogu izgovarali pa se tako između Vitomire, Ivce, Romana i Nade stvorila dinamična kazališna izvedba.

DRAMSKE PREDSTAVE

Romeo i Julija

Repertoar bez djela velikih klasika, osobito Williama Shakespearea, Zvezdani je bio nezamisliv. *Samo istinski, veliki dramski pisci, čija su djela nadrasla tijekom vremena i koji u svakom dobu znače pravu vrijednost, mogu biti osnova, poticaj i stalna inspiracija za stvaralaštvo mladih*, zapisala je. *Zato Shakespearea svaka nova generacija smatra svojim piscem.*¹³

¹³ Zvezdana Ladika: "Pedeset mojih godina", monografija *Pedeset godina ZKM-a*, ur. Antonija Bogner Šaban, ZKM, Zagreb, 2000.

O tome je već pisao i Tone Pavček 1970-tih godina kada je u svojim *Razmišljanjima o kazalištu za djecu i omladinu* zaključio: *Shakespeare je konačno tako malo ograničen svojim vremenom i njegova je dramatika tako sveljudska, uznemirujuća za sva vremena i čini mi se da bi trebalo razmišljati i o tome kako u šire koncipiranom kazalištu za mlade postaviti Shakespearea ili bilo kojeg klasika, da lako svojom isповijesti odgovori, zadovolji ili pomogne u traženju odgovora na životna pitanja omladine danas.*¹⁴

Prvo Shakespeareovo djelo s kojim se učenici viših razreda osnovne škole susreću jest tragedija *Romeo i Julija* pa je Zvezdani bilo logično da za tu dob režira istoimenu predstavu. *Romeo i Julija* bila je ujedno njezina diplomatska predstava 1954. godine, u Zagrebačkom pionirskom kazalištu, a za kazališnu ekipu Male scene postavila ju je u skladu s mogućnostima i mobilnosti tog kazališta – komorno, reducirajući broj lica na četiri uloge. Vitomira, Ivica, Roman i Nada (u alternaciji s Uršom Raukar) iznosili su sadržaj radnje, pjevajući o susretu i tajnom vjenčanju Romea i Julije, o Romeovu putovanju u Mantovu te samoubojstvu dvoje zaljubljenih. Glazbu je skladao Ivica, a u radu na predstavi proučavali su srednjovjekovnu glazbu i francusku polifoniju. Monolozi i dijalozi između dvoje ljubavnika jedini nisu bili prilagođeni pripovijedanju pa su Roman kao Romeo i Vitomira kao Julija (kasnije ju je zamijenila Renata Jurković) izgovarali stihove u prijevodu Milana Bogdanovića. Predstava je bila opremljena s nekoliko prozorskih okvira i jednom kockom¹⁵ te renesansnim kostimima. Prvi put bila je izvedena u bjelovarskom Narodnom sveučilištu 23. listopada 1987., nakon čega je gostovala u školama i domovima kulture mnogih mjesta kako bi se školska lektira približila mladim gledateljima.¹⁶

14 Tone Pavček: "Razmišljanja o kazalištu za djecu i omladinu", *Igra - mašta - zbilja*, Šibenik, 1975.

15 Scenografiju je osmislio Aleksandar Šandor Augustinčić, kao i za *Šuć-muč priču*.

16 Svečana zagrebačka premijera bila je 13. studenoga 1987. u Društvenom domu Trešnjevka. U prvom dijelu igrao je *Mali zaljubljeni svijet*, a nakon stanke premijerno je izveden *Romeo i Julija*.

Nevidljivi Leonard

Devedesetih godina repertoar za mlade Zvezdana je obogatila i djelima naših suvremenih dramatičara. U Zagrebačkom kazalištu mladih 1977. postavila je prvijenac Norme Šerment *Nevidljivi Leonard*, a petnaest godina poslije, 1992., predstavu je obnovila u Maloj sceni. Priča o usamljenoj djevojčici kojoj roditelji, zbog trčanja za karijerom i vlastitim interesima, ne posvećuju dovoljno pozornosti pa se ona druži s izmišljenim prijateljem Leonardom, Zvezdani je fascinirala te je o njoj zapisala: *Norma Šerment oduševit će svojim Nevidljivim Leonardom i one koji ga scenski uprizoruju i one koji ga doživljavaju kao mlada publika.*¹⁷

Dok je pisala taj šarmantan dramolet, Norma Šerment nije još bila punoljetna te ne čudi da je odrasle osobe opisala kroz vizuru jedinog punokrvnog lika – djevojčice Maje. Odrasli su zato pomalo groteskni i karikirani. U imaginarnom Leonardu prepoznaju potencijalna napasnika, a kad su odbacili te sumnje, boje se za mentalno zdravlje svoje kćeri pa ju vode psihijatru kojega ona uspijeva izmanipulirati i učiniti smiješnim. Odrasli su zapravo sa svojim strahovima i u bezglavoj i besmislenoj jurnjavi, u Majinim očima istovremeno smiješni i tragični. Nedostaje im spontanosti i veselja i onoga što je najvažnije – vremena za obitelj.

Kao i sve svoje predstave, *Nevidljivoga Leonarda* Zvezdana je osmislila uz šarmantne i duhovite songove koje je Ivica kao mladić skladao tako da se lako pamte i teško izlaze iz glave. Kao polaznica Omladinskog studija Zagrebačkog kazališta mladih, Vitomira je prvi put nastupala u toj predstavi. Tada je tumačila glavnu junakinju Maju. *Zanimljivo je da mi se ta velika uloga u tom razdoblju moga života usjekla u pamćenje. Znam svaki dah, svako slovo te predstave. Takva se predstava jednostavno ne zaboravlja. Zvezdana me u radu vodila potpuno neprimjetno, ne sjećam se nikakvih incidenata, nikakvih problema, nikakvih pritisaka. Imam osjećaj da smo za stvaranje predstave imali sve vrijeme ovoga svijeta.*¹⁸

Na pozornici Male scene, 1992., Vitomira igra ulogu mame, njezin glumački partner bio je Zijad Gračić kao tata, a psihijatru je tumačio Roman Šušković Stipanović. Polaznici Dramskog studija Male scene tumačili su uloge djece – Maju je glumila Mirna Radmanić, u alternaciji s Natašom Jurenović, a dječaka Davora Ivan Visković, u alternaciji s Ivanom Hercigonjom i Damirom Tomšićem.

¹⁷ Zvezdana Ladika: "Pedeset mojih godina", monografija *Pedeset godina ZKM-a*, ur. Antonija Bogner Šaban, ZKM, Zagreb, 2000.

¹⁸ Ivana Orešić "Kazalište je njihov način života", razgovor s Vitomirom Lončar, Ivicom Šimićem i Bugom Marijom Šimić, *Hrvatski list*, 2. ožujka 2006.

Treća Maja - Buga Marija Šimić, 2006.
Vitomira, Buga, Ivica
Foto: Irena Sinković





Druga Maja - Mirna Radmanić, 1992.
Foto: Saša Novković



Prva Maja - Vitomira Lončar, 1977.
Ivica, Mirjana Rogina, članice Dramskoga studija (u sredini Andreja Baković) i Vitomira
Foto: osobni arhiv



Ivica Zadro



Vitomira i Zijad Gračić, 1992.
Foto: Saša Novković

Buga Marija Šimić i Nevidljivi Leonard
Foto: Irena Sinković



Nevidljivi Leonard – treći put

Teme odrastanja u disfunkcionalnoj obitelji, otuđenja, usamljenosti i roditeljskog zanemarivanja vječne su, stoga tekst nije izgubio na aktualnosti ni nakon tridesetak godina. Tada ga je, naime, u brižljivo pohranjenoj arhivi Male scene, pronašla Buga Marija Šimić. Nagovorila je roditelje da ga ponovno uprizore – i to zajedno s njom kao Majom.

Dosta puta sam čula o predstavi u kojoj je moja mama igrala ulogu Maje. Kako sam se često igrala u Maloj sceni, tako sam i kopala po tekstovima te našla tekst Nevidljivog Leonarda. Neko sam vrijeme bila jako dosadna, gnjavila roditelje da bih i ja glumila, a kada sam navršila dvanaest godina, mama je napokon rekla da bismo stvarno mogli napraviti novog Leonarda. I tako je počelo.

Buga Marija prvi je put dijelila s roditeljima radost i entuzijazam kazališnog stvaranja na pozornici (do tada je uvijek budno pratila njihov rad iza pozornice ili u gledalištu), tumačeći svoju vršnjakinju, dvanaestogodišnju Maju. Tijekom procesa rada na predstavi bila je vrlo uzbuđena jer joj se, kako otkriva, *ispunila velika želja – glumiti na pozornici Male scene.*

Oduvijek sam voljela, i volim, glumiti i biti na pozornici. Kad se opet otvorila mogućnost da budem na pozornici i radim ono što najviše volim, bila sam jako sretna. Probe se nisu odvijale samo u kazalištu nego i kod kuće. Kad bismo sjeli za doručak i netko bi slučajno rekao rečenicu iz predstave, počeli bismo izvoditi cijelu scenu. Rad na toj predstavi bio je drugačiji nego inače jer su to ipak moji roditelji koje vidim kod kuće u potpuno drugačijem odnosu. Obitelj iz predstave nije bila naša obitelj kakva je kod kuće, no brzo sam se na to navikla. Bilo je jako zabavno i sam proces je brzo prošao. Drago mi je da sam ispala drugačija Maja od one koju je igrala mama prije trideset godina. Ponekad bih možda krenula u tom smjeru jer je mama sa mnom govorila tekst i ponekad bi mi davala primjedbe koje su bile dio njezine Maje, ali i one su pomogle.

Vitomiri je, naime, u pamćenju ostala svaka riječ koju je govorila prije trideset godina kada je tumačila tu ulogu. *Nisam zaboravila ništa, ni jedno slovo, intonaciju, ni jedan pokret i morala sam se truditi da se zbog toga ne blokiram. U Bugu sam vjerovala jer sam znala da ono što želi – može. I tako je i bilo. Iskreno, puno mi je bilo teže gledati ju iz gledališta kad je radila neke druge uloge nego biti s njom na sceni.*

Tijekom proba bilo je i teških, nezanimljivih trenutaka, priznaje Buga Marija.

Bilo je trenutaka kada su mi probe bile dosadne, naporne jer se nešto tražilo od mene. Sporiji govor, ponavljanje scene, a kako sam ja uvijek u svemu brza, želim da sve bude gotovo u roku sad! Ono čega se do danas sjećam jest uzbuđenje i ta sreća, trčanje iz škole, bacanje torbe na pod i utrčavanje na scenu za probu. Glumiti u Maloj sceni bilo je posebno. Ipak je Mala scena za mene oduvijek bila dom, znala sam sve predstave napamet, putovala sam i putujem s predstavama kad god mogu, zaključavala sam se u dvoranu i glumila da glumim, tako da je stajati stvarno na sceni pred stvarnom publikom, kod kuće, bilo veće uzbuđenje nego inače. Ono je kulminiralo na samoj premijeri. Sjećam se kako sam se rasplakala nakon naklona.

Vitomira i Ivica znali su da je ta uloga idealna za Bugu i njezinu dob, a glumačkim i glazbenim talentom osvojila je i publiku, osobito kritičare šestog Naj, naj, naj festivala koji su je nagradili kao najbolju debitanticu.

Vitomira, Ivica i Ivica
Foto: Irena Sinković



CIKLUS PREDSTAVA ZVJEZDANE LADIKE

Jubilarnu, 45. obljetnicu umjetničkog djelovanja Zvezdana je 1998. godine proslavila u Maloj sceni – tada već uspješnom i etabliranom kazalištu. Njezine prve predstave za to kazalište bile su prilagođene improviziranim uvjetima – produkcijski su bile siromašne ali funkcionalne, s jednostavnom scenografijom namijenjenoj putujućoj glumačkoj družini koja je nastupala po raznim dvoranama i u nekazališnim uvjetima. Kada je izgrađen kazališni prostor, Ivica i Vitomira htjeli su ih produkcijski opremiti, obnoviti ih sa svim elementima koje sadrži kazališna predstava: scenografijom, kostimima, svjetlom i glazbom. Zvezdana je igrokaze malo proširila i doradila te su tako nastale četiri predstave u sklopu takozvanog *Ciklusa predstava Zvezdane Ladike. Ti dramski tekstovi bili su s radošću pripremani te s radošću primani*¹⁹, zapisuje u predgovoru knjige *Kazališne čarolije*, prvog naslova u Biblioteci Mala scena.

Scenografkinja Dinka Jeričević za Malu je scenu radila od samih početaka. Sa Zvezdanom je i prije surađivala u Zagrebačkom kazalištu mladih, a s Ivicom je radila na većini njegovih predstava u Maloj sceni. Budući da ih je oboje izvrsno poznavala, a razumjela je i potrebe Male scene, njezina je scenografija uvijek točno i vrlo maštovito ocrtavala Zvezdanine tekstove i Ivičinu režiju, doprinosila je cijelome ugođaju te scenografskom simbolikom isticala njihove ideje. *Uvijek je vodila računa da scenografija 'stane u kombi', ali da nikada ne izgubi likovnost i funkcionalnost*, ističe Ivica. Njezina je scenografija vrlo važan element svih predstava iz Zvezdanina ciklusa, kao i kostimi Ike Škomrlj za *Tri varljive priče* i *Rodu i lisca*, Barbare Bourek za *Tajne začarane šume* te Irene Sušac za *Suč-muč* priču.

Glazba za te predstave snimana je u profesionalnom studiju AKAI Franje Vlahovića, a svaka je predstava bila popraćena nosačima zvuka (premda je prva kasetna *Vagon prvog razreda* napravljena još početkom 1990-ih godina), što je od tada postao običaj.

¹⁹ Zvezdana Ladika: *Kazališne čarolije*, biblioteka Mala scena, Zagreb, 2000.

Varljive priče – Lisica varalica

Prva predstava u tom ciklusu bila je *Varljive priče – Lisica varalica* u kojoj je Vitomira, zajedno sa svojim glumačkim partnerom Franjom Džimijem Jurčecom²⁰, potpuno šarmirala male i velike gledatelje. Ni struka nije ostala ravnodušna pa je za ulogu Lisice varalice 1999. godine dobila Nagradu hrvatskoga glumišta za najbolju ulogu u predstavama za djecu i mladež.

Tu sam predstavu u prvoj inačici igrala još u osamdesetima i sjećam se da smo se jako dobro zabavljali kad smo ju radili. Deset godina kasnije ponovno sam ju igrala, ali u situaciji koja više obvezuje. Mislim da sam tu drugu verziju stvarno dobro napravila i uglavnom sam u njoj uživala, ali prva mi je ipak ostala draža.

Glumac u kazalištu za djecu i mlade, osim izvrsnosti u glumi, mora posjedovati iznimne pjevačke i plesne sposobnosti. Mora imati golemu imaginaciju, napominje Džimi Jurčec, *da bi mogao udovoljiti svim bajkovitim, razgranatim putovima kojima se kreću likovi u predstavama za djecu, znati kako ih oživjeti, kako se prilagoditi njima i kako nadopuniti neponovljivu lepezu uloga koje pruža repertoar za djecu. To je za svakoga glumca velik mamac, velika avantura, ali i veliko veselje. Nigdje osobnost glumca ne dolazi toliko do izražaja kao na sceni kazališta za djecu.*²¹

Upravo su navedene kvalitete u predstavi *Varljive priče – Lisica Varalica* došle do izražaja. To je ujedno bila posljednja Zvezdanina predstava u Maloj sceni i njezina posljednja režija s profesionalnim ansamblom u životu.

²⁰ U predstavi je još igrala Ivana Boban u alternaciji s Anitom Matić i Dariom Knez.

²¹ Franjo Džimi Jurčec: „Glumac u kazalištu za djecu“, monografija *Pedeset godina ZKM-a*, ur. Antonija Bogner Šaban, ZKM, Zagreb, 2000



Varljive priče, 1998.
Džimi Jurčec, Anita Matić i Vitomira Lončar
Foto: Irena Sinković

Roda i lisac

Druga predstava u ciklusu bila je dramatisacija Ezopove basne *Roda i lisac*. To je jedini Zvezdanin igrokaz koji se nije izvodio krajem 1980-ih godina po školama i vrtićima, nego je prvi put postavljen 1999. na pozornici Male scene. Budući da nije bio namijenjen improviziranim uvjetima, tekstu se od početka pristupilo drugačije, razmišljalo se o tome kako ga postaviti na kazališne daske i kako ga produkcijski najbolje opremiti.

Ivica je predstavu režirao kao dječji kabare, s mnogo boje, glazbe i izvrsno nijansiranih glumačkih detalja. Promijenivši podjelu muških i ženskih uloga – Rodu je tumačio (i još uvijek tumači) Dražen Čuček, a Lisca Vitomira – postigao je grotesku kojom se potencirala apsurdnost sebičnosti.

U scenskoj priči prstenaste dramaturgije riječ je o međuljudskim odnosima i toleranciji. Duhoviti Zvezdanini opisi drugačijih životnih navika Rode i Lisca govore o samcima naučenima na samoću i svijet uređen do najsitnijeg detalja u kojega teško primaju drugu osobu. Male se gledatelje²² tim, kako ga je Dubravko Jelačić Bužimski nazvao, zoološkim kabareom²³, uvodi u svijet i mudrost klasične basne. *Ne čini drugome ono što ne želiš da tebi čine*, jasna je pouka te promišljene i odlično odigrane predstave. Njezinoj dinamičnosti i izvrsnosti, duhovitosti i razigranosti uvelike je pridonijela i vrlo maštovita scenografija Dinke Jeričević. Izradila je pokretan dimnjak kao stan za Rodu te kokošinjac u kojemu živi Lisac. Tijekom predstave glumci u plesu pomiču scenografiju, mijenjajući tako i prizore, a prema lvičinu mišljenju, *posebno je bio atraktivan dimnjak koji je Čuček razigrao do kraja i na kojem se odigrava jedna od najljepših scena susreta Rode i Lisca*.

Predstava *Roda i lisac* osvojila je i publiku i kritičare pa je tako bila nominirana za Nagradu hrvatskoga društva dramskih umjetnika u 2000. godini u kategoriji najbolje predstave za djecu i mladež, Dražen Čuček bio je nominiran za ulogu Rode (za najbolju mušku ulogu), a Hana Hegedušić za ulogu Vjetra u kategoriji najbolje mlade glumice.

²² Predstava je namijenjena djeci predškolskog uzrasta do 11 godina.

²³ Dubravko Jelačić Bužimski u emisiji *Kulturna panorama*, Drugi program Hrvatskoga radija, ur. Franjo Marković, 28. lipnja, 2000.

Roda i lisac, 1999.
Dražen Čuček i Vitomira Lončar
Foto: Irena Sinković



Nagrade su se nizale i na festivalima. Na *Danima satire* Dražen Čuček dobio je nagradu „Zlatni smijeh“ za Rodu, a na međunarodnom ljubljanskom festivalu Zlata Paličica 2000. godine predstava je osvojila nagradu dječjeg žirija za najbolju predstavu. Na tom je festivalu Vitomira za ulogu Lisca dobila glumački *Grand prix* „Zlata Paličica“, a to je ujedno bila četvrta uloga te životinje u Vitomirinoj glumačkoj karijeri.



Prvu sam lisicu igrala osamdesetih godina kad sam uskakala u Juvančićevu Ježevu kućicu u ZKM-u, a Džimi Jurčec bio je Jež. Druga mi je lisica bila krajem osamdesetih u Trima varljivim pričama, treća u Varljivim pričama – Lisici varalici, a četvrta mi je uloga bila muška lisica, odnosno Lisac u Rodi i liscu. Od svih tih lisica ipak najviše volim Lisca. Svaki sam put igrala drugačije i mogu reći da bih mogla doktorirati na liscama! Drago mi je da sam za jednu svoju lisicu dobila Nagradu hrvatskoga glumišta (Lisica varalica), no to doživljavam kao nagradu za sve moje lisice i lisce! Da, za Lisca sam dobila Grand prix na međunarodnom festivalu u Ljubljani i očito je da ima nešto u toj vezi između mene i tih životinja.

Ivica je bio nominiran i za Porina – u kategoriji za najbolju glazbu za kazalište, film i televiziju kao skladatelj glazbe *Rode i lisca*.

Lisac Vitomir
Foto: Irena Sinković

Roda i Lisac, 1999.
Vitomira Lončar, Dražen Čuček i Hana Hegedušić
Foto: Irena Sinković



Tajne začarane šume



Ronald Žlabur
Foto: Irena Sinković

U postavljanju trećega naslova u Zvezdaninu ciklusu, u predstavi *Tajne začarane šume*, Ivica je htio slijediti i poštovati Zvezdaninu naklonost prema putujućim glumcima i *commediji dell'arte*. Osluškujući senzibilitet moderna djeteta i suvremenih kazališnih strujanja u svijetu, dao je važnost pokretu i brzom ritmu te scenografiji.

Za razliku od prve inačice iz 1980-ih godina, kada su se, prisjeća se Ivica, umjesto iza paravana, skrivali *iza bijele plahte razapete između dva aluminijska stupa i kada smo tri drva unosili i iznosili kako su se mijenjale scene*, Dinka Jeričević za novu je predstavu osmislila vrtuljak. Vrtio se zajedno s glumcima koji su prolazili šumom i na taj način su se mijenjali prizori. *Uz rasvjetu na pozornici, ta je scenografija uistinu izgledala čarobno. Kostimi Barbare Bourek, mladenački, pomalo groteskni, samo su asocijali na commediju dell'arte. Nije bilo maski, ali su glumci igrali u 'pomaknutom' pokretu.*

Zahvaljujući svim tim elementima, Ivica je stvorio duhovitu predstavu kazališta u kazalištu koja skriva plemenitu poruku o vrijednosti prijateljstva.

Životne se spoznaje, isticao je u programskoj knjižici, trebaju izraziti kazališnim sredstvima, nadilazeći pedagogiju i didaktičnost, zato *predstava ne docira, nego kroz ležernu i zabavnu igru koja svoj uzor ima u commediji dell'arte pokušava osvijestiti djeci moralne, ali i egzistencijalne dileme koje ih prate u životu.*

Usprkos tomu, napominje Lidija Zozoli, taj kratki mjuzikl *posjeduje dovoljnu odgovornost prema odgoju neke nove publike što je u osnovi uvijek bila kvaliteta pedagoškog rada Zvezdane Ladike.*²⁴

Tajne začarane šume dugo su godina bile veliki hit Male scene. Samo šest mjeseci od premijere bilo je održano 150 izvedaba, što je za to kazalište bio jedinstven slučaj. *Ni jedna se predstava nije izvodila kao Tajne začarane šume. Mjesečno se znalo odigrati sedamdeset predstava*, napominje Ivica.

²⁴ Lidija Zozoli: "Dobro odgojena djeca", *Slobodna Dalmacija*, 24. siječnja 2001.

Nagradom hrvatskoga glumišta u kategoriji najbolje lutkarske predstave i predstave za djecu i mlade ovjenčana je 2001. godine, a nagrađeni su i vrsni glumci koji su fascinantnom lakoćom izmjenjivali nekoliko glumačkih stilova: od *commedije dell' arte* preko mima do *slapstick* komedije. Ronald Žlabur primio je Nagradu hrvatskoga glumišta u kategoriji najboljeg glumca u predstavama za djecu i mlade, u istoj su kategoriji bile nominirane i Hana Hegedušić i Srđana Šimunović koja je te godine proglašena najboljom mladom glumicom na Festivalu glumca u Vinkovcima.

Hana Hegedušić, čarobna guskica i Srđana Šimunović
Foto: Irena Sinković



Ronald Žlabur, Hana Hegedušić i Srđana Šimunović
Foto: Irena Sinković



Tajne začarane šume

Hana Hegeđušić, Ronald Žlabur i Srđana Šimunović

Foto: Irena Sinković

Šuć-muć priča ili Bajka o zlatorogom jelenu

Posljednja predstava Zvezdanina ciklusa nastala je 2002. godine. Riječ je o obnovi *Šuć-muć priče*, nazvane *Bajka o zlatorogom jelenu*. Zvezdanin tekst ostao je isti, no u predstavi se, kako je napomenula Dubravka Vrgoč, *više pjeva, nego govori*.²⁵ Osim što je režirao, Ivica je skladao i glazbu – po njegovu mišljenju, jednu od najboljih u tom ciklusu. Melodija songova lako se pamti pa je, primjerice, Lidija Zozoli zapisala da je glazba *vrlo pjevna, osnovu joj čine ritmovi suvremenih domaćih pop i inih uglavnom dječjih hitova* ²⁶.

Likove odjevene u bogate kostime Irene Sušac tumačili su Dora Fišter, Srđana Šimunović i Ronald Žlabur, a kritičari su predstavu ocijenili kao dopadljivu i nepretencioznu. *To je, smatra Lidija Zozoli, prejednostavan musical da bi se svidio roditeljima, no tko njih pita kad u njemu djeca uživaju.*²⁷

Šuć-muć priču opremili smo najbogatije što smo mogli – scenografski, kostimografski i akustički, prisjeća se Ivica, no, ona nije bila onako šarmantna kao onda kad smo je izvodili u siromašnim uvjetima krajem osamdesetih godina. Tada smo igrali u jednostavnoj scenografiji napravljenoj od okvira i elastike koju je osmislio Šandor Augustinčić s granama koje je napravio moj otac, a koje su predstavljale rogovlje. Imali smo mnogo takvih improviziranih stvari i bilo je kreativnije, duhovitije i kazališno zanimljivije. U novoj predstavi mučili smo se s promjenom šume iz zelene u srebrnu. Dinka je to riješila kućicom i drvećem s obiju strana. Premda nije bila toliko funkcionalna kao prethodne, i ta je Dinkina scenografija bila likovno snažna. Dječja publika predstavu je obožavala i roditelji nas i danas pitaju kad će ponovno igrati jer i nove generacije djece, preko CD-a koji smo izdali u vlastitoj ediciji, znaju cijelu priču.

²⁵ Dubravka Vrgoč: "U potrazi za pričom", *Vjesnik*, 22. ožujka 2002.

²⁶ Lidija Zozoli: "Tko veliše što pita", *Slobodna Dalmacija*, 22. ožujka 2002.

²⁷ isto



Dora Fišter, Srđana Šimunović
i Ronald Žlabur
Foto: Irena Sinković

Zvezdane predstave mnogi su vrlo rado gledali i bile su uvijek posjećene. Njezin je stil bio dobro poznat. Svi su znali da će bilo koja njezina predstava biti šarmanтна, duhovita, brza, slikovita, puna glazbe, pjesme i plesa, u kojoj će uživati. Zato su nam njezine predstave bile neophodne.

Nakon *Bajke o zlatorogom jelenu*, tekstovi Zvezdane Ladike nisu više bili dijelom repertoara Male scene, ali *Roda i lisac* izvodi se još i danas pred uvijek rasprodanim gledalištem te, uz predstave *Kraljevna na zrnju graška* i *Pale sam na svijetu*, predstavlja jedan od simbola Male scene.

DRAMSKI STUDIO MALE SCENE



Kraljević svinjar, Dramski studio 1995.
Foto: Irena Sinković

Od samih početaka Male scene, kada su glumci, zajedno sa Zvezdanom putovali uokolo, s namjerom da i djeci iz najudaljenijih mjesta približe kazalište, Zvezdana je sanjala o stalnom prostoru u kojemu će, osim profesionalnih predstava, voditi i Dramski studio. U njemu je htjela raditi drugačije nego u Zagrebačkom kazalištu mladih i omogućiti svojim polaznicima sve ono što u matičnoj kući nije mogla. Premda je od početaka u svojem radu njegovala sintezu dramskog, plesnog, likovnog i glazbenog izričaja, u novom je studiju htjela okupiti profesionalce koji bi s njome vodili dramske satove. *Željeli smo imati u okviru tog rada takav studio gdje će se na jednom satu naći sve umjetnosti. Naći će se predstavnik plesa i glazbe i likovne umjetnosti i mi ćemo onda odgajati zajednički u stvaralaštvu djecu i mlade koji će stvarno onda kao rezultate svog stvaralaštva moći pružiti djela koja će biti oplemenjena svim vrstama, odnosno sintezom svih oblika umjetnosti. (...) Moram priznati da nikad dosad nismo imali mogućnosti osnovati takav studio kakav sam ja željela i zato sam htjela da osnujemo Malu scenu. Nikada prije nisam imala mogućnosti na satu okupiti sve koje sam htjela imati kako bismo se svi zajedno ujedinili u zajedničkom stvaralaštvu s djecom i mladima.*²⁸

²⁸ Gordana Ostović: *Zvezdana Ladika, Portret umjetnika u drami IV*, ur. Borben Vladović, biblioteka Hrvatski radio, Zagreb, 2000.

Dramski studio počeo je s radom 23. rujna 1988. godine. S dolaskom djece i mladeži oblikovalo se šest manjih skupina – od vrtičke dobi do studenata – koje su, osim Zvezdane, vodili Mirjana Rogina (prve dvije godine) i Roman Šušković Stipanović. Zvezdanini snovi o suradnji različitih umjetnika na dramskim satovima nisu se ostvarili, no u počecima na njezinim je satovima bio prisutan dugogodišnji joj suradnik, skladatelj Ladislav Tulač, koji je na glasoviru pratio njezin rad i skladao glazbu za predstave. *Zvezdana je imala u sebi fascinantnu hipnotičku moć – sva su je djeca slijepo slušala. Čak je htjela raditi i s predškolicima jer nije znala mogu li je tako mladi polaznici slijediti, no oni su punih pola sata radili potpuno koncentrirano. Znala se spustiti na njihovu razinu i držati ih cijelo vrijeme u takvoj napetosti da je meni to bilo misteriozno. Ona je primjerice glumila lisicu, a djeca su se šuljala oko nje, ja sam svirao i djeca su lisici pjevala – to je bilo predivno, prisjeća se Ladislav Tulač.*

Zvezdana Ladika bila je među začetnicima kreativne dramatike, a njezina metoda rada s djecom i mladima zvala se *Zagrebačka škola*. Ta je metoda bila poznata u kazališnim svjetskim krugovima jer je Zvezdana o dramsko stvaralaštvu za djecu i mlade držala mnogo seminara i predavanja po svijetu, osobito u Sjedinjenim Državama gdje je neko vrijeme provela kao gošća-predavačica. Zvezdanino dramsko stvaralaštvo s djecom i mladima bilo je zasnovano na zamišljanju, pripovijedanju, igri riječima te bogatstvu stilskih figura: onomatopeja, oksimorona, asonanca i aliteracija, poredbi, simbola i dr. Putem asocijacija, slika i fantazije, postupnim je koracima upućivala djecu kako osloboditi stvaralačku maštu i kreativnost, osmisliti prostor i sebe u tom prostoru, a osnova svakog sata u kojoj je sve to sadržano bila je vježba vođene ili dirigitirane improvizacije. *Jedan moj sat može početi s improvizacijom koja je njihova. Kao što moja djeca kažu: 'Zadan nam je samo prostor, a što u njemu radimo, to je naša stvar.' I u tom se prostoru oni kreću. Ja im onda mijenjam prostore. Sad su recimo na jednoj livadi na kojoj je trava narasla tako visoko, skoro do njihovih očiju. I moraju je pažljivo razmicati da dođu do nekamo. A onda će doći do neke rijeke koja brza i koju se mora preplivati ili pregaziti da bi se došlo na jedan put, među neko stupovlje koje je nekakvo dvorište, nekakve stare gradine, ili možda neke starinske kuće, ili nekog dvorca u kojem postoje obiteljski portreti i gdje nastaje začudnost kada netko prepozna svoje lice na jednom starinskom portretu. Ili otvorimo vrata jer bismo htjeli ući da vidimo što je u sobi. A najedanput se nađemo u jednoj šumi koja je puna najprije ljepote, a onda odjednom osjetimo miris dima i ta šuma počinje oko nas gorjeti i ne znamo kako bismo se spasili nego preko trnja, a možda na trnju leži jedan vijenac ili križ kojeg moramo podignuti jer nam se ispriječio pa ne možemo dalje. Pa kad ga nosimo, on nas možda peče i pali, ovisi o tomu s kojim uzrastom radim, je li?²⁹*

Na kraju te vježbe gotovo uvijek bi se došlo do neke situacije koja bi se tijekom improvizacija dalje razvijala i tako bi se mozaično slagala dramska priča. To može

29 isto

*biti razrada jedne ideje, npr. tragičan nedostatak komunikacije i razumijevanja među ljudima ili traganje za sudbinom riječi, njenim nastajanjem, razvijanjem sjajnom usponu ili njenom posvemašnjem padu i nestajanju, ili jedna mala priča koja će postati poticaj za dramsku i scensku adaptaciju ili neko Shakespeareovo djelo ili niz drugih.*³⁰

Budući da je dramska igra pomagala polaznicima u procesu samoosvješćivanja i razvoja, Zvezdana je uvijek kretala od skupine k pojedincu, dopuštajući mu da se, zaštićen grupom, otvara polako. Uspješnije improvizacije znala je uklopiti u predstavu koju je uvijek smatrala rezultatom kolektivnoga stvaralaštva. Često su takve predstave građene kao cjelovite masovke u kojoj je čitavo vrijeme cijeli kolektiv prisutan na sceni. Na taj se način kolektivno stvaralaštvo često pretvara u predstavu kolektiva³¹, napominjala je u svojim esejima.

Vrzino kolo bila je jedna takva mozaična predstava, koloplet različitih tekstova u stihu i rimi sastavljen od poezije za djecu, ulomaka poznatih bajki i basni te priče *Ogledalce* Grigora Viteza. Zvezdana ih je vješto dramaturški preplela u novu priču koju je pripovijedalo dvadesetosmero osmoškolaca, polaznika Dramskoga studija Male scene. Tumačeći vile i vilenjake, dječake i djevojčice, životinje i likove iz bajki, pjevali su i plesali te su stalno bili na pozornici. Putem te identifikacije, u kojoj su djeca jednom bila lisica ili medvjed, a drugi put svjetlost, sunce ili nešto drugo, Zvezdana ih je učila ponirati u bit života.

Vrzino kolo bila je druga predstava dramskog studija na repertoaru Male scene. Premijerno je izvedena 1993. godine, a četiri godine ranije prethodila joj je novogodišnja bajka *Čarolije malog mjeseca*. Od literarnih je predložaka birala samo najkvalitetnije tekstove velikana hrvatske i svjetske književnosti. Shakespeareova su joj djela, primjerice, i u radu s profesionalcima i u dramskom studiju bila nezaobilazno nadahnuće pa je sa skupinom adolescenata u Maloj sceni pripremala *San Ivanjske noći: Sami su odabrali scenu sa zanatlijama. Vrlo su spretno to objedinili i na krasan način stvarali te likove s različitih točaka gledišta. I zaista se radala jedna stvaralačka, luda predstava u kojoj oni uživaju. Jasno da je trebalo proučiti ne samo to djelo, nego i ostale Shakespeareove komade. Da, kada radimo nešto od nekog velikog književnika, mi nikada ne radimo samo to djelo. Isto ulazimo i u likovno i glazbeno stvaralaštvo njegova doba. Holbein, Van Dyck, Bruegel. Dakle, ono što daje poticaj za ulaženje u dublje shvaćanje i veću razigranost Shakespeareovih djela.*

San Ivanjske noći nije došao na repertoar Male scene, ali zato Andersenov *Kraljević svinjar* jest. Osim integralne priče o kraljeviću koji se prurušava u svinjara da bi pronašao svoju kraljevnu, dvadesetpetero mladih izvođača osnovnoškolskog uzrasta, uz pjesmu i ples, pripovijedalo je i priču o bajkopiscu Andersenu (u

³⁰ Zvezdana Ladika: „Kolektivno stvaralaštvo i participacija gledališta“, *Dijete i dramske umjetnosti*, Šibenik, 1990.

³¹ isto

Kraljević svinjar, Dramski studio 1995.
Foto: Irena Sinković



povodu 190. obljetnice rođenja i 120. obljetnice njegove smrti), ali i o sebi samima te o vlastitom učenju kazališta. Predstavu je kostimski opremila Nizozemska državna opera s kostimima iz opere *Ivica i Marica* iz Amsterdama u sklopu akcije pomoći europskih kazališta za djecu kazalištu Mala scena. To je jedna od rijetkih predstava Dramskoga studija koja je popraćena od kritičara pa je Želimir Ciglar zapisao da *Kraljević svinjar osvaja redateljskim vještim promišljanjem scenskog prostora, jer uistinu 25-ero djece skladno se izmjenjuje na sceni i u gledalištu.*³²

Zvezdana je znala kanalizirati dječju energiju i tako ju oblikovati da to izgleda fascinantno. U tome je njezina tajna, napominje Ivica.

Od autora dvadesetoga stoljeća Zvezdana je iznimno cijenila francuskoga književnika Jeana Tardieua ističući da *on ponire u riječ kao u riznicu neizreciva bogatstva. Pomno je birao riječi koje su izvor slika i glazbe: ljepota suglasnika i samoglasnika stapa se u sklad i suzvučje i onda kad ne stoje ujedinjeni u riječi, u smisao.*³³

U predstavi *Ljubavnici iz metroa*, koju je 1996. osmislila sa sedmero srednjoškolskih polaznika studija Male scene, ispreplela je ulomke istoimene drame s Tardieuovom poemom za igranje *A. B. C. našeg života* koja spaja jedinstvo slike i glazbe u riječi. Namjera joj je bila, kako je isticala, jače povezati *humor i liriku u umjetničku cjelinu.*³⁴

³² Želimir Ciglar: "Odgajanje kazalištem", *Večernji list*, 13. lipnja 1995.

³³ Zvezdana Ladika: *Jean Tardieu*, programski letak za predstavu Dramskoga studija *Ljubavnici iz metroa*, 22. lipnja 1996.

³⁴ isto

Pored riječi, kolektivnoga stvaralaštva i redateljske zamisli, važni elementi svake njezine predstave s djecom i mladima bili su ples i glazba. Pored skladatelja Ladislava Tulača, glazbu je pisao i skladatelj Krešimir Klemenčić, a koreografkinja Desanka Virant neumorno je osmišljavala nove plesove (a surađivala je i u profesionalnim predstavama).

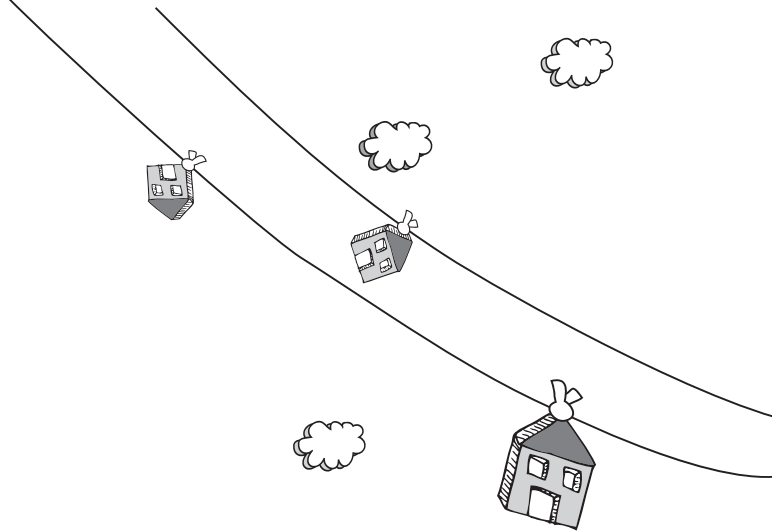
Ljubavnici iz metroa posljednja je predstava Dramskoga studija na repertoaru Male scene. Studio se uskoro ugasio jer za tu djelatnost kazalište više nije imalo ni novca ni prostora.

Mnogi polaznici Zvezdanina Dramskog studija danas su ugledni kazališni umjetnici, a njezine predstave s djecom i mladima ostaju u vječnom pamćenju onih koji su ih stvarali i onih koji su ih gledali. Osvrćući se na svoj bogat redateljski i dramskopedagoški rad, Zvezdana Ladika jednom je prigodom izjavila: *Imala sam veliku sreću u životu raditi posao koji je za mene najljepši i najdraži: stvarati takve kazališne predstave za djecu i mlade koje će ih poticati da otkriju pravu vrijednost u životu, koje će ih nadahnjivati za vlastito stvaralaštvo i ispuniti ih radošću.*³⁵



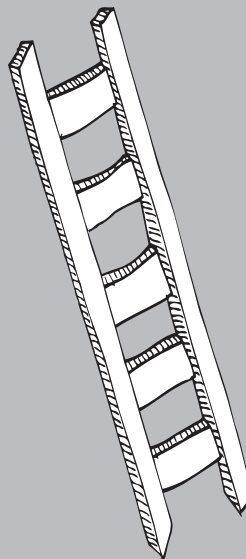
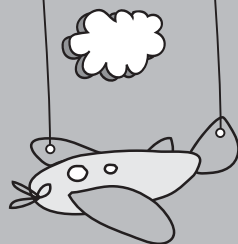
Ljubavnici iz metroa, Dramski studio, 1996.
Foto: Irena Sinković

35 *Assitejev glasnik* o Zvezdani Ladiki



Jo Roets: *Cyrano*, 2003.
Ivan Glowatzky, Nikša Butijer i Nataša Janjić
Foto: Irena Sinković





PREDSTAVE IVICE ŠIMIČA



RAĐANJE ESTETIKE IVICE ŠIMIĆA

Repertoar za djecu i mlade prvih pet godina u Maloj sceni bio obilježen estetikom Zvezdane Ladike. Tijekom ratnih godina, međutim, dolazi do bitnih promjena koje će utjecati na daljnji razvoj kazališta. Međunarodni redateljski seminar u njemačkome gradu Esslingenu, koji je 1993. organizirao Njemački centar ASSITEJ, bio je ključni putokaz za novi smjer.

Dugogodišnji Ivičin i Vitimirin prijatelj Jürgen Flügge pozvao je Vitomiru da kao glumica sudjeluje na tom seminaru, no zbog obveza na televiziji, ona je poziv prosljedila Ivici. Kao sudionik seminara, Ivica se upoznao s najvažnijim europskim redateljima u kazalištu za djecu i mlade i vidio predstave koje mladoj publici pristupaju na drugačiji način.

Potaknuti ratom u zemljama bivše Jugoslavije, redatelji iz raznih europskih zemalja propitivali su na ASSITEJ-evu festivalu (koji se održavao istovremeno) kako se u kazalištu za djecu i mlade može obraditi tema uništenog djetinjstva i djeteta u ratu.

Europsko je kazalište za mladu publiku već odavno razumjelo kako se kazalište za djecu mora doticati stvarnosti makar kako gruba i okrutna ona bila. Publici se ne smije lagati i ne treba skrivati istinu od djece, napominje Ivica. Europski kazališni umjetnici smatrali su svojom dužnosti umjetničkim sredstvima pridonijeti razumijevanju uzroka društvenih problema pa tako i ratnih konflikata. Iz toga je razdoblja ostalo nekoliko djela koja govore o ratu na prostorima bivše Jugoslavije od kojih je svakako najznačajnija drama Ada de Bonta, nizozemskog autora i osnivača kazališne grupe Wederzijs, Mirad dječak iz Bosne.

Na tom je seminaru i festivalu Ivica odlučio i sam stvarati predstave za djecu i mlade koje se bave ozbiljnim problemima. Od dramaturginje kazališta u Esslingenu dobio je tekst Noëla Greiga koji mu se učinio izvrsnim za uprizorenje u ratnom vremenu. Tako je nastala prva Ivičina režija za mlade, *Šaputanja u mraku*.



*Na tajnim i tihim mjestima
Mi pjevamo naše pjesme,
Nježno pričamo naše priče.
Mi šapućemo, šapućemo,
šapućemo u mraku,
Šapućemo u mraku.*

Noel Greig: *Šaputanja u mraku*, 1993.
Katarina Bistrović Darvaš
Matija Prskalo i
Goran Navojec
Foto: Saša Novković

Šaputanja u mraku

Britanski redatelj i dramatičar Noël Greig počeo je stvarati sredinom 1960-ih godina, u vrijeme prosvjeda protiv Vijetnamskoga rata, doba studentskih revolucija i stvaranja Pokreta za građanska prava. Pripadao je onom naraštaju umjetnika koji je čvrsto vjerovao da je umjetnost važan dio velikih kulturnih i političkih promjena pa je stvarao angažirane predstave koje govore o stvarnim problemima toga doba. Kasnih 1980-ih godina posvetio se kazališnom radu za djecu i s djecom, no i dalje je ostao dosljedan prvobitnim idejama. U dramama za djecu i mlade također je pisao o političkim temama i suvremenim problemima, samo što ih je zaogrnuo maštovitim jezikom i znakovljem moderne bajke. Time je pokazao kako drama koja mlade postavlja u središte priče može biti jednako složena, potresna i puna značenja kao i drama za odrasle. *Velik broj kazališta pokušava djeci život prikazati lijepim. Djeca zaslužuju da im bude pokazana i bit lošega, za učenje. Dakako, ne mislim da treba pisati priče pune pesimizma, mraka. Mi želimo pisati komade koji nose u sebi optimizam, ali igranjem tamne strane života. Jedino se ozbiljnim pristupom djeci može pomoći da se snađu u pluralističkom društvu. Ponekad svijet možda nije dovoljan. Realizam djeluje kao zrcalo,*

povratna informacija mladome čovjeku. Pritom nije nužno da priča korespondira sa stvarnosti. Nije riječ o bijegu od stvarnosti, nego o mogućnosti da dijete istraži svoje osjećaje – ali preneseno u svijet mašte.¹

Maštovito i metaforično, Greig je opisao povijesne događaje u prvom dijelu svoje trilogije, u drami *Šaputanja u mraku*. Nadahnuće je pronašao u irskoj povijesti kada su u 17. stoljeću Englezi zabranili škole na keltskom jeziku pa se među Ircima stvorio pokret koji je održavao keltske običaje i kulturu. Na taj se način Irska borila od porobljavanja i zaborava svoje tradicije. Povijesne činjenice Greig postavlja na univerzalnu razinu – njegovu su izmišljenu zemlju bez imena zauzeli divovi, spalili sve knjige te protjerali ili pogubili pjesnike i pripovjedače priča. Tu su situaciju prepoznali Indijanci u Kanadi jer im je bilo zabranjeno učiti o njihovoj povijesti, Škoti su također pronašli sličnosti sa svojom povijesti, a 1993. godine ona je bila zrcalom naše stvarnosti zbog čega ju je Ivica i postavio u Maloj sceni. *Htio sam napraviti predstavu koja će ocrtati kvalitativan pomak od takozvane predstave za djecu do takozvane predstave za odrasle. Htio sam napraviti predstavu koja će komunicirati na različitim razinama s gledateljima različitih dobnih skupina i različitih senzibiliteta bez podilaženja djeci i odraslima. Zašto se i kako valja boriti protiv divova, o tome govori naša predstava*, napisao je u programskoj knjižici.

Tu je namjeru prepoznala Dubravka Vrgoč primjećujući da je u *efektnom dramskom predlošku* ponajviše riječ o strahu. *Djetinje tjeskobe što se nepogrešivo, poput uspomena, obnavljaju, pokreću radnju bajkovite priče, po svojoj strukturi bliže realizmu no fantastici.²*

Troje Greigovih junaka čuva dragocjenosti naslijeđene od svojih predaka: glazbala, kabanicu s pričama i knjigu. U lvičinoj predstavi oni pripovijedaju priče uz pjesmu i ples, svirajući na saksofonu, tamburici, frulici i gitari. U njegovoj redateljskoj koncepciji, unatoč ozbiljnoj temi, nije nedostajalo humora i akcije, komičnih zapleta, potjere i bijega, a prijeteću prisutnost divova scenografski je izvrsno naznačila Dinka Jeričević s gigantskim cipelama iz kojih na kraju predstave izlazi izgubljena djevojčica, njihova sestra koju su divovi oteli. Od scenografskih su se elemenata koristili samo kovčezi s pomoću kojih su se mijenjale scenske situacije. Uloge je Ivica povjerio tadašnjim studentima glume Katarini Bistrović Darvaš, Goranu Navojcu te iskusnijim kolegama Matiji Prskalo i Zijadu Gračiću. Premda je Katarini Bistrović Darvaš to bilo prvo profesionalno pojavljivanje u kazalištu, već je tada, napominje Ivica, pokazala spremnost na *žanrovski različite iskaze*.

Znajući u kakvim uvjetima Mala scena radi, Greig joj je besplatno ustupio svoj tekst, a zagrebačka ga predstava nije razočarala. *Uspio sam uhvatiti intimnost komada i prostora, preciznost u izvedbi divnih detalja koji izlaze iz misli. Vidio sam posebnu emocionalnu kvalitetu koju vaš jezik daje. Englezi su puno rezerviraniji i ne pokazuju svoje emocije publici, a ovdje su emocije donijele nove boje komadu. Jako sam zadovoljan. Mala scena napravila je prekrasnu i najdirljiviju predstavu Šaputanja u mraku.³*

1 G. R.: „Velike cipele u Maloj sceni“, razgovor s Noelom Greigom, *Večernji list*, 19. prosinca 1993.

2 Dubravka Vrgoč: „Bajka za djecu i odrasle“, *Vjesnik*, 29. studenoga 1993.

3 G. R.: „Velike cipele u Maloj sceni“, razgovor s Noelom Greigom, *Večernji list*, 19. prosinca 1993.

Dječak s albumom porodičnih slika

Na redateljskom seminaru u Esslingenu 1993., Ivica je, pored suvremenih dramskih tekstova za djecu i mlade, upoznao različite redatelje i njihove načine rada. Osobito su ga fascinirali nizozemski redatelji koji su predstave za djecu i mlade stvarali zajedno s dramskim piscima i glumcima u kreativnom procesu (Lisbeth Coltof s Roelom Adamom, Rinus Knobel s Paolinom Mol itd.). Nadahnut



Slavica Jukić, Branko Meničanin, Marko Sopić, Ivica Šimić i Mirela Brekato
Foto: Saša Novković

mogućnostima takve suradnje, Ivica je htio napraviti prvi autorski projekt u Maloj sceni. Okupio je nekoliko dramskih pisaca i redatelja (Zinku Kiseljak, Doru Ruždjak, Dubravka Jelačića Bužimskog, Veru Lončar i Vedranu Vrhovnik) s kojima je razmjenjivao ideje o tome kako bi se mogla napraviti predstava za djecu i mlade o ratu u Hrvatskoj. *Želja mi je bila doći do materijala kojim bismo gradili predstavu, do priča, do slika iz djetinjstva, sjeća se Ivica početka rada na predstavi, pa smo dugo razgovarali o događajima iz naših vlastitih djetinjstava. Zapisivali smo zanimljive i 'scenične' dogodovštine i sjećanja, ali smo htjeli imati i autentične zapise i razmišljanja djece koja su kroz rat i prolazila.* U tome im je pomogla knjiga Jadranke Kosor *Dobar dan – ovdje Hrvatski radio* u kojoj se citiraju pojedine izjave djece prognanika. Uz knjigu, korišteni su i iskazi djece prognanika o njihovim ratnim iskustvima, događajima, snovima, strahovima, željama i pravima koje je vodila i zapisivala Vitomira. Taj je materijal poslužio ne samo za predstavu *Dječak s albumom porodičnih slika*, nego i uglednoj belgijskoj redateljici Evi Bal za predstavu *Behind the Glasswall*.

Nakon godinu dana razgovora i sastanaka, na kraju procesa građenja ideja i skupljanja materijala, s Ivicom je ostala Zinka Kiseljak koja je, ispisavši tekst, napisala svoj dramski prvijenac – ujedno jedinu dramu za djecu i mlade u Hrvatskoj koja se bavila prognaničkom problematikom.

Početakom 1990-ih godina u našim su kazalištima bile vrlo rijetke predstave o ratu, a u kazalištima za djecu one uopće nisu postojale. U književnosti za djecu, osobito u prozi, te su godine ostavile traga, no djela ratne tematike, ističe Dubravka Težak, *obično boluju od umjetničke neujednačenosti jer je autoru preteško sakriti svoje subjektivne stavove i osjećaje. Pisči često žele dati svoj prosvjed protiv bezdušnog, osvajačkog rata koji se ponekad gubi u pretjeranoj patetičnosti i deklarativnosti, retoričnosti i baladičnosti.*⁴

Drama *Dječak s albumom porodičnih slika* nije takva. Ne spominju se u njoj agresori ili neprijatelji, kojima je većina prozne produkcije preplavljena, niti se opisuju ratne posljedice. Patetiku i deklarativnost Zinka Kiseljak uspjela je izbjeći s pomoću kontrastiranja mirnodopskih i ratnih dana. Glavni junak, devetogodišnji dječak, u hladnome skloništu samo šuti, ali ga svaka izgovorena riječ, predmet ili fotografija iz albuma prisjeća na pojedine trenutke iz bezbrižne prošlosti – na dane provedene u igri s prijateljima ili na pecanju s ocem, na trudnu majku i uzbuđenje oko nove bebe, na prvu ljubav, na učitelja, na baku. Život i veselje, boje i zvukovi prošlosti stoje nasuprot sivoj, turobnoj i šutljivoj sadašnjosti.

Pripovjedajući dječaku trenutke iz svoga života, Ruža (žena koja se našla u skloništu) jedina pokušava doprijeti do njega, ali dječak i dalje šuti. Unatoč jednosmjernoj komunikaciji, ta druženja su nagovještaj sretnije budućnosti. Na kraju drame, dječak i Ruža gledaju u zvijezde i sanjare, a pri odlasku iz skloništa on prvi put progovara i otkriva joj svoje ime.

⁴ Dubravka Težak: „Prozna djela dječje književnosti s tematikom Domovinskog rata“, zbornik *Dječja knjiga u Hrvatskoj danas*, Knjižnice Grada Zagreba, Zagreb, 1997.

Slavica Jukić i Marko Sopić
Foto: Saša Novković



Na početku lvičine predstave papirnati avioni letjeli su pozornicom označujući radostan svijet djetinjstva, ali ujedno i zastrašujuća ratna zbivanja. Zatim su se u zaleđenim prizorima i kratkim bljeskovima izmjenjivale radosne slike sa slikama užasa, vesela igra s bijegom i strahom. Predstava je, kao i drama, bila vrlo poetična i nabijena snažnim osjećajima, oslobođena politikanstva i ružnih slika rata. U tom ratnom *amarcordu* s djetetom u središtu radnje, kako je predstavu nazvala kritičarka Marija Grgičević, *nižu se bljeskoviti prizori dječjih uspomena u kojima uz elegične ugođaje ima i mnogo živih iskrica humora*.⁵

*Predstava upozorava na najveće žrtve svih ratova – djecu. Oni koji su izgubili dom, roditelje, prijatelje, izgubili su djetinjstvo. Gubitkom djetinjstva upitna je i njihova budućnost, a pravo na budućnost tema je naše predstave. Boriti se protiv zaborava za nas znači boriti se za budućnost. Zato smo i napravili ovu predstavu.... DA SE NE ZABORAVI. Predstavu smo stvarali dugo, više od godinu dana, s velikom ljubavlju. Željeli smo napraviti predstavu koja će podsjetiti na desetke tisuća mladih ljudi koji, nažalost, žive na margini društva. Istovremeno smo nastojali afirmirati temeljne vrijednosti života kod djece koja su izbjegla ovu ili sličnu katastrofu: obitelj i porodicu kao osnovu razvitka djeteta.*⁶

Širok raspon osjećaja te istančanu glumu bogatu detaljima Slavica Jukić pokazala je u ulogama dječakove bake Marice i Ruže te je 1995. bila nominirana za Nagradu hrvatskoga glumišta za najbolje glumačko ostvarenje u predstavi za djecu i mladež.

Osim što je režirao, Ivica je u predstavi i glumio, zajedno s Mirelom Brekalo Popović i Brankom Meničaninom (u alternaciji je igrao Pero Juričić), a dječaka Tvrтка i njegove prijatelje tumačili su naizmjenice članovi dramskog studija Male scene Marko Sopić i Ivan Hlupić (Tvrtko), Goran Milošević ili Dražen Novak (Martin), Hana Stanković ili Tamara Milošević (Monika).

Mala scena željela je predstavu izvoditi i u prognaničkim kampovima širom Hrvatske, no nije našla financijske izvore za tu ideju. Turneja je u manjem obliku ipak realizirana kada je za predstavu doznao nizozemski filmski redatelj i dokumentarist Rob Hof koji je želio snimiti film o životu djece u ratom zahvaćenoj Hrvatskoj. Na njegov nagovor, Mala scena unajmila je stari autobus i zajedno s filmskom ekipom krenula u posjet djeci u prognaničkim kampovima. Rezultat te turneje bio je film *No Future Without Past* o kazalištu Mala scena i predstavi *Dječak s albumom porodičnih slika*, o djeci, žrtvama rata u Hrvatskoj.

Zahvaljujući tom filmu, predstava *Dječak s albumom porodičnih slika* postala je popularnija u svijetu nego u Hrvatskoj. Unatoč aktualnoj tematici, nije čak uspjela ući ni u selekciju Međunarodnoga festivala djeteta u Šibeniku, *što isto tako pokazuje, zaključuje Vitomira, da se nije imalo volje baviti temom djeteta u ratu. Slučaj Male scene ostao je usamljen.*

⁵ Marija Grgičević: "Drama sjećanja", *Večernji list*, 23. rujna 1994.

⁶ Iz programske knjižice

FASCINACIJA NIZOZEMSKIM KAZALIŠTEM

Kako bi što prije dostigla korak sa suvremenim kretanjima u kazalištu za djecu i mlade, Mala scena nije svoje kotače zagrijavala samo za vrijeme turneja, nego i izvan njih. Jedino je na taj način Ivica mogao naučiti više o radu u drugim zemljama i proširiti svoje vidike.

Mnogo putujemo jer smatramo da čovjek mora smjestiti svoj rad u širi kontekst ako ga želi objektivno vrednovati. Vrtjeti se u malom, zatvorenom krugu bez referenca i širokih vidika isto je što i tapkati u mraku. Zbog toga nastojimo izložiti naš rad što većem krugu ljudi, ali i steći uvid u aktualne trendove svjetske dramaturgije. Nove spoznaje nam pomažu uskladiti vlastiti repertoar sa zbivanjima u suvremenom kazalištu. Smisao putovanja u našoj struci jest da čovjek vidi što se tamo događa, te da u skladu s vlastitim umjetničkim interesom odabere iz široke ponude ono što se njemu čini relevantnim za komunikaciju s publikom i to postavi u vlastitom kazalištu i po vlastitom nahođenju.⁷

Putovanje u Nizozemsku bilo je presudno važno za estetski put Male scene jer je nizozemsko kazalište za djecu i mlade 1990-ih godina bilo, uz dansko i švedsko, stvaralački i organizacijski najbolje europsko kazalište takva usmjerenja.

To je postalo zahvaljujući revolucionarnim promjenama početkom 1970-ih godina. Nezadovoljni stanjem u kazalištu, skupina mladih umjetnika, dramaskih pisaca i režisera, ali i pedagoga i učitelja, rajčicama je gađala Nacionalno kazalište, prosvjedujući protiv njegove uštogljenosti i konzervativnosti. *Revolucijom rajčicama (Tomato Revoluton)* 1971., pokrenut je proces reformi kazališnoga života u Nizozemskoj koji je doveo i do promjene razumijevanja uloge kazališta za djecu i mlade u procesu odgoja i obrazovanja. Do tada su se na nizozemskim pozornicama mogle gledati samo tradicionalne dramatizacije klasičnih bajki i didaktične predstave, a nakon *revolucije* počinje brz razvoj i kvalitativan uspon nizozemskoga kazališta za mladu publiku. Tome su osobito pridonijeli pisci – osnivači *novoga dramskog pisma* za djecu i mlade – Imme Dros, Pauline Mol, Ad de Bont, Hans van dem Boom i Helen Verburg. Počeli su pisati komade o problemima današnje djece, osobito u razvedenim ili disfunkcionalnim obiteljima (o odnosu s maćehom ili očuhom te polubračom), o siromaštvu i djeci beskućnicima, o smrti i seksualnosti. Zahvaljujući tim tekstovima, koje su i uprizorili, kazalište za djecu i mlade postalo je mjesto gdje se djeca i odrasli konfrontiraju s malim i velikim životnim pitanjima.

⁷ Domagoj Rogulj: „Ukorak sa svijetom“, razgovor s Ivicom Šimićem, *Hrvatsko slovo*, 22. siječnja 1999.

Popularne su postale i suvremene obrade klasičnih bajki te drame iz svjetske književnosti (osobito djela Shakespearea i grčkih dramatičara, ali i Ionesca). Poznate priče često bi poslužile kao okvir za glumačku improvizaciju, a iz kazališnoga procesa nastajao bi tekst predstave. Linearno iznošenje priče logičkim redosljedom bilo je napušteno, a predstave su bile poput sna, bogate maštovitim i skokovitim asocijacijama koje s djecom komuniciraju na emocionalnoj, iracionalnoj razini.⁸

Važnost se također pridavala vizualnosti i apstrakciji pa se tekst povezivao s glazbom, slikarstvom, kiparstvom, pokretom i lutkama. Svi su ti elementi ravnopravno sudjelovali u stvaranju cjeline predstave i doprinosili njezinim značenjskim slojevima.

Iako je pojedine nizozemske umjetnike Ivica upoznao u Esslingenu, u kvalitetu nizozemskih predstava uvjerio se prigodom posjeta toj zemlji. *Bio sam fasciniran njihovim profesionalizmom, a osobito ozbiljnošću s kojom se obraćaju mladoj publici, ozbiljnim promišljanjem i pristupom.* Osobito ga se dojmila operna predstava *Cvildreta s Gavranove stijene* kazališta Teneeter iz grada Nijmegena. Zamolio je i dobio autorska prava za njezino izvođenje i uprizorio je u Maloj sceni.

Cvildreta s Gavranove stijene

Suvremene prilagodbe i reinterpretacije klasičnih bajki proslavile su nizozemsko kazalište za djecu i mlade diljem Europe. S namjerom da se približe svojoj publici, u njima se najčešće problematizira odrastanje u disfunkcionalnim obiteljima. Imme Dros u dramskoj bajci *Cvildreta s Gavranove stijene*, primjerice, služeći se Grimmovim predloškom – opisuje obitelj u kojoj se roditelji međusobno obračunavaju i osvećuju preko svoje djece, vode rat žrtvujući vlastitu djecu za ostvarenje svojih ciljeva.

U njezinoj modernoj inačici, patuljak Cvildreta mračni je *alter ego* Kralja koji iskušava Kraljičinu ljubav, tražeći od nje da žrtvuje svoje dijete. Uz pomoć svojega domišljatog Oca, Djevojka otkriva identitet čudovišta – Kralja, no sretan kraj ostaje samo prividan jer, kao što je u svojoj kritici primijetio Boris B. Hrovat, *životna načela ostaju i dalje suprotstavljena. Problem velike parabole o vlasti koja onečovječuje i o ljubavi koja oplemenjuje ostaje kao neka vrsta beskrajne priče, kontroverzije utkane u same temelje svijeta i mentalnog sklopa ljudi.*⁹

⁸ „Danas su se gotovo izbrisale granice između kazališta za djecu i mlade. Primjećuje se velik utjecaj vizualnih umjetnosti na kazališno stvaranje, a karakteristične su interaktivne, multimedijalne hibridne forme.“ (Iz: Anita Twaalfhoever: *Dutch theater is far from childish*), artikeljeugdtheater.def. www.theaterinstitut.nl, zadnji pregled stranice 25. listopada 2009.

⁹ Boris B. Hrovat: „U Maloj sceni opet – veliko kazalište“, *Hrvatsko slovo*, 22. prosinca 1995.

Vítomira Lončar i Dragan Despot
Foto: Irena Sinković



Upravo tim dramaturškim postupkom kojim Patuljak prestaje biti mitološkim bićem i postaje dijelom Kraljeve osobnosti, Imme Dros poznatu je bajku pretvorila u suvremeni dramski tekst za djecu i odrasle.

Publika u kazalištu za djecu i mlade, smatraju nizozemski umjetnici, treba biti sastavljena od djece i odraslih. Redatelju izvorne nizozemske predstave Mathieu Gutschmidtu to je idealna publika. *Grozim se predstava za škole, ali grozim se i predstava u kojoj su gledatelji samo odrasli. U oba slučaja postoji zid. Kad se radi o publici sastavljenoj od odraslih i od djece, nema zida, djeca djeluju na odrasle i obrnuto.*¹⁰

Nov pristup poznatoj bajki i njezino povezivanje sa suvremenim problemima privuklo je Ivicu tom tekstu pa je režirao hrvatsku inačicu *Cvilidrete s Gavranove stijene*. Budući da se radilo o operi, predstava se i formom razlikovala od uobičajena kazališnog repertoara za djecu i mlade. Postaviti operu na pozornicu od pet metara te dati života i sjaja svemu onome što operu čini operom, Ivici je bio izazov vrijedan truda.

Za razliku od predstava u kojima se, ne bi li privukla mlade, koristi trendovska, popularna glazba, Cvilidreta donosi modernu ozbiljnu glazbu koja je sva u funkciji dramske radnje, ali i operne forme bez pokušaja oponašanja suvremene popularne glazbe. Želja je skladatelja Bernarda van Beurdena bila omogućiti mladima slušanje glazbe koja je bitno drugačija od svega onoga što svakodnevno slušaju putem medija, a koja će im omogućiti zaokružen kazališni doživljaj,

¹⁰ Iz programske knjižice

Džimi Jurčec i Dragan Despot
Foto: Irena Sinković



tim više što priča nije pjevana već govorena, a pjevački dijelovi donose onu začudnost i osvjetljavaju slojeve predstave koji bi mogli ostati skriveni. Ovako koncipirana predstava, uz zadovoljavanje potrebe za pričom i zabavom, na najljepši način uvodi u svijet opere i ne docirajući, već zabavljajući progovara o mnogim temama koji se tiču osnovnih ljudskih odnosa.¹¹

Cvildreta s Gavranove stijene izvedena je 1995. godine i bila je najambiciozniji i najkvalitetniji projekt koji je Mala scena do tada napravila. *Cvildreta je predstava koja svojom ljepotom, teatralnošću i zanimljivošću može vratiti izgubljeno povjerenje mladih u kazališno stvaralaštvo u Zagrebu*, napominjao je Ivica. *Bez i najmanjeg pokušaja podilaženja, što je često istovjetno podcjenjivanju, ispričana je priča na najljepši, najteatralniji, a pritom najmoderniji način: ljepotom kostima i scenografije, začudnom glazbom, pokretom, a što je najvažnije, odličnom igrom glumaca te pjevanjem studenata Muzičke akademije.*¹²

Oduševila je i većinu kritike pa je na Međunarodnom festivalu djeteta u Šibeniku dobila najviše ocjene, a B. Periša zapisuje u lokalnom listu: *Jedino dobre predstave ne postavljaju dobne granice*¹³. *To je predstava koja vraća dostojanstvo našem kazalištu*,¹⁴ napisala je Jordanka Grubić. Prema mišljenju Zvonimira Mrkonjića, Ivica je *postigao na minimumu prostora maksimum igrivosti, uskladiti sve sastavnice ovog složenog projekta i što je najvažnije oživjeti njegovu bajkovitost.*¹⁵

S time se složio i Boris B. Hrovat koji je zapisao da je *to predstava fantastičnog ugođaja, ozračja koje podsjeća na snove, one koji svojim imanentnim sustavom simbola recikliraju i interpretiraju stvarnost, predstava kakvu su zagrebačka djeca nakon teških i tmurnih godina zaslužila i dočekala.*¹⁶

Da se za dobrom predstavom prašina diže te da ona nije pošteđena negativnih primjedaba dokazuje pak oštra kritika Anatolija Kudrjavceva koji je smatrao da predstavom publika ništa ne dobiva jer je *djetinjastija nego što djeca mogu podnijeti.*¹⁷

Splitski je kritičar u svojem negativnom sudu bio jedini jer se većina ostale kritike s tim mišljenjem nije složila pa je predstava bila nominirana u kategoriji najbolje predstave za djecu i mlade za Nagradu hrvatskoga glumišta 1996. godine. Franjo Džimi Jurčec i Dragan Despot bili su nominirani u kategoriji najboljeg glumca u kazalištu za djecu i mlade, a Dragan Despot Nagradu je i dobio za uloge *Cvildrete* i *Kralja*. To mu je ujedno bila druga uloga u kazalištu za djecu i mlade u njegovoj dvadesetogodišnjoj karijeri.

*Despot je, istaknuo je Zvonimir Mrkonjić, otkrio u sebi glumca groteske upravo brojglovske maštovitosti.*¹⁸ *Otkriva se i kao sjajni komičar*¹⁹, primjećuje Ivana Šubarić, a Želimir Ciglar zaključuje da je *otvorio sve svoje potisnute energije.*²⁰

11 Ivica Šimić u ponudi školama

12 isto

13 B. Periša: „*Cvildreta s Gavranove stijene – događaj br.1 36. MDF-a*“, *Šibenski list*, 6. srpnja 1996.

14 Jordanka Grubić: „Zaštitimo profesionalizam“, *Slobodna Dalmacija*, 6. srpnja 1996.

15 Zvonimir Mrkonjić: „Brojglovski maštovito“, *Vijenac*, 8. veljače 1996.

16 Boris B. Hrovat: „U Maloj sceni opet – veliko kazalište“, *Hrvatsko slovo*, 22. prosinca 1995.

17 Anatolij Kudrjavcev: „Operno cviljenje bajke“, *Slobodna Dalmacija*, 9. studenoga 1996.

18 Zvonimir Mrkonjić: „Brojglovski maštovito“, *Vijenac*, 8. veljače 1996.

19 Ivana Šubarić: „Pozornost bajkovitih slojeva“, *Glas Slavonije*, 23. prosinca 1995.

20 Želimir Ciglar: „I odrasli bajkama vjeruju“, *Večernji list*, 29. prosinca 1995.

Pierrot ili tajne noći

Za vrijeme boravka u nizozemskom gradiću Edamu Ivica je gledao predstavu uglednoga redatelja i dramatičara Ada de Bonta *Pierrot ili tajne noći*. Ad de Bont prvi je uprizorio poetičnu filozofsku priču francuskoga pisca i filozofa Michela Tourniera osmislivši lutkarsku predstavu koja se Ivici toliko svidjela da je isti naslov htio imati i na repertoaru svojega kazališta.

Slojevit prozni predložak govori o ljubavi, sazrijevanju, inicijaciji, o spoznaji i razočaranju, o pravim vrijednostima života. Tournier suprotstavlja dva antipoda – bijel i čist Pierrotov svijet pun dubine i iskrene ljubavi, nasuprot površnom i šarenom Harlekinovu svijetu. *Pierrot je supstancija, Harlekin akcident. A ono što je važno jest činjenica da tu opreku mogu shvatiti i šestogodišnja djeca*, objašnjava Michel Tournier napominjući da je dugo sanjao o priči koja bi na pozornicu dovela tri glavna lika *commedije dell' arte* Pierrota, Harlekina i Kolombinu.²¹

Upravo zato dogodovštine pekara Pierrota, pralje Colombine i zgubidana Harlekina Ivica nije, poput Ada de Bonta, prikazao s pomoću lutaka, nego je te likove smjestio tamo gdje i pripadaju – u *commediju dell' arte*. *Naša verzija Pierrota prva je koja nije lutkarska te prva u kojoj je autor glazbe nadopisivao glazbu. Kad sam se susreo s Adom de Bontom u Nizozemskoj, rekao sam mu da ne postavljam njegov projekt zato da bih oponašao predstavu i prenio je u Zagreb, već zato što se ja s tom predstavom ne slažem i smatram da ju je moguće napraviti drugačije.*²²

Oprečne je svjetove Ivica prikazao vrlo profinjeno i produhovljeno, bajkovito i simbolično, između Sunca i Mjeseca, tame i svjetla, topline i hladnoće. Njegova predstava odisala je vedrinom, lirizmom i humorom, a tome je pridonijela i glazba Nizozemca Guusa Ponsioena jer je bila jedna od važnih protagonista dramskoga zbivanja.

Kritičar Anatolij Kudrjavec nazvao ju je *sentimentalnom pjesničkom šalom* zaključivši da se Ivica *poigrao s razinama i izmislio mnoštvo znakova koji govore svaki za sebe i za druge ne dopuštajući zaustavljanje i zatvaranje u doslovnosti. Tako se sve što je nazočno na sceni neprestance otvara i slikovito pojavljuje s nekom novom svrhom, a govor i glazba postaju dvojnost, što precizno surađuje sa zornošću. (...) Sve je to zajedno igra, pjesma i svirka što se veselo prepiru ili slažu, a neposredni glazbeni učinak posjeduje naročito visok domet i neobičnu usklađenost, nešto što se vrlo rijetko dočekuje na našim pozornicama.*²³

Zato je za Kudrjaceva ta predstava *teatarski i umjetnički iznimni slučaj, predstava čudno isprepletenih vrijednosti i nesvakidašnjih ostvarenja*²⁴, a kritičarki Dubravki Vrgoč ona je *zanimljiv primjer drugačijeg pristupa teatru namijenjenom najmlađim gledateljima.*²⁵

21 Michel Tournier: „Povodom priče ‘Pierrot ili noćne tajne’“, *Moderna vremena*, revija za knjigu, god.

III., br. 4, Zagreb, jesen/zima/proljeće 1996./1997., prev. Bosiljka Brlečić

22 Domagoj Rogulj: „U korak sa svijetom“, *Hrvatsko slovo*, 22. prosinca 1999.

23 Anatolij Kudrjavec: „Bljesak u tami“, *Slobodna Dalmacija*, 11. ožujka 1998.

24 isto

25 Dubravka Vrgoč: „Ljubav pralje i pekara“, *Vjesnik*, 26. ožujka 1997.



*O Pierrot, o Pierrot,
Svaka tvoja je noć
Puna najljepših tajni.
Ja sam znala da će doć
I taj osjećaj trajni
I da tuga mora proć.*

Boris Svrtan, Vitomira Lončar i Ivica Zadro
Foto: Irena Sinković

Osim kod kritičara i publike, predstava je velik uspjeh imala i na festivalima pa je na međunarodnom festivalu *Zlata paličica* u Ljubljani proglašena najboljom predstavom u cjelini i osvojila nagradu *Zlata paličica*, dobila je posebno priznanje na ASSITEJ-ovu festivalu u Opatiji, a Boris Svrtan je u Sjedinjenim Američkim Državama, na međunarodnom festivalu u gradu Michiganu, dobio nagradu za najbolju ulogu.



Vitomira Lončar i Boris Svrtan
Foto: Irena Sinković

Nije izostala ni nagrada struke pa je tako predstava na dodjeli Nagrada hrvatskoga glumišta bila najbolja u trima kategorijama. *Vizualno atraktivna, ta predstava pogađa senzibilitet gledatelja i suvremenog dječjeg teatra s kraja devedesetih godina* – bilo je obrazloženje kojom je proglašena najboljom predstavom za djecu. Nagrađena je i glazba Guusa Ponsioena jer je *ona karika bez koje predstava ne bi mogla funkcionirati u jedinstvenosti svoga izričaja*, a za ulogu razigranog Harlekina koji unosi nemir u prostor između pekarnice i praonice rublja nagrađen je Boris Svrtan jer je *svojim glumačkim nastupom uvjerljivo zacrtao smjernice igre koja nenametljivo komunicira s najmlađim gledateljima i osvaja ih svojom jednostavnošću*.

Ivica Zadro bio je nominiran za ulogu Pierrota, a Dubravka Šeparović (Sunce) za najbolju mladu umjetnicu do 28 godina. U predstavi su nastupali i mladi, danas ugledni operni pjevači Berislav Puškarić u ulozi Mjeseca (u alternaciji Ladislav Vrgoč/Dražan Čuček) i Martina Gojčeta/Hana Hegedušić kao Sunce. Kritika ih je također hvalila, kao i Vitimirinu kreaciju *Colombine koja joj je jedna od dražih uloga u karijeri. Pierrot je zaista bio nezaboravan!*

Nakon velika uspjeha *Pierrota ili tajne noći* koji je kao i *Civilidreta s Gavranove stijene* izveden više od stotinu puta, *što je za takve predstave bilo čudo*, napominje Vitomira, repertoar Male scene nastavio se temeljiti na naizgled jednostavnim pričama/bajkama koje kriju dublja značenja. Njih je Ivica pronašao u književnom stvaralaštvu za djecu ruskog avangardista Daniila Ivanoviča Harmsa, točnije u njegovoj *Bajci*, koja je, poput Harmsovih prozних minijatura, prožeta apsurdom, groteskom i paradoksom. Spajanjem fragmenata iz pet različitih bajki, Harms se poigrao stereotipovima i arhetipovima (Kralj, Kraljica, Razbojnik) koje su u lvičinoj predstavi tumačili Vitomira i Ivica Zadro, a njihovu laku, jednostavnu, dinamičnu, duhovitu i srčanu glumačku igru kazališna kritika uglavnom je hvalila upravo tim riječima.

O sutra

Nakon kratkog izleta u rusku avangardu, predstave *Bajka* Daniila Ivanoviča Harmsa, Ivica je nastavio prikazivati nizozemske komade uprizorivši dramu uglednoga glumca i dramatičara Roela Adama *O sutra*. Poput većine nizozemskih autora za djecu i mlade, Roel Adam u svojoj fantazmagoričnoj scenskoj bajci, duhovito i bez dociranja, metaforički pripovijeda o tajnama odrastanja i sazrijevanja. Njegove su protagonistkinje dvije sestre koje nestrpljivo iščekuju rođenje brata. U snovima odlaze u pustolovnu potragu za njim. Budući da je skriven u dubokoj šumi, nailaze na razne prepreke, tajne i zamke koje moraju riješiti kako bi nastavile put. Šuma je u bajkama gotovo nezaobilazan simbol vremena djetinjstva kroz koje dijete mora proći da bi postalo odraslom osobom, mistično vrijeme u kojem se događaju inicijacijski procesi. Roel Adam zbog toga put odrastanja opisuje kao san i prolazak šumom. Zajedničko putovanje prožeto je sestrinskim djetinjim svađama i razmiricama, a tek kad se razdvoje, djevojke postaju zrelijima i samostalnijima. U šumi dobivaju životne terete (vještica daje košaru Gwenny) ili napatke (Alize sluša vilinske savjete o tome kako treba sjesti, vidjeti i čuti korijenje kako raste, vjetar kako se igra), a nerođenoga brata pronalaze u Zemlji glazbe.

Namjera Ivičina uprizorenja bila je *komunicirati s djecom na emotivnoj i iracionalnoj razini* te, prema načelu nizozemskih kazališta za djecu, okupiti obitelj. *Ako dijete želi proživjeti i doživjeti predstavu o svojoj egzistenciji na pravi način, trebalo bi imati sugovornika u svom roditelju, u odrasloj osobi s kojom dijeli taj život*²⁶, izjavljivao je medijima.

Uzbudljivo putovanje dviju sestara u predstavi vizualno je istaknuo plavičastim tonovima te lelujavom bijelom šumom koja se spuštala sa stropa. Scenografija je bila, prisjeća se Ivica, *poput instalacije*. Izradila ju je Ivana Franke – tada tek diplomirala na Akademiji likovne umjetnosti, a danas svjetski ugledna vizualna umjetnica kojoj je to bio prvi rad u kazalištu. Uloge je Ivica podijelio studentima treće godine Akademije dramske umjetnosti – Anita Matić i Darija Lorenci glumile su dvije sestre koje su se, opisala je Nataša Govedić, *svađale temperamentno i prikladno histerično*²⁷, a brata je tumačio Radovan Ruždjak koji je *uvjerljivo odigrao njihovu viziju za trajanja scenske radnje oglašavajući se jedino nizom bubnjeva i tajanstvenim osmjesima*.²⁸

Predstavu je pratila glazba Ante Mažurana u ritmu salse koja je, prema mišljenju Želimira Ciglara bila *čvrsta kralješnica predstave*²⁹, a Ivica je *svoju četiri metra široku pozornicu skladno napučio nizom asocijativnosti*. U tom scenskom putovanju

26 Ivica Šimić u emisiji *Lica i sjene*, ur. Gordana Ostović, Prvi program Hrvatskoga radija, 3. prosinca 1997.

27 Nataša Govedić: „O lažnoj bajci i bajkovitoj laži“, *Vijenac*, 25. prosinca 1997.

28 isto

29 Želimir Ciglar: „Sićušni biljezi ljepote“, *Večernji list*, 2. prosinca 1997.

za kritičarku Dubravku Vrgoč otvaraju se mogućnosti i publici za sudjelovanjem u scenskom ispisivanju zajedničkog sna³⁰.

O sutra je za Vojmila Žica bila divna kazališna bajka za sutra, za danas i za jučer³¹, a Nataši Govedić odluka o uprizorenju te drame bila je pun pogodak jer je predstava pobjeda nad 'učiteljstvom' domaćega podcjenjivanja mališana.³²

Daria Lorenci i Anita Matić
Foto: Irena Sinković



30 Dubravka Vrgoč: "Scenski zapis o odrastanju", *Vjesnik*, 2. prosinca 1997.

31 V. Žic: "O sutra za danas", *Glas koncila*, 30. studenoga 1997.

32 Nataša Govedić: "O lažnoj bajci i bajkovitoj laži", *Vijenac*, 25. prosinca 1997.

DRAME PAULINE MOL

Jedna od najpoznatijih nizozemskih dramatičarki za djecu i mlade Pauline Mol 1970-ih je godina sa skupinom svojih kolega stvarala novo dramsko pismo za djecu i mlade. Zahvaljujući njima, nizozemsko kazalište za djecu i mlade postalo je diljem svijeta popularnim i vrlo utjecajnim.

Postmodernističkom reinterpetacijom poznatih motiva iz bajki ili dramskih klasika, Pauline Mol iz vizure djeteta metaforički progovara o zahtjevnom putu odrastanja, punom prepreka i dilema. Svi su njezini tekstovi slojeviti, bogati simbolima i metaforama, a pisani su poetskim ili književnim jezikom. *Oni nose tajnu*, reći će Ivica, *mistiku, metaforiku kroz koju se moraš probijati, a sve to postaje savršen materijal za kazališnu predstavu. U njezinim sam komadima zapravo iščitao ono što me u kazalištu za djecu i mlade najviše privlači. Ona me naučila da kazalište za mlade jest prije svega kazalište, da ono mora biti ciljano za mlade, što znači da se prije svega, pomoću umjetničkih sredstava, mora obraditi njihov problem.*

Bok, čudovište

Nemoj umrijeti, tata,
Nemoj otići i umrijeti,
Ja sam još premala da bih bila bez tebe.

*Kazalište ne daje rješenja, ali otkriva univerzalne probleme o kojima se unutar obitelji šuti i na taj način mladima pokazuje da nisu sami u svojim problemima, a roditelje potiče na otvoreniji razgovor s njima*³³, smatra Pauline Mol. Zato u svojoj drami *Bok, čudovište* tematizira skriven proces odrastanja djevojčica, daleko od roditeljskih očiju – od kompleksnog odnosa s ocem do prvih, strahom ispunjenih ljubavi. U tumačenju bajke čudovište je svaki neznamac koji dolazi narušiti idilu roditeljskog doma i razdvojiti oca od kćeri, a kao primjer toga obično se navodi bajka *Ljepotica i zvijer*. Ne čudi stoga da je za svoju postmodernističku nadgradnju, kojom ulazi u srž problema, Pauline Mol upravo odabrala tu bajku. *Ta me priča uhvatila, osjećala sam kao da želi nešto od mene. Pokazala mi je put koji dijete, djevojka, mora proći da bi našla svoje odredište u ljubavi*³⁴, piše u predgovoru drame.

³³ <http://www.schauburg.net>, zadnji pregled stranice 20. listopada 2009.

³⁴ Pauline Mol: *Bizon i sinovi, Bok čudovište*, Biblioteka Mala scena, Zagreb, 2001.

Proces odrastanja, kako ga autorica vidi u tekstu *Bok, čudovište*, nije nimalo lak – posut je suzama, tužnim rastancima i teškim odlukama. Unatoč tome, opisuje ga služeći se ironičnim odmacima i duhovitim komentarima jer je, objašnjava se u programskoj knjižici, *odvajanje od oca bolno, ali neupitno. Da bi netko drugi zauzeo njegovo mjesto, djevojka mora proći kroz proces u kojem taj drugi od Čudovišta postaje Kraljevićem.*³⁵

Pritom ne znači da se djevojka od oca razdvaja fizički te da otac stvarno umire. On mora umrijeti u njoj, u njezinoj glavi kako bi ona odrasla, napominje Ivica koji je u predstavi pozornost prije svega usmjerio na prohodnost i razumljivost priče. Pripovijedale su je tri mlade glumice ulazeći u uloge sestara, oca i čudovišta. Tumačile su ih Hana Hegedušić, Darija Knez i Vanja Ćirić (u alternaciji Darija Lorenci) koje su oduševile publiku i kritiku vještim transformacijama te efektinim poigravanjem narativnim i igranim dijelovima. *Mlade glumice predočile su djevojačka previranja, snovitosti, nesigurnosti, strahove i nade, ali i još uvijek prisutnu dječju razigranost i bezazlenost,*³⁶ zapisala je Barbara Matejčić.

Predstava nije izgubila preciznost dramaturške kompozicije komada što se, zapisao je Hrvoje Ivanković, *ogledalo i u jednostavnim, ali naglašenim promjenama prizora i u forsiranju izravnosti glumačkog izraza, obilježena odgovarajućom dozom infantilnosti i ležernosti.*³⁷

Vrijednost predstave Vojmil Žic vidio je u *nizu alegorijskih slika i finog poetskog izričaja*³⁸, a Dalibor Jurišić u tome što *predstava ne docira, nego nenametljivo otvara pitanja.*³⁹

Zbog neprestanog istraživanja na području nekonvencionalnog teatra za djecu i mladež, Boris B. Hrovat zaključio je nakon predstave *Bok, čudovište* da *vrlo agilno kazalište Mala scena kad ne bi postojalo – valjalo bi ga izmisliti.*⁴⁰

35 Iz programa predstave

36 Barbara Matejčić: "Djevojačke snovitosti", *Vjesnik*, 5. studenoga 1999.

37 Hrvoje Ivanković: "Buđenje proljeća", *Slobodna Dalmacija*, 9. studenoga 1999.

38 V. Žic: "Mukotrpano odrastanje", *Glas koncila*, 21. studenoga 1999.

39 Dalibor Jurišić: "Više od podnaslova", *Vijenac*, 18. studenoga 1999.

40 Boris B. Hrovat: "Kako odrastaju djevojke", *Hrvatsko slovo*, 12. studenoga 1999.

Hana Hegedušić
Foto: Saša Novković



Vanja Ćirić, Daria Knez i Hana Hegedušić
Foto: Saša Novković



Bizon i sinovi

Predstava *Bok, čudovište* promovirana je pod sloganom *Predstava za djevojčice koju bi trebali gledati dječaci*, a dvije godine poslije na repertoaru Male scene ponovno se pojavila drama Pauline Mol – ovaj put *namijenjena dječacima koju bi trebale gledati i djevojčice*. Riječ je o njezinoj posljednjoj drami *Bizon i sinovi* koja govori o odrastanju trojice dječaka u obitelji bez oca. Nisu nikad doznali ni je li im majka mrtva ili ih je napustila. Jednoga dana odlazi i otac, a oni ne znaju je li uhićen zbog pljačke banke ili ne dolazi kući jer ih više ne može podnijeti. Lišeni pokroviteljskog zagrljaja i zaštitničke sigurnosti obiteljskoga doma, dječaci su prisiljeni suočiti se sa svim egzistencijalnim bremenitostima i nesigurnostima. Big Boy, Gigi i Benno, poput Beckettovih junaka koji čekaju Godota, očekuju oca i kratae vrijeme oponašajući ga. Zatočeni u trošnoj kuhinji, igraju se kazališta izvodeći stvarna i imaginarna zbivanja u kojima je protagonist upravo njihov otac. Na taj način pokušavaju odgovoriti na mnoga pitanja koja ih muče, nastojeći pronaći put do onih prostora koji pripadaju isključivo odraslima. Premda okrutno osuđeni vlastitom zbiljom, Molini junaci još su djeca s jakim nagonom za igru pa je i igra, gradirana do krajnje grubosti, osnovni modus putem kojega se problematiziraju njihovi međusobni odnosi i strahovi.

S jedne strane htjeli bi se, poput svih adolescenata, riješiti očeva autoriteta, no s druge, njegova im figura, koja bi trebala označavati sigurnost i toplinu doma, silno nedostaje.

Drama *Bizon i sinovi* privukla je Ivicu jer na najbolniji način govori o inicijaciji mladih ljudi u svijet odraslih, *ona udara, kao što se kaže, u kost jer dotiče problem koji se ne tiče samo pojedinca, nego i društva u kojem otac poprima univerzalne vrijednosti do razine Boga. Naime, civilizacija u kojoj nema oca, civilizacija je bez Boga. To je društvo u kojem djeca rastu bez autoriteta, u onom pozitivnom smislu, autoriteta koji će im pokazati kamo, u kojem smjeru treba razvijati ne samo svoju muškost, nego ljudskost. To je predstava o mladima koji žive bez roditelja, bez obitelji, bez društva, u kojem nema autoriteta kojeg bi se moglo slijediti, a na širem planu, na razini društva, - nema Boga u kojega bi se moglo uzdati. To je predstava o civilizaciji bez Boga.*⁴¹

⁴¹ Ivica Šimić u emisiji *Zagrebački vodič*, ur. Nevena Švelec, Radio Sljeme, 22. studenoga 2001.



Ronald Žlabur, Radovan Ruždjak i Petar Leventić
Foto: Irena Sinković

Paulinu Mol velikom autoricom čine, uz metaforiku, i detalji kojima pridaje osobitu pozornost pa Ivica primjerice izdvaja detalj bacanja Biblije u smeće jer *on komunicira jedino s istančanim poznavateljima kazalištima, ljudima koji iščitavaju kazališne simbole – dakle njima nudi jednako zanimljivo štivo kao i onima koji čitaju samo prvi sloj drame.*

Bizon i sinovi bili su na repertoaru Male scene zato što osjećamo da publici dugujemo uvid u suvremeno kazalište koje se bavi problemima današnjeg pa i našeg društva premda smo redateljski tekst pročitali na način da ne bude crn ili zastrašujuć kako ga primjerice čitaju u Njemačkoj⁴², objašnjavala je u medijima Vitomira.

⁴² Sveltana Hribar: „Trebalo li izbjegavati teške teme na kazališnim daskama“, razgovor s Vitomirom Lončar, *Novi list*, 6. kolovoza 2002.

Pauline Mol ne upada u zamku psychologiziranja ili naturalističkog slikanja zadanoga miljea, pa upućuje da *komad zahtijeva čvrst glazbeni i komični stil glume, pri kojem valja izbjevati psihološko-realistični pristup.*⁴³

Slijedeći njezin naputak, Ivica je u svojoj predstavi, sudeći prema kritikama, izvrsno balansirao na granici realističnoga stila i odmaka od njega. To se posebice istaknulo u duhovito koreografiranim prizorima u kojima se braća nadmeću oko toga tko ima prvenstvo kod oca. Prepletanje prvih znakova zrelosti s posljednjim naznakama infantilnosti mladi glumci Petar Leventić, Ronald Žlabur i Radovan Ruždjak majstorski su dotjerali do detalja te je kritika izrazito hvalila virtuoznu i nadahnutu glumačku igru.

Glumačke neočekivane promjene raspoloženja bile su vrlo dojmpljive pa se, primijetio je Hrvoje Ivanković, ispod izrazite tjelesne ekspresije, naglašene u gegovima i verbalnim nadigravanjima, *pod krinkom iskričavosti i eruptivnosti krije metafizički, dirljivi strah muškarca.*⁴⁴

Bok, čudovište i *Bizon i sinovi* bili su važan repertoarni potez Male scene u kontekstu cjelokupnoga repertoara kazališta za djecu i mlade u našoj zemlji. Te su se predstave napokon obraćale mladeži, tematizirajući njihove probleme i progovarajući suvremenim, njima bliskim jezikom, što je na programima naših kazališta bila velika rijetkost. Postavljanjem tih dviju drama Scena za mlade Male scene potpuno se afirmirala, a idućih će se godina na njoj nizati same uspješnice.

Predstava *Bok, čudovište* često je izvođena. *Bizoni i sinovi*, međutim, nisu našli put do publike. *Očevi s djevojčicama su se odazvali i dolazili u kazalište, ali očevi sa sinovima još uvijek nisu bili spremni suočiti se s problemom, zaključuje Vitomira.*

⁴³ Pauline Mol: *Bizon i sinovi, Bok, čudovište*, Biblioteka Mala scena, Zagreb, 2001.

⁴⁴ Hrvoje Ivanković: „Uspješna i žestoka predstava o sazrijevanju trojice dječaka“, *Jutarnji list*, 24. studenoga 2001.



Petar Leventić, Ronald Žlabur i Radovan Ruždjak
Foto: Irena Sinković

Bio jednom jedan zmaj

Mlađu publiku, onu od pet do deset godina, kazalište također može suočiti s problemima današnjice, osobito mališane koji se s nekima od njih i sami susreću, a to su disfunkcionalne obitelji, žrtvovanje radi bližnjih, odlaženje od kuće u nepoznat bijeli svijet. O tim temama najbolje im je govoriti jezikom bajki te je Pauline Mol ponovno posegla za tom književnom ostavštinom u drami *Bio jednom jedan zmaj*.

Osamdesetih su se godina u europskim kazalištima za djecu i mlade umjetnici bavili reinterpetacijom i istraživanjem dubljih značenja bajki i mitova koje je Pauline Mol izvrsno poznavala i za koje se zanimala. Ispreplevši ključne prizore iz četiriju Grimmovih bajki (*Djevojka sa zvijezdom, Ivica i Marica, Mali krojačić, Ivica Budalica*) s motivima *Crvenkapice, Pepeljuge* i *Snjeguljice*, koji se pojavljuju poput bljeska, i s vlastitim duhovitim rečenicama, ona je opisala metaforičko putovanje kroz odrastanje koje završava kada se pojedinci suoče s najvećom preprekom u obliku zmaja – sa samim sobom. Simbol šume pojavljuje se kao provodni topos, a nestaje tek na kraju, kada je zmaj pobijeđen i djevojčice otrovane jabukom. Njihovo je djetinjstvo ubijeno i vrijeme je da, kao kraljevi i kraljice, s krunom na glavi, uđu u novi, tek osvojeni svijet zrelosti. *U toj se drami najbolje vidi arhetip šume kroz koju treba proći da se ubije zmaj i da se uđe u svijet zrelosti*, napominje Ivica koji je autoričine značenjske slojeve u svojoj inscenaciji obogatio novim čitanjem pa je, primjerice, Ivica zarobljen u kolicima iz supermarketa ispunjenim raznim artiklima, koja označavaju privlačnu vještiju kolibu punu kolača. Konzumerizam i materijalizam nisu zaobišli ni djecu, a osobito su prisutni u odnosu djeteta i roditelja, što Ivica vrlo točno naznačuje. *Kazalište se mora raditi u više slojeva*, napominje Ivica, *za širu publiku, ali za kazališne sladokusce i poznavatelje koji uočavaju detalje i detektiraju simbole. Zato, ako Ivicu stavite u kolica iz trgovine, nadate se da će bar jedan gledatelj u publici shvatiti da se radi o nekim drugim vješticama i drugim mentalitetima koji jedu našu djecu i naše ljude*.

Kao i u prijašnjim dvjema dramama Pauline Mol, i tu se polazi od dječje igre četvero prijatelja koji putem bajki pokušavaju odgonetnuti kako Ivica Budalica pronalazi čudotvornu vodu za bolesna oca, može li sestra sedmogodišnjom šutnjom, unatoč brojnim iskušenjima, spasiti braću od čarolije, koje je lukavstvo potrebno Malome Ivici da pobijedi divove te zašto su Ivicu i Maricu ostavili roditelji i koje to posljedice na njih ostavlja. U toj igri najviše uče o životu – o iskušenjima, odricanjima i žrtvama, opasnostima koje vrebaju na svakom koraku i hrabrosti koju je potrebno imati.

Stoga glumci⁴⁵ neprestano izlaze iz uloga, pripovijedaju i brojnim transformacijama, gegovima te ekspresivnom facijalnom gestikulacijom tumače različite likove. Tu predstavu, smatra kritičar Igor Ružić, *čini velikom, i to podjednako za velike i male, njezin potencijal u istraživanju mračnih strana bajkovitog, što i nije često u domaćem kazalištu za djecu. Bio jednom jedan zmaj u samu je vrhu ozbiljne kazališne produkcije za male.*⁴⁶

Unatoč tim pohvalnim kritikama, predstava *Bio jednom jedan zmaj* kod publike je slabo prošla. *Nikad neću zaboraviti rečenicu jednog tate koji mi je nakon predstave ljutito prišao i rekao: 'Znate, moje je dijete jako razočarano ovom predstavom. Znate zašto? Jer nema zmaja!' To je najtočnija rečenica ako želite opisati poziciju kazališta za djecu u Hrvatskoj. Nitko se neće pitati zašto je naslov predstave Bio jednom jedan zmaj, što je to zmaj, što on predstavlja. To se nitko ne pita. A Pauline Mol se upravo to pitala, prisjeća se Ivica koji je sa svojim predstavama dugo vremena po uzoru na Paulinu Mol istraživao, a unatoč i uprkos drugačijim očekivanjima djece i roditelja, na koji način predstava može s djecom uspostaviti kontakt putem metaforičnosti.*

45 Damir Klemenčić/Frano Mašković, Nina Kaić/Svetlana Patafta, Jelena Hadži Manev, Marija Tadić

46 Igor Ružić: „Odrastanje s bajkama“, *Vijenac*, 31. ožujka 2005.





Mira Lobe: *Ja sam ja*, 1999.
Larisa Lipovac
Foto: Saša Novković



PLESNE PREDSTAVE ZA DJECU

Nakon *Cvildrete s Gavranove stijene*, koja je bila prva opera za djecu postavljena u Maloj sceni, 1997. godine nastavilo se s projektom upoznavanja najmlađe publike s različitim kazališnim žanrovima. U devedesetima su plesne predstave za djecu u Europi bile vrlo popularne, osnivale su se nove skupine i organizirali festivali posvećeni plesu za dob od četiri godine naviše, ali u našim kazalištima za djecu tih su godina plesne predstave bile vrlo rijetke. Tu je prazninu ponovno odlučila popuniti Mala scena.

Zagrljaj

Tamara Kršek i Ivančica Horvat

Foto: Irena Sinković



Zagrljaj

Prva plesna predstava za djecu na programu Male scene bila je Zagrljaj koreografinje Desanke Virant i redateljice Nane Šojlev. Desanka je s Malom scenom bila od samih početaka i njezin je rad, često samozatajan i nerijetko prešućivan, bitno određivao stil predstava Zvezdane Ladike. Plesno kazalište za djecu koje je tako snažno kucalo na vrata Male scene, našlo je u njoj svoju prvu interpretatoricu. *Suradnja u Maloj sceni za mene je bilo veliko iskustvo. Svi smo se prepletali, zajedno smo mislili, radili, stvarali, tražili nove izazove, nove načine da budemo iskreni, da ne namećemo ništa nasilu, nego da istražimo što djeca mogu proživjeti. Ne podcjenjujući i ne precijenjujući ih, htjeli smo biti razumljivi. I bilo mi je jako lijepo raditi svaku predstavu, sjeća se Desanka.*

Nana Šojlev kojoj je, iako je do tada režirala i dramatisirala nekoliko plesnih predstava za odrasle te radila televizijske obrade plesnih projekata, osmišljavanje plesne predstave za djecu bilo novo iskustvo. *Za mene ples primarno funkcionira na apstraktnoj razini, no kada sam počela raditi za djecu, pokazalo se da se djeci ne može ponuditi nešto što je suviše apstraktno jer oni s tim ne mogu komunicirati. Bilo je potrebno odrediti karaktere u predstavi, postaviti njihove odnose i uspostaviti 'priču' kako bi predstavu učinili čistom i jasnom, a djeci dali priliku za identifikaciju.¹*

I tako je nastala priča o dvjema starim prijateljicama u srednjim godinama, koje su se nakon dugo vremena slučajno srele u gradu, a susret je u objema pobudio lijepe uspomene. Prisjećaju se svog djetinjstva – od upoznavanja u dječjem vrtiću, odrastanja uz lutke, preko školskih dana i puberteta kad su se počele šminkati i kriomice odijevati mamine haljine, prvih simpatija i ljubavi – a na kraju se vraćaju u stvarnost i svaka ponovno kreće svojim putem.

Zagrljaj je iskrena priča o prijateljstvu koju smo svi vrlo emotivno doživjeli, govori Desanka. Na kraju smo svi plakali, zajedno s toncima, tehnikom, publikom. Zanimljivo je da je ubrzo nakon toga Ivančica otišla u Španjolsku i tako su se Tamara i ona doista razišle. Predstavom smo predvidjeli budućnost.

Budući da djeca nemaju naviku gledanja plesnih predstava, predstava je imala vrlo važnu pedagošku komponentu jer joj je osnovna namjera bila upoznati djecu, ali i njihove podučavatelje, s plesnom umjetnosti. Zato se u ponudi predstave isticalo: *Predstavom Zagrljaj Mala scena započinje novu fazu u odnosima sa školama i školskom djecom – želimo biti dio obrazovnog procesa, želimo zadovoljiti i vaše pedagoške uz estetičke potrebe.²*

¹ Dubravka Vrgoč: „Prvi susret s plesom“, *Vjesnik*, 12. prosinca 1997.

² Iz ponude nastavnica

Učiteljima je bio podijeljen pedagoški materijal, s pomoću kojega su nastavnici mogli uputiti svoje učenike u svijet plesnoga kazališta i objasniti im osnovne pojmove i definicije (npr. što je uopće ples, način što može izreći i kako gledati plesno kazalište). Osim toga *malog pedagoškog naputka* koji je služio za pripremu djece za gledanje predstave, plesačice Tamara Kršek (kasnije Zrinka Lukčec) i Ivančica Horvat (kasnije Larisa Lipovac) s malim su gledateljima nakon predstave razgovarale, odgovarajući im na različita pitanja o predstavi, ali i o plesu, poučavale su ih o tome što je plesna rečenica, sekvenca i slično. Zagrljaj je probio led u Maloj sceni, prisjeća se Tamara. *Moram priznati da je na početku bilo teško odrasle uvjeriti da je ples rječnik koji djeca lakše razumiju od riječi. Zato smo imali pred sobom vrlo težak zadatak. Razmišljali smo kako možemo jezikom suvremenog plesa, dakle apstraktno, ispričati priču a da pritom ništa ne opisujemo i podcrtavamo. Svi smo imali silnu tremu, probe su dva mjeseca bile vrlo intenzivne i Mala scena nam je u to vrijeme bila dom.*

Plesačice su uz vrlo raznoliku i djeci pristupačnu glazbu (Piazzole, McFerrina, Mozarta, Coodera, Evore i sl.) izvodile plesne pokrete u kombinaciji s mimskim izrazom jer, objašnjavala je Nana Šojlev, *suvremeni ples objedinjuje pokret, geste i grimase svakodnevice sa svim plesnim tradicijama do sada stvorenim, koji u kazalištu sve više spaja dramske i plesne elemente i koji je stoga pravi jezik za iskazivanje temeljnih i vječnih ljudskih čuvstava u kaotičnom okružju modernoga svijeta.*³

Nana Šojlev i Desanka Virant, prema riječima rijetkih kritičara koji su popratili predstavu, napravile su, napisao je Želimir Ciglar, *duhovitu plesnu predstavu u kojoj uživaju i najmanja djeca, a pritom i poučnoj jer poučava plesnom jeziku i govori o odrastranju.*⁴

Olgu Vujović mlade su plesačice osvojile svojom spontanom elegancijom i ljupkošću pa je ta kritičarka bila sigurna da će *Zagrljaj* naći put do srca budućih ljubitelja plesa jer *vrlo efektnom, dinamičnom i ne pretjerano složenom koreografijom ta je predstava istinsko osvježenje.*⁵

Predstava se izvodila dvije godine, a bila je toliko uspješna, kaže Tamara, *da smo mi nakon predstave, zajedno s učiteljicama, plakale. Bilo je tako dirljivo. I kad se danas sjetim te predstave, oko srca mi je toplo jer je nastala iz čiste ljubavi i potrebe da se ta ljubav prenese na scenu.*

3 Iz ponude nastavnica

4 Želimir Ciglar: „Zagrljaj za najmlađe“, *Večernji list*, 18. prosinca 1997.

5 Olga Vujović: „Plesnim govorom do srca“, *Hrvatsko slovo*, 12. prosinca 1997.

Duet Zagreb

Jedna od pionirki u plesnom kazalištu za djecu i mlade nizozemska je koreografkinja Kim van der Boon. Kako bi se približila publici od četiri godine naviše, sa svojom skupinom Danstheater Arena koju je osnovala 1983. godine, istraživala je dramske aspekte pokreta, karaktere koje bi plesači mogli pokazati, pokušavajući na taj način spojiti kazalište za mlade i suvremeni ples. Zato su njezini izvođači školovani podjednako u glumi i plesu, a tijekom godine pohađaju satove glume i plesne treninge. U želji



da približi ples mladoj publici i da ga ona zavoli, da napravi kazalište za djecu i mlade u kojemu je ples jezik, od 1988. počinje koreografirati isključivo predstave za djecu i mlade, a priprema ih u suradnji s redateljima i dramaturzima. Kad je upoznala Ivicu Šimića, 1995. godine u Freiburgu na redateljskom seminaru,⁶ bila je jedna od najcjenjenijih koreografa za djecu i mlade u Europi. Tih su godina njezini dueti, nazvani po gradovima umjetnika s kojima je surađivala⁷, imali golem uspjeh, a Ivica joj je predložio da naprave četvrti duet – *Duet Zagreb*. Kim van der Boon je pristala i tako je nastao prvi i jedini koprodukcijski projekt Male scene s nekim stranim kazalištem. Kim je došla u Zagreb gdje je na audiciji odabrala dvije plesačice, Tamaru Kršek i Ilijanu Pirel. Prije prvih pokusa s Ivicom se dogovarala o temi, razmišljali su što je to što ih povezuje i ujedno je tipično za Hrvatsku. Tako je nastala priča o iseljenoj Hrvatskoj te o odnosu onih koji ostaju s onima koji odlaze ili se vraćaju. Tamara i

⁶ Na tom je seminaru Ivica vodio jednu radnu skupinu, a tema seminara i festivala bila je *Smrt kao tema u kazalištu za djecu*.

⁷ *Duet Beč* radila je sa Stefanom Rablom, *Duet Zürich* s Peterom Rinderknechtom.

Ilijana više od mjesec dana provele su u Amsterdamu gdje su, zajedno s dvije nizozemske plesačice koje su nastupale u nizozemskoj postavi te predstave, osmišljavale materijal, a zatim bi ga Kim i Ivica uobličavali u smislenu priču. *Tema je bila nevjerojatno teška, mislila sam da je to nemoguće izvesti, prisjeća se Tamara. Kim nam je, međutim, neprestano govorila da ne radimo za djecu, nego za ljude koji razumiju svaki osjećaj i to nam je bila vodilja s kojom nas je bodrila da ozbiljno stvaramo materijal. A on je bio još apstraktniji od Zagrljaja, još udaljeniji od deskripcije u pokretu, bio je u potpunosti materijal suvremenog plesa. U to vrijeme u Hrvatskoj na taj način nitko nije radio i nas smo dvije toga bile svjesne pa nam se činilo kao da ponovno pohadjamo plesnu akademiju.*

Predstava je bila namijenjena izvođenju u razredu. Plesačice su plesale na golemom stolu (2,5 m x 2,5 m) i oko njega, a djeca su sjedila oko njih. Stol je predstavljao otok na kojemu su se tridesetih godina prošlog stoljeća sreli Hrvat koji je ostao u domovini i Hrvat emigrant koji se u domovinu vratio. *Djeca su u predstavi prepoznavala more, ribe, brodove, ali i susrete prijateljstva i ljubavi. Svaku su našu izvedbu mali gledatelji pratili bez riječi, a nakon predstave pričali su nam nevjerojatne priče o tome što su vidjeli. Upravo taj razgovor koji Kim uvijek nakon predstave vodi s djecom bio mi je fantastičan i mislim da je to predivan običaj, kaže Tamara napominjući kako je rad s Kim bitno utjecao na njezino daljnje stvaralaštvo. Od Kim smo doista puno naučile. 'Morate biti dosljedni, pažljivi i točni u svemu što radite za djecu', stalno nam je govorila i rad s njom za mene je iskustvo koje danas pamtim kao bitnu odrednicu u mom životu. Poslije te predstave promijenilo se cijelo moje stvaralaštvo kao koreografa, ali i plesačice.*

U Nizozemskoj su naše plesačice otplesale dvadesetak izvedaba, nakon čega su se vratile u Hrvatsku. Dok su njihove nizozemske kolegice predstavu u svojoj zemlji s uspjehom izvodile još nekoliko sezona, *Duet Zagreb* u Zagrebu ostao je nezamijećen. U Maloj sceni izveden je samo jedanput – i to na premijeri 28. svibnja 1998., dva puta je predstava izvedena u Knegincu Gornjem, a nakon nastupa na 15. tjednu suvremenog plesa 1998., jednostavno se ugasila. Iako su oni koji su uspjeli vidjeti predstavu, kako otkrivaju Tamara i Ivica, bili toliko dirnuti da su nakon nje plakali, profesorice i profesori u školama nisu je htjeli odabrati za svoju djecu, odbijali su ponudu Male scene iz straha da je djeca neće razumjeti. Zbog te predrasude jedna lijepa i u svijetu uspješna predstava u našim okolnostima nije uspjela.

Jako mi je žao što se tako malo izvodila jer smo je svi smatrali biserom kreacije, ističe Tamara, a Ivica dodaje da je čak i Kim priznala da joj je to najdraži duet.

Zbog svega toga *Duet Zagreb* je, smatra Ivica, jedna od tužnih priča kazališta Mala scena.

Ja sam ja

*Zašto da se bojim?
Ja postojim!
I sigurno znam tko sam:
JA SAM JA!*



Larisa Lipovac
Foto: Saša Novković



Ivica Šimić i Larisa Lipovac
Foto: Saša Novković

Ivica nije odustao od kazališnih projekata u kojima se prepleću plesni i dramski elementi, unatoč slaboj recepciji *Dueta Zagreb*. Htio je napraviti predstavu koja će spojiti plesni izričaj s pripovjednim kazalištem. Za takav koncept bila mu je potrebna vrhunska kreativna plesačica. U Studiju za suvremeni ples vidio je Larisu Lipovac koja se upravo bila vratila sa studija u New Yorku i pozvao ju na suradnju. Tako je započela bogata, desetogodišnja suradnja Ivica i Larise koja se od tada pojavljuje kao suradnik za pokret u većini predstava Male scene, a kulminirala je svjetskim uspjehom *Padobranaca*.

Slikovnica Mire Lobe *Ja sam ja*, ovjenčana Austrijskom državnom nagradom za dječju knjigu te Nagradom za dječju knjigu grada Beča, poslužila je kao predložak za predstavu. Poetske Lobine stihove o traženju identiteta Ivica je preveo u kazališni jezik gdje su riječi postale podjednako važne kao i ples, pantomima, glazba, kreativne maske i maštovita likovnost. *U toj sam se predstavi prvi put susrela s tekstom, prisjeća se Larisa, s njom sam probila led, počela sam govoriti na pozornici. Tekst sam čak morala naučiti i na njemačkom jeziku. Kad mi je Ivica prvi put rekao da ćemo predstavu igrati na njemačkome, bilo mi je strašno, nisam znala kako ću naučiti tekst na jeziku koji ne govorim, no zahvaljujući tome, dobila sam alat koji mi je pomogao u mom daljnjem radu.*

Larisa je (u alternaciji Tamara Kršek) tumačila maleno razigrano i radoznalo biće koje od raznih životinja želi doznati kome pripada da bi nakon susreta sa žapcem, konjima, ribama, nilskim konjem, psima i mnogim drugima zaključilo: *ja sam ja*. Upravo je potreba za pripadanjem Ivicu najviše privukla tom tekstu što je u predstavi osobito istaknuo. Njegovo biće bez identiteta imenom Šarenko, metodom oponašanja, prilagođavanja, umiljavanja, pa čak i emocionalom ucjenom, pokušava pripasti bilo kome.

Budući da su djeca i mladi pod najvećim utjecajem televizije, najčešće su im uzori osobe iz glazbenog i glumačkog života ili svijeta animiranih filmova i stripova, namjera te predstave bila je pokazati loše strane tog identificiranja. Ne skidajući pogleda s televizijskog ekrana, Ivičin Šarenko na sebe navlači sva šarena odijela što ih vidi na različitim programima. Na taj način metaforički se poručuje, a u programskoj knjižici ističe da, *okruženi utjecajima televizije, rock'n'rolla, elektronskim igrama, plastičnim lutkama i junacima popularne kulture, djeca teško dolaze do sebe samih. Ona se identificiraju s licima i likovima kojima su okružena i postaju skup svih tih utjecaja jedno nalik na drugo. Sustav vrijednosti koji se na taj način u djecu ugrađuje određuje i njihovo poimanje sebe. Događa se tako da se djeca i ne pitaju 'tko sam ja', a na pitanje 'tko si ti?', odgovaraju: 'Ne znam tko sam.' Naša predstava ohrabrit će dijete da poštuje i cijeni svoju osobnost, da se ne boji i ne traži uzore u lažnim vrijednostima, da ne podcjenjuje sebe sama, već da bude svjesno kako je ono samo vrijedost u bilo kakvom obliku – jedinstveno i neponovljivo.*⁸

Koreografija Desanke Virant i Larise Lipovac, pokret i prirodnost bili su zaslužni, prema riječima Gordane Ostović⁹, za *dinamiku predstave*, a kritičarku se osobito dojmila izvrsnost Ivičine (u alternaciji Vitimirine) glumačke preobrazbe iz pripovjedača u životinje. Životinje su se stvarale iz papira, na pozornici, a zahvaljujući Ivičinu i Vitimirinu bogatom dijapazonu ekspresivnosti te umijeću animacije, vješto su oživljavale pred očima gledatelja. *Četrdeset i pet minuta te predstave preleti u trenu*, primijetila je Gordana Ostović, *što je dokaz kvalitetnog rada i uspješnosti*. Predstava je izvrsno prihvaćena i na različitim slovenskim, njemačkim i austrijskim festivalima gdje je izvođena i na njemačkome jeziku.¹⁰ Na festivalu Zlata paličica u Ljubljani 1999. dobila je nagradu za najbolje likovno rješenje, na međunarodnom festivalu Poletni lutkovni pristan 2001. *Ja sam ja* dobila je nagradu „25 zlatnih zvezdic“, a Larisa Lipovac nagrađena je na istom festivalu za najbolju animaciju i interpretaciju. Njome je Mala scena ostvarila dugo priželjkivan proboj u europsko kazalište za djecu i mlade. Zanimljivo je, međutim, da je svoj pravi vrhunac i popularnost doživjela tek nakon stotinu izvedaba.

⁸ Iz programske knjižice

⁹ Kritika Gordane Ostović u emisiji *Lica i sjene*, Prvi program Hrvatskoga radija, 1999.

¹⁰ Festival Zlata paličica — Ljubljana 1999., nagrada za najbolje likovno rješenje; Multikids Fest. — Beč, lipanj 2000.; scene bunte wöhne — Horns, listopad 2000.; Austrotanz — Beč, veljača 2001.; Poletni lutkovni pristan — Maribor, kolovoz 2001., nagrada za scenografiju i prva nagrada dječjeg žirija; Starke Stücke - Frankfurt, rujan 2001.



Michael Ende: *Ofelijino kazalište sjena*, 2000.
Mala scena/Kazalište Virovitica
Antun Vrbenski i Snježana Slavić
Foto: Irena Sinković



POETSKA DRAMA ZA DJECU

Ofelijino kazalište sjena

O suvremenim strujanjima u kazalištu za djecu i mlade Mala scena najviše je doznala zahvaljujući njemačkim festivalima za djecu i mlade na kojima su se predstavljali pisci i redatelji iz različitih dijelova Europe. *Život djece i mladih danas nije jednostavan, upravo suprotno – s više je strana opasan i složen. Takvo treba biti i kazalište koje se za njih radi. Umjesto da nudi odgovore, mora postavljati pitanja i to je važan lajt motiv našeg rada*¹, tim je riječima definirala geslo minhenskoga kazališta Schauburg dramatičarka Dagmar Schmidt, a njime se povodila i Mala scena. Bivši ravnatelj Schauburga Jürgen Flügge u Maloj sceni postavio je poetičan komad Rudolfa Herfurtnera Šumska djeca, nakon toga Ivica je uprizorio austrijsku slikovnicu Ja sam ja Mire Lobe, a zatim je uslijedio još jedan naslov s njemačkoga govornog područja – *Ofelijino kazalište sjena* Michaela Endea.

Književno djelo jednog od najpoznatijih njemačkih književnika za djecu posebno je po tome što vrlo poetski i začudno miješa stvarne svjetove s izmišljenima, zbilju s *fantasyjem*, zrcaleći pritom svijet u kojem živimo i osvjetljujući probleme modernoga društva.

U *Ofelijinu kazalištu sjena* Ende pripovijeda o samoći i starosti, napuštenosti i smrti. Ofelija je ostarjela kazališna šaptačica koja živi u kazalištu i noću se sama krišom zabavlja igrom svjetlosti i sjena, izvodeći predstavu koja se toga dana prikazivala. Kad se kazalište zbog financijske krize mora zatvoriti, ulica postaje Ofelijin dom. Jedino joj društvo prave sjene koje je sa sobom pvela iz kazališta i koje zajedno s njom izvode predstave za novčić-dva. Kada se pred njom pojavi velika sjena – Smrt, Ofelija primi i nju, a ova ju nježno, plesom, odvodi na drugi svijet. Tamo, u nebu, Ofelija nastavlja priređivati kazališne predstave *za anđele koji od kazališta uče kako je to biti čovjek i obitavati na zemlji*.

Kraj životnoga puta bila je nova tema za kazalište Malu scenu. Smrt se inače u kazalištima za djecu i mlade dugo pokušavala izbjegavati, a u našim se kazalištima izbjegava i danas. Tabu tema u umjetnosti za djecu i mlade bila je do 1970-ih godina, a tek se 1990-ih godina o njoj počelo više govoriti i pisati, zahvaljujući novim istraživanjima u dječjoj psihologiji i naporu pisaca da smanje jaz koji je nastao između znanstvenih spoznaja o djetetovu doživljaju smrti i njezine književne obrade. Na festivalu za djecu i mlade i redateljskom seminaru u njemačkom gradu Freiburgu 1995. godine upravo se toj problematici posvetilo najviše pozornosti. *Kazalište za djecu i mlade pripovijeda priče, priče u kojima se glumi svijet, svijet koji valja živjeti. Kazalište za djecu i mlade ne bi pritom trebalo zaobići egzistencijalna pitanja, kazališne predstave za djecu i mlade o životu i*

¹ Manred Jahnke: Pitanja umjesto odgovora – Schauburg u Münchenu, www.goethe.de/ins/th/ban/kue/the/en26734.htm, zadnji pregled: 01. rujna 2009.

smrti², smatra Wolfgang Schneider, konstatirajući da većinom *postoje komadi, ali nema njihovih inscenacija*.³ U rijetkim predstavama suvremenoga kazališta za djecu i mlade, smrt se, napominje Schneider, *predstavlja kao nešto prirodno, ali ipak je nešto sasvim posebno*.⁴

Upravo ju je takvom, prirodnom, ali i posebnom, Ivica prikazao u inscenaciji *Ofelijina kazališta sjena*. Endeovu elegičnu priču sveo je na najnužnije fragmentarne dijaloge, posvećujući najviše pozornosti Ofelijinoj patnji i *pitaju odnosa mladih prema odraslim, starijim osobama*.⁵

Osobitu važnost povjerio je pripovjedaču dodijelivši tu ulogu virovitičkome glumcu Antunu Vrbenskom jer je predstava nastala u koprodukciji Male scene i Virovitičkoga kazališta. Virovitička glumica Snježana Slavić tumačila je blagu i plahu Ofeliju, a njihove glumačke kreacije zadivile su Mariju Grgičević koja je zapisala: *Snježana Slavić kao Ofelija koja prolazi kroz svoju priču kao čas zadivljena, čas zaplašena, u sebi trajno mlada sanjarka pokazala se sposobnom u vrhunskoj, gotovo nijemoj koncentraciji sasvim škrtim pokretom i suptilnom mimikom iskazati čuvstveni život bogata inteziteta od radosne zadivljenosti preko čuđenja i bijega do pomirenja, s otvorenošću, neposrednošću i iskrenošću kakva se rijetko susreće i ne bez lagane note samoironije koja brani od sentimentalnosti. Uloga superiornoga pripovjedačkog ja koje s najvećom mogućom sigurnošću i prisnošću vodi kroz igru uz precizan omjer približavanja auditoriju suosjećanjem i odstojanja ironijom izvrsno je pristajala dominantnoj pojavi, ugodnu glasu i bogatu scenskom iskustvu Antuna Vrbenskoga*.⁶

Snježana Slavić slijedila je i ilustrirala sugestivnu naraciju Antuna Vrbenskog igrajući se sjenama koje su tumačili Goran Koši, Igor Golub i Vlasta Golub. Njihovu preciznu i predanu igru u višestrukim kroki ulogama sjena, glumaca, gledatelja, Ofelijinih stanodavaca i susjeda osobito je pohvalio Hrvoje Ivanković, a Ivica je prema njegovu mišljenju, *predstavu ritmički, stilski i izražajno besprijekorno izbalansirao našavši pravu mjeru između ozbiljnog i infantilnog, sentimentalnog i duhovitog, poetičnog i karikiranog*.⁷

Svaki odlomak teksta pratile su fantazmagorične scenske slike, ostvarujući nadrealističnu vizualnost te su se duboko usjekle u pamćenje Mariji Grgičević kao *trajan trag u ovom prostoru*.⁸ Gorana Gazdeka najviše su se dojmile *turobne slike o malim ljudima koji žive oko nas, koji nisu osvijetljeni svjetlima pozornice,*

² Wolfgang Schneider: *Kazalište za djecu*, Biblioteka Mala scena, Zagreb, 2002.

³ isto

⁴ isto

⁵ Izjava Ivica Šimića u emisiji *Zagrebački vodič*, ur. Olga Vujović, Radio Sljeme, 23. rujna 2000.

⁶ Marija Grgičević: „Simbiozom u sanjariju”, *Hrvatsko slovo*, 29. rujna 2000.

⁷ Hrvoje Ivanković: „Teatar za Anđele”, *Slobodna Dalmacija*, 29. rujna 2000.

⁸ Marija Grgičević: „Simbiozom u sanjariju”, *Hrvatsko slovo*, 29. rujna 2000.

*nego žive kao sjene koje unatoč njihovim bogatim životima ne primjećujemo, pa mu je predstava nudila sjetne čarolije za djecu i odrasle.*⁹ *Ofelijino kazalište sjena* bilo je za Borisa B. Hrovata *lijepa elegija o kazalištu i malome čovjeku u njemu, odmjerenom 'andante con moto' tempa.*¹⁰

U toj suptilnoj igri zvuka i slike u ritmu scenske sanjarije važnu je ulogu imala glazba Igora Karlića, a ljepota naracije, višeslojnost, topla jednostavnost i metafizička poetičnost osvojile su kritičara i pjesnika Jakšu Fiamenga, kojemu je predstava ulila *nadu da nismo uzalud*¹¹.

Na Međunarodnom festivalu djeteta u Šibeniku toj se predstavi najduže pljeskalo, a Ivo Brešan u njoj je pronašao *nostalgiju za klasičnim teatrom, do kojega se u današnje vrijeme sve manje drži.*¹²

Predstava je nominirana i za Nagradu hrvatskoga glumišta u kategoriji najboljih dramskih i lutkarskih predstava za djecu i mlade, pet je puta izvedena na festivalu Mliječni zub, gostovala je i na Međunarodnom dječjem festivalu u Ljubljani, na Međunarodnoj reviji lutkarskoga kazališta u Rijeci i na zagrebačkom Međunarodnom festivalu kazališta lutaka – PIF-u.

Budući da govori o vrlo osjetljivoj temi, *Ofelijino kazalište sjena* bilo je vrijedan pokušaj da se u kazalištu za djecu i mlade vrlo suptilno i poetično dotakne taj problem. Nažalost, predstava nije našla put do najmanjih gledatelja zbog teme koju učitelji i oni koji odlučuju o tome što će djeca gledati jednostavno nisu mogli prihvatiti kao programsku mogućnost kazališta za djecu. Tako je ova iznimna predstava ostala vrlo kratko na repertoaru i odigran je mali broj repriza.

⁹ Goran Gazdek: „Sjetne čarolije za djecu i odrasle“, *Glas Slavonije*, 28. rujna 2000.

¹⁰ Boris B. Hrovat: „Elegija o 'malome čovjeku'“, *Vjesnik*, 26. rujna 2000.

¹¹ Jakša Fiamengo: „U carstvu sjena“, *Slobodna Dalmacija*, 4. srpnja 2001.

¹² Iz biltena Međunarodnoga festivala djeteta u Šibeniku, 2001.



Snježana Slavić
Foto: Irena Sinković



Tena Štivičić: *Parsifal*, 2001.
Radovan Ruždjak i Petar Leventić
Foto: Irena Sinković

VITEŠKE PRIČE

Napustit je morao majčin dragi skut,
 Naučio je kako oklop obući
 I majčinu košulju da mora svući.
 Da za borbu nije važna samo snaga,
 Mudrost i vještina dubljeg su traga.¹

Viteška priča – epizoda prva,

Parsifal

Za razliku od Nizozemske koja je po dramskom pismu za mlade postala popularna diljem Europe, naši pisci su za tu dob radije pisali romane. Dramatičara poput Pauline Mol ili Roela Adama nismo imali pa je tu prazninu Ivica odlučio barem djelomično popuniti te je predložio studentici dramaturgije Teni Štivičić da napiše dramu o Parsifalu. Odabrao je arturijansku legendu koja metaforički opisuje sazrijevanje dječaka, a njezine suvremene obrade bile su vrlo popularne u zapadnoeuropskim kazalištima za djecu i mlade, osobito u Njemačkoj i Nizozemskoj. *To je priča koja na najbolji mogući način govori o tome kako postati čovjekom, što sve mlada osoba mora proći u životu da bi došla do Grala. Naša potreba za herojima, junacima koji bi bili željena slika nas samih ista je kao i prije, bez obzira na tehnološku civilizaciju u kojoj živimo. Računala ne mogu nadomjestiti našu potragu za spoznajom samoga sebe, potragu za Gralom koji će donijeti odgovor o nama samima – dati nam život.*²

Lik Parsifala osmislio je srednjovjekovni francuski pjesnik Chrétien de Troyes koji u *Romanu o Parcevalu* svoju priču o potrazi za Gralom nikada nije dovršio. Pitanje što je to Gral ostavio je otvorenim i time je, napominje Ivica u predgovoru drame, *stvorio mogućnost različitih interpretacija njegove priče.*³ Potaknuta tim predloškom, Tena Štivičić napisala je dramu u stihovima *Viteška priča – epizoda prva, Parsifal* u kojoj mladi Parsifal iz želje da postane vitezom kreće u potragu za Gralom. Put do Grala pun je prepreka i borbi jer da bi čovjek spoznao sebe, mora pobijediti svoje vlastite demone. Kao u mnogim bajkama i legendama, oni su prikazani kao arhetipovi viteza zle čudi, zavodljive vještice i zmaja. *Tu sam priču u sebi protumačila kao pitanje inicijacije mlade osobe ne u svijet odraslih, nego u odraslog čovjeka koji bi trebao biti častan, plemenit, pouzdan i hrabar.*⁴

1 Tena Štivičić: *Parsifal*, Biblioteka Mala scena, Zagreb, 2001.

2 Ivica Šimić, razgovor na Radio Sljemenu i za časopis *Fokus*, 4. listopada 2001.

3 Tena Štivičić: *Parsifal*, Biblioteka Mala scena, Zagreb, 2001.

4 Branka Valentić: „Bez humora ne mogu raditi“, razgovor s Tenom Štivičić, *Vjesnik*, 23. rujna 2001.

Dora Fišter
Foto: Irena Sinković



Slijed njegova života, međutim, Tena prikazuje defetistički. Mnogo je toga u rukama sudbine kojoj su ljudi samo figurice na šahovskoj ploči. Zato njezina dramska struktura počinje i završava s čarobnjakom Gornemontom čiji potezi utječu na Parsifalov život. On vlada svime i svi ga elementi poslušno slušaju. Zaigrani duhići vjetra, vode i zraka neraskidivo su povezani s čovjekom koji pripada elementu zemlje. Poput zemlje i njezinih plodova, ljudski je život podijeljen u nekoliko razvojnih faza, a na putu iz jedne u drugu fazu pozorno ga promatraju i prate ostali elementi.



Petar Leventić i Radovan Ruždjak
Foto: Irena Sinković

Metaforičko životno putovanje Tena je ispisala u deset kratkih prizora stilski bliskih filmskoj dramaturgiji. U dinamičnom izmjenjivanju dijaloga, neobvezno se poigrava rimom i stihom, a u duhovitim didaskalijama otkriva svoj ironijski odmak. Njezina je drama, prema mišljenju Hrvoja Ivankovića, *zabavna, uzbudljiva, a za najmlađu publiku intelektualno provokativno štivo*⁵. *Drago mi je što se tekst lako čita, što ostavlja dojam lepršavosti*, komentirala je Tena otkrivši da joj je na početku bilo vrlo teško. *Uplašila sam se hoću li znati pisati za djecu. Odlučila sam se za stihove i nastojala da ni ne precijenim, ni ne podcijenim mladu publiku.*⁶

Ivičina predstava bila je stilizirana i estetski dotjerana, likovno čista, mizanscenski maštovita i glumački vrlo razigrana. *Predstava je dramaturški zaokružena te sadržajno nepretenciozna i jasna, režirana s jakim autorskim rukopisom Ivce Šimića*⁷, istaknula je Helena Braut, a Tajana Gašparović osobito je hvalila Tenine vješto napisane stihove uprizorene u *asketski čistoj režiji*.⁸

Zahvaljujući domišljatosti i kreativnosti scenografkinje Dinke Jeričević, malena pozornica Male scene jednostavnim a maštovitim razigravanjem scenskoga prostora dočarala je velike i daleke svjetove. Zastori su se pretvarali u strašnog zmaja, a premještanjem figura na čarobnjakovom stolu sugerirali su se monumentalni dvorci i beskrajni prostori kojima je prolazio Parsifal.

Želimo djecu i mlade suočiti sa snagom kazališne umjetnosti koja sredstvima drugačijim od onih televizijskih i filmskih mogu jednakom snagom djelovati na njihova osjetila i donijeti im jednaku, ako ne i jaču fascinaciju, isticalo se u promotivnim materijalima. *Bliski i direktni kontakt s vitezovima u oklopima i njihovim borbama mačevima, čarobnjacima, duhovima, vješticama, lijepim dvorskim damama u prekrasnim haljinama donijet će im nezaboravan doživljaj, a spoznaja koju će ponijeti sa sobom, makar podsvjesno, osvjetlit će dio one praznine koju nam nosi suvremena tehnologija.*⁹

5 Hrvoja Ivanković: „Uzbudljiva i intelektualno provokativna predstava za djecu“, *Jutarnji list*, 17. rujna 2001.

6 Razgovor s Tenom Štivičić u emisiji *Kulturna panorama*, Drugi program Hrvatskoga radija, rujna 2001.

7 Helena Braut: „Viteška priča s ključem“, *Vjesnik*, 17. rujna 2001.

8 Tajana Gašparović: „Dobro sročena priča o inicijaciji“, *Novi list*, 19. rujna 2001.

9 Iz programske knjižice.

Ronald Žlabur
Foto: Irena Sinković



Viteška priča - epizoda druga, Henrik V

Druga epizoda u seriji viteških naslova u Maloj sceni bio je *Henrik V – Viteška priča, epizoda druga* belgijskoga dramatičara Ignacea Cornelissena. Ta se drama već nekoliko godina izvodila po europskim kazalištima i držalo ju se jednim od najcjenjenijih tekstova dramske literature za djecu i mlade, a Cornelissen je postao poznat po mnogim obradama klasika za djecu i mlade koje su pisane svakodnevnim govorom. On ne piše poetske rečenice, nego izravne, jasne, nedvosmislene dijaloge

jer prema njegovu mišljenju, jezik je snažna dramska sila. Zato je, primjerice, stihove kora kojima počinje Shakespeareov *Henrik V*, sažeo u jednu rečenicu: *Smije li se gledati kakav rat?* koju na početku njegove drame izgovara dječji glas s magnetofonske vrpce. Na taj način njegov komad odmah uranja *in medias res*.

Nadahnut aktualnom vanjskopolitičkom situacijom nakon Zaljevskoga rata, Cornelissen je htio napisati komad *koji bi pokazao paralele između ratnih igara djece i odraslih*¹⁰, a Shakespeareova tragedija poslužila mu je kao vrelo nadahnuća. Pripovijest renesansnoga barda bila mu je potrebna kako bi progovorio o besmislu rata koji se vodi zbog želje za moći.

Uvidjevši da mu je državna blagajna prazna, Henrik Peti shvati da bi je mogao napuniti francuskim bogatstvom koje je nekoć pripadalo Engleskoj. U to vrijeme umire francuski kralj i na prijestolje dolazi Daleki rođak njegove maloljetne kćeri Katarine s kojim Henrik započinje rat.

Kraljevi (vladari) su za Cornelissena poput razmažene djece koja se tvrdoglavo prepiru oko iste igračke pa rečenice *Vrati mi moju državu* i *Vrati mi moju igračku* imaju zapravo jednako značenje, a rat je samo posljedica njihove zavisti, pohlepe, sebičnosti i samodostatnosti.

Drama je svedena na četiri lika. Troje ih se nadmeće za krunu i posjede, a četvrti pripovijeda i prati zbivanja. Sve dok je zaogrnut pripovjedačkim ogrtačem, može objektivno prenositi događaje jer je zaštićen od opasnosti, no čim ga skine, prestaje biti objektivan, dobiva ulogu vojnika i tako biva uvučen u priču. *To je kritika činjenice da mediji u svojoj funkciji nemaju utjecaja na sprječavanje npr. ratova ili katastrofa*¹¹, objašnjava autor koji za sebe misli da pripada *naraštaju sposobnom za promatranje ratova*.

Ivicu je privukao Cornelissenov pristup političkim i ratnim temama u kazalištu za djecu i mlade jer mu je pokazao da se u kazalištu za djecu i mlade također mogu problematizirati ozbiljna pitanja. *Naša djeca nisu senzibilizirana na predstave koje na ozbiljan način govore o ozbiljnim temama. No, bio sam svjedokom strašnih prizora gdje se djeca igraju rata s pravim šljemovima i minobacačima napravljenima od kartona. Djeca su na neki čudan način fascinirana ratom, ubijaju jedni druge bez imalo svijesti o tome da u pravom ratu, kao što se u tekstu kaže, umiru ljudi.*¹²

¹⁰ Wolfgang Schneider: *Kazalište za djecu*, Biblioteka Mala scena, Zagreb, 2002.

¹¹ isto

¹² Ivica Šimić u emisiji *Lica i sjene*, Prvi program Hrvatskoga radija, 28. siječnja 2003.



Helena Minić i Danijel Radečić
Foto: Irena Sinković

Tragikomičnu borbu za vlast Ivica je prikazao pokretom i grotesknom igrom, a maštovitom scenografijom Dinke Jeričević, gledatelji su poticani da vizualiziraju pojedine prizore te da ih nizom asocijacija nadograde. Za razliku od Cornelissenovih uputa prema kojima bi na sredini pozornice trebao stajati stol i na njemu velika pješčana tvrđava, Dinka je smislila jednostavne zakrivljene elemente, prepolovljene cijevi, kojima su glumci gradili tvrđave, brodovlje, more, stolice, knjige, sve što je glumcima trebalo za igru. Vojnike u Cornelissenovu komadu predstavljaju baloni, a Ivica je umjesto njih upotrijebio crvene i plave boce za vodu koje označavaju francusku i englesku vojsku što ih dvojica vladara/dječaka bezobzirno ruše. Taj rekvizitarij, poput igračaka u dječjoj igri, postaje važnim i djelatnim sudionikom scenskoga zbivanja, kao što je i glazba Igora Karlića važan čimbenik dramaturškoga tkiva kojim se ostvaruje napeto iščekivanje pravoga rata.

Cornelissenov tekst Ivica je, zapisala je Helena Braut, postavio kao *šarmantu, duhovitu i zavodljivu priču o vlasti, ratu, ljubavi i ljubomori*¹³, Tajana Gašparović je smatrala da je uprizorenje *pametno, razigrano, maštovito, suvremenog senzibiliteta, osmišljeno u estetici stripa koja se vidi u brzim izmjenama,*

¹³ Helena Braut: „Zavodljiva priča o ljubavi i ratu“, *Vjesnik*, 21. siječnja 2003.



Ronald Žlabur i Nikša Butijer
Foto: Irena Sinković

*ponavljanjima i grotesknim pretjerivanjima*¹⁴. Takvo mišljenje dijelila je većina struke pa je predstava bila nominirana za Nagradu hrvatskoga glumišta u kategoriji Najbolje predstave za djecu i mlade, a na međunarodnom festivalu TIBA u Beogradu osvojila je Grand Prix za najbolju predstavu u cjelini za, kako stoji u obrazloženju, *duboku svijest i saznanje o kazališnim sredstvima koja je čine jednostavnom i čistom*¹⁵.

Za ulogu kraljevine Katarine Helena Minić osvojila je Nagradu hrvatskoga glumišta u kategoriji Najbolje ženske uloge u predstavama za djecu i mlade, a za ulogu Henrika Petog Ronald Žlabur bio je nominiran u kategoriji Mladog umjetnika do 28 godina.¹⁶

¹⁴ Tajana Gašparović: „Pametno, duhovito, razigrano“, *Slobodna Dalmacija*, 23. siječnja 2003.

¹⁵ Obrazloženje nagrade ocjenjivačkoga suda čiji su članovi bili Nikos Kamtsis, Mari Persson Hedenius i Ljiljana Mrkić-Popović.

¹⁶ Osim Ronalda Žlabura i Helene Minić, nastupali su Danijel Radečić (Daljnji rođak) i Nikša Butijer (Pripovjedač).

Viteška priča - epizoda treća,

Cyrano

Prva epizoda viteškoga ciklusa – *Parsifal* Tene Štivičić – govorila je o putu inicijacije dječaka u muškarca, pri čemu je borba sa samim sobom nužna. Ignace Cornelissen u *Henriku Petom* poručuje da su borbe s drugima besmislene te da vlast i moć pobuđuju sebičnu i smiješnu infantilnost u zrelih muškarca. Treći dio viteškoga ciklusa – *Cyrano* Joa Roetsa – govori o nesebičnoj ljubavi i vitezovima koji su za ljubav spremni umrijeti.

Belgijanac Jo Roets u svojoj suvremenoj obradi devetnaestostoljetne drame u stihovima *Cyrano de Bergerac* Edmonda Rostanda, reducira likove na tri glavna protagonista, a radnju svodi na ključne epizode i odnose među likovima. Na taj način stvara, utvrdio je Hrvoje Ivanković, *emotivan, duhovit i vrlo teatralan ekstrakt Rostandove drame*¹⁷. Roetsov mladi vitez Cyrano živi u svijetu nasilja i ratnog okruženja. Mržnji koja ga okružuje prkosi ljubavlju, pišući svojoj simpatiji Roxani najljepša ljubavna pisma. Uvjerena da joj pisma piše zgodniji, ali manje rječiti Christian, zaljubljuje se u njega, a kad joj Cyrano pred kraj života otkrije istinu i iskaže joj svoju vjernu ljubav – već je prekasno. Roets tu poznatu priču o nesretnoj ljubavi vješto kondenzira i stavlja u okvir kazališta u kazalištu. Glumci snimaju radiodramu o Cyrano, a izvodeći Rostandov tekst, bivaju sve svjesniji da on zrcali odnose iz njihovih stvarnih života. Roetsov Cyrano nezadovoljan je svojim izgledom, zbog toga je pomalo agresivan i, za razliku od Rostandova lika, vojnički nastrojen. Ljepotu svoje senzibilne umjetničke duše te nepokolebljivu i samozatajnu vjernost voljenoj ženi, pomno skriva iza neprivlačne maske surova ponašanja. *Iako se izvana takvim ne čini, on je zapravo, poentira Ivica, pravi vitez.*

O ljubavi koja prkosi mračnoj svakidašnjici Ivica je htio progovoriti i s pozornice Male scene i zato je odlučio uprizoriti taj komad. *Živimo u civilizaciji smrti, okruženi drogom, nasiljem i ratovima, a na takvo okruženje smrti kazalište može reagirati Cyranovom filozofijom i njegovim opredjeljenjem za ljubav – ljubeći Roxane do te mjere da se odriče i svoga tijela ne bi li svoju ljubav sačuvao u sebi i za nju. Dakle, ljubav kao odgovor na sve veće i rastuće nasilje koje nas okružuje.*¹⁸

¹⁷ Hrvoje Ivanković: „Pojednostavljen Cyrano u senzualnoj igri skrivača“, *Jutarnji list*, 28. siječnja 2004.

¹⁸ Ivica Šimić u emisiji *Utorkom kultura*, Prvi program Hrvatskoga radija, 20. siječnja 2004.



Nataša Janjić i Nikša Butijer
Foto: Irena Sinković

Umjesto tri glumca, koliko ih je predvidio Jo Roets, Ivica je uveo četiri glumca koji predočavaju dramska zbivanja ispred i iza golema ukošenog zida. Dinka Jeričević osmislila ga je s mnoštvom tajnih ladica i skrivenih otvora kroz koje se šalju tajna pisma ili iza kojih se može vješto skrivati i prislušivati. Predstava je zbog toga Hrvoju Ivankoviću nalikovala *melankoličnoj igri skrivača*¹⁹ kojoj scenografija postaje važnim protagonistom što je primijetila i Marija Grgičević: *Metalnoga izgleda, hladan i nepokretan, taj je zid ukrašen otvorima poštanskoga sandučića za ljubavna pisma i manjima iz kojih će na zvukove rata u urednom nizu kao iznenadna prijetnja proviriti mačevi omogućuje režiji brze i učinkovite promjene situacija u kojima zid sudjeluje gotovo kao glavni akter. Zid čini neutralan okvir prostoru za igru, a zajedno s tim asocira na bešćutnost ratnih vremena, nesklonih ljubavi.*²⁰

U lvičinoj predstavi svi su likovi bili nezadovoljni svojim izgledom, kao što je time opterećena većina adolescenata. Svoje komplekse nisu izgovarali eksplicitno, nego su se oni suptilno otkrivali tijekom koreografije na početku predstave. *Svi su protagonisti skrivali pojedine dijelove tijela, prisjeća se Ivica, neki uho, drugi nos, treći noge, četvrti stražnjicu, sugerirajući da mladi ljudi često nepotrebno nose u sebi komplekse koji kasnije mogu dovesti do kobnih posljedica.*

19 Hrvoje Ivanković: „Pojednostavljen Cyrano u senzualnoj igri skrivača“, *Jutarnji list*, 28. siječnja 2004.

20 Marija Grgičević: „Škola za mušketire“, *Vijenac*, 5. veljače, 2004.



Budući da mladi najčešće umišljaju svoje „nedostatke“, ti kompleksi nemaju smisla pa zato Ivica Nikšić Butijeru nije dao masku predimenzioniranog nosa. Glumci koji tumače Cyrana gotovo u svim inscenacijama imaju tu masku, a u Ivičinoj predstavi glumčev je nos prirodan i normalne veličine.

Nikša Butijer bio je pravi odabir za ulogu Cyrana što je dokazala i Nagrada hrvatskoga glumišta koju je primio u kategoriji Izuzetnog ostvarenja mladih umjetnika do 28 godina, a partneri na sceni bili su mu Nataša Janjić, Ivan Glowatzky i Danijel Radečić. Njihovu glumačku igru osobito je pohvalila Marija Grgičević. *Glumci su, istaknula je, jednako u početnom i završnom prizoru s mikrofonima, koji stavljaju zbivanje u okvir snimanja radiodrame, kao i u scenski odigranim ilustrativno dramskim prizorima, uspjeti prijeći rampu i tijekom predstave sve više emotivno angažirati publiku.*²¹

Cyrano je, napominje Ivica, moja najdraža režija i jedna od najjačih predstava koja je napravljena u Maloj sceni.

²¹ Marija Grgičević: „Škola za mušketire“, *Vijenac*, 5. veljače, 2004.



Nikša Butijer
Foto: Irena Sinković

Viteška priča - epizoda četvrta

Kralj A

Posljednji naslov iz ciklusa viteških priča bio je, poput prvoga, suvremena obrada arturijanske legende. Umjesto Parsifala, glavni lik je kralj Artur prema kojemu se i drama zove *Kralj A*.

Prema ideji Inez Derksen, napisala ju je skupina nizozemskih autora, a kao i prijašnje tri drame, govori o putu odrastanja i sazrijevanju dječaka u muškarca.

Vitezovi²² su golobradi mladići koji tek upoznaju život, ljubav i obitelj kao nukleus društva koji treba čuvati. Na svojem životnom putu spoznaju da viteštvo proizlazi iz unutarnje snage i moralne vertikale koja se izgrađuje s pomoću mnogih iskušenja – primjerice kad zbog nevjere Arthurove žene, kraljice Guinevere, i viteza Lancelota zajedništvo Okruglog stola (i povjerenje) biva narušenim, kralj Arthur pokušava na sve načine sačuvati mir i zajednicu.

Okrugli je stol u drami, i u lvičinoj predstavi, simbol obitelji u kojoj svaka osoba treba naučiti demokratski i ravnopravno razgovarati jer ističe Ivica, *ona upozorava na vrednote, vrline i ideale kojima čovjek mora težiti. Naša predstava afirmira osnovne moralne vrijednosti i tradicionalno gledanje na život, obitelj, ljubav, no vitezovi se odgajaju kod kuće. Mi u kazalištu moramo se truditi poručiti djeci: 'Imate pravo tražiti od svojih roditelja da budu s vama i da vam pomognu da postanete vitezovi. Mi želimo ohrabriti djecu da traže svoja prava – prava na istinu, prava na ljubav. To je svrha kazališta za djecu.*²³

Upravo su te ideje najveća vrijednost te iznimno ozbiljne predstave, smatra Igor Ružić, *a ne povijesno obaviještena izvedba koja bi pokušala prodrijeti iza legende o kralju Arthuru*, ističući kako je redatelj spojio dramsko i fizičko kazalište te uz pomoć pet izvođača neveliku pozornicu pretvorio u *poprište prave sage o ljubavi, prijateljstvu, dužnosti, pravdi i svim ostalim hvalevrijednim osjećajima, ali i njihovim protuslovljima.*²⁴

²² Glume: Damir Klemenčić, Luka Petrušić, Dražen Bratulić, Marko Makovičić i Marija Borić

²³ Intervju Borne Lulića s Ivicom Šimićem, *Modra lasta* - ostali podaci nepoznati

²⁴ Igor Ružić: „Pravi vitez piški stoječki“, *Vijenac*, 11. listopada 2007.



Za Okruglim stolom sjede: Marija Borić, Damir Klemenić, Marko Makovičić i Luka Petrušić
Merlin, Dražen Bratulić, stoji
Foto: Irena Sinković



Damir Klemenić, Dražen Bratulić, Marija Borić
Foto: Irena Sinković

Scenografija je i u toj predstavi bila vrlo jednostavna i asocijativna. Premještajući dvadesetak drvenih stolica koje koriste djeca u vrtićima, glumci su mijenjali prizore, dočaravali okrugli stol i uske, strme i teško prohodne puteljke.

Četvrtom epizodom viteškoga ciklusa Ivica je dodirnuo mnoga pitanja kojima se u ovom ciklusu bavio: Što su to vitezovi danas i kako biti vitezom? Što znači prisegnuti na vjernost? Kako odrasli vladaju svojim kraljevstvima? Kakav je



Luka Petrušić i Marko Makovičić
Foto:Irena Sinković

današnji odnos mladih prema moralu i ljubavi? Što je to osobna i društvena odgovornost? Jesu li mladi politički subjekti ili objekti? Može li kazalište za mlade biti političko?

Kraljem A podcrtani su neki repertoarni pravci, pogotovo oni koje se tiču politike i sudjelovanja mladih u njoj, a koje ćemo naći i u drugim programskim naslovima. Jedan je od tih naslova i *Ifigenija* Lane Šarić koja, iako nije nominalno uvrštena u ciklus Viteških priča, ovamo svakako pripada.



Gordana Ostović: *Slijepo ulice*, 2006.
Csilla Barath Bastaić i Ronald Žlabur
Foto: Irena Sinković



ANGAŽIRANE DRAME ZA MLADE

Ali, eto, takav je svijet.
 Njime vladaju ljudske želje.
 I vara se tko misli drukčije.
 Kakav Bog, kakva vrlina?
 Ma molim vas, tko više vjeruje u to?
 Bog je mrtav. Dobro nije nikada ni postojalo. Svi znamo, ljudi su zli.
 I svijet će postati zlo.¹

Ifigenija

Kazalište za mlade može se podjednako ozbiljno i angažirano baviti društvenim i političkim problemima kao i ono za odrasle. O bešćutnosti političara i nevinim žrtvama, o nasilju i njegovim posljedicama s pozornice Male scene već se govorilo u Viteškom ciklusu. U pojedinim europskim kazalištima, kao što su Njemačka i Nizozemska, takvi dramski tekstovi nisu bili rijetkost, za razliku od naše zemlje gdje ih uopće nije bilo. Tu je prazninu Ivica ponovno odlučio ispuniti. Pozitivna iskustva u radu sa Zinkom Kiseljak i Tenom Štivičić na predstavama *Dječak s albumom porodičnih slika* i *Parsifal, Viteška priča – epizoda prva* potaknula su ga da mladoj dramatičarki Lani Šarić ponudi suradnju. Predložio joj je da na temelju antičkoga mita o Ifigeniji napiše tekst o žrtvovanju djece za ostvarivanje političkih ambicija njihovih roditelja. Tako je nastala prva hrvatska drama za mlade o toj problematici. *Postupak stvaranja koji sam započeo sa Zinkom Kiseljak u Dječaku s albumom porodičnih slika, s Lanom Šarić je najbolje funkcionirao jer smo tekst stvarali kako su nam dolazile scene. Od ideje da se mladim ljudima izloži problem žrtvovanja mladih u korist političkih ciljeva do procesa proba na kojima je Lana Šarić pisala tekst po glumcima – oni bi ga izgovarali i često tražili da napiše nešto drugo. Zatim ideja kruga, cirkusa u kojem se sve događa, pa lice đavla, Batlera koji sve kuha... ma to je bio idealan rad i s tom sam predstavom kao redatelj i autor najzadovoljniji.*

Euripidova tragedija *Ifigenija u Aulidi* poslužila je kao predložak i Paulini Mol za dramu *Ifigeneia koningskind* koja se bavi pitanjem junaštva i žrtvovanja te konfliktom među naraštajima (djece i roditelja). Drama je pisana iz vizure naslovnoga lika kojeg autorica razdvaja na dvije figure – na dijete i na ženu-kraljicu. Antički mit u njezinoj inačici dobiva nov život i smisao, pri čemu se, napominje Wolfgang Schneider, *omogućuje temeljno razmatranje prijelaza iz djetinjstva u odraslo doba.*²

1 Lana Šarić: *Ifigenija*, Biblioteka Mala scena, Zagreb, 2006.

2 Wolfgang Schneider: *Kazalište za djecu*, Biblioteka Mala scena, Zagreb, 2002.



Ifigenija, Nina Kaić
Foto: Irena Sinković

Budući da je Paulina Mol među autorima koji pišu za djecu i mlade Ivici bila najvećim uzorom, ne čudi da ga je *Ifigeneia koningskind*, napisana 1989., nadahnula za stvaranje vlastite *Ifigenije* sedamnaest godina kasnije. *Svijet u kojem živimo izrazito je političan i bilo bi ponekad dobro mladim ljudima ukazati na taj svijet u koji ulaze s velikim očekivanjima i nadama. Jedna od uloga kazališta za djecu i mlade i jest pomoći svojoj publici prokrčiti put kroz sve zamke koje ih čekaju na putu. Žrtva za domovinu, sama po sebi plemenita, žrtva za drugoga, sama po sebi moralna, postaje besmislena ako za nju ne postoje pravi razlozi i ako je učinjena zbog krivih razloga i motiva.*³

³ Ivica Šimić: „Ifigenija: klasik u verziji za 21. stoljeće“, predgovor drami *Ifigenija*, Biblioteka Mala scena, Zagreb, 2006.



Agamemnon, Dražen Bratulić i Batler, Ronald Žlabut
Foto: Irena Sinković

Lana Šarić gradi svoju dramu, poput Pauline Moř, oko dva glavna motiva – *motiva rata i motiva obitelji*. Naravno da to i jest tema Euripidove Ifigenije, ali mislim da su u ovoj obradi ta dva motiva dobila istaknutije, dijametralno suprotno mjesto u kompoziciji komada.⁴

Obiteljski odnosi na mikrorazini predstavljaju funkcioniranje sustava vlasti. U tročlanoj obitelji zbog očevih političkih ambicija pate majka i kćer – Klitemnestra i Ifigenija. Kralj Agamemnon promatra ih samo kao objekte – one su sredstvo za ostvarenje njegovih ciljeva, a da bi ih ostvario, Ifigenija mora umrijeti. Njezina žrtva, međutim, nije jednaka žrtvi antičke joj imenjakinje. Euripidova Ifigenija

⁴ „Drama za mlade *Ifigenija* u Maloj sceni“, izjava Lane Šarić na internetskoj stranici T-portala www.tportal.hr/teen/slavni/page/2006/01/20/0108006.html

žrtvovala se na zahtjev bogova, a Ifigenija Lane Šarić žrtva je vlašću opsjednutog, pomahnitalog smrtnika pa svjesna toga ne želi umrijeti. Otkako je Nietzsche proglasio da je Bog mrtav, prinošenje žrtava postalo je besmislen čin. *Bog se umorio od divljaštva čovjekova. Možda ga više nije bio kadar zauzdati i nije više mogao prepoznati svoju sliku i priliku u zrcalu stvorenog. Prepustio je svijet njegovoj vlastitoj neljudskosti*, utvrdio je književni teoretičar Georg Steiner⁵ objašnjavajući u svojoj teoriji o smrti tragedije da je tragični lik jedino onaj koji biva uništen silama koje se niti mogu posve razumjeti niti nadvladati razboritošću. *Gdje su uzroci propasti svjetovni (...), možemo imati ozbiljnu dramu – ali ne i tragediju.*⁶

Uzrok Ifigenijine propasti u drami Lane Šarić jest ambicija njezina oca. Zato u očajničkom vapaju ocu govori: *Ja ne znam biti junak!*⁷, a smrti se opire krikom: *Ne želim tako brzo odrasti!*⁸.

Žrtvovanje Ifigenije, piše Ivica u predgovoru drami, *odricanje je prava na budućnost mladoj generaciji, a njezina dragovoljna žrtva herojski je čin i pokušaj spašavanja prije svega obitelji kao osnovne ciglice društva, pa onda i cijelog društva za koje se žrtvuje. Naravno da je ta i takva žrtva besmislena jer ne sastavlja, nego rastavlja obitelj i dokida budućnost, a kazalište za mlade o tome mora progovoriti.*⁹

Kritičar Bojan Munjin Ivičinoj je predstavi zamjerao pretjerano dociranje o moralu bez iskrenoga i izravnoga govora o problemima iz naše ne tako davne ratne prošlosti *jer kad bi to bila predstava o 'svijetu i njegovim problemima', onda bi u njoj bilo puno više gorke distance zato što su na primjer mali prljavi balkanski ratovi naš 'najbliži svijet' koji zaslužuje puno više direktnog prikosa i cinizma, a manje patetike o 'svevremenskim pitanjima moći i vlasti'.*¹⁰

Ivica se s tim nije složio ističući da su htjeli izbjeći izravne reminiscencije na naš Domovinski rat jer bi takva usporedba osiromašila bogatstvo univerzalne poruke i banalizirala cijelu priču.¹¹ Predstava je metaforički progovarala o situaciji u našoj zemlji gdje su mladi bili žrtvovani za nečije interese. *Ifigenija je objekt kojim se manipulira, a ja sam htio da se mladi koji gledaju predstavu protiv toga pobune, da se izbore za svoje mjesto subjekta te da budu svjesni dilema koje u tom kontekstu nastaju. Htio sam im dati jedno suvremeno političko kazalište koje će tretirati njihove probleme.*

⁵ George Steiner: „Smrt tragedije“, *Prolog*, Zagreb, 1979.

⁶ isto

⁷ Lana Šarić: *Ifigenija*, Biblioteka Mala scena, Zagreb, 2006.

⁸ isto

⁹ Ivica Šimić: „Zašto nova verzija antičkog teksta?“, predgovor drami *Ifigenija*, Biblioteka Mala scena, Zagreb, 2006.

¹⁰ Bojan Munjin: „Ubojstvo teatra“, *Feral Tribune*, 17. veljače 2006.

¹¹ Ivica Šimić: „Ifigenija: klasik u verziji za 21. stoljeće“, predgovor drami *Ifigenija*, Biblioteka Mala scena, Zagreb, 2006.

Snažno nabijenu obiteljsku dramu u intimistički postavljenoj predstavi, koja se događa vrlo blizu publike, ostali su kritičari hvalili te Boris B. Hrovat primjerice u svojoj kritici zaključuje: *Sama predstava u Maloj sceni još je jedan dokaz vitalnosti, kvalitete i zanimljivosti toga u mnogočemu jedinstvena teatra u nas.*¹²

Nakon svake izvedbe mogla su se čuti i razmišljanja srednjoškolske publike na okruglom stolu. Gledajući predstavu, mladi nisu toliko bili zaokupljeni političkim pitanjem nego su prepoznavali svoje obiteljske probleme pa su Ifigenijine dvojbe najčešće uspoređivali sa svojim. *Mogli smo ovom uprizorenju pristupiti s pozicija edukativnoga kazališta i pokazati kako je kazalište izgledalo nekada, i poučiti mlade o starom grčkom kazalištu, no to nismo htjeli. Jer – nije li to dužnost škole, a nije li dužnost kazališta preispitivati, uznemiravati, zapitkivati, oživljavati?*¹³ zapisao je Ivica u predgovoru drami.

Izvrсна Lana Barić za ulogu Klitemnestre osvojila je dvije nagrade na festivalu za mladu publiku *Rainbow* u St. Petersburgu – nagradu ocjenjivačkoga suda i specijalnu nagradu sponzora, a 2005. dobila je i Nagradu hrvatskoga glumišta za najbolju mladu glumicu do 28 godina. Iako nisu dobili nagrade, zapažene su uloge ostvarili i Nina Kaić (Ifigenija), Dražen Bratulić (Agamemnon), Nikša Marinović (Ahilej) i Ronald Žlabur (Batler) koji je bio nominiran za Nagradu hrvatskoga glumišta u kategoriji mladog glumca do 28 godina.

12 Boris B. Hrovat: „Visoka napetost“, *Vijenac*, 2. veljače 2006.

13 Ivica Šimić: „Zašto nova verzija antičkog teksta?“, predgovor drami *Ifigenija*, Biblioteka Mala scena, Zagreb, 2006.

Klitemnestra, Lana Barić
Foto: Irena Sinković



Slijepo ulice

Rijedak hrvatski dramski tekst za mlade koji nije naručen i koji nije, poput *Ifigenije*, nastao tijekom procesa stvaranja predstave jesu *Slijepo ulice* Gordane Ostović. Autorica je napisala dramu o dvoje mladih gubitnika koja je na godišnjem natječaju Ministarstva kulture za suvremeni domaći dramski tekst 2005. godine dobila drugu nagradu „Marin Držić“.

Dvoje adolescenata, *spozoruša* i sitan kriminalac, zapeli su u *slijepu ulicu* života iz koje se ne nazire izlaz. U svijetu kriminala i nasilja jedino im utočište pruža dvorište u kojemu se sastaju. Ona sanja o blistavoj karijeri glumice, On o uglednom položaju *velikog šefa*, no snovi im se beznadno rasplinju. Od surova života bježe u maštu igrajući se kazališta, ulazeći u uloge svojih majki i očeva ili likova iz bajki. Budući da su odrasli u problematičnim obiteljima, ni u toj igri ne mogu biti sretni jer se kroz nju zrcale sve obiteljske tajne i razotkrivaju duboko potisnuta traumatična iskustva (primjerice u igri Crvenkapice i Vuka, Ona se prisjeća da ju je silovao susjed). Upravo je ta igra kazališta Gordani Ostović poslužila kao *spiritus movens* za pisanje: *Zapravo sam ovaj tekst počela pisati iz igre, kao, daj da vidim što bi sve moglo proizaći kad se dvoje mladih počnu igrati kazališta. A onda je upravo ta kazališna igra pomogla da na površinu izađu razne frustracije i boli. Promatrajući oko sebe, vidim da su to frustracije dobrog dijela mladih ljudi...*¹⁴

Kad ta bol postane toliko snažna da svaka igra gubi smisao, Ona i On počinju sanjariti o ljepšoj budućnosti kada će živjeti mirnim životom, u ljubavi i sreći. Premda to ne izgovaraju, svjesni su da je taj san nemoguć jer Njega, budući da joj je ubio oca, čeka zatvor ili odgojno-popravni dom.

Njezini likovi kao da su živjeli prije riječi i ideja, kojima se potom služe i izražavaju, te kao da se jednostavno 'nude' svojim interpretima kao košulje koje je lako odjenuti, ali nije lako nositi, napomenuo je Boris B. Hrovat¹⁵ predstavljajući knjigu Gordane Ostović u kojoj je, u Biblioteci Mala scena, uz *Slijepo ulice* objavljena i drama *Parsifal*. Obje drame, istaknuo je Hrovat, svjedoče o autoričinu poznavanju scene i o njezinom osjećaju za scenu, one nisu *'papirnate drame'*: *to su djela koja aktivno, kritički komuniciraju sa sredinom u kojoj su nastala. Vrijedi ih čitati: još više, vrijedi ih gledati.*¹⁶

¹⁴ Helena Braut: „Mladost je uvijek doba snova“, razgovor s Gordanom Ostović, *Vjesnik*, 29. rujna 2006.

¹⁵ Govor Borisa B. Hrovata na predstavljanju knjige *Slijepo ulice* u književom klubu Booksa, 25. rujna 2006.

¹⁶ isto



Csilla Barath Bastaic
Foto: Irena Sinkovic

To je i Ivica prepoznao kada je odlučio *Slijepo ulice* postaviti u Maloj sceni. Njegova je režija na praznoj pozornici odijeljenoj jedino zidom suptilno nudila mnoštvo scenskih znakova koji su pratili događanja na pozornici. Predstava je, primjerice, završila slikom Njezina beživotno obješenog tijela čime su podcrtani crni tonovi drame i njezina bezizlaznost.

Izvrzne mlade glumce – Ronaldu Žlabura i Csilla Barath Bastaić – Ivica je usmjeravao, istaknula je Helena Braut, *prema ključnim momentima dramske radnje, no trudeći se biti nenametljiv 'prijatelj'*.¹⁷

Njegova nenametljiva, no usmjeravajuća režija rezultirala je sjajnim glumačkim kreacijama, pa je Csilla Barath Bastaić 2007. dobila nagradu „Ivo Fici“ za najbolju mladu glumicu na Festivalu glumca u Vinkovcima.

Drama Gordane Ostović bila je (i ostala) jednim od rijetkih naših dramskih tekstova za mlade, koja se obraća mladima njihovim jezikom i prikazuje im surovu stvarnost pojedinih njihovih vršnjaka.

Csilla Barath Bastaić i Ronald Žlabur
Foto: Irena Sinković



¹⁷ Helena Braut: „Mladi, gnjevni, razočarani“, *Vjesnik*, 2. listopada 2006.

Zabranjeno za mlade od 16 godina

U Njemačkoj se dramsko pismo za mlade njeguje već dugi niz godina, a novi njemački val kazališnih pisaca za mlade predvode Lütz Hübner i Kristo Šagor. U njihovim se komadima vrlo izravno i iskreno, bez skrivanja i uljepšavanja, govori o ozbiljnim problemima adolescenata koji ne prezaju od nasilja ili su žrtve brutalnih vršnjaka i nehumanoga društva. Kristo Šagor najčešće piše o usamljenosti tinejdžera i njihovoj potrazi za ljubavlju, o seksualnosti, mobingu i problemima iseljeničtva, a u drami *Zabranjeno za mlade od 16* opisuje zlostavljanje mladića od strane dviju djevojaka. Djevojke mogu biti podjednako okrutne i agresivne i makar su mladići izloženi njihovom nasilju, o tome se nedovoljno govori – poručuje Šagor. U njegovoj se drami dvije djevojke dosađuju u praznom kinu pa zabavu pronalaze u psihičkom mučenju jedinog posjetitelja toga kina – neiskusnog i nesigurnog mladića. Zavode ga izmjenjujući nasumično nježnosti i uvrede, a zatim se, za okladu i kako bi ga potpuno šokirale, ljube.

Zbog osvjetljavanja nasilja koje se rijetko spominje, mnogi su prepoznali vrijednost te drame pa je dobila drugu nagradu na Petom nizozemsko-njemačkom festivalu kazališta za djecu i mladež *Kass und Kappes* u Duisburgu, a s uspjehom je izvođena diljem Njemačke te u Austriji, Švicarskoj, Velikoj Britaniji i Sloveniji.

Mala scena, međutim, zbog toga je komada prvi put u svojoj povijesti došla u središte jednog (i 2007. godine u nas jedinog) kazališnog skandala. Spomenuti poljubac nije samo uznemirio Šagorova protagonista, nego i kazališnoga kritičara Želimira Ciglara koji je nakon premijere naslovio svoj članak „Lezbijska ljubav u predstavi za mlade”.¹⁸

Medijska se prašina toliko digla da su i oni koji predstavu nisu gledali komentirali etičnost toga poljupca, ne raspitujući se o sadržaju drame i njezinim pravim problemima, a kao posljedica toga bilo je otkazivanje posjeta svih škola koje su trebale pogledati predstavu.

Kako bi demantirala glasine o promicanju homoseksualne ljubavi među mladima, Vitomira je javno pozvala novinare i građane da pogledaju predstavu i nakon nje zajedno s umjetnicima razgovaraju, a medijima je poslala sljedeće objašnjenje: *Odrastanje mladih prepuno je pitanja, istraživanja i problema, a Mala scena svojim predstavama za mlade upravo pokušava voditi dijalog sa svojom publikom, dobiti reakcije mlade publike na svijet u kojem žive. Zadaća ovih predstava nije samo zabaviti publiku, što se najvećim dijelom od kazališta u nas očekuje,*

¹⁸ Želimir Ciglar: „Lezbijska ljubav u predstavi za mlade”, *Večernji list*, 23. travnja 2007.

već upozoriti na pojave i probleme u društvu o kojima se rijetko priča. To je svrha pravoga kazališta. Kod nas je skandal jedan glumljeni poljubac dviju djevojaka na sceni. To samo po sebi govori u kakvom licemjernom društvu živimo. Licemjerno je i što mediji napadaju kazalište da širi nemoral i da se bavi temama neprimjerenim mladima, dok u isto vrijeme novine i časopisi za mlade u izdanju tih istih novinskih kuća vrve nasiljem, pornografijom i neukusom.¹⁹

Mladoj publici poljubac na pozornici nije privlačio toliku pozornost jer su ih šokirale mučnije teme o kojima Šagor u toj drami progovara. *Takvih bi predstava*

¹⁹ http://www.mala-scena.hr/hrv/predstave_zabranjeno_press_indexhr2.asp., zadnji uvid: 14. srpnja 2009.

Csilla Barath Bastaić, Luka Petrušić i Lana Gojak
Foto: Irena Sinković



*trebalo biti više. To je život sam*²⁰, izjavila je na okruglom stolu djevojka Zrinka Kasapić, a pojedini profesori komentirali su da će predstavu preporučiti svojim kolegama jer da ona nikome ne može škoditi. To je prepoznao i seksolog Aleksandar Štulhofer ne krijući iznenađenje što je predstava složenija nego je očekivao od predstave namijenjene mladima. *Vrlo uvjerljivo, ona govori o tome kako je život mladih danas sve samo ne samorazumljiv. I premda nikada nije bilo lagano biti tinejdžer, danas to zahtijeva hrvanje s nizom dilema, identiteta i društvenih očekivanja. Mnogo više no o seksu, tekst govori o praznini, dosadi i nasilju s kojima djevojke, jednako kao mladići, moraju izaći na kraj. To je, čini se, jedan od dominantnih okvira današnjeg odrastanja.*²¹

U toj drami Šagor također otkriva da je agresivno ponašanje pojedinca posljedica zanemarivanja ili zlostavljanja u obitelji. Manipulativna i agresivna djevojka Sanja je ispod svoje ljuštore ranjivo dijete željno ljubavi. Ožiljci fizičkoga zlostavljanja koje nosi sa sobom formirali su njezinu osobnost. Drugo dvoje protagonista također je uvjetovano svojim ožiljcima jer, navodi se u predstavi, *tko nema ožiljak, nema ni priču.*

Kazalištu su potrebne upravo takve duboke priče koje se obraćaju mladoj publici, smatra Wolfgang Schneider, *dakle priče koje idu do dna, koje sukobe ne bagateliziraju, ne smiruju, ne uljuljkuju, nego djecu i mlade smatraju sposobnima da podnesu njihov egzistencijalni obuhvat.*²²

Većina se kritike, umjesto poljupcima, bavila upravo tim ožiljcima, odnosno problematikom djela i njegovom aktualnosti pa je, primjerice, Stijepo Mijović Kočan, iako je dramu ocijenio kao tanahnu jednočinku, napisao da se taj komad treba igrati zbog toga što osvjetljava negativne pojave i našeg društva u trenutku *kada se petnaestogodišnjakinje u Osijeku međusobno premlačuju bokserima u borbi za muškarca, one u Splitu se također nasmrta šoraju iz istih razloga, ali to su samo slučajevi koji su izbili u žuti tisak i u javnost jer su snimljeni mobitelom, a inače ih sličnih ima po našim školama na stotine i tisuće. (...) Dakle komad nam – ma koliko da se sve može pokazati i bezazlenijim nego što izgleda – na sve to ipak baca makar slabašno svjetlo, da vidimo o čemu je zapravo riječ.*²³

Želimir Ciglar je, pak, tekst i autora prozvao nedarovitim, a predstavu *Zabranjeno za mlade od 16* u Maloj sceni bezvrijednom i lošom. Ona je, prema njegovu

²⁰ Petra Maretić Žonja: „Svaka srednja škola ima svoj lezbijski par“, *Večernji list*, 24. travnja 2007.

²¹ http://www.mala-scena.hr/hrv/predstave_zabranjeno_publika.asp, 14. srpnja 2009.

²² Wolfgang Schneider: „Kazalište je nužno! Također i ono za djecu i mlade“, Njemačka čitanka, Sedam kazališnih tekstova njemačkih autora za djecu i mlade, Biblioteka Kazališnog epicentra, Zagreb, 2008.

²³ Stijepo Mijović Kočan: „Tipično postmodernističko zanovijetanje“, *Školske novine*, 22. svibnja 2007.

mišljenju, uvoženje *kulturnog nuklearnog otpada u hrvatsko kazalište za mlade*.²⁴

Nakon njegova članka, u zaštitu mladih oglasila se i pravobraniteljica za djecu i mlade premda nije došla na predstavu. A Želimir Ciglar, koji nas je izvrijeđao kao umjetnike, nikada se više nije pojavio u Maloj sceni. Znakovito. A mi smo postali 'gay friendly' kazalište. Ni krivi ni dužni, komentira Vitomira.

Posljedice Ciglarova teksta bile su pogubne za predstavu. Premda su nakon premijere imali deset prodanih izvedaba, sve su škole u svibnju otkazale dolazak, a na jesen je, prisjeća se Vitomira, bilo još teže.

Koliko je ljudi došlo na slobodnu prodaju, toliko smo nešto punili gledalište. Na kraju smo, da bismo uspjeli organizirati predstavu za žiri Nagrade hrvatskoga glumišta, dijelili ulaznice putem internetskih portala. Nakon što su sve troje mladih glumaca (Luka Petrušić, Csilla Barath Bastaić i Lana Gojak) nominirani za Nagradu i nakon što ju je Lana Gojak dobila, uspjeli smo, i to zahvaljujući našem sponzoru Voodoo, organizirati predstavu u Zadru i odigrana je s velikim uspjehom. No, nismo više mogli podnositi financijski gubitak koji je predstava nosila. Glumci su bili jako žalosni jer su predstavu doista voljeli. Ali, u jednoj sezoni imati Slijepe ulice i Zabranjeno za mlade od 16 previše je i za kazalište koje je sufinancirano s puno više sredstava od nas.

To je za nas bio kamen u glavu, dodaje Ivica.

Nekoliko mjeseci nakon *Zabranjeno za mlade od 16*, premijerno je izvedena predstava *Kralj A*, nakon čega Ivica odustaje od angažiranih predstava za mlade kao jednog od glavnih programskih pravaca *Male scene*. *Mala scena bila je jedino kazalište koje je sustavno njegovalo repertoar za mlade jer smo znali da mladi ljudi nemaju svoje teme, svoje kazališne predstave. No, nakon što smo deset godina uporno i sustavno radili predstave za mlade, organizirali tribine i zvali tu publiku od 12, 13 godina do 17, 18, shvatili smo da je to bezuspješno. Te publike u kazalištu nema. Sve naše najjače predstave za njihov uzrast izvodile su se vrlo malo i tada sam shvatio da ta publika ne postoji. Više nemamo ni financijske ni organizacijske snage boriti za taj repertoar. Od njega nećemo odustati, ali odsad ćemo ga raditi manje.*

²⁴ Želimir Ciglar: „'Lezbijke' i kulturni otpad u Maloj sceni“, *Večernji list*, 26. travnja 2007.

Csilla Barath Bastaić, Luka Petrušić i Lana Gojak
Foto: Irena Sinković



Priča o kotaču
Vitomira Lončar
Foto: Dunja Niemčič



PREDSTAVE ZA NAJMLAĐE

Kazališna umjetnost duhovna je hrana potrebna svakom čovjeku od najranije dobi. Zbog katarzičnoga djelovanja, smatra Ivica, ona najdjelotvornije može u mladoj publici usaditi duhovne vrijednosti, uz njenu se pomoć dijete oslobađa i pročišćava od strahova, kompleksa, srama i ostalih popratnih pojava dječjeg odrastanja. *Dijete od nas očekuje nešto lijepo. Dijete očekuje odgovore na pitanja koja ga muče. Dijete od nas očekuje pomoć u snalaženju u svijetu. Sve mu to moramo moći dati, ali ne odgajajući i obrazujući explicite, već s pomoću umjetnosti – implicite. Najbolje i najdirektnije to čini kazališna predstava. Ona je estetski čin, umjetnički događaj. Pa ipak, jedino kazališna predstava, nikoga ništa ne ućeci, govori onima koji slušaju i koji čuju sve o odgoju i obrazovanju. Kazališna umjetnost uči nas životu – ima li veće škole?*¹

Put spoznavanja životnih tajni – vrijednosti i opasnosti, uspona i padova – putem estetskoga doživljaja, za najmlađu je publiku prva raskrčila Mala scena postavši prvim kazalištem za gledatelje od prve do treće godine života. Ostala je do danas jedino naše kazalište koje za tu dob nudi komorne predstave lišene scenske raskoši s jednim glumcem ili dvoje njih, bez vizualnog i auditivnog spektakla. Takve predstave u nas nisu bile poznate, a Ivica je za njih doznao zahvaljujući neprestanoj vrtnji četiriju maloscenskih kotača.

¹ Ivica Šimić: „Umjetničko kazalište za odgoj“, neobjavljeni referat namijenjen konferenciji *Umjetnost i odgoj*



*Priča o oblaku, scenografi Anina Lasta i Robert Budor, lutke izradila Dunja Niemčić
Foto: Irena Sinković*

Priča o oblaku

Ivičina i Vitimirina putovanja, osobito Europom, uvelike utječu na repertoar Male scene. Njezina je publika uvijek obaviještena o najnovijim strujanjima u kazalištu za djecu i mlade što je podjednako važno zbog estetskih i edukativnih razloga. Dugo je, primjerice, vladalo mišljenje da djeca ispod četiri godine nisu spremna za posjet kazalištu, međutim, upoznavši iznimnog talijanskog glumca i redatelja Roberta Frabettija, ekipa Male scene uvjerila se u suprotno. U bolonjskom kazalištu La Baracca/Testoni Ragazzi Roberto, zajedno sa sestrom i suradnicom Valerijom, stvara *kazalište u jaslicama* (Il nido e il teatro). Frabetti je otkrio tajnu na koji se način djeci te dobi mogu pripovijedati priče te kako im zadržati pozornost tridesetak minuta. *Da bi se održala pažnja jednogodišnjeg djeteta, mora se pripovijedati vrlo strastveno. Mora se djetetu pričati, dati mu da čovjeka osjeti, biti blizu. Čak ako ima pedesetero djece, mora im se pokazati da se radi o svakom pojedinom.*² Važna je pripovjedačeva boja glasa, napominje Valeria Frabetti, i pogled koji upućuje svakom djetetu jer *najmlađa djeca komuniciraju očima. Zbog toga im treba biti blizu i naučiti kako im ispričati priču bez preglumljavanja, pomoću očiju.*³ U tom, kako ga Roberto Frabetti naziva, *vizualnom pripovjednom kazalištu*, bitna je i likovnost jer više od same priče, malene gledatelje zaokupljaju različite boje i oblici.

Spoznaje o *kazalištu u jaslicama* Ivica je upijao, a zatim je, nadahnut najpopularnijom Frabettijevom predstavom *Putovanje jednog oblaka*, postavio u svojem kazalištu *Priču o oblaku*. Privukla ga je stanovita čudesnost te priče koja se krije u susretu *malog svijeta, svijeta djece s ogromnim svijetom koji ih okružuje. On je za njih nerealan i zato jako teatralan i kazališni.*⁴

Radnja je vrlo jednostavna – oblak na svojem putu susreće dječaka, podiže ga i vodi po cijelome svijetu, po pustinjama i džunglama, morima i ledenim kontinentima, spoznaje ga s mnogim životinjama, uči ga kako oblaci nastaju i nestaju, a zatim ga vraća kući i sam nastavlja dalje. S obzirom na prijašnja glumačka iskustva, Ivici nije bilo teško slijediti Frabettijev model pa je s pomoću pet kovčega⁵ stvarao bogate scenske svjetove i mališanima pripovijedao poetičnu priču. *U trideset i pet minuta djeca dožive pustinju s piramidama i devama, džunglu sa slonovima i tigrovima, ledeni svijet s pingvinima i medvjedima, čuju o putovanju oblaka i zatvorenom ciklusu obnove života i smrti. (...) Djeca od dvije godine, naravno, ne razumiju što se to događa pred njima, pa ipak netremice gledaju taj nepoznati*

² Wolfgang Scnhneider: *Kazalište za djecu*, Biblioteka Mala scena, Zagreb, 2002.

³ Valeria Frabetti: *With our eyes and skin*, Theatre and early years, Pendagrone, THE EU CULTURE, 2000.

⁴ Ivica Šimić, razgovor u emisiji *Utorkom kultura*, ur. Gordana Ostović, Prvi program Hrvatskoga radija, 2002.

⁵ Scenografiju su osmislili Robert Budor i Anina Lasta Budor, izradila ju je Dunja Niemčić, a 2002. bila je izložena na Zagrebačkom salonu gdje je dobila priznanje.

svijet i slušaju pojmove koje ne razumiju. Ne znaju što gledaju, ali sve je tako lijepo i sama ih ljepota ušutkuje, umiruje. 'Najljepše u kazalištu je ono što ne razumijemo', jednom je rekla Eva Bal, umjetnička ravnateljica belgijskoga kazališta Speeltheater u Gentu. Upozoravam na riječ najljepše. 'Bila je lijepa predstava', najčešći je komentar djece nakon Priče o oblaku. Ne govore li oni obično nakon kazališnih predstava: bilo je veselo, bilo je smiješno, bilo je dobro? Bilo je lijepo jedini je pravi, željeni komentar djeteta nakon kazališne predstave. Djeca od dvije godine u trenutku gledanja neće znati što je to egipatska piramida, ali će nakon deset godina evocirati svoje emocije pri susretu s nečim što će ih podsjetiti na piramidu iz predstave. I nije važna piramida, nego osjećanje lijepoga usađeno zauvijek u djetetov život, kao što se okus prve banane ili prvog poljupca zauvijek usijeca u naše pamćenje.⁶

⁶ Ivica Šimić: „Umjetničko kazalište za odgoj“, neobjavljeni referat namijenjen konferenciji *Umjetnost i odgoj*

Ivica Šimić
Foto: Irena Sinković



Predstave poput ove, smatra Ivica, idealne su za razgovor o kazalištu za djecu jer se djetetu mora pristupiti individualno i upoznati ga sa svijetom oko sebe kako bi se u njemu bolje snalazilo. *Ako želimo uspostaviti komunikaciju čovjek-čovjek, odnosno glumac-gledatelj, odnosno odrastao-dijete, onda se to mora događati u malom prostoru i uz blizinu pripovjedača i onoga koji tu priču sluša. Imam iskustva u tome sa svojim malim oblačićem i djeca itekako sudjeluju u predstavi. Osim toga, namjerno puštam djecu da dođu na pozornicu jer ne radi se tu o pozornici koja je odjeljena četvrtim zidom, djecu pozivam da dotaknu ne samo lutku, nego i scenografiju, rekvizite. Ona žele ući u taj prostor igre jer to je za njih primarno igra. Tek kasnije oni mogu shvatiti što smo mi to napravili i koji smo im svijet pokazali. Mislim da djeca, prije svega, funkcioniraju na iracionalan način. Malo znaju o svijetu koji ih okružuje, susreću se svaki dan s oblicima od kojih je sastavljen svijet, ali ne znaju principe po kojima on funkcionira.*⁷

Ivica je precizno osmislio svaki detalj predstave, vodeći se načelom minimalizma, te ona, napominje Jasen Boko, *podjednako fascinira dvogodišnjake kao i odrasle.*⁸

Nezaboravan doživljaj ljepote mališanima je uspio prenijeti zahvaljujući toplom i sugestivnom pripovijedanju i intimnosti svoga glasa i pogleda što je, kako je primijetio ocjenjivački sud Šestog susreta profesionalnih kazališta za djecu i mlade Hrvatskog centra ASSITEJ, rijetka sposobnost glumca. Na tom festivalu Ivici je dodijeljena nagrada za najboljeg glumca jer je uspio, obrazložio je ocjenjivački sud, *od jedne jednostavne priče učiniti pravu scensku čaroliju koja najmlađe na najsuptilniji način uvodi u kazalište.*⁹

Dodijeljena mu je i Nagrada za najbolju predstavu, a ocjenjivački sud proglasio ju je kazališnim biserom koji bi ponosno mogao gostovati bilo gdje u svijetu.¹⁰

⁷ Ivica Šimić u emisiji *Utorkom kultura*, ur. Gordana Ostović, Prvi program Hrvatskoga radija, 2002.

⁸ Jasen Boko: „Oblaci, Robinzoni i djeca“, *Slobodna Dalmacija*, 27. listopada 2003.

⁹ Obrazloženje Nagrade za najboljeg glumca na 6. susretu profesionalnih kazališta za djecu i mlade Assitej

¹⁰ Obrazloženje Nagrade za najbolju predstavu u cjelini na 6. susretu profesionalnih kazališta za djecu i mlade Assitej

Priča o kotaču

*Kad kotača ne bi bilo,
Sve bi se zaustavilo.
Cijeli svijet bi odmah stao
Kad kotač ne bi postojao.*¹¹

Iduća predstava za najmlađe bila je u potpunosti autorska. Ivica je u suradnji s dramaturginjom Marijanom Nolom osmislio *Priču o kotaču* jer *kotač je simbol neprestanog kretanja, vrtnje kao principa življenja u središtu kojega je dijete. Oko njega i zbog njega sve se vrti i okreće.*¹²

Oblici i likovnost bili su, uz sugestivno pripovijedanje, najvažniji elementi te predstave pa je pozornicom dominirao velik krug napravljen od igračke, makete željeznice (željezničke pruge). Zahtjevan glumački zadatak bio je povjeren Vitomiri koja je tada u medijima izjavljivala: *Nikad u životu nisam dulje radila neku predstavu. Bilo mi je strašno teško i mukotrpno. Šimić je imao ideju, a ja sam tražila materijal za koji se mogu uhvatiti jer ipak sam ja glumica koja nije spremna na eksperimente.*¹³

Danas Vitomira otkriva da je *za male bebe (od 1,5 godine) zaista najteže igrati. Mislim da je za tu publiku potrebna veća vještina nego kad se glumi Hamleta! Ta se vrsta posla ne može raditi bez velikog iskustva. Treba držati pod kontrolom svake oči, svaki dah u gledalištu jer bilo koja sitnica može narušiti krhku koncentraciju. Potrebna je ogromna fleksibilnost i strpljenje, ali i vjera da je moguće igrati za tako malu djecu. Namjerno govorim o toj publici, a ne o onoj malo starijoj jer se to po težini ne da usporediti. Odrasla publika, ako joj je dosadno, naprosto zaspi na predstavi, a publika u kojoj sjede najmanja djeca – zgromi predstavu i ona prestane postojati. Svaka predstava za male bebe iziskuje specifičan napor i koncentraciju i potpuno iscrpljuje. Moja predstava (Priča o kotaču) traje samo 37 minuta, ali sam od nje umornija nego od predstave koja traje tri sata. Tek nakon 150 izvedbi stekla sam određenu sigurnost da ću zaista uspjati doći do kraja predstave!*

U energičnom nastupu te sugestivnom pripovijedanju u kojemu oživljuje velike i male kotače, kao i u neposrednoj, spontanoj komunikaciji, publika ne primjećuje Vitimirine teškoće i dvojbe. Punihi trideset i sedam minuta mališani s punom pozornosti promatraju tu predstavu koju je Ivica, zajedno s Ivanom Peroš, obogatio duhovitim redateljskim rješenjima.

¹¹ Ivica Šimić i Marijana Nola: *Priča o kotaču*

¹² Iz ponude za predstavu

¹³ Vitomira Lončar u emisiji *Lica i sjene*, ur. Gordana Ostović, Prvi program Hrvatskoga radija, 2003.

Moja je ideja bila započeti razgovor s najmlađom publikom preko nekih oblika koji ih okružuju, a da toga nisu ni svjesni, kao što nisu svjesni ni da naša civilizacija počiva na kotaču – bez njega, ne bi bilo ni naše civilizacije. Preko pokazivanja različitih funkcija kotača, kretanja i stvaranja, pomoću tog simbolizma, htjeli smo da dijete shvati da je kotač osnova svega, osnova proizvodnje koja nas okružuje, ali isto tako da je u centru te vrtnje i dijete samo te da ono zapravo sve pokreće i da o njemu sve ovisi.¹⁴

Priča o oblaku i Priča o kotaču putuju od vrtića do vrtića, a mališani ih uvijek prate s oduševljenjem. Upravo zbog tog oduševljenja najmanjih, ali i zbog umjetničkih izazova te mogućnosti propitivanja mogućnosti kazališta, kao i zbog osjećanja da ovaj posao uistinu ima smisla, Mala scena nastavlja osmišljavati predstave za najmanju publiku ostajući jedino kazalište u Hrvatskoj koje se tim repetoarom sustavno bavi.

¹⁴ Ivica Šimić u emisiji *Lica i sjene*, ur. Gordana Ostović, Prvi program Hrvatskoga radija, 2003.

Vitomira Lončar
Foto: Irena Sinković

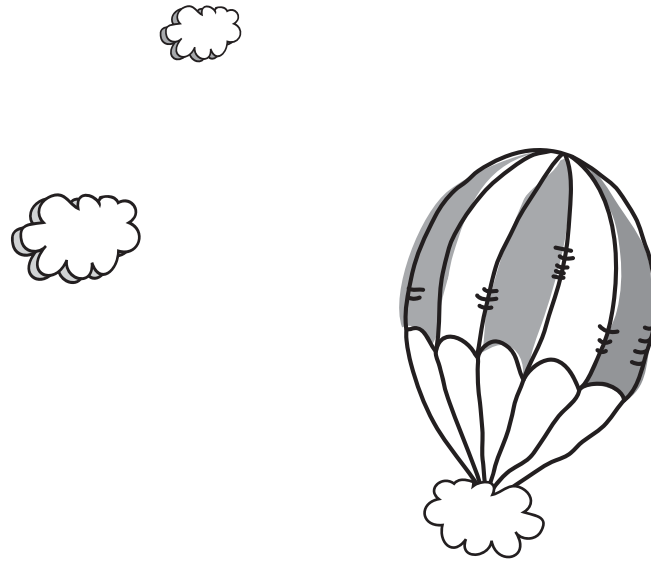




house
: END
09

02 9250 7770
sydneyoperahouse.com/housecd

SYDNEY OPERA HOUSE 



PUT OKO SVIJETA

Neverbalne predstave za najmlađe

Priča o oblaku i Priča o kotaču našim su mališanima govorile o putovanju, vodile ih u različite krajeve svijeta i otkrivale im njihove posebnosti, ali te predstave nisu prešle granice naše zemlje. Zato je sa svojim neverbalnim predstavama Mala scena, i ne nadajući se, preletjela oblake i oceane, dospjela u daleke zemlje i obišla svijet. One su nastajale iz ljubavi prema stvaralaštvu, u kreativnoj suradnji redatelja s izvođačima i dramaturzima – putem konstruktivnih razgovora i koreografsko-scenskih improvizacija. Iz te je radionice proizašao i biser Male scene – predstava *Padobranci ili o umjetnosti padanja*.



Padobranci ili o umjetnosti padanja

Padobranci ili o umjetnosti padanja druga je predstava Male scene (nakon *Dueta Zagreb*) koja nije premijerno izvedena na domaćoj pozornici. Prva izvedba bila je u talijanskom gradu Bologni gdje se kazališnom stvaralaštvu za najmlađe posvećuje najviše pozornosti. Tamo se svake godine održava ugledni festival za djecu *Visioni di futuro, visioni de teatro*, a 8. ožujka 2006. praizvedba *Padobranaca* bila je popraćena ovacijama publike.

Predstavu je Ivica zajednički osmišljavao s plesačima i koreografima Larisom Lipovac i Damirom Klemenčićem. Različite su im ideje padale na pamet, zatim su ih pokušavali izraziti tijelom u prostoru i tako su tri tjedna eksperimentirali. *Ivica nam je govorio: pustite mašti na volju*, prisjeća se Larisa Lipovac. Elemente tog procesa uobličili su u cjelinu koja je s pomoću nizanja slika, začudnosti, iznenađenja i igre obrađivala temu gravitacije – od njezine fizikalne zakonitosti do filozofskih određenja. *Gravitacija je jedna od najsnažnijih sila u životu čovjeka*, objašnjava se u programu. *Malo se dijete vrlo rano upoznaje s njezinim djelovanjem pokušavajući učiniti prve korake – pada pa ustaje dok ne nauči hodati – upravo takav je i cijeli naš život – protkan uspjesima, ali i padovima. Svi smo mi pomalo padobranci.*¹

Metafora je to života, što se naglašavalo i provodnim simbolom jabuke, ali i umjetnosti čijom sinestezijom, čarobnim spojem plesa i glume, nastaju velika djela. Osim uspona i padova koji su nezaobilazni dio svakoga života, *Padobranci* govore i o prijateljstvu i podršci – njihova je poruka: u životu ne možeš sam, treba ti netko da ostvariš svoj cilj.

Larisa Lipovac i Damir Klemenčić predstavu su izvodili u veseloj i dinamičnoj suigri, uz pokret, gestu i pokoju riječ. Scensko je zbivanje bilo omeđeno bridovima goleme kocke, kojoj su gledatelji u prvim minutama vidjeli samo jednu plohu, obojenu kao nebo, punu različitih otvora iz kojih su ih promatrale nečije oči, izvirivali prsti jedne ruke i nožni palci. Zatim su izvođači skriveni iza otvora puhali raznobojne balone, koji su zajedno s čarapama, avionima od papira, perjem i raznim drugim predmetima padali s neba po pozornici. Činjenica da neke stvari mogu letjeti dok druge uporno padaju, isprva ih je čudila, a zatim su se počeli poigravati tom granicom između bestežinskih stanja i čvrstih fizikalnih odnosa u prirodi. Penjući se i padajući po prečkama u unutrašnjosti kocke, natjecali su se u akrobacijama, maštali i sanjali o visokom letu i svemirskim visinama, postupno otkrivajući svijet i jedan drugoga.

¹ Službene stranice Male scene, http://www.mala-scena.hr/hrv/predstave_padobranci.asp, zadnji uvid: 20. kolovoza 2009.

Budući da padovi donose nova iskustva i zbližuju ljude, predstava je završila u optimističnom tonu – kocka se pretvorila u kućicu s krilima koja izvođače odvodi u pustolovinu zajedničkog života ili tamo odakle su i došli – u nebo.

Kocka koja se rastvara i spaja osmišljena je vrlo jednostavno i maštovito, likovno je bila vrlo dojmpljiva, a dramaturški funkcionalna, pa je oduševila i ocjenjivački sud 9. susreta profesionalnih kazališta za djecu i mlade ASSITEJ koji je nagradio umjetnički kolektiv za scenografiju predstave. Nagradu su primili i Larisa Lipovac i Damir Klemenčić za najbolju koreografiju. Dvoje je autora, stoji u obrazloženju nagrade, *uspjelo svojom plesnom filozofijom razgovjetno komunicirati s dječjom maštom*², a upravo neobičnu komunikativnost i nepretencioznost navodi i kritičar Ivan Kralj kao bitnu odliku predstave.³

² Službena stranica Male scene, http://www.mala-scena.hr/hrv/predstave_padobranci.asp, zadnji uvid: 20. kolovoza 2009.

³ Ivan Kralj: "Padobranci ili o umjetnosti padanja sjajan su kazališni proizvod", *kupus.net*, 30. travnja 2006.



Kristina Bajza Marčinko i Tomislav Krstanović
Foto: Irena Sinković

Padobranci su nastali iz velike ljubavi i mislim da je nju osjetio svaki gledatelj, napominje Larisa Lipovac ističući da je ta predstava kruna njezina rada u Maloj sceni.

Kad se osmišljava predstava za djecu, objašnjava, tada umjetnik mora probuditi dijete u sebi. To znači oživjeti emocije i senzacije koje je imao kao dijete. Radi se o mikrosvijetu koji je puno osjećajnije pa je tako sve što se stvara u kazalištu za djecu osjećajnije i jače.

Predstavu s jednakim zadovoljstvom prate gledatelji svih dobnih skupina jer je višeslojna i bogata simbolima pa je Ivan Kralj primijetio *fascinantnu sposobnost Šimićeve predstave da svakog gledatelja vraća na ono polazište igre iz koje mogu poteći samo velike ideje i rezultati. (...) Kreativno bavljenje rekvizitima, odmjerenoš mimike lica i iznad svega uvjerljivost kojom djecu uvlače u svijet predstave, najveće su vrijednosti novog uprizorenja.*⁴

Osim Ivica, Larise i Damira, za nastanak *Padobranaca* zaslužna je i dramaturginja Nana Šojlev te skladatelj originalne glazbe Alen Kraljić, kojemu je to bila prva predstava u Maloj sceni. Alternacija Damiru i Larisi su plesačica Kristina Bajza Marčinko i glumac Tomislav Krstanović.

Da svojom neposrednošću *Padobranci* uistinu komuniciraju s vrlo različitim publikom dokazuju brojni festivali na koje su pozvani. U samo tri godine napravili su luk od Argentine do Španjolske, od Egipta do Japana i Australije, nastupali su u najvećem američkom kulturnom centru The Kennedy Center for Performing Arts u Washingtonu, a u novootvorenom tokijskom kazalištu Koenji, gdje su u ljeto 2009. počeli veliku azijsku turneju, bili su prva ikad odigrana predstava za djecu. Nastup u tom kazalištu za Malu je scenu, ponosno ističe Ivica, *bila velika čast. Također i za predstavu Padobranci koja će tako ostati upisana u povijesti Koenji kazališta.*

U pamćenju će im, osim uspjeha, ostati i problemi: *Na početku nas je dočekalo iznenađenje kad smo shvatili da naša scenografija, koju smo ostavili u Okinawi nakon sudjelovanja na festivalu 2007., nije u potpunosti došla u Tokyo. Aluminijske cijevi koje povezane čine kocku 2x2x2 metra, ostale su u Okinawi, a k nama su došli neki elementi koji nisu imali veze s našom predstavom. Kako se to dogodilo poslovično preciznim i pedantnim Japancima, nikad nećemo doznati. Bilo kako bilo, naši domaćini kupili su nove cijevi točnog profila koji je nama trebao i mogli smo postaviti predstavu. No, ni sama izvedba nije mogla proći bez problema jer je usred predstave puknuo jedan od nosećih kotača pa se kocka više nije mogla okretati. Na svu sreću, Kristina Bajza Marčinko i Tomislav Krstanović izvukli su predstavu do kraja i spasili ne samo predstavu nego i cijelu turneju. Kotač smo popravili za iduće*

⁴ Ivan Kralj: "Padobranci ili o umjetnosti padanja sjajan su kazališni proizvod", *kupus.net*, 30. travnja 2006.



Damir Klemenčić i Larisa Lipovac u *Padobrancima*
Naslovna stranica programske knjižice festivala u Washingtonu



Festivali i inozemna gostovanja predstave *Padobranci ili o umjetnosti padanja*:

- Ruutia! Helsinki, Finska, svibanj 2006.
Zolotaya Repka, Samara, Rusija, 8. – 11. rujna 2006.
Szene bunte wöhne, Horn, Krems, Zwettl, Austrija; Jindrichuv Hradec, Češka Republika, 21. – 30. rujna 2006.
Festival ASSITEJ-a, Čakovec, 15. listopada 2006.
ATINA festival, Buenos Aires, Argentina, 16. – 22. listopada 2006.
„Internationale Theaterwochen für Klein – und Kleinstkinder 07“; Trotsberg, Bad Ischl, Salzburg, Saalfelden, Braunau, Villach – Austrija; 19. – 31. siječnja 2007.
Theater Kopergietery, Ghent, Belgija, 18. – 21. ožujka 2007.
TRAFFO, Luksemburg, 22. – 25. ožujka 2007.
Spring Festival, Kopenhagen, Danska, 25. – 29. travnja 2007.
Sticky Fingers, Newry, Sjeverna Irska, 17. – 24. svibnja 2007.
Međunarodni dječji festival, Šibenik, 28. lipnja 2007.
Osječko ljeto kulture, Osijek, 2. srpnja 2007.
Međunarodni festival Zlatni lav, Umag, 15. srpnja 2007.
Kijimuna festa, Okinawa, Japan, 26. – 28. srpnja 2007.
Spleen festival, Graz, Austrija, 10. –12. veljače 2008.
Cairo Int'l Forum for Children Theatre, Kairo, Egipat, 25. – 27. veljače 2008.
Visioni di futuro Visioni di teatro, Casalecchio di Reno, Italija, 5. i 6. ožujka 2008.
Teatralia, Madrid, Španjolska, 8. –16. ožujka 2008.
The Biennales of Children and Youth Theatre u Kaposvaru i Pečuhu, 5. i 6. svibnja 2008.
Heidelberger Stückemarkt u Heidelbergu, 5. svibnja 2008.
Bank of Scotland Imagine Festival – Edinburgh, Velika Britanija, 27. – 30. svibnja 2008.
Belfast Children's Festival – Belfast, Irska, 23. – 25. svibnja 2008.
International early Years festival Kinder Gardens – Cheshire, Shropshire i Somerset, Velika Britanija, 1. – 7. lipnja 2008.
Festspillene i Nord-Norge, Harstadu, Norveška, 25. lipnja 2008.
KuKuK festival, Austrija, Fürstenfeld, Wildon, studeni 2008.
KuKuK festival, Austrija, St. Gallen, Kirchbach, Mureck, Deutschlandsberg, ožujak 2009.
KuKuK festival, Austrija, Lieboch i Gleisdorf, travanj 2009.
The J. F. Kennedy Center for the Performing Arts, Washington, SAD, svibanj 2009.
Seoul (Koreja), Tokyo, Gifu, Osaka, Okinawa (Japan), srpanj—kolovoz 2009.
Sydney, Australija, listopad 2009.

izvedbe i sve je krenulo nabolje te je svaka iduća predstava na turneji bivala sve boljom i boljom i mamila neskrivene aplauze radosne japanske djece, koja nemaju često priliku vidjeti ovakvu vrstu predstava.

U Osaki na Međunarodnom kazališnom festivalu za djecu i mlade Mala se scena⁵ našla u društvu kazališnih trupa iz Danske, Austrije, Italije, Njemačke, Kanade, Koreje, Indonezije i Japana. *Naravno da je to posebna čast i posebno priznanje za rad kazališta, kaže Ivica, prisjećajući se kako nas je organizator festivala zamolio da učinimo napor i odigramo još jednu, treću predstavu Padobranaca, ali izvan festivalskog programa i to u Gradskoj vijećnici grada Osake. Naravno da ni jednog trenutka nismo oklijevali i rado smo odigrali predstavu u predvorju Gradske vijećnice, između dvaju znakova za stanku za ručak gradskih službenika. Na našu veliku radost, organizator je doveo skupinu djece, a i odrasli koji su se zatekli tamo, ostali su na predstavi koja je bila poseban doživljaj za nas, a vjerujemo i za našu publiku.*

Za *Padobrance* tražila se karta više i na uglednom Kijimuna Festu u Okinawi (na kojemu su već nastupali prije dvije godine) pa je tako, zaključuje Ivica, *turneja završila trijumfalnim uspjehom Male scene.*

Vrhunac međunarodnog uspjeha i kruna dvadesetogodišnjega rada Male scene bio je nastup *Padobranaca* u uglednom australskom kulturnom centru Sydney Opera House u Sydneyju, u kojoj, ističe Vitomira, *ni jedno kazalište iz Hrvatske nikada nije nastupalo.*

Padobranci su izvedeni u okviru programa *Kids at the House* namijenjenog djeci i obiteljima, a odabrao ih je umjetnički ravnatelj toga programa Noel Jordan. Predstava Male scene našla se tako u društvu najboljih svjetskih kazališta za djecu, poput austrijskog Dshungel Wien i danskog Det Lille Turneteater. Predstave koje je odabrao, istaknuo je Noel Jordan, *djela su umjetnika koji na iskren i originalan način daju glas mladim ljudima, ne zato što su oni naša buduća publika, već stoga što su djeca i mladi publika danas i ovdje. Kazalište u najboljoj namjeri ima snagu prijeći granice, jezične i vremenske barijere. Ova djela čine baš to. Radi se o uzbudljivim, izazovnim i inspirativnim ostvarenjima koja nas motiviraju da živimo u boljem svijetu.*

Larisa Lipovac i Damir Klemenčić u Sydneyju su proveli tri tjedna u listopadu 2009., a pred prepunim su gledalištem *Padobrance* izveli sedamnaest puta. Ulaznice za predstavu počele su se prodavati godinu dana prije njihova dolaska, a već su prije ljeta sve bile rasprodane. Predstavu je pogledalo 3400 gledatelja, a ekipa Male scene s ponosom ističe da su nastupali u isto vrijeme kad i diva Liza Minelli.

⁵ Na tom je festivalu, uz *Padobrance*, izvedena i predstava *A tko si ti?*

Obišavši gotovo cijeli svijet i predstavljajući naše kazalište za najmlađe na mnogim uglednim festivalima, ali i mimo njih, u cijenjenim kazalištima, *Padobranci* su, s ponosom ističu u Maloj sceni, postali najbolji hrvatski kulturni izvozni proizvod.

I dok se uspjeh i uzbuđenje zbog velikog uspjeha u Australiji još nije smirilo, Maloj sceni došao je novi poziv za *Padobrance* iz još jedne kultne svjetske institucije, slavnog Londonskog Barbican Centra, bivšeg doma Royal Shakespeare Company. Tamo će Mala scena gostovati u listopadu 2010. godine i izvesti dvanaest predstava *Padobranaca*.

Naš uspjeh u svjetskoj prijestolnici kulture najbolji nam je poticaj za idućih dvadeset godina te za nove kreativne i originalne iskorake u području kazališta za djecu, kaže Ivica.

A tko si ti?

Padobrancima se na velikoj azijskoj turneji pridružila i neverbalna predstava *A tko si ti?*, premijerno izvedena u Maloj sceni, godinu dana nakon njih. Njezin je nastanak ponovno usko vezan uz kotače Male scene, neumorna Ivičina i Vitimirina putovanja na kojima su upoznavali razne zanimljive umjetnike. Susret s nadarenom japanskom glumicom Niho Tsukimura, u svibnju 2006. godine na svjetskom kongresu ITI-ja u Manili, bio je presudan za nastanak predstave *A tko si ti?*.

U sklopu kongresa Ivica je s Larisom Lipovac i Niho Tsukimura radio u zajedničkom projektu NPG-a (New Project Group Svjetskog centra ITI-ja u kojem su sudjelovale grupe iz sedam država.⁶ *Svatko je na svoj način pokušao uprizoriti kratku priču Jorgea Luisa Borgesa* Kružne razvaline. *U jednom trenutku na pozornici između Larise Lipovac i Niho Tsukimura dogodila se iskra, magija, mirakul, neko 'pobratimstvo lica', što li... koje je osjetila i publika i glumci,*⁷ prisjeća se Vitomira, a Ivica dodaje: *Niho nas je oduševila svojim izvođačkim sposobnostima i glumačkom energijom te je rođena ideja o novom međunarodnom projektu Male*

⁶ Njemačka, SAD, Filipini, Švicarska, Japan, Belgija i Hrvatska

⁷ Ksenija Erceg: „Japanka na zagrebačkoj sceni“, *Tena*, 29. listopada 2007.

scene koji je podržala i japanska vlada financirajući jednogodišnji boravak Niho u Zagrebu. Činjenica što pripadamo potpuno različitim kulturnim sredinama, dala nam je široke mogućnosti kazališnog istraživanja, ali i upoznavanja međusobnih sličnosti i razlika.⁸

Zato su upravo na sličnostima i razlikama naše kulture s japanskom kulturom te na sličnostima i razlikama svih osoba svijeta, Ivica, Niho Tsukimura i Larisa Lipovac, uz pomoć mlade dramaturginje Lane Šarić, osmislili prvu interkulturalnu predstavu za djecu *A tko si ti?*.

Na početku predstave, na praznoj pozornici, djevojka azijskoga podrijetla, s potpunom pozornosti i strpljenjem, u sićušnu bocu skuplja rosu s vlasi trave. Njezin mir i tišinu ometa dolazak druge djevojke – bučne Europljanke, koja brzim i nemirnim pokretima premješta svoju biljku s jednoga kraja pozornice na drugi kraj. Prigodom prvoga susreta među njima vladaju nepovjerenje i netrpeljivost jer se bore za isti prostor. Kod Europljanke, izraženija je želja za dominacijom i posjedovanjem tuđe imovine, koja u njezinim rukama gubi vrijednost. Drvena kutijica s kornjačom, primjerice, koju Niho tijekom cijele predstave pomno čuva i njeguje, u njezinim dlanovima svijetli, a u Larisinim se rukama ta čarolija gubi i kutijica prestaje biti posebnom. Kornjača ujedno simbolizira našu začahurenost i zatvorenost u vlastite male svjetove koji se u zajedništvu s Drugima i drugačijima polako otvaraju prema novim horizontima. Nakon ljutitog izguravanja, obje djevojke shvate da ima mjesta za obje i da je ljepše igrati se zajedno te se počinju bolje upoznavati. S pomoću plesa i mimskog izraza te sa svega desetak riječi otkrivaju sličnosti i razlike: u visini, izgledu, kulturama iz kojih dolaze.

Obje su posebne na svoj način – Larisa je energična, živa i razigrana, a Niho je sanjarski tip, introvertirana i sklona meditaciji. Svaka dolazi sa svojom kulturnom i osobnom povijesti, a upoznaju jedna drugu s pomoću fotografija projiciranih na njihovoj bijeloj odjeći i na koži. Larisa je na taj način Niho upoznavala sa svojim najdražim osobama, pokazivala joj je i fotografije iz djetinjstva, a Niho joj je otkrila svoje najveće blago – fotografiju sina koji je čeka u Japanu. Fotografijama Japana i egzotične prirode htjela joj je približiti zemlju iz koje dolazi. Predstava završava zajedničkim gledanjem Mjeseca, tradicionalnim japanskim običajem, te smijehom i prijateljskom prisnošću.

Usprkos evidentnim različitostima, razumijevanje, prijateljstvo i zajednički život mogući su uz malo truda i tolerancije – poručuje bez previše riječi, kroz stilizirani pokret i naglašenu gestu, taj simpatični, dinamični duo,⁹ primijetila je Zrinka Radić.

8 A.Č.: „Interkulturalna predstava“, *Hrvatski list*, 11. listopada 2007.

9 Zrinka Radić: „Poučna predstava“, *Večernji list*, 18. listopada 2007.

Larisa Lipovac i Niho Tsukimura
Foto: Irena Sinković



Ti autobiografski trenutci bili su vrlo važni elementi predstave, kao i snimanje videokamerom jer je time Larisa Lipovac razbila zid između pozornice i gledališta. Ulazeći u publiku, snimala je i komunicirala s malim gledateljima pa je na taj način predstava o zajedništvu dviju različitih djevojaka dobila šire značenje zajedništva svih ljudi. Topla i poetična priča te poruka o prihvaćanju Drugoga i bogatstvu koje ono za sobom nosi, svidjela se organizatorima festivala Visioni di futuro, visioni de teatro u Bologni pa je predstava ubrzo nakon zagrebačke premijere pozvana u Italiju i Njemačku, a kasnije i u Aziju. Alternacija Larisi Lipovac bila je glumica i plesačica Jelena Vukmirica koja je u Japanu i Koreji, zajedno s Niho, oduševila publiku.

Putovanje u Aziju za Malu je scenu bilo nezaboravno. To je njezina najduža i najopsežnija turneja u dvadeset godina. *Bez i jednog incidenta u ozračju i kao dio svjetskog pokreta kazališta za djecu, opravdali smo ugled koji Hrvatska uživa u Aziji i otvorili nove mogućnosti za daljnju suradnju u budućnosti*, kaže Ivica.

Obje predstave publika je prihvatila s oduševljenjem što, osim njihove kvalitete, govori i o snazi neverbalnoga kazališta koje nadilazi sve granice i dokazuje kako je ono i u kazalištu za najmlađe itekako moguće.



Jelena Vukmirica i Niho Tsukimura u programskoj knjižici festivala u Seoulu, srpanj 2009.

Antuntun

Nedugo nakon *Padobranaca*, a prije predstave *A tko si ti?*, s malo riječi a mnogo geste, nastala je i predstava *Kako živi Antuntun*. Ona također govori o vrijednosti zajedništva i prijateljstva, no poticaj za kazališno stvaranje Ivici je došao iz svijeta književnosti. Istoimena antologijska pjesma Grigora Viteza poslužila je, naime, kao polazište za izmaštavanje Antuntunova svijeta pokretom, gestom i mimikom. *U početku, kad smo postavljali predstavu, imali smo dojam da će nam sama pjesma dati dovoljno materijala. S vremenom smo, međutim, shvatili kako se ona iscrpljuje u sebi samoj i da moramo sagraditi cijeli svijet koji će govoriti o nekim drugim stvarima koje se impliciraju tom pjesmom i koji će poslati jasnu poruku djeci. Počeli smo od prvog stiha, 'U desetom selu živi Antuntun', i vrlo brzo razumjeli da naša predstava nije samo o Antuntunu koji 'sve stvari na svoj način radi', nego o tom udaljenom desetom selu s kojim smo izgubili kontakt i više ne znamo kako izgledaju 'polja puna žita' ili što su to 'jaja za leženje',¹⁰ prisjeća se Ivica. Budući da se Antuntunov život sastoji od rutinskog ponavljanja istih, nama neobičnih poslova, zanimalo ga je što će se dogoditi ako taj svijet nastani još netko, potpuno drugačiji od Antuntuna, kako će se oni međusobno razumjeti i prihvatiti.*

Na osnovama svima nam poznate pjesmice sagradili smo novu priču kojom želimo veličati i slaviti svijet dječje mašte, objašnjava Ivica. U iskrivljenom Antuntunovu zrcalu djeca će pronaći zabavu, ali i spoznati nešto o uporabi riječi i njihovim pravim značenjima, o svijetu oko sebe, o uporabnim vrijednostima predmeta, ali i o svojim vlastitim maštanjima i igranjima.¹¹

Na uzbudljivo putovanje u neobičnu Antuntunovu zemlju publiku vodi simpatična, duhovita i energična stjuardesa Mica (Lana Barić, u alternaciji Marija Borić), prateći poput voajera, zajedno sa svojim putnicima/gledateljima, zbivanja u Desetom selu između razbarušenog Antuntuna (Damir Klemenčić) i uredne Antuntunovice (Nina Kaić). Oni isprva i ne znaju da blizu njih postoji još netko te svatko na svoj način pokušava urediti isti prostor. Primjerice, Antuntun u teglice sadi jaja umotana u čarapice, koka mu živi u bubnju od perilice za posuđe, kod njega uvijek grmi i sijeva jer iz kutijica i limenki odjekuju eksplozije. Antuntunovica unosi kaos u taj naopaki red, a iz njihova prva susreta nastaje niz komičnih situacija brzog ritma i gegova u maniri *slapstick* komedije. U svađi ranjavaju Antuntunovo jaje te ga zajednički pokušavaju spasiti. Borba za nov život ih ujedno i spaja pa predstava završava sretno, s naznakom ljubavnoga početka.

¹⁰ Ivica Šimić: „Kazivanje pokretom“, *Moj vrtić* – priručnik za sretnije odrastanje, broj 15, naklada SM, 2009.

¹¹ isto



Damir Klemenčić
Foto: Irena Sinković

Deseto selo u našoj je predstavi intiman prostor slobode svakog pojedinca u kojem su moguće raznorazne dogodovštine koje govore o svijetu izvan nas poetskim jezikom neverbalnoga kazališta – pokretom i emocijama. I djeci je sve jasno: i da Antuntun živi u svom svijetu u kojem mu je lijepo, i da je njegov red narušila druga osoba koja želi uspostaviti svoja pravila, i da su se, nakon žestoke svađe oko toga čiji je to prostor, pomirili jer ih je spojila ljubav prema razbijenom jajetu (životu) kojeg su spasili.¹²

Osim Antuntunovih zgoda i nezgoda, putnici toga kazališnog putovanja gledali su i desetoselsku televiziju i sudjelovali u desetoselskoj TV-prodaji u kojoj njihova kapetanica nudi munjicu za plašenje učiteljica, desetoselski mrak u limenci ili modne detalje kao što su jaja, mrežice i špricalice. Sve je to, zajedno s Ivicom, maštovito osmislila dramaturginja Maja Sviben i pomoćnica režije Nora Krstulović, a kritičari, koji su bili među putnicima, mahom su pisali o dobroj zabavi tijekom putovanja te su hvalili duhovitost predstave i odličnu izvedbu.¹³

¹² Ivica Šimić: „Kazivanje pokretom“, *Moj vrtić – priručnik za sretnije odrastanje*, broj 15, naklada SM, 2009.

¹³ Iva Gruić („Duhovita priča o Antuntunu“, *Jutarnji list*, 24. ožujka 2006.), Ivana Vranješ („Taj uvrnuti svijet“, *Hrvatsko slovo*, 31. ožujka 2006.), V. Žic („Antuntunova nit djetinjstva“, *Glas koncila*, 2. travnja 2006.), Bojana Čustić Juraga („Desetoselska maštaonica“, *Glas Istre*, 31. listopada 2006.) itd.



Damir Klemenčić i Nina Kaić
Foto: Irena Sinković

Baukač ili o strahu

Nošen uspjehom neverbalnih predstava, Ivica je htio dalje nastaviti taj niz, istražujući emocije s pomoću pokreta. Budući da je strah jedna od najsnažnijih dječjih emocija, razgovarao je s glumcima Anastasijom Jankovskom i Tomislavom Krstanovićem te mladim dramaturgom Ivorom Martinićem o arhetipovima straha iz najpoznatijih bajki te o najčešćim pojavama kojih se djeca u stvarnosti plaše. Kostur predstave o djetetu i strahu osmislio je Ivica, a glumci su joj, *svojim improvizacijama dali meso*. I tako je nastajala predstava *Baukač ili o strahu*.

Glavni lik, djevojčica Ana, poput mnoge djece, boji se mraka, nepoznatih zvukova i sjena. Strašnim joj se čini pomicanje zavjese čiji je uzrok običan propuh, užasava je kucanje na vratima, a uskoro doznaje da sve te male nepodopštine čini Baukač – nespretno i simpatično, bojažljivo i pitomo biće, duh iz ormara koji utjelovljuje sve dječje strahove.

*Svi smo mi prošli kroz faze kontrole mračnih prostora prije spavanja i svi smo zamišljali tog strašnog Baukača koji nas plaši i ne da nam spavati. Utjelovili smo zato tog misterioznog 'stanovnika ormara i ispodkrevetnog mraka' i postavili ga na scenu da bismo ga razotkrili i otkrili kako je to jedno simpatično usamljeno biće, kao i mi, koje se samo želi igrati,*¹⁴ objašnjava Ivica.

Mnoštvom duhovitih gegova i scenskih dosjetaka Ivica je u predstavi razvijao njihov odnos – od međusobne ustrašenosti, napetih scena bježanja i skrivanja, potraga i otkrivanja, do dinamične zajedničke igre, prijateljstva i Baukačeva odlaska. Bauk, koji je djevojčica od svega radila, postao je dražestan Baukač, a predstava je djeci htjela poručiti da se nemaju čega bojati, da je strah normalan i da prolazi ako se s njim suočavamo. *Kazalište ponekad treba i pomagati sadržajima koje nudi, a u ovom slučaju djeci želimo poslati poruku ohrabrenja.*¹⁵

Duhovitim postmodernističkim poigravanjem u predstavu su uvedeni i fragmenti klasičnih bajki, univerzalni motivi koji govore o strahu, kao što su odnos Crvenkapice i vuka ili vještice i Ivce i Marice te Snjeguljice i maćehe. Smisao tog postupka jest, smatra Stijepo Mijović Kočan, *da i zla vještica i vuk budu predstavljeni kao bezazleni stvorovi, sve djeci na zabavu i spoznaju da nema ničega strašnog.*¹⁶

¹⁴ Ivica Šimić: „Kazivanje pokretom“, *Moj vrtić* – priručnik za sretnije odrastanje, broj 15, SM naklada, 2009.

¹⁵ Morana Đurčević: „Humorom protiv spodobе iz ormara“, *Metropola*, 13. ožujka 2008.

¹⁶ Stijepo Mijović Kočan: „Zgodno za vrtiće“, *Školske novine*, 15. travnja 2008.



Predstava, napominje Ivica, želi uspostaviti *iskrenu komunikaciju s djetetom i pomoći mu da se lakše snađe u velikom svijetu koji ga okružuje, a to čini putem emocija, razumijevajući problem, suočavajući se s problemom i rješavajući ga.*¹⁷

To je prepoznala i Helena Braut koja pozdravlja odluku da se na pozornici prikaže čega se sve djeca plaše te da se pokaže put kako se te neugode riješiti. *Kazalište Mala scena, smatra kritičarka, redovito donosi i te kako zanimljive predstave za najmlađu publiku koja velike životne probleme, nepoznanice i zamršene odnose približava, pojednostavljuje i pojašnjava, poštujući neosporne estetske zadanosti i kazališne standarde.*¹⁸

¹⁷ „Buuu, klinci oprez stiže Baukač!“, www.tportal.hr/klinci2/zabava/page, 12. ožujka 2008., zadnji uvid: 20. srpnja 2009.

¹⁸ Helena Braut: „Kako igrom otjerati strah“, *Vjesnik*, 20. ožujka 2008.

EZOPOVA BASNA U SUVREMENOM RUHU

Rock 'n' roll za dva miša

Maloj sceni oduvijek je bilo važno njegovati naše dramsko pismo i poticati mlade, mahom još neafirmirane dramatičare na pisanje za djecu i mlade. Nakon Tene Štivičić, Lane Šarić i Marijane Nole, prilika se pružila Ivoru Martiniću, perspektivnom studentu dramaturgije koji je Ivicu zainteresirao svojom prvom dramom *Ovdje piše naslov drame o Anti* (koju je u svibnju 2009. režirao u Gradskom kazalištu mladih u Splitu).

Premda je dramatisacija Ezopove basne *Dva miša* u Maloj sceni već postojala (napisala ju je i uprizorila Zvezdana Ladika), nakon osamnaest godina Ivica joj se ponovno vraća. Htio ju je postaviti u skladu s novim vremenom i svojom drugačijom estetikom. *Želimo djecu na taj način upoznati s razlikama između materijalnih i duhovnih vrednota te im ukazati da se vrijednosti poput obitelji, ljubavi, prijateljstva, znanja i sličnog ne mogu kupiti novcem!*¹

Od Ivora Martinića naručio je novu, modernu inačicu te poznate priče o Seoskom i Gradskom mišu koji se ne mogu prilagoditi načinu života onoga drugoga. Poznatu basnu Ivor Martinić načelom je dekonstrukcije rastavio na fragmente, ubacujući reklamne slogane i ismijavajući televizijske programe. Njegovi miševi/ljudi tijekom predstave nespretno su se i autoironično pripremali za televizijski nastup, rušeći kazališnu iluziju izlaskom iz uloga i ponavljanjem pojedinih prizora radi „boljeg umjetničkog dojma“.

Predstava *Rock 'n' roll za dva miša*² televizijskim citatima pokazivala je život u gradu, njegov materijalistički, potrošački i kaotični svijet. Buke nije pošteđeno ni selo jer je Seoskom mišu u lvičinoj režiji glavni rekvizit bila električna gitara. Premda se današnji život na selu, gledajući prema materijalnim dobrima, ne razlikuje od gradskoga, Seoski se miš u toj predstavi divi mobitelima i televiziji, no na kraju zaključuje da mu je ljepše na svojoj mirnoj livadi bez televizije. Budući da taj miš oponaša tipične televizijske geste, kritičarka Nataša Govedić upozorava na nedosljednost predstave i *naglu promjenu rakursa*, pitajući se *kako bi himna karikaturnoj artificijelnosti ikoga mogla nagovoriti na jednostavan život?*³

Ezopova pouka o prijateljstvu u toj se suvremenoj obradi, međutim, nije izgubila, a mnoštvo gegova i songova zabavljalo je mladu publiku.

1 Službene internetske stranice Male scene: http://www.mala-scena.hr/hrv/predstave_dva_misa.asp, zadnji uvid: 15. srpnja 2009.

2 Glume Damir Klemenčić (u alternaciji Igor Kovač) i Luka Juričić.

3 Nataša Govedić: „Miševi u 'Big Brother' produkciji“, *Novi list*, 7. rujna 2008.



Damir Klemenčić i Luka Juričić
Foto: Irena Sinković

ANGAŽIRANA DRAMA ZA DJECU

Superspasiteljice

Nakon obrađivanja tema iz života koje su bitne za odrastanje – od prevladavanja padova i strahova do spoznavanja važnosti prijateljstva, malim je gledateljima, onima od pet godina naviše, Ivica htio ponuditi predstavu koja će ih uvesti u šire probleme ljudske zajednice, koja će im, na njima dostupan način, pokazati u kakvome svijetu živimo. O političkim pitanjima u kazalištu za djecu i mlade često se raspravlja na kongresima ASSITEJ-a, Međunarodne udruge profesionalnih kazališta za djecu i mlade kojoj je Ivica Šimić od 2008. glavni tajnik. Europski redatelji, osobito sjevernoeuropski – njemački, nizozemski, belgijski i švedski – godinama stvaraju predstave za djecu koje se dotiču makropolitčkih pitanja te je Mala scena i našoj publici htjela pokazati kako se o podjeli svijeta i moći, o bogatim zemljama koje odlučuju o sudbini siromašnih, o članstvu u Europskoj uniji te utjecaju povlaštenih može itekako ozbiljno progovoriti i u kazalištu za djecu. *U mikrosvijetu jedne zatvorene skupine, u jednoj vrtićkoj ili školskoj skupini, zrcale se svi odnosi velikoga svijeta i upravo tu, u dječjoj igri, klica je svih odnosa u makrosvijetu. Nije li zatvorenost jedne male vrtićke skupine jednaka zatvorenosti Europske unije koja tako teško prima nove članove, kao što i djeca teško primaju nove članove u svoje redove!? I obrnuto: ne podsjećaju li nas ponekad igre koje odrasli vode u svijetu visoke politike na igre koje se odvijaju u našim vrtićima? Kao i te, i dječje igre vrlo često završavaju u suzama poraženih, a ponekad i s krvavim laktovima i koljenima. Prepoznavajući i identificirajući te odnose u svojem krugu, iskreno vjerujem da će djeca lakše prepoznati i odnose u tzv. velikom svijetu¹, napominje Ivica koji je nadahnuće za predstavu pronašao u tekstu *Scoliozee d'Artozee* belgijske autorice Pascale Platel. Ta svestrana kazališna umjetnica (glumica, redateljica, plesačica i dramatičarka) smatra da djeci svijet od samog početka treba predstaviti onakvim kakav jest, bez laži i iluzija, a za to je kazalište najpogodnije zbog neposrednosti u komunikaciji i ulozi koju ima u odgoju djeteta. Bliska stajališta o kazalištu za djecu i mlade dijeli i Ivica kojemu *kazalište i jest tu da djetetu bude pomagač i vodič kroz razne životne situacije. Nudeći mu obrazac ponašanja na pozornici, kazalište ga uči prepoznavati slične fenomene u stvarnom životu. Tako kazalište i odgoj idu ruku pod ruku.*²*

1 Ivica Šimić: „Dijete i politika (angažirano kazalište za djecu)“, programska knjižica, 19. ožujka 2009.

2 isto

Govoreći o bolestima današnjega društva, posebice o ukočenoj i pogrbljenoj Europi koja misli samo na svoje boljke, Pascale Platel se pita je li u 21. stoljeću moguće spriječiti siromaštvo i glad od kojih još mnoge zemlje pate, je li moguće spasiti svijet od duhovne propasti u koju zapada rasipan Zapad? Vjerujući da jest, ona zaključuje da je sve moguće ako oni koji mogu i imaju, plemenito i nesebično pomognu slabijima i nemoćnima.

Autoričina duboka poruka, njezino poigravanje riječima, značenjima i metaforama, bogata višeslojnost teksta u kojemu je prepoznao i našu političku situaciju – sve je to lvcu privuklo da taj tekst uprizori i na pozornici Male scene.



Judita Franković, Igor Kovač, Damijel Radečić
Foto: Ana Šesto

Ironičnim otklonom tako svojstvenim belgijskom kazalištu, autorica se poigrava pojmovima kao što su 'tradicionalne vrijednosti', 'stara dama' (Europa, naravno) koja spašava svijet, o zatvorenim krugovima koji teško prihvaćaju nove članove u svoje društvo (nije li nam to poznato?) i koji se osjećaju pozvanima da 'spašavaju' sve i svakoga. No, predstava nudi i poruku, pravu mogućnost za spas svijeta – prihvaćanje drugoga, djelatnu ljubav ('ljubav je glagol', kaže jedan lik u predstavi) i nesebično darivanje.

Svijet bi trebale spasiti Superspasiateljice po kojima je Ivica nazvao svoju predstavu zato što... *Djeca primaju informacije o svijetu koji je u problemima izravno putem televizije koja neprestano gori u svim domovima. Večernji dnevnik središnja je televizijska emisija kad se gase dječji crtići i obitelji se okupljaju oko slika užasa koje vrište s ekrana. Bez njihove volje, do djece dopiru informacije o ratovima, gladi, financijskim i inim društvenim zbivanjima, kao i o nekim fenomenima kao što su Europska unija, o nekim frazama i rečenicama kao što su pristupni pregovori, pristupanje, sudjelovanje itd. Djeca čuju razgovore odraslih i ponekad se i sama igraju onoga što se prikazuje na televiziji i što se događa u domovima, kao što se igraju i igre skrivača, čovječe ne ljuti se, monopoli i sl. Ona slušaju o spašavanju svijeta od klimatskih promjena, od ekonomske propasti, od atomskoga rata, od svega i svačega i sve te velike napuhane spasioce doživljavaju kao heroje, ali i medijske zvijezde. Iz dječje vizure (i ne samo dječje) to su nadnaravni junaci jednaki Supermenima i inim 'Spasiteljima' i 'Spasiteljicama'.³*

Predstavu je stoga osmislio vodeći računa o djetetovu doživljaju svijeta. Mali se gledatelji poistovjećuju sa svojim junacima i junakinjama, Superspasiateljicama, koje zadatak spašavanja svijeta obavljaju kroz dinamičnu, brzu i zabavnu igru. U početku se pojavljuju dvije zaigrane junakinje, luckastih i neobičnih kostima i kretanja, čiji je zadatak pomoći bolesnom gospodinu Svijetu da ozdravi. Kada im se želi pridružiti lik po imenu Tomislav, u početku ga odbacuju i ignoriraju. Želi li biti s njima u društvu, mora igrati po njihovim pravilima, biti poslušan i steći njihove simpatije. Naposljetku se zajedno zabavljaju velikim mekanim jastucima za sjedenje koje nazivaju „puflama“, a gospodin Svijet ih upozorava da mu hitno trebaju spasiti srce. Pufle simboliziraju europske države koje šalju pomoć Trećem svijetu. *Na samom kraju predstave, likovi izrađuju velik paket sastavljen od 'pufla' i šalju sve 'pufle' onima koji nemaju, negdje daleko, izvan našeg europskog zatvorenog, elitnog kluba. Lik u predstavi u jednoj od posljednjih rečenica kaže: 'Sve im moramo dati, sve!' Tu rečenicu izgovara glumac, igrač, dijete i šalje jasan poziv za promjenu paradigme svijeta koji juri u trkaćem automobilu za profitom i materijalnim dobrima, za 'puflama' koje su postale smisao i izvor sreće i radosti. Djeca nude rješenje za taj i takav svijet, nude lijek za umirući svijet – ljubav!!! I to djelatnu ljubav koja daje SVE, ističe Ivica.*

³ Ivica Šimić: „Dijete i politika (angažirano kazalište za djecu)“, programska knjižica, 19. ožujka 2009.



Dvije Superspasiteljice zapravo predstavljaju današnju Europu koja se više osvrće na sitne probleme svojih, nerijetko imućnih, zemalja, odnoseći se superiorno prema svima koji su joj podređeni. U predstavi, primjerice, Superspasiteljice spašavaju Norvešku i Švicarsku, a zaboravljaju daleku Kongoliju kojoj je pomoć prijeko potrebna, što Ivica naglašava projekcijom slika gladnih stanovnika afričkoga kontinenta, osobito djece.

Pascale Platel u kazalištu za djecu i mlade upućuje oštru kritiku današnjoj europskoj politici, nadajući se da će budući naraštaji pravednije i bolje spašavati svijet nego što to čine današnji političari. To ne čini pamfletistički, kao što takva nije ni Ivičina predstava što su neki kritičari pohvalili te je Marija Grgičević zaključila: *Na svu sreću Ivica Šimić izrazio je vještiji kao redatelj nego kao politički propagandist. Ako se dolikuje malo usporediti s velikim, onda njegova najnovija predstava, neopterećena utilitarističkim komentarom, može ponuditi i univerzalno miroljubivu poruku na tragu nezaboravna djela Grgića i Kabilja Jalta, Jalta. U vedroj otvorenosti, bez štaka komentara, ta predstava poziva na uživanje u šarmu mladih glumaca, u igri svjetla i zvuka, a iznad svega u radosti kojom gledalište Male scene dočekuje i ispraća kazališni čin.*⁴

Draž predstave za Natašu Govedić upravo je u tome što Superspasiteljice *otvaraju vrlo živo diskusijsko polje, ukazujući na to da postoji izravna veza između toga da pomognemo jedni drugima i da pomognemo potpuno nepoznatom Svijetu*⁵ te zaključuje da Superspasiteljice *konačno na domaću pozornicu za djecu vraćaju etiku suosjećanja prema ekonomskim, političkim i zdravstvenim žrtvama okrutno nejednake ljudske civilizacije, čineći to bez didaktičke krutosti i sentimentalnog zapomaganja.*⁶

U suprotnosti s tim mišljenjima bilo je stajalište Ive Gruić koja je zapisala da je *društvena angažiranost predstave mutna, nejasna i slabo artikulirana.*⁷ Kritičarka drži da se temi pristupilo površno, da su ideje deklarativno izložene te da ne dopiru do djece, a predstava ne pokazuje *znakove duboke, istinske brižnosti za dječju publiku, a ni pažljivu odgovornost kojom preispituje svaki detalj na sceni onoliko puta koliko je to potrebno da bi se izbjeglo nerazumijevanje i zbunjivanje.*⁸ Zbog toga, dodaje *'zagovaranje vrijednosti' otkriva se kao poza ili manipulativni marketing.*

Njezina negativna kritika prvi je put Ivicu navela da na internetskoj stranici o kazalištu (www.teatar.hr) javno napiše svoje mišljenje o kritici predstave⁹, da kritizira kritičara, nakon čega je Iva Gruić svoje stavove detaljnije obrazložila i tako je Mala scena prvi put sudjelovala u javnoj prepisci redatelja i kritičara što se pokazalo korisnim, a nažalost u našem kazališnom životu vrlo rijetkim iskustvom.

4 Marija Grgičević: „Komentar komentara“, *Vijenac*, 26. ožujka 2009.

5 Nataša Govedić: „Siromašni su srce svijeta“, *Novi list*, 24. ožujka 2009.

6 isto

7 Iva Gruić: „Trebali li djecu učiti da se smiju Slovincima?“, *Jutarnji list*, 24. ožujka 2009.

8 Gruić odgovara Šimiću, <http://teatar.hr/16985/gruic-odgovara-simicu/>, posljednji uvid: 20. rujna 2009.

9 <http://teatar.hr/16626/samoosljepljivanje-ive-gruic/> zadnji pregled 24. studenoga 2009.

U svakom slučaju, *Superspasiteljice* su predstava, nastala u obljetničarskoj, dvadesetoj godini Male scene, koja pokazuje da to kazalište, uz pohvale i unatoč pokudama, ne odustaje od ozbiljnih i provokativnih tema koje male gledatelje ne uljuljkuju, nego ih razbuđuju i potiču na razmišljanje.

Igor Kovač i Judita Franković
Foto: Ana Šesto



Nataša Janjić i Ivica Zadro u *Dokazu* Davida Auburna
Foto: Irena Sinković





VEČERNJA SCENA MALE SCENE

Mala scena od početka je zamišljena kao kazalište koje će podjednako njegovati repertoar za djecu i za odrasle. Prva predstava izvedena nakon svečanog otvorenja kazališta bila je ujedno i prva Ivčina režija – *Prava stvar* Toma Stopparda koja je detaljnije opisana u uvodu monografije. Na Večernjoj sceni Ivica je htio postavljati velike svjetske hitove, osobito američke i britanske, s kojima naša javnost nije bila upoznata, a on ih je vidio i njima se oduševio za vrijeme svojih putovanja. Tako su nastale njegove sljedeće dvije predstave u prvom razdoblju Večernje scene – *Iluzija* i *Olleana*.

Iluzija

Početakom devedesetih godina (od siječnja do kolovoza 1991.) Ivica je boravio u Sjedinjenim Američkim Državama – asistirao je u kazalištu Bathouse u Seattleu, a zatim je u studentskom gradiću Rantonu režirao *Kiss me Kate*¹. Tamo se susreo s ranim dramama Tonyja Kushnera, buduće američke zvijezde.

Prije velikog uspjeha s *Andelima u Americi* 1993. Kushner je pisao vrlo hvaljene suvremene prilagodbe klasika pa je Ivica 1991. gledao njegovu *Iluziju*, slobodnu adaptaciju drame iz 17. st. francuskoga klasicista Pierrea Corneillea (*L'illusion comique*). Kushner je skratio Corneilleove tirade, izbacio pojedine prizore i dodao nekoliko svojih, aleksandrinac je zamijenio prozom, a romantični zaplet podvrgnuo satiri. Priča o ocu koji uz pomoć čarobnjaka traži sina u Kushnerovoj je inačici postala meditacija o kazalištu i vrijednosti iluzije i pripovijedanja. *Fasciniralo me da sam na drugom kraju svijeta pronašao čovjeka koji je napisao tekst o svemu onome što mi mislimo i o esteticima kazališta i odnosu prema glumi i glumcima*, izjavljivao je Ivica. *To je ujedno replika na sva kazališna događanja unutar ove godine dana rata, mraka, krvi i smrti koja nas je zatekla. Naime, ova bi predstava trebala biti afirmacija života i trebala bi pokušati vratiti teatralnost u onom najplemenitijem smislu – afirmirati humanost i plemenitost.*²

Zbog toga je *Iluziju* odlučio postaviti u Hrvatskoj i režirati je u svom kazalištu 1992. – prije Kushnerova svjetskog uspjeha s *Andelima u Americi*. U predstavi je nastupala Vitomira, a uz nju još sedam glumaca: Mia Begović, Rene Medvešek, Vilim Matula, Branko Supek, Boris Festini, Zlatko Crnković i Drago Meštrović. Glumačku podjelu kritika je osobito hvalila, no to je bio prvi i posljednji put da je u Maloj sceni, u istoj predstavi, bilo angažirano toliko glumaca.

Kritičari su ponajviše prigovora imali na Kushnerovo pojednostavljivanje klasičnoga predloška, pri čemu se izgubila semantička višeslojnost izvornika.

¹ 1994. režirao je *Tri priče iz Hrvatske* u kazalištu na Mercer Islandu

² Sanja Nikčević: „Iluzija u Zagrebu“, *Večernji list*, 30. listopada 1992.

Ivica je zbivanja pokušao povezati nizanjem scenskih slika, što je, prema mišljenju Dubravke Vrgoč, činio korektno, *no nisu se uspjela u fragmentima povezati. Tako je predstava, izvedena iz naznaka, nedefiniranih smjernica i dodatnih motiva, nizanje slika poput ilustracija.*³

Iluzija nije bila dugo na programu, ali zbog osmišljene prodajne strategije bila je stalno rasprodana. *Zbog rata, napravili smo takav sustav da ljudi ne plaćaju ulaznice jer smo svaku izvedbu prodali nekoj tvrtki, a publika je na blagajnu kazališta dolazila po svoje ulaznice koje su dobivali bez plaćanja*, objašnjava Vitomira ističući da je to tada bio *dobar marketinški potez.*

Boris Festini, Drago Meštrović i Zlatko Crnković
Foto: Saša Novković



³ Dubravka Vrgoč: „Površna preradba“, *Vjesnik*, 5. studenoga 1992.



Mia Begović i Branko Supek
Foto: Saša Novković



Vilim Matula i Rene Medvešek
Foto: Saša Novković



Vitomira Lončar
Foto: Saša Novković

Olleana

Zadovoljstvo i optimizam su, međutim, već nakon iduće predstave za odrasle potpuno nestali jer je nakon *Olleana* 1995. Mala scena bankrotirala, a paradoks je da se to dogodilo s jednim od najizvođenijih komada suvremene američke dramaturgije (od 1991. kada je napisan), čiji je autor David Mamet jedan od stožernih suvremenih američkih dramatičara. Ivica smatra da naše društvo nije bilo spremno na tekstove koji dovode u pitanje moć autoriteta, u ovom slučaju sveučilišnog. Mamet se u svojim dramskim uspješnicama, pa tako i u *Olleani*, upravo bavi promjenom odnosa moći, manipuliranjem i dominiranjem nad Drugim.

Autoritet sveučilišnog profesora Johna tijekom tri čina te konverzijske drame postupno narušava studentica Carol. Njegova ga titula u početku čini superiornim, no prijetnjama i lažnim optužbama za seksualno zlostavljanje, Carol taj odnos mijenja. Manipulira njegovim strahom od gubitka ugleda i posla, a on svoju nemoć iskazuje agresijom – udaranjem i psokama. *Cijela Olleana je povijest jednog tragičnog, a u određenim aspektima i tragikomičnog nesporazuma – kao takva više se ne čini jednostavnim djelom, nego djeluje zapanjujuće svojom kompleksnošću*⁴, zapisao je Boris B. Hrovat.

Taj je verbalni dvoboj Ivica režirao realistički, kao i svoje dvije prethodne režije. U njegovu pristupu nema bitnih odnosa od izvornoga teksta, *nema prilagodbe našem neameričkom sada i ovdje*, primjećuje Tajana Gašparović, *što je u ovom slučaju možda najprikladniji pristup*.⁵

Pozornost je posvetio glumcima pa su Zvonimir Zoričić kao profesor John i Barbara Rocco u ulozi studentice Carol suptilno razradili razne psihološke nijanse: *Zoričićev profesor znao je biti i nježan i topao, šarmantan, da bi već u sljedećem trenutku postao odbojan, a na samom svršetku preobrazio bi se u brutalnog i animalnog nasilnika*, zapisala je Tajana Gašparović. *Studentica Barbare Rocco veoma je točno razvijala liniju od nesigurna i zburnjena djeteta do superiorne, nepokolebljive, izuzetno privlačne i dotjerane žene, no kobne ledene hladnoće – obje je krajnosti dočarala jednakom uvjerljivošću*.⁶

Zvonimir Zoričić za tu je ulogu nagrađen kao najbolji glumac na 3. festivalu glumca u Vinkovcima 1996. godine, a u jednom pismu Maloj sceni zapisao je: *Siguran sam da rad na Olleani spada u moja najljepša kazališna iskustva, u mojoj ne tako kratkoj glumačkoj karijeri*.

Unatoč dobrim kritikama i nagradi, *Olleana* nije privukla publiku. Nakon

⁴ Boris B. Hrovat: „Uporaba moći“, *Hrvatsko slovo*, 1. prosinca 1995.

⁵ Tajana Gašparović: „Pitanja bez odgovora“, *Hrvatsko slovo*, 1. prosinca 1995.

⁶ isto

desetak izvedaba skinuta je s repertoara jer smo imali prazno gledalište. To nas je pokopalo i tada smo bankrotirali, kaže Vitomira i dodaje da je ta predstava bila krivi potez. Zbog tog financijskog sloma neko vrijeme nisu ni pomišljali na predstave za odrasle.

Zvonimir Zoričić i Barbara Rocco
Foto: Irena Sinković



BISERI VEČERNJE SCENE

Ivicu i Vitomiru, međutim, bankrot nije potpuno obeshrabrio. Znali su da bez predstava za odrasle Mala scena neće biti ozbiljno prihvaćena u našim kazališnim krugovima pa su od 1998. godine, na svojim putovanjima, počeli skupljati tekstove, prevoditi ih i stvarati plan za repertoar koji Zagrebu nedostaje. *Čim smo mogli postaviti četiri-pet komada, prevedenih, s riješenim pravima, a to je bilo 1999. godine, tražili smo financiranje Večernje scene, prisjeća se Vitomira. Bili smo vrlo iznenađeni kad smo od grada Zagreba dobili negativan odgovor jer nam se činilo da je taj program toliko jak i kvalitetan, s recentnim svjetskim tekstovima i sa zvijezdama hrvatskoga glumišta (kao što su Nada Subotić, Tonko Lonza i Neva Rošić u podjelama) da se ne može odbiti. Mislili smo da će biti bolje druge godine. Ponovno smo aplicirali, ali su nas ponovno odbili. Kad je došla nova vlast, nakon 3. siječnja 2000., ona nas je, na neki način, prepoznala. No, dogodio se paradoks. Prijašnjih smo godina dobivali između tristo pedeset i tristo osamdeset tisuća kuna godišnje za program koji se sastojao od dvije premijere i dvjesto izvedbi s reprizama. Nova vlast dala nam je petsto tisuća kuna⁷ za predstave za djecu, ali je za tih petsto tisuća Grad tražio tri premijere i tristo pedeset izvedbi. Dakle, morali smo za sto dvadeset tisuća kuna povećanja napraviti jednu premijeru i stotinu pedeset repriza više. Dobili smo, dakle, više novca, ali su oni od nas tražili više programa nego što smo do sada davali. Uz ugovor da imamo tih petsto tisuća, dobili smo i odgovor da će, ako krenemo s Večernjom scenom i napravimo dobar posao, oni to naknadno valorizirati i dodijeliti nam novac. Budući da smo znali da je projekt na zdravim temeljima, krenuli smo u projekt Večernje scene.⁸*

I tako su, poneseni tim obećanjem, nakon dugogodišnje stanke (od 1995. do 2001.) ponovno pokrenuli Večernju scenu. *Njezin je repertoar, ističe Ivica, bio jedini u Hrvatskoj koji je slijedio repertoar jednog West Enda i jedino smo po našem repertoaru u Hrvatskoj doznawali za autore i naslove koji su u Europi bili standard.*

⁷ Godine 2000. Mala je scena dobila za redovan program 500 tisuća kuna, a 2009., unatoč povećanom programu, inflaciji i povećanim troškovima te rastu u kvaliteti, samo 200 tisuća kuna više.

⁸ Marijana Lisak: „Večernja scena još čeka gradsku potporu“, razgovor s Vitomirom Lončar, *Vijenac*, 18. listopada 2001.

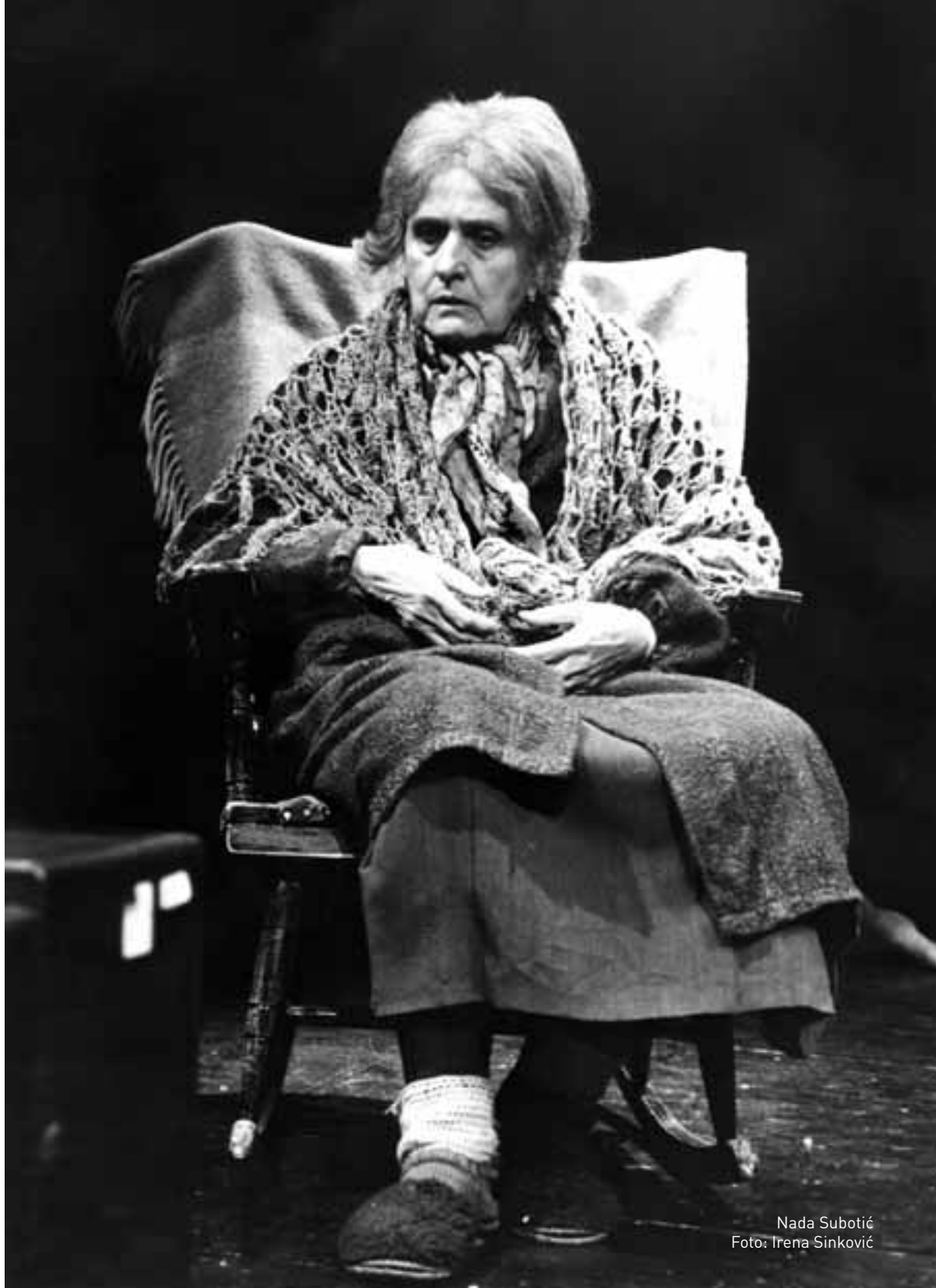
Donositi svojoj publici najnovija, najbolja i provokativna dostignuća svjetske dramatičke, odabirom naslova ne zaostajati za repertoarima kazališta u velikim centrima, a svojim izvedbama dostići visoke profesionalne standarde zapadnoeuropskoga kazališta – to je bila osnovna namjera Večernje scene. Zato je Ivica režirao djela vrhunskih dramatičara poput Martina McDonagha i Davida Harea, Yasmine Reze i Davida Auburna.

Ljepotica iz Leenanea

Martin McDonagh pojavio se na britanskoj kazališnoj sceni 1996. godine prvijencem *Ljepotica iz Leenanea*, zahvaljujući kojemu ga je struka prepoznala i nagradila kao dramatičara koji najviše obećava. Dvije godine kasnije prvi dio trilogije *Connemara*⁹ ovjenčan je četirima nagradama¹⁰, a nakon što se iz londonskog Royal Courta preselila na njujorški Broadway, predstava je bila rasprodana tijekom cijele sezone. Srećom su Ivica i Vitomira uspjeli nabaviti ulaznice i pogledati izvedbu. Ivica se toliko oduševio predstavom – tekstom, glumom i produkcijom – da je komad htio režirati u Maloj sceni. Tražili su i 1999. kupili autorska prava, Lara Hölbling Matković dramu je prevela, ali nisu je mogli odmah postaviti jer, otkriva Vitomira, *nismo još imali organizacijske snage*. U isto je vrijeme, međutim, tekst „otkrio“ i tadašnji ravnatelj dubrovačkoga Kazališta Marina Držića Marin Gozze koji ga je, bez autorskih prava, htio postaviti na pozornici svoga kazališta. Budući da su Ivica i Vitomira kupili autorska prava ekskluzivno za cijelu Hrvatsku, ponudili su mu produkcijsku suradnju koju je Gozze, uz medijske napade na Malu scenu, odbio. Tada se Mala scena prvi put našla u sukobu oko autorskih prava, inzistirajući na legalnom izvođenju stranih tekstova, to jest pravima koja je kupila. Konačno je na Dan svetoga Patrika, 17. ožujka 2001., održana hrvatska praiizvedba McDonaghove dramske uspješnice – prva premijera u novom ciklusu Večernje scene *Male scene*.

⁹ Druga dva dijela trilogije su: *A Skull in Connemara* i *The Lonesome West*.

¹⁰ Drama Desk Award, Drama League Award, Lucille Lortel Award, Outer Critics Circle Award



Nada Subotić
Foto: Irena Sinković

Dramsku priču o mučnom sadomazohističkom odnosu manipulativne majke Maginjezineneudane, četrdesetogodišnje ogorčene kćeri Maureen Folan u osamljenoj kućici na zapadu Irske, naša je kritika, poput američke i britanske, izvrsno prihvatila. Uhvaćene u mrežu uzajamna mučenja, grubosti i podmetanja, odnos majke i kćeri dodatno se zaoštavao pojavom jedinoga Maginog udvarača, Patoa Dooleyja, irskoga gastarbajtera u Londonu, koji se spremio otići na rad u Ameriku i povesti Maureen sa sobom. Mag sitnim spletkama pokušava spriječiti njihovu ljubav i Maureenin odlazak, a Maureen je, kad dozna da joj je uništila posljednju priliku za bolji život, brutalno ubija. McDonagh je zbog tog crnohumornog trilera prozvan kazališnim Tarantinom, a Mira Muhoberac proglasila ga je *izvornim tvorcem britke duhovitosti i tmurnoga humora. On je rođeni fabulator, suvremeni nasljednik vala mladih bijesnih lavova Johna Osbornea, Edwarda Bonda, Howarda Brentona, Davida Harea i Davida Edgara.*¹¹

Uspjeh njegove drame na pozornicama uvelike ovisi o vrsnom tumačenju uloga što je Ivica dobro znao pa je u svojoj samozatajnoj režiji najveću pozornost posvetio glumcima: Nadi Subotić, Nini Erak, Ronaldu Žlaburu i Dušku Gojiću.

Ulogom Mag Nada Subotić proslavila je pedeset godina umjetničkoga djelovanja, a publici je ponudila nezaboravan lik, oblikovan i razrađen svakom izgovorenim riječju, kretnjom i grimasom, što je detaljno opisala Gordana Ostović: *Usukana u stolac za njihanje, gusarskim glasom starice koja je naviknuta kinjiti, držala je pod kontrolom situaciju na sceni, ali i svaku svoju gestu i intonaciju glasa, vješto dodajući zlobnom liku crnohumornu notu.*

*Odličnu partnericu imala je u Nini Erak. Ona je dojmivom prirodnošću dopirala do svih nijansi lika razdražene, mržnjom prema majci razdirane usidjelice ocrtavši njezinu očajničku potrebu da se otkrije poželjna u nečijem oku, da pobjegne iz bijede svoga života, potrebu koja se pretvara u niz opsjena i duševnu bolest koja više ne razlikuje zbilju od fikcije.*¹²

To je užasna i strašna uloga, govorila je Nada Subotić, jer glumim zločestu i posesivnu majku. No, za mene je to, zbog svih

¹¹ Mira Muhoberac: „Mala scena ponovno i za odrasle“, *Hrvatsko slovo*, 16. ožujka 2001.

¹² Gordana Ostović: „Trijumf Nade Subotić“, *Vijenac*, 22. ožujka 2001.



Nina Erak
Foto: Irena Sinković



Duško Goić

onih negativnosti koje ona nosi u sebi, beskrajno tragično lice. I upravo takva uloga za svakog pravog glumca može biti samo dobar zalogaj jer uvijek je zanimljivije igrati negativne likove¹³.

Nina Erak bila je oduševljena McDonaghovim dramskim tekstom, zahtjevnom ulogom Maureen, a predstavu je smatrala svojim darom s neba. Oslobodila sam svoju kreativnu energiju i dobila novo glumačko samopouzdanje, izjavljivala je novinarima. Kad sam prvi put pročitala dramu pomislila sam: tu nema foliranja. Bilo me je strah jer je takav komad teško igrati. Zato sam na početku igrala netočno, brbljavo, jako – dok se nisam uživjela u pravo psihičko stanje lica i počela skupljati nutrinu i mrvice moje Maureen. Kako je uloga rasla, shvatila sam da i šapćući mogu postići isti učinak kao i urlajući. Došavši do te faze, dobila sam ulogu i tjelesno, pa sam počela hodati na njen način. S vremenom sam shvatila da je i šutnja dijalog. Čudno, no isprva istovremeno dok imaš potrebu približiti se ulozi, na neki način je guraš od sebe, dok se ona postepeno paradoksalno ne uvuče u tebe. Mislim da sam postigla surovi realizam i prirodnost, a ta se uloga ne bi mogla drukčije napraviti. Moderna kazališna estetika prezire tragiku i patetiku jer je to preživjeli teatar u kojemu forma često postaje bitnija od sadržaja, a mene je upravo taj uvjetno rečeno starinski McDonaghov način pisanja posebno oduševio. U njemu sam prepoznala golemu količinu ljudske patnje. Osim toga, ovdje su lica ubačena u kontekst nekog dramskog predživota o kojemu ništa ne znamo, a i završetak je otvoren.¹⁴

Ekipu predstave ugodno je iznenadila nominacija za Nagradu hrvatskoga glumišta Oliviju Marečiću za najbolje svjetlo. To je, kaže Vitomira, za Malu scenu bilo čudo, ali pokazuje da se sa siromašnom tehničkom opremljenosti može napraviti vrhunsko svjetlo.

Unatoč kvalitetnom tekstu, izvrsnim glumicama i sjajnim kritikama, predstavu nije vidjelo mnogo gledatelja jer kazalište nije imalo sredstva za marketinške aktivnosti nove Večernje scene, ali oni koji su došli bili su jako zadovoljni, ističe Vitomira.

¹³ Božena Matijević: „Nije nam padalo na pamet da pričama o ljubavnicama stvaramo reklamu“, razgovor s Nadom Subotić, *Večernji list*, 6. travnja 2001.

¹⁴ Helena Braut: „Šutnja je dijalog“, razgovor s Ninom Erak, *Vjesnik*, 22. ožujka 2001.



Bojana Gregorić i Tarik Filipović
Foto: Sandra Vitaljić

The Blue Room

Nakon *Ljepotice iz Leenanea*, na Večernjoj sceni su se 2001. i 2002. godine, nizale uspješnice – *Enigmatske varijacije* u režiji Neve Rošić i *Stvar je u obliku* mlade redateljice Tee Gjergjizi, no gradski je proračun za te predstave dao minimalna novčana sredstva. Usprkos tomu, Vitomira i Ivica nisu odustajali od Večernje scene pa su svake sezone postavili bar jedan novi naslov. Tako je 2003. Ivica režirao provokativnu dramu Davida Harea *The Blue Room*. Hareov je komad, nakon uspješne praizvedbe u londonskom kazalištu Donmar Warehouse 1998. godine u režiji Sama Mendesa, postao popularan diljem svijeta. Ugledni je redatelj glavnu ulogu povjerio filmskoj zvijezdi Nicole Kidman koja se njome dokazala i kao briljantna kazališna glumica.

Glumci u Hareovu komadu imaju vrlo zahtjevnu ulogu jer tumače po pet likova, stoga je Ivica bio svjestan da uspjeh te predstave najviše ovisi o glumačkim kreacijama. *Glumac je u vrlo intezivnom komadu, napetom i nabijenom erotikom, tumači pet osoba u deset različitih situacija. To je strašno težak i zahtjevan posao koji mogu napraviti samo izuzetni glumački profesionalci. Upravo zbog toga sam odlučio povjeriti te uloge Bojani Gregorić i Tariku Filipoviću,*¹⁵ napominjao je novinarima, uvjeren da su oboje idealna podjela za tu predstavu. I to se pokazalo potpuno točnim.

Mijenjajući geste (osobito tikove) i načine govora, Bojana Gregorić pomno je istraživala suptilne znakove posebnosti svake od svojih uloga (Djevojke, Au pair, Udane žene, Manekenke i Glumice), pronalazeći i poigravajući se skrivenim primislama, nijansirajući, čak i s potpuno neutralnim licem, različita stanja. Prema mišljenju Hrvoja Ivankovića, pokazala je *zavidnu moć transformacije*¹⁶, a za Jasena Boku njezina glumačka kreacija *spada u antologijska kazališna ostvarenja na našim scenama*¹⁷.

Za razliku od svoje kazališne partnerice, Tarik Filipović uloge je Taksista, Studenta, Političara, Dramatičara i Aristokrata objedinio nizom zajedničkih osobina. Oni su dominantni, pomalo agresivni, razgovorljivi, tašti i nepostojni, a glumac im je na mjestima pripisao i ironično-cinične crte ispunjavajući tmurni komad umjerenom dozom humora.

¹⁵ Ivica Šimić u emisiji *Ništa nevažno*, ur. Dinko Komadina i Majda Makovac, Prvi program Hrvatskoga radija, 21. ožujka 2003.

¹⁶ Hrvoje Ivanković: „Dojmljiv intimistički ugođaj i odlične glumačke kreacije“, *Jutarnji list*, 21. ožujka 2003.

¹⁷ Jasen Boko: „Seks i važna pitanja“, *Slobodna Dalmacija*, 21. ožujka 2003.

Budući da drama opisuje pet parova prije i poslije seksualnog odnosa te da je u britanskoj verziji Nicole Kidman većinu predstave glumila bez odjeće, naše je medije, nažalost, ponajviše zanimalo koliko će Bojana Gregorić biti razgoličena. Glumačka je ekipa, međutim, na čelu s Ivicom, u svakom razgovoru s novinarima isticala da će se svi koji očekuju seksualno škakljive prizore razočarati. *Napravili smo čednu predstavu*, govorio je Ivica, *koja se bavi lijepim stvarima unutar tužne teme i pitanjem smisla života. U predstavi se pojavljuje prekrasna figura lijepe žene, nema vulgarizama i svakako smo željeli izbjeći bilo kakav oblik ekscesa. Nismo nikako željeli da golo tijelo bude razlog zbog kojeg će netko doći u kazalište. U gradnji prizora išli smo do granice očuvanja digniteta glumaca i očuvanja lica zadanih dramaturškim funkcijama.*¹⁸

Prikazivanje gologa tijela u današnje vrijeme ne može biti skandalozno, no ono sigurno može primamiti veći broj gledatelja, čak i onih koji rijetko posjećuju kazalište. Toga je vjerojatno bio svjestan i Sam Mendes kada je od Davida Harea naručio slobodnu obradu drame *Kolo*, jednog od ključnih pisaca bečke moderne Arthura Schnitzlera. Kroz prizmu seksualnosti, Schnitzler je progovorio o društvenoj hipokriziji svoga vremena, međutim, proglašen je nemoralnim pornografofom i drama mu je dugo vremena bila zabranjena. Tek će 1950-ih godina, zahvaljujući filmu, ponovno doći u središte zanimanja pa je prva filmska inačica *La Ronde* redatelja Maxa Ophülsa iz 1950. Davidu Hareu poslužila kao predložak koji je u svojoj slobodnoj obradi, ističe u predgovoru drame, *instinktivno slijedio*.¹⁹

Unatoč tome što je Hareova drama postala popularnom, našim kritičarima nije bilo jasno zbog čega je bila toliko uspješna jer je, prema njihovu mišljenju, ona samo površna, simplificirana i osuvremenjena inačica izvornika. Teatrologinja Ljubica Anđelković smatrala je da je *s pomalo štreberski odrađenom* Plavom sobom Hare *podbacio*.²⁰

O Ivičinoj predstavi je, međutim, većina naše kritike vrlo pozitivno pisala. Hrvoje Ivanković hvalio je intimističku režiju koja nudi decentnost atmosferskih tkanja pojedinih prizora smatrajući da *zagrebačka* Plava soba *nudi gotovo dva sata šarmantnog, duhovitog i na trenutke ozbiljnim podtekstom prožetog glumačkog nadigravanja i nadopunjavanja*²¹, a Jasenu Boki to je bila *ozbiljna predstava, točno redateljski osmišljena i kvalitetno producirana*.²²

U njegovoj se režiji publika osjećala poput voajera koji kroz ključanicu promatra zbivanja iz spavaće sobe, a komoran prostor Male scene pridonio je stvaranju intimnog ugođaja koji se u većim kazalištima gubio. Ivica je osobito htio naglasiti melankolično i turobno ozračje Hareova teksta, zbog čega izvorni naslov drame *The Blue Room* nije preveden u *Plava soba*. Na engleskom jeziku riječ *blue*, naime, osim boje, označava i navedena stanja. *To je tekst koji na žestok i bolan način govori o našoj seksualnosti, govori o otuđenosti, samoći, nedostatku ljubavi*²³, objašnjavao je. *Seks se danas mjeri minutama, a ne zajedničkim životom pa je svaka od situacija istovremeno duhovita i mračna jer govori o ispraznim emocijama*²⁴. Zbog toga je preuzeo Mendesovu dosjetku u čijoj se režiji seksualni odnos mjerio u minutama koje su se projicirale u pozadini, za vrijeme njegova trajanja.

18 *Vjesnik*, 4. travnja 2003.

19 David Hare: *Dvije drame*, predgovor „Od Kola (*Reigen*) do Plave sobe (*The Blue Room*)”, Biblioteka Mala scena, Zagreb, 2003.

20 Ljubica Anđelković: „Sila, roba i potreba”, *Vijenac*, 24. rujna 2003.

21 Hrvoje Ivanković: „Dojmljiv intimistički ugođaj i odlične glumačke kreacije”, *Jutarnji list*, 21. ožujka 2003.

22 Jasen Boko: „Seks i važna pitanja”, *Slobodna Dalmacija*, 21. ožujka 2003.

23 Ivica Šimić u emisiji *Kulturna panorama*, ur. Astra Božiković, Drugi program Hrvatskoga radija, 19. ožujka 2003.

24 isto

Maloj je sceni, prisjeća se Vitomira, ta predstava *donijela krcato kazalište*, ulaznice je trebalo rezervirati mjesecima ranije. Prihod od predstave uložen je, kao i u dotadašnjoj praksi, u tehničku opremljenost kazališta. *Zbog te predstave, koja je, usudujem se reći, postala fenomenom hrvatskoga glumišta, renovirali smo gledalište, kupili klimatski uređaj, napravili sve što smo mogli kako bismo poboljšali uvjete publici da se što bolje osjeća u našem kazalištu. No, limitirani smo bili prostorom koji imamo. Svi misle da smo se tom predstavom obogatili. Vjerojatno bismo bili u velikom plusu da smo imali sto mjesta više u gledalištu. Ovako smo bili u plusu samo da u miru preživimo ljeto*, kaže Vitomira.

The Blue Room je, napominje, izvedena samo sto puta jer, *imali smo nesreću da su nam glumci baš u vrijeme naše predstave postali zvijezde na televiziji i u drugim projektima i nismo je mogli izigrati koliko je bila tražena. To mi je bilo zaista teško, kao što bi bilo svakom producentu – kad ne možeš ponuditi predstavu koju publika tako silno traži.*

Budući da su Ivici u planu bili već drugi komadi koje je htio prikazati našoj publici, *The Blue Room* mu je dala samo potreban vjetar u leđa kako bi s Večernjom scenom mogao nastaviti dalje.

Bojana Gregorić i Tarik Filipović
Foto: Sandra Vitaljić



Dokaz

Već je iduće, 2004. godine, postavio *Dokaz* – dramu Amerikanca Davida Auburna koja je osvojila Pulitzerovu nagradu (2001.) te nagradu Tony za najbolji novi dramski tekst. Početkom 21. stoljeća matematika i matematički geniji postali su američkim dramatičarima i scenaristima privlačni za filmske i kazališne inscenacije što, uz *Dokaz*, svjedoči i drama *Copenhagen* Michaela Frayna te filmovi *Good Will Hunting* i *Beautiful Mind*. S pričom o kćeri velikoga, no poludjeloga matematičara koja se nakon njegove smrti suočava s pitanjem o vlastitoj genijalnosti, ali i ludilu te s nerazumijevanjem pragmatične i koristoljubive okoline, Auburn je debitirao na Broadwayu. *Sva važnija kazališta*, govorila je Vitomira, *sve zemlje koje se bave kazalištem na ozbiljniji način, igraju danas Dokaz, imaju ga na svom repertoaru ili su ga već odigrali pa nam se učinilo da je to još jedna od naših obveza, približiti zagrebačkoj publici ono što je bilo relevantno početkom 21. stoljeća*²⁵.

Američki su kritičari hvalili zanimljive Auburnove karaktere, no tekstu su zamjerali nedovoljno poznavanje matematike i nikad izložen ključni dokaz po kojemu je dobio ime. Naša se kritika uglavnom složila da je to dobro skrojen komad, no zamjerala mu je mnoštvo površno načelih i nerazrađenih problema, a pojedini kritičari oštro su osudili poigravanje predrasudama i stereotipima. Ono po čemu se ta drama ne razlikuje od ostalih u dominantnoj struji angloameričke dramaturgije jest jednostavna i konzervativna struktura s jasno postavljenim problemom, pretežito realistička i pod utjecajem klasičnih europskih dramatičara, što je istaknuo i Boris B. Hrovat koji smatra da samim odabirom našoj publici nepoznatoga naslova Mala scena zaslužuje pohvale.²⁶

*To je jedna od najboljih drama koje su napisane u zadnjih pet godina u svijetu, izjavljiva je Ivica prije premijere, to je drama koja može stajati uz bok najvećim dramskim ostvarenjima realističkoga kazališta jer daje priču bogatu emocijama i događajima, napetu i lijepu. Osim toga, ona daje velike mogućnosti za glumačku igru.*²⁷

²⁵ Vitomira Lončar u emisiji *Antena*, ur. Zlatka Sačar i Igor Ružić, Radio 101, 27. ožujka 2004.

²⁶ Boris B. Hrovat: „Emotivna rastrganost“, *Vijenac*, 1. travnja 2004.

²⁷ Ivica Šimić u emisiji *Ništa nevažno*, ur. Dinko Komadina, Prvi program Hrvatskoga radija, 26. ožujka 2004.

Nataša Janjić
Foto: Irena Sinković



Upravo se zato njegova predstava temeljila na izvrsnoj glumačkoj igri, osobito Nataše Janjić, tada studentice četvrte godine Akademije dramske umjetnosti. Glavni lik Catherine tumačila je, zapisao je Stijepo Mijović Kočan, *bez ijedne zamjerke, davši svojim talentom naslutiti moguće osvajanje najviših glumačkih vrhunaca*²⁸, – samo nekoliko godina kasnije to je glumica uistinu i postigla. Nataša Janjić uložila je velik trud u izgradnju svojega karaktera. Ulozi je, izjavljivala je u medijima, studiozno pristupala, a glumila je, primijetio je Boris B. Hrovat, *s nevjerojatnom snagom i uvjerljivošću*²⁹. Struka je njezin trud nagradila nominacijom za Nagradu hrvatskoga glumišta za najbolju mladu glumicu 2004. godine.

Jednoglasnu pohvalu kritika je upućivala Ivici Zadru koji je kao otac Robert ostvario *glumački maksimum*³⁰ te se iskazao kao *glumac širokih i dobrim dijelom još neiskorištenih potencijala*³¹. *Ta mi je uloga bila izazov jer je ozbiljna dramska uloga i žao mi je što za nju nisam nominiran za Nagradu hrvatskoga glumišta*, prisjeća se Ivica Zadro koji u svom matičnom kazalištu Komediji tumači drugačije likove. Riječi hvale mnogi nisu štedjeli ni za Maju Petrin kao pragmatičnu sestru Claire te Ozrena Grabarića kao Robertova studenta i Catherineina udvarača Hala.

U vrijeme kad se predstava izvodila, u kinima se prikazivao istoimeni film redatelja Johna Maddena pa su se naši glumci mogli usporediti s holivudskim zvijezdama. *Film smo išli gledati Nataša Janjić i ja. Tijekom filma govorili smo tekstove, makar je prijevod bio drugačiji, no nismo se mogli odmaknuti od naših uloga. I moram priznati da mi je predstava draža od filma*, kaže Ivica Zadro.

Predstavu i film kritički je usporedio Zlatko Vidačković napominjući da *predstava Ivica Šimića iznenađujuće dobro parira poslije nastalom filmu Johna Maddena. Anthony Hopkins bez mnogo napora i ekspresivnosti tumači ulogu oca, kojeg u predstavi suzdržano i uspjelo igra Ivica Zadro, koji njome znatno nadilazi svoj poznati komičarski registar uloga. Gwyneth Paltrow (ulogu je igrala i u West Endu) iznimnom izražajnosti unijela je mnogo tragike u ulogu kćerke Catherine, dok u vrsnoj interpretaciji Nataše Janjić ima više resignacije, ali i drskosti, čemu pridonosi i necenzuriranje vulgarizama koji su isječeni iz filma. Jake Gyllenhall vrlo je uvjerljiv kao štreber Hal, u ulogu koju sa šarmom i sigurnosti u predstavi izvodi mladi Ozren Grabarić. Napokon, kao pragmatična sestra Claire energična Maja Petrin ostaje u znatno boljem sjećanju od nekarizmatične Claire Davis. Predstava je objedinila sva mjesta zbiljanja na trijem, dok film izlazi i u crkvu, autocestu i fakultet, kao i u knjigama zatrpanu sobu, no s obzirom na vrstu drame za njen uspjeh ključnima se pokazuju glumačke interpretacije i gradacija odnosa među likovima*.³²

28 Stijepo Mijović Kočan: „Sve odlike dobrog kazališta“, *Školske novine*, 15. lipnja 2004.

29 Boris B. Hrovat: „Emotivna rastrganost“, *Vijenac*, 1. travnja 2004.

30 Nataša Govedić: „Predrasude umjesto emancipacije“, *Novi list*, 15. travnja 2004.

31 Boris B. Hrovat: „Emotivna rastrganost“, *Vijenac*, 1. travnja 2004.

32 Zlatko Vidačković: „Zagreb u vezi s Broadwayem“, *Vjesnik*, 14. ožujka 2006.

Kazalište Mala scena, napomenuo je Vidačković, *s predstavama za odrasle do sada jednostavno ne zna za neuspjeh. Spomenuta usporedba s filmom za to je odličan dokaz.*³³

Dokaz je bila predstava koja nam je dovela nove mlade glumce u kazalište, Natašu Janjić i Ozrena Grabarića. Oni su preko audicije postali dijelom jedne dobre energije koja se stvorila, prisjeća se Vitomira. Ivica Zadro vratio nam se sasvim drugačiji nego što smo bili navikli na njega tijekom cijelog našeg života, Maja Petrin... Odličan tekst, sjajna ekipa, točno ono što smo željeli našom Večernjom scenom. Predstava nije puno igrala, ali je ostavila dubok trag i dala vjetar u leđa našim mladim glumcima.

Dobro ozračje u spoju s radnom energijom tajni je recept zbog kojega glumci vole raditi u Maloj sceni, što je potvrdila i Nataša Janjić: *Mala scena ima divno, malo okruženje, a tamo su svi veliki profesionalci. Atmosfera je intimna i super se radi – to je baš prava mala oaza gdje se možeš potpuno posvetiti poslu. Osjećaš se kao u nekoj sportskoj karanteni – živi se u zajedništvu, možeš raditi na ulozi, na zbližavanju s ljudima s kojima radiš i imaš pritom potpuno vrijeme za sebe.*³⁴

Dokaz je bila prva predstava koja se mogla istovremeno pratiti i s prijevodom na engleski jezik, a s tom praksom nastavilo se i u idućoj uspješnici – predstavi *Život x 3*. Obje predstave omogućio je generalni sponzor Večernje scene 2004. godine T-Mobile Hrvatska s kojim je Mala scena potpisala najveći sponzorski ugovor koji je ikada do tada potpisalo jedno privatno kazalište u Hrvatskoj te je i na tom planu preuzela vodeću ulogu.

³³ isto

³⁴ „Volim igrati dobre osobe“, razgovor s Natašom Janjić, *Energy*, travanj 2004.

Nataša Janjić i Ozren Grabarić
Foto: Irena Simković



Život x 3

Posljednja lvičina predstava na Večernjoj sceni bila je podjednako omiljena među publikom i među kritikom. Premda nije pripadala anglosaksonskoj dramaturgiji, žanrovski se nastavljala na prijašnja uprizorenja te na niz velikih svjetskih uspješnica. Riječ je o građanskom komadu *Život x 3* francuske glumice i dramatičarke Yasmine Reze, jedne od najizvođenijih francuskih autorica u svijetu. Njezini dramski tekstovi osvojili su ljubitelje kazališta komunikativnošću, spojem humora i ozbiljnosti te precizno oslikanim karakterima koji pokazuju autoričino duboko poznavanje ljudske prirode. Sve te osobine mogu se uočiti i u *Životu x 3* gdje suptilno i duhovito otkriva tri inačice iste dramske situacije. Drugačije intonirana rečenica ili jedna pogrešno izgovorena riječ mogu promijeniti tijek komunikacije, slučajni dodiri i pokreti mogu imati različite posljedice, sve to lvicu je privuklo tom komadu. *Teza Yasmine Reze jest da sve ovisi o nama samima. Kako ćemo se mi postaviti u životu, tako će nam i biti. Milje koji opisuje jest milje znanstvenika, sve se događa u krugu astrofizičara koji proučavaju neke fenomene koji su nama, običnim smrtnicima, potpuno strani i nepoznati. Koriste se pojmovima za koje bi čovjek prvo trebao uzeti rječnik pa pogledati što znače. Zašto tako? Zato što smo otuđeni jedni od drugih. Nije stoga važan milje u kojem se događa radnja, nego odnosi između četiri lica, odnosi koji su vrlo komplicirani i slojeviti.*³⁵

Komad zahtijeva preciznu i vrsnu glumu pa je zbog toga lvice svoje redateljske zamisli, kao i u dosadašnjim inscenacijama na Večernjoj sceni, podredio pomnoj i promišljenoj razradi karaktera, nije nametao svoje redateljske koncepte, nego se posvetio radu s glumcima, poticao ih je na stvaranje i zajedničko rješavanje pojedinih prizora. *Taj je komad pisan za glumce, napokon, glumica ga je pisala, i cijeli redateljski koncept ili pristup morao je biti podređen upravo glumcu i razradi samih lica.*³⁶

Ne čudi stoga da su glumci u toj predstavi zablistali, osobito Vitomira koja na Večernjoj sceni nije zaigrala od predstave *Iluzija* 1992. godine. Tumačeći gospođu Ines koja se od dražesne kućanice sklone pijuckanju pretvara u pijanu ženu spremnu na žestoke i grube verbalne obračune sa suprugom, Vitomira je pomno razradila svaku gestu svojega lika, svaki detalj, izazivajući smijeh

³⁵ Ivica Šimić u emisiji *Lica i sjene*, ur. Gordana Ostović, Prvi program Hrvatskoga radija, 19. listopada 2004.

³⁶ isto



Nataša Janjić, Vitomira Lončar, Ivica Zadro i Boris Svrtnan
Foto: Irena Sinković

komičnom, no diskretnom facijalnom gestikulacijom, držanjem i duhovito izgovorenim rečenicama. Premda je na toj predstavi bila u dvostrukoj ulozi, kao producentica i glumica, medijima je priznala da joj je glumačka uloga bila puno teža i zahtjevnija. Često sam se tijekom procesa pitala zbog čega sam opet išla glumiti i mučiti se tim teškim poslom kad imaš tako tešku ulogu. No, u radu mi je pomogao Ivica Zadro jer je bio izravan, iskren i povremeno grub. Pružio mi je presudnu pomoć jer je u pravom trenutku bio taj koji me probudio i natjerao me da počnem drugačije misliti.³⁷

Trud i muka višestruko su se isplatili jer je svojom kreacijom oduševila i publiku i kritiku. Želimir Ciglar smatrao je da zaslužuje sve pohvale zbog uvjerljivosti i netipičnosti³⁸, za Maju Kubik njezina je izvedba bila najuspjeliji dio ionako uspjele predstave³⁹, a Gordana Ostović izjavila je da je glumica napravila pravi mali glumački biser⁴⁰.

³⁷ Vitomira Lončar u emisiji *Lica i sjene*, ur. Gordana Ostović, Prvi program Hrvatskoga radija, 19. listopada 2004.

³⁸ Želimir Ciglar: „Građansko kazalište leti na ‘krilima leptira’“, *Večernji list*, 19. listopada 2004.

³⁹ Maja Kubik: „Tri verzije života“, *Jutarnji list*, 29. listopada 2004.

⁴⁰ Gordana Ostović, kritika u *Jutarnjoj kronici*, Prvi program Hrvatskoga radija, 18. listopada 2004.

Hvalile su se i promišljene, dojmljive i točne glumačke interpretacije Vitimirinih partnera: Ivica Zadra, Borisa Svrtana⁴¹ i Nataše Janjić⁴² – *svatko je od njih našao čvrsto i samo svoje tlo pod nogama za najraznovrsnije glumačke figure i piruete*⁴³,

41 Kasnije u alternaciji Ozren Grabarić

42 Kasnije u alternaciji Maja Petrin

43 Dorta Jagić: „Pametna i duhovita predstava“, www.htnet.hr/kultura, 18. listopada 2004.

Vitomira Lončar i Ivica Zadro
Foto: Irena Sinković



zapisala je Dorta Jagić, a Helena Braut smatrala je da je Ivica Zadro tom ulogom ostvario *jednu od zanimljivih rola u svojoj karijeri*⁴⁴. *Ne zna se je li njihova igra bila veći užitek njima samima ili publici*⁴⁵, napomenula je Dorta Jagić, a upravo zbog njihovih glumačkih bravura predstava *Život x 3*, istaknula je Helena Braut, *odskočila je od hrvatskog glumačkog kaosa, do zvjezdanih visina*⁴⁶.

Za ulogu Ines Vitomira je dobila nagradu "Zlatni smijeh" na Daima satire i Nagradu hrvatskoga glumišta za 2005. godinu, a Nataša Janjić za najbolju mladu glumicu. Vitomiri je to *možda najdraža nagrada* jer joj je rad na ulozi bio prilično naporan. *Imali smo samo četiri tjedna za prilično 'gust' tekst. Iskreno, nisam vjerovala da ću uspjeti odigrati tu ulogu, a to je i bio razlog zbog čega smo pozvali Doris Šarić Kukuljicu da budemo alternacije. Sama činjenica da ako ja 'puknem' predstava neće propasti, dala mi je minimum sigurnosti bez koje nisam mogla raditi. U to vrijeme bolest me učinila nesigurnom. Ivica Šimić i Ivica Zadro bili su mi velika podrška. Do zadnje generalne probe bila sam jedna, uvjereni da sam potpuno promašila ulogu. Tjedan dana prije prve izvedbe Zadro i ja smo dugo razgovarali i on je učinio sve da me pomakne iz 'slijepice ulice' u koju sam bila zalutala. A onda je došla publika... I sve se okrenulo. Počela sam uživati u predstavi, u odnosu na scenu sa Zadrom. Koncentracija je za svaku izvedbu morala biti potpuna jer je bilo dovoljno jedno krivo slovo da se izgubi priča u kojoj se nalazimo i preskoči desetke stranica. A onda nema povratka! Zadro i ja smo 'čuvali' jedno drugo i tako je ostalo do posljednje izvedbe.*

Neugodna strana predstave bila je silna količina malinovca kao crnog vina kojeg sam morala popiti za vrijeme izvedbe i često sam za trajanja treće slike jurila povraćati kako bih stigla na 'šlagvort' natrag na scenu.

Strpljivosti i truda trebalo je imati i na samim počecima kad su se tražila autorska prava. Ivica i Vitomira imali su teške i dugotrajne razgovore, dramu su čekali, dok je napokon nismo dočekali.

Sve se to višestruko isplatilo jer je *Život x 3* bio posljednji veliki uspjeh na Večernjoj sceni. Nakon toga, Ivica se potpuno posvetio predstavama za djecu i mlade, a Vitomira produkciji. Gospođa Ines bila joj je posljednja velika uloga u kazalištu. Od tada je nastavila glumiti samo u već postojećim predstavama za djecu.

44 Helena Braut: „Duhovita zagonetka“, *Vjesnik*, 20. listopada 2004.

45 Dorta Jagić: „Pametna i duhovita predstava“, www.htnet.hr/kultura, 18. listopada 2004.

46 Helena Braut: „Duhovita zagonetka“, *Vjesnik*, 20. listopada 2004.

Silvija Šesto Stipaničić: *Bum, Tomica*
Dražen Čuček kao Piksi
Foto: Irena Sinković





**MALA SCENA
I RAZLIČITI REDATELJSKI PRISTUPI**

DOBRI DUH KAZALIŠTA – VLADO HABUNEK

Za povijest Male scene, osobito za njezine početke, vrlo je važan velikan hrvatskoga kazališta, kozmopolit i erudit, redatelj Vlado Habunek. Krajem 1980-ih godina bio je silno razočaran usahlom zagrebačkom kazališnom scenom pa se ugodno iznenadio kad je posjetio novo kazalište u blizini svojega doma. Na programu Male scene izvodila se Stoppardova *Prava stvar* koja ga je oduševila jer *u njoj nije bilo*, govorio je Vitomiri i Ivici, *ničeg provincijalnog*. Bio je ugodno iznenađen i ozračjem koje je zatekao u Maloj sceni jer se silna ljubav i posvećenost kazalištu rijetko mogla drugdje toliko osjetiti. Budući da je živio na Ribnjaku, često je prolazio pored Male scene, a *jednom smo Ivica i ja*, prisjeća se Vitomira, *stajali ispred vrata u trenutku kad je prelazio ulicu, pozdravili smo ga, pozvali na kavu i on je ušao u kazalište. Ivica ga je pitao bi li on nešto radio kod nas, a Vlado je odgovorio: 'Deca, a jeste li vi ozbiljni?' 'Naravno da jesmo!' uzvratili smo odlučno i on je već drugoga dana došao s idejom da radimo Dvostruku nevjeru.*



Dvostruka nevjera

Dvostruku nevjera Habunek je volio raditi s mladim glumcima. Tijekom karijere, a prije dolaska u Malu scenu, četiri ju je puta uprizorio – s Družinom mladih i na Akademiji dramske umjetnosti (1944.), u Teatru ITD (1969.), u dubrovačkom Kazalištu Marina Držića (1965.) i u škotskom Pitlochry Festival Theatre (1965.). Komad francuskog komediografa Pierrea Carleta de Chamblain de Marivauxa rado je režirao zbog poetičnog i elegantnog jezika te profinjenog humora, a u Maloj sceni htio ga je postaviti kako bi pokazao javnosti da podržava novo kazalište i družinu koja ga vodi.

Vitomira Lončar, Željko Šestić, Mija Begović,
Nadežda Perišić, Jolanda Buhin, Igor Mešin,
Zijad Gračić, Barbara Živković, Siniša Ružić
Foto: Boris Štajduhar

Pjesničkoj riječi Habunek je cijeloga života bio privržen, za njega je riječ bila plemenitost teatra zbog čega su ga nazivali svećenikom riječi i glasa. Marivauxa je cijenio i zbog toga što je s toliko šarma, rafinmana i nježnosti progovarao o ljudskim slabostima i manama pa se tako u *Dvostrukoj nevjeri*, zabilježio je Habunek u programskoj knjižici, *s najvećim mirom ubija jedna lijepa mladenačka*



*ljubav, gotovo nitko ne kaže ni jednu istinu koja ne bi bila laž, a dragim, čistim, nepokvarenim ljudima ne treba baš tako mnogo da postanu slični onima gore.*¹

Veliki štovatelj Marivauxova djela bila je i Zvezdana Ladika koja je o Habunekovu angažmanu u Maloj sceni zapisala: *Željeli smo da taj izuzetni poznavalac ljepote i bogatstva Marivauxova jezika i stila i osebnosti toga vremena radom na predstavi otvori prostore njegove dramaturgije i oživi atmosferu Marivauxova doba te da svoj senzibilitet za Marivauxovo djelo prenese na mlade glumce.*²

Teatar je za Habuneka prije svega bio glumac koji govori, *što bolje govori, to su riječi jasnije, što je riječ bolja, to je glumac veći*³, a tome je podučavao i sedmero mladih glumaca tijekom procesa rada na predstavi. U njegovoj redateljskoj estetici (i etici) najvažniji je bio sklad i cjelovitost, preciznost i elegancija riječi, pokreta, kostima i dekora te je *Dvostruku nevjeru* osmislio, zabilježila je Marija Grgičević, kao *salonsku igru vrhunske stilizacije, čistoće i jednostavnosti*⁴.

Ugladenu i tradicionalnu formu Habunek je namjerno zadržao kako bi našu javnost upoznao s Marivauxom, nadajući se da će gledatelji ipak prepoznati *što je Marivauxu bitno*.⁵

Marija Grgičević to je prepoznala, zapisavši da *predstava dodiruje neuhvatne odnose istine i laži, odiše poetičnim humorom i istančanom ljepotom*⁶, a upravo je ljepota ono što je Vlado Habunek pozorno tražio u ljudima, u kazalištu i u umjetnosti uopće. Često je glumcima govorio kako u kazalištu ne mogu od ljudi tražiti da dva sata gledaju nešto ružno. *Dvostruka nevjera* bila je, kaže Vitomira, *potpun zaokret od Prave stvari. No predstava je postigla ogroman uspjeh, bila je rasprodana dan za danom te nas je odjednom smjestila na mjesto o kakvom nismo mogli niti sanjati! Vlado je, na neki način, dao težinu, legitimitet našem poslu i od male, rubne skupine glumaca, postali smo relevantno mjesto na kazališnoj karti Zagreba!*

Marivaux je, međutim, unatoč Habunekovim nastojanjima, do danas ostao relativno nepoznat autor. Nije bio niti je ostao dijelom klasičnoga teatra koji svi poznaju.

1 Programska knjižica, Marivaux: *Dvostruka nevjera*, 24. studenoga 1990.

2 isto

3 *Vlado Habunek*, monografija, ur. Vitomira Lončar, Vlado i Vida Straža, Zagreb, 1994.

4 Marija Grgičević: „Poziv u otmjeni salon“, *Vjesnik*, 26. studenoga 1990.

5 Programska knjižica, Marivaux: *Dvostruka nevjera*, 24. studenoga 1990.

6 Marija Grgičević: „Poziv u otmjeni salon“, *Vjesnik*, 26. studenoga 1990.



Željko Šestić, Vitomira Lončar, Igor Mešin,
Barbara Živković, Siniša Ružić, Mia Begović i Zijad Gračić
Foto: Boris Štajduhar

Mija Begović i Vitomira Lončar
Foto: Boris Štajduhar

Dvostruka nevjera

Kad kažem Dvostruka nevjera, prva mi je asocijacija – trava, umjetna trava

Dinka je napravila skice pozornice na kojoj su bili bijeli zastori sa svijetlozelenim listićima, na sredini je visjela vrtna ljuljačka, a na podu – zelena trava. Čim je vidio skicu, Vlado se oduševio i odlučio da moramo nabaviti pravu travu.

Bila je jesen 1990. i svi naši pokušaji da nešto takvoga nađemo u Zagrebu bili su neuspješni. Najbliže pravoj travi bio je zeleni tepih, tapison, koji je izgledao tako jadno da se Vladu nismo ni usudili pitati ne bi li on mogao glumiti pravu travu. U to vrijeme, u kupnju se odlazilo u Graz i netko je na probu dobio komadić predivne, plastične, kratko šišane trave. Istoga časa bilo nam je jasno da je taj dućan u Grazu za nas jedino rješenje.

U vrijeme rada na predstavi svakodnevno sam radila na televiziji Z3, ali i igrala predstave pa nije bilo jednostavno naći slobodan termin za odlazak u tu veliku nabavku. Napokon smo odlučili da ćemo u akciju kodnoga imena trava, jednoga petka početkom studenoga, krenuti Ivica i ja mojim jugićem. Krenuli smo u pet sati ujutro, stigli u Graz i ušli u prodavaonicu u kojoj je bilo trave po izboru – duge, kratke, šišane, sjajne, mat...! Nismo ni znali da tako nešto postoji! Odlučili smo se za divnu, svijetlu, kratko šišanu, sjajnu travu koja se prodavala u balama širokim 4 metra. Zatražili smo 10 metara, dakle, sveukupno 40 kvadrata, platili švercanim šilinzima i krenuli na mjesto isporuke na koje su nas poslali. Tek kad smo ugledali balu naše zapakirane trave, shvatili smo da je paket duži od jugića, ali to nas nije ni najmanje obeshrabilo. S pakiranjem scenografije na krov i učvršćivanjem paucima



već smo imali dugogodišnje iskustvo, a osoblje dućana bilo je susretljivo i pomoglo Ivici smjestiti travu na krov. Jugić je lagano kleknuo, ali prošao je on već i gore stvari!

I tako smo slavodobitno krenuli prema Zagrebu već u rano poslijepodne, a bala trave bila je kompaktna i ravno je i ponosno stajala na krovu. Ali ubrzo je počela padati kiša. Došli smo do granice na Šentilju gdje smo ugledali silnu gužvu te smo se odlučili otići na prijelaz Jurij. Kiša je sve jače padala, a naša je trava sa svakom kapi postajala sve težom i sve mekšom pa se uskoro počela savijati prema naprijed.

Kad smo stigli na Jurij (na kojem je također bila gužva), dočeka nas je carinik s obavijesti da s takvim teretom ne možemo prijeći na malom prijelazu kakav je njihov te nas je vratio na Šentilj. Nije nam bilo druge nego se vratiti odakle smo došli. Na Šentilju ponovno – čekanje. Trava je bivala sve težom i težom, mrak je već odavno bio pao kad smo napokon došli do carine. Carinik je bio neumoljiv – morali smo platiti carinu u gotovo jednakom iznosu koliko smo platili travu, a za nas je to uistinu bio velik novac. Kao i u cijeloj priči o travi – drugoga izbora nije bilo.

Granicu smo uspjeli prijeći tek nakon 23 sata, a Ivica je zbog neprospavane prošle noći bio toliko umoran da više nije mogao voziti. Sjela sam za volan po kiši koja je sada već pljuštala. Već oko Maribora trava je od težine gotovo legla na prednje staklo i uopće ne znam kako sam vidjela cestu ispred sebe. Kod Zaboka, poslije dva sata ujutro, vozila sam i plakala dok je kiša lijevala, Ivica spavao, a jugić se zanio svaki put kad bih upala u udubine na lošem asfaltu. Prošla su već tri sata ujutro kad smo stigli pred Malu scenu. Probudila sam Ivicu, a tek onda smo shvatili da nas dvoje nećemo moći skinuti travu s auta koji je od težine već bio na izdisaju. Ušli smo u Malu scenu i počeli razmišljati što napraviti. Bilo nas je strah ostaviti našu teško stečenu travu vani, na krovu auta (a što ako nam ju netko ipak ukrade?!).

Ivica je krenuo u potragu za pomoći. Hodao je po Medveščaku i nakon nekoga vremena naišao na čistače ulica koji su, za litru rakije koju smo imali u kazalištu, vrlo rado skinuli našu travu s krova i unijeli ju u kazalište. Bilo je već skoro četiri sata ujutro kada smo mrtvi, ali sretni krenuli na spavanje.

Travu je sutradan preuzeo dragi gospodin Jakšić, Dinkin stalni tapetar, koji ju je iskrojio u najljepši pod koji smo mogli zamisliti. Vlado je bio presretan!

Trebali li govoriti da smo i ostale predstave igrali na travi, toliko nam je bila lijepa!

Nakon samo devet mjeseci, Zagreb je bio pod uzburanama, na našoj je travi bilo smješteno oružje koje je pripadalo mjesnoj zajednici, a mi nismo imali pristupa dvorani.

Kad smo sljedeći put vidjeli našu travu, bila je masna, crna i prljava od smjese kojim su se čistile cijevi pušaka. Smrdjela je po loju i nije bilo moguće očistiti ju. Jedino što smo mogli bilo je baciti ju u smeće.

Kako je došla, tako je i otišla – sa suzama.

Vitomira Lončar

Letice i ljublist

Premda je bio velik učitelj i pedagog, Habunek je i sam učio tijekom cijeloga života jer je, zahvaljujući svojoj radoznalosti, bio vječni tragač za novim i zanimljivim. Kao štovatelj Shakespeareova djela, kontinuirano se njime bavio, a prevodio je i postavljao komade za koje tada nitko nije čuo, poput spomenutog Marivauxa, tekstova Giradoux, Anouilha i mnogih drugih. Neumorno je tražio nove pisce i nove komade, a potragu je završio svojom posljednjom režijom – kazališnim biserom *Letice i ljublist* Petera Shaffera. Autor mu je bio odavno poznat, no taj su mu komad otkrili Ivica i Vitomira koja se prisjeća: *Nakon što smo se vratili iz Amerike, u ljeto 1990., donijeli smo tekst Letice i ljublist Petera Shaffera koji je Ivica htio režirati. Kad je u jesen 1991. počeo rat, razgovarali smo s Vladom o tome. Kad je pročitao tekst, nazvao nas je u jedan u noći i rekao da taj tekst mora režirati on! Također nije bilo šanse da osim njega bilo tko drugi prevede tekst. On je prevodio, pisao rukom, a ja sam svaki dan ukucavala u računalo ono što bi preveo. Mislim da su mu taj prijevod i komad održali duh u mjesecima uzbuna. Živio je za Letice i bio je uronjen u nju.*

Zanimljivo je da se Habunek s tim naslovom već prije susreo, no nije na njega obraćao pozornost. *Kad sam prije dvije godine bio u Londonu, prošao sam dvadeset puta kraj Globe teatra. Vidio sam, onako u prolazu, naslov Letice and Lovage, ali kako je u susjednom kazalištu igrala Kosa u juhi, ja sam automatski pročitao ovo Letice kao 'letuce', a to znači salata. A meni taj tip predstava toliko ide na živce da nisam ni pogledao tko je autor, a kamoli gore iznad kazališta reklamu tko igra. Te iste godine su Vitomira Lončar i Ivica Šimić bili s Malom scenom na gostovanju u Americi, tamo su gledali tu predstavu, koja je postavljena na Broadwayu s dvije engleske glumice i engleskim redateljem. Došli su oduševljeni i Shaffеровim tekstom i briljantnom, velikom glumicom Maggie Smith. Toliko su mi time punili glavu, a ja sam govorio: 'Ma u redu, i glumica i autor'. Shaffera jako volim i slučajno ga poznajem od početka, ali nisam to povezivao dok nisam dobio tekst. Uvijek govorim da nema komada koji želim raditi, a ovaj ima baš sve ono što želim. Ima jedan sloj zabave za običnu publiku, a za obrazovanu je krcat biserima, citatima. Taj je tekst upravo ono što ja radim, na koji način doživljavam teatar.'*⁷

⁷ Sanja Nikčević: „Uvijek sam bio autsajder“, razgovor s Vladom Habunekom, *Večernji list*, 8. ožujka 1992.

Neva Rošić
Foto: Saša Novković



Nada Subotić
Foto: Saša Novković



Posebnost Shafferova dramskog pisma jest dramaturgija dualizma – jedna osoba uvijek je neobična, genijalna i ekstravagantna, a druga prosječna i opterećena konvencijama. Starija gospođa Letice Douffet u komadu *Letice i ljubist* pripada prvoj, neobičnoj skupini likova. Strastveno je zaljubljena u povijest pa izmišlja nevjerojatne priče nadahnute povijesnim osobama ili zgodama. Njezin je antipod Lotta Schön, hladna, racionalna službenica koja se nakon početnih nesporazuma sprijatelji s Letice pa dane provode glumeći smaknuća povijesnih ličnosti. U toj igri Letice nehotice ranjava Lottu što radnju dodatno zapleće, ali se na kraju njihovo neobično druženje nastavlja. Drama je protkana ljubavlju – prema povijesti, arhitekturi i umjetnosti, prijateljskom ljubavi i prihvaćanjem različitosti – što je Habuneka najviše privuklo.

Za uprizorenje takva teksta bila je najvažnija iscrpna i precizna psihološka studija, vrsno glumačko umijeće koje se pod vještom redateljskom palicom brusi i usavršava, a upravo je Vlado Habunek bio odličan znalac glumačkog nijansiranja i psihologije, majstor postizanja širokog spektra izražajnosti. *Rukopis redatelja gotovo je nevidljiv, a opet neprekidno prisutan u nijansama kojima su ispunjeni prijelazi ove stanjima duha prebogate predstave. Habunek nepogrešivo muzikalno osjeća tekst, gotovo sav u dijalozima dviju žena, odnosno monolozima naslovne junakinje pa je i njihov međusobni kontrapunkt djelo njegova osjetilnog svijeta*, zapisala je Jagoda Martinčević zaključivši: *Doista, ako itko u hrvatskom teatru tako strasno ljubi glumca, tada je to profesor Habunek, do srži odan onima bez kojih teatra ne bi ni bilo.*⁸

Dvije oprečne uloge Habunek je povjerio doajenkama hrvatskoga glumišta Nadi Subotić i Nevi Rošić koje su svoju glumačku igru gradile upravo na suprotnostima.

Neva Rošić bila je kao Letice osjećajna te je, preplavljena poetskom slobodom, virtuozno i u punom zamahu humora izgovarala goleme količine teksta. *S dirljivom nježnošću Neva Rošić u velikom osjećajnom luku brani svoju Letice i ona doista postaje jednim od najdražih likova u sasvim svježoj svjetskoj dramskoj literaturi*⁹, zapisala je Jagoda Martinčević. Ta je uloga Nevi Rošić bila, izjavljivala je novinarima, *najteža koju sam igrala u karijeri. Predstava traje tri sata i deset minuta i sve to vrijeme bez prekida govorim. Tekst je pun prihvatljivog optimizma. Radeći zagrebačku predstavu profesor Habunek je upravo inzistirao da gledateljstvu ponudi optimizam, da mu u ovim nesretnim vremenima predstava da kuražu.*¹⁰

U komadu se govori o razorenom Dresdenu što je tada za naše prilike bilo vrlo aktualno. Premijera je bila 8. ožujka 1992., a predstava je pripremana i tijekom uzbuna. Izvodila se širom Hrvatske u vrijeme najžešćih borbi pa je Nada Subotić

8 Jagoda Martinčević: „Slastica o umjetnosti“, *Vjesnik*, 9. ožujka 1992.

9 isto

10 Željko Slunjski: „Profesorica s aureolom glumačke veličine“, razgovor s Nevom Rošić, *Vjesnik*, 12. ožujka 1992.

imala snažan otpor prema rečenici iz teksta: *Kad bih trebala birati spašavati ljude ili grad, ja bih spasila grad. Bila sam ljuta na autora kako je to mogao reći, a kasnije smo vidjeli da je ta misao prisutna u mnogima od nas, koliko god je se bojali izreći. Mnogi smo, na primjer, prilikom razaranja Dubrovnika i te kako bili zabrinuti kad se tukla stara gradska jezgra, a Konavli ili Župa kao da su nešto drugo.*¹¹

Njezin se lik precizno kretao u širokom luku od hladne kritičnosti i ironičnosti do tople osjećajnosti i duhovitosti pa je Jagoda Martinčević primijetila: *Od suhoće njezina inicijalnog nastupa do finala srećom ozarena postojanja taj je put posut detaljima mikroskopske komike koja otkriva valere u biću ove umjetnice.*¹²

Pravi i profinjeni glumački *ručni rad* Neve Rošić i Nade Subotić pohvalila je i Ana Lederer prema čijem je mišljenju predstava uspjela zbog izvrsna Schafferova teksta, decentne i minuciozne režije i Habunekove redateljske mudrosti te zbog dvije primadone. *Ovdje sam ostvarila davno izgubljeni osjećaj istinskog zadovoljstva u teatru.*¹³

Predstava *Letice i ljublist* bila je posljednji kazališni biser Vlade Habuneka. Ostavio nam je *pravi mali dragulj*, napisao je Ivica Buljan istaknuvši u svojoj kritici da je ona *projekt koji u osiromašenoj sezoni gledateljstvu nudi čaroliju glume i potvrdu humanosti.*¹⁴

Gostovali su i u okupiranom Dubrovniku gdje su, zapisao je Mato Jerinić, u *Kazalištu Marina Držića odigrali jednu od najboljih predstava koja je ikad u tom teatru viđena.*¹⁵

Na Danima satire 1992. godine predstava je dobila nagradu „Zlatni smijeh“, a nagrađene su i Nada Subotić i Neva Rošić, koje su 1994. godine za izvrsno ostvarene uloge primile nagradu i na prvom Festivalu glumca u Vinkovcima.

Nakon Habunekove smrti, velikom redatelju i učitelju u spomen, Ivica je 1994. obnovio tu predstavu za koju ih vežu, otkriva Vitomira, *divna, ali i teška iskustva.*

11 Nada Mirković: „Velike dame Male scene“, *Svijet*, 14. ožujka 1992.

12 isto

13 Ana Lederer: „Njih dvije“, *Glas Slavonije*, 14. ožujka 1992.

14 Ivica Buljan: „Bljesak velikih dama“, *Slobodna Dalmacija*, 10. ožujka 1992.

15 Mato Jerinić: „Veliko hvala Maloj sceni“, *Slobodna Dalmacija*, 4. svibnja 1992

Nada Subotić i Neva Rošić
Foto: Saša Novković



Enigmatske varijacije Neve Rošić

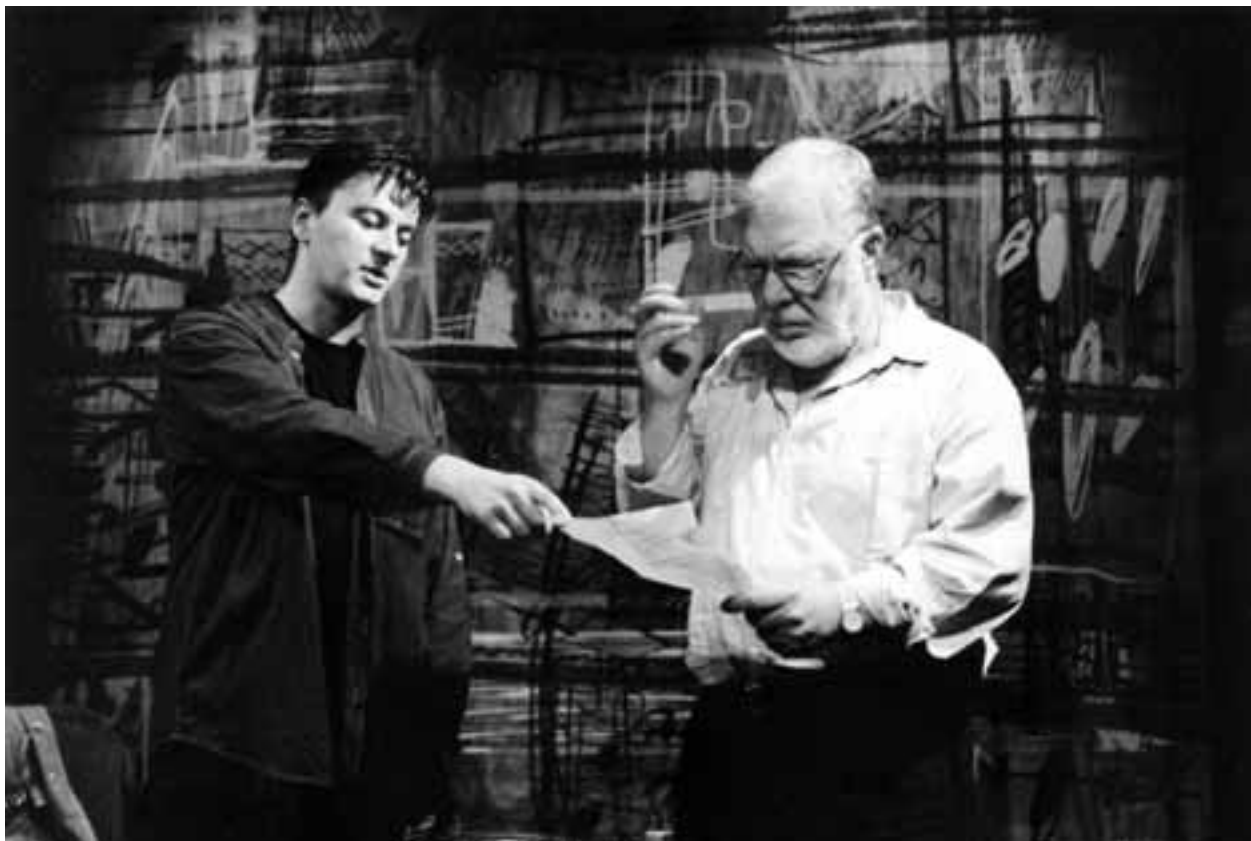
Nekoliko godina nakon sjajno odigrane Letice, Neva Rošić ponovno je došla u Malu scenu. Ovaj put ne kao glumica, nego kao redateljica. Nakon drame *Giga i njezini* Lade Kaštelan, koju je 1997. režirala u Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu, u Maloj sceni ostvarila je 2001. godine svoju drugu režiju. Riječ je o komadu francuskoga pisca Erica-Emanuela Schmitta *Enigmatske varijacije* u kojemu se opisuje susret dvojice muškaraca zaljubljenih u istu ženu. Ostarjeli dobitnik Nobelove nagrade za književnost, Abel Znorko, voli je platonski. Usamio se na norveškom otoku kako bi sačuvao ljubav u čistom obliku. Profesor glazbe Erik Larsen tom je ženom bio oženjen, no tek je nakon njezine smrti, pronasavši Znorkova pisma, shvatio da ga nije voljela u potpunosti. Kako bi je održao živom u svom sjećanju, nastavlja Znorku pisati pod krinkom njezina imena, a jednog ga dana odluči i posjetiti. Razgovor im je u početku satkan od laži, a kad se skinu maske, dolazi do nizanja obrata. Spiralnom dramaturgijom autor dozira nove podatke, polako otkriva tajne zbog čega je komad žanrovski blizak trileru. Upravo su zbog toga za njegovo uprizorenje potrebne snažne glumačke osobnosti koje je redateljica pronašla u Tonku Lonzi i Borisu Svrtanu. Vjerno slijedeći naputke u didaskalijama, Neva Rošić pomno se bavila likovima i situacijama, pronalazeći psihološke nijanse, fizički podcrtavajući emotivna stanja i precizno osmišljavajući stanke u tekstu što je Igor Mrduljaš pohvalio: *Neva je stvorila dobar ugođaj prizorišta verbalnog dvoboja, točno odmjerila ritam predstave, izbjegla stupice praznog hoda teksta.*¹⁶ Redateljica se trudila biti samozatajnom, isticao je Hrvoje Ivanković, *u igri koju je prepustila dvojici muškarca zatočenih u prostoru nemogućeg susreta i nemogućih rastanaka.*¹⁷

Kvalitetan, intrigantan, a u nas nepoznat tekst (napisan 1996.) koji, kako kaže Vitomira, *nikoga nije ostavio ravnodušnim*, uvjerljivo i dinamično Lonzino i Svrtanovo nadigravanje i nadopunjavanje, Tonko Lonza koji je nakon 14 godina ponovno stao na pozornicu – sve su to razlozi zašto su *Enigmatske varijacije* bile još jedan biser na Večernjoj sceni Male scene.

¹⁶ Igor Mrduljaš: „Ljubavna pisma i druge laži“, *Hrvatsko slovo*, 5. listopada 2001.

¹⁷ Hrvoje Ivanković: „Realistična predstava sa snažnim i uvjerljivim glumačkim kreacijama“, *Jutarnji list*, 1. listopada 2001.

Boris Svrtn i Tonko Lonza
Foto: Irena Sinković



Proslava desetoga rođendana s Jürgenom Flüggeom

Za povijest Male scene vrlo je važan njemački redatelj Jürgen Flügge. Svojim preporukama i pozivom u München 1980-ih je godina Maloj sceni otvorio vrata europskoga kazališta. Bez toga, kao i bez redateljskoga seminara u Esslingenu, tko zna kakva bi bila sudbina Male scene te kako bi to kazalište danas izgledalo.

Upravo su zato Ivica i Vitomira 1998. odlučili Jürgena Flüggea pozvati u svoje kazalište i proslaviti deseti rođendan Male scene njegovom predstavom.

Želimo repertoarno i kvalitetno zaokružiti svoj desetogodišnji rad. S gospodinom Flüggeom započeli smo svoj međunarodni život. Tada smo bili kazališna skupina željna rada i afirmacije. Gospodin Flügge nam je pomogao u tim odlučnim, prvim koracima. Sada, deset godina kasnije, nakon brojnih predstava, gostovanja i nagrada, Mala scena više nije skupina, nego afirmirano kazalište koje može uzvratiti gostoprimstvo svojim prijateljima.¹⁸

Šumska djeca

Za vrijeme ravnanja minhenskim Schauburgom, Theater der Jugend, Jürgen Flügge afirmirao je neke od najboljih njemačkih pisaca za djecu, primjerice Rudolfa Herfurtnera. Za rođendansko slavlje Flügge je odlučio režirati njegovu *Šumsku djecu* koja su dvije godine ranije (1996.) dobila prvu nagradu za najbolji dramski tekst za djecu i mlade na njemačkom festivalu kazališta za djecu i mlade u Frankfurtu (Kinder und Jugendtheaterzentrum), a izvedba u Maloj sceni bila je svjetska praizvedba toga komada.

U središtu Herfurtnerove tople i filozofski duboke priče skitnica je Kitti Zitti. Premda je odrasla žena, ona ne želi prihvatiti ozbiljan i tmuran svijet odraslih, u kojemu vladaju nervoza (Kuharica), neprirodnost i umjetno veselje (Zabavljač) te zabrinutost (Liječnik), nego brižno čuva svoju spontanu i iskrenu, radoznu djetinju prirodu. Igrajući se svojom lutkom koju naziva Dijete, ona bježi u maštu, u imaginarnu šumu gdje su, od gladi, rata ili besosjećajnih roditelja, pobjegli njezini prijatelji: Vodeno dijete, Spiljsko dijete i Ptičje dijete. Sve troje nosi svoju tragičnu priču, govore različitim jezicima, u njih su upisane druge kulture, no povezuju ih i spajaju tri univerzalne riječi: Plakati, Smijati se, Prijatelji. *To je i Kittin veliki san na javi: imati prijatelje*, napominjao je Jürgen Flügge. *Kitti Zitti je začudna žena koja nam dopušta da sudjelujemo u njezinoj igri za život.*¹⁹

¹⁸ Iz programa

¹⁹ isto

Vitomira Lončar
Foto: Irena Sinković



Herfurtner je zamislio svoj poetski komad kao monodramu. Usamljena i neshvaćena Kitty Zitti igra se sama sa sobom. U toj igri tumači devet uloga, a pisac vješto prepleće narativne sekvence snažnoga lirizma s kratkim i brzim dijalozima. Pripovjedno kazalište bilo je vrlo popularno diljem Europe, osobito u Njemačkoj, te je i Jürgen Flügge inzistirao na pripovjednom diskursu. Pozornicu Male scene potpuno je ogolio, ispunivši je tek starim kolicima u kojima su tri stara kišobrana, jastuk i novine. Od tih su se predmeta pripovijedanjem stvarali različiti svjetovi pokazujući snagu i čaroliju pripovjednoga kazališta. Mala scena i tom predstavom, zaključila je Dubravka Vrgoč, u malim gledateljima *potiče maštu u razotkrivanju ili suočenju sa svijetom što ih okružuje*.²⁰

²⁰ Dubravka Vrgoč: „Otkrivanje dječjih svjetova“, *Vjesnik*, 23. veljače 1998.

Vitomira Lončar
Foto: Irena Sinković



Budući da Spiljsko dijete, Vodeno dijete i Ptičje dijete govore različitim jezicima, Flügge je angažirao troje glazbenika²¹ stvorivši, prema riječima Želimira Ciglara, *svojevrsni koncert za glumicu, harfu, harmoniku i klarinet*.²² U likovnim i glazbenim elementima Flüggeove predstave taj kritičar vidi njezinu najveću vrijednost jer su Šumska djeca širokim dijapazonom zvukova i melodija te glazbom obojenom pastoralnom egzotikom, izražavala svoju doživljajnost i emocionalnost. U početku su zvučala disonantno jer se nisu poznavala i razumjela, no kada su naučila univerzalni jezik plača i smijeha, njihova se glazba pretvarala u skladnu i cjelovitu harmoniju. Tom dubokom i bogatom zvuku cjelovitosti i ljudskosti teže Herfurtner i njegova junakinja, a predstava je malom gledatelju nudila mogućnost *da pristane na različitost, prije svega svoju vlastitu, ali i nudi mogućnost suživota – tamo gdje se razlikujemo izgledom, podrijetlom i jezikom, sporazumijemo se onime što je ljudski zajedničko – suzama i smijehom*.²³

Zahtjevan glumački zadatak redatelj je povjerio Vitomiri koja je svakom pojedinom liku dala prepoznatljivo obilježje te je, zabilježio je Hrvoje Ivanković, *uspjela održati dramsku tenziju i dati cijelom događanju omamljive obrise bajkovitog i oniričkog*.²⁴ Unatoč pozitivnim kritikama, Vitomira je tijekom rada na toj ulozi i nakon predstave shvatila sljedeće: *...više nisam zaljubljena u glumu kao posao, kao što sam bila nekada, kad sam bila mlada glumica. Šumska djeca bila su izuzetno težak posao koji je od mene zahtijevao svu kreativnost i predanost. Rezultat je bio dvojak: s jedne je strane kao kazališni posao bio odlično ocijenjen, bila je to svjetska praizvedba i autor, koji je došao na premijeru, bio je oduševljen, kritike su bile odlične, za ulogu sam dobila nominaciju Nagrade hrvatskoga glumišta, ali 'obična' publika, djeca kojoj je predstava bila namijenjena, predstavu nisu prihvatila tako dobro. I tu je nastao moj problem, prestala sam do kraja vjerovati u to što radim, a onda je bolje – ne raditi. Dodatni mi je stres bio igrati predstavu na njemačkom jeziku za strane festivale. Predstava je i u Austriji odlično primljena, ali ja sam jedva dočekala da ju skinemo s repertoara. Premda sam nakon Kitti Zitty dobila još čak dvije Nagrade hrvatskoga glumišta, Zlatu paličicu za najbolju ulogu, Nagradu na Danima satire, negdje duboko u sebi, više nisam bila (samo) glumica. Tako je počela njezina producentska karijera.*

21 Melita Jambrošić (harfa), Duško Zubalj (harmonika), Bruno Philipp (klarinet)

22 Želimir Ciglar: „Glazbeno očuđenje kazališta“, *Večernji list*, 23. veljače 1998.

23 Iz programske knjižice

24 Hrvoje Ivanković: „Svemogućí govor srca“, *Slobodna Dalmacija*, 23. veljače 1998.

Mateja Koležnik u Maloj sceni - Kako je Tonkica kupovala kruh

Predstava *Kako je Tonkica kupovala kruh* po redateljskoj se estetici potpuno razlikovala od ostalih predstava Male scene. Režirala ju je Mateja Koležnik – višestruko nagrađivana slovenska redateljica snažnoga vizualnog izraza i prepoznatljive poetike. U Malu scenu došla je na prijedlog Jasena Boke, pisca duhovitog igrokaza o petogodišnjakinji Tonki koja prvi put odlazi sama u kupovinu *da se mama i tata ne bi svadali*. Put do dućana njezin je prvi samostalan susret sa svijetom odraslih, uzbudljiva pustolovina u kojoj nezaštićena roditeljskom brigom mora brzo učiti različita pravila ponašanja – od prelaska preko ceste usred gustog prometa do obrane od nasrtljivih i nimalo bezazlenih ljudi (pedofila, alkoholičara, narkomana). Uspješno svladava sve prepreke uz pomoć vršnjaka koji, zapušten od roditelja, sam luta ulicama. *Dakle, svakodnevna je radnja uzdignuta na mitsku razinu, što je posve u skladu s izgledom svijeta u dječjim očima*²⁵, zaključila je Tajana Gašparović.

Jasen Boko zamislio je idejnu skicu namijenjenu kazališnom istraživanju, ispisavši nekoliko različitih kratkih prizora koji su poslužili kao predložak glumačkoj improvizaciji. Uz maštovitu glumačku igru Katarine Bistrović Darvaš i Tvrтка Jurića, redateljica je predstavu razigrala žarkim bojama scenografije i kostimografije te prenaglašenim prikazom emotivnih stanja karakterističnim u animiranim filmovima. Prizori su se dinamično nizali jedan za drugim te plijenili nenametljivim humorom i radosnom energijom.

Jednostavna priča ne bi bila toliko zabavna, napominjao je Igor Ružić, *kako predškolskom uzrastu tako i njihovoj pratnji, da u konceptu Mateje Koležnik ne postoji ironijski odmak, jer dok ciljana publika uživa u događanjima, oni stariji komentare u gegovima vide kao izvrnutu, ako ne i uvrnutu zbilju. Utoliko je izbor redateljice bio pravi pogodak*.²⁶

Suvremena tema, suvremena estetika u sretnom spoju, bez šmiranja, bez dodvoravanja, bez podilaženja bilo kome – tako su kritičari opisali predstavu na 45. međunarodnom dječjem festivalu u Šibeniku gdje ju je književnik Ivo Brešan nazvao *dramaturškim biserom, potpuno očišćenim od svakog viška ili manjka*²⁷.

²⁵ Tajana Gašparović: „Tonkica bliska South Parku“, *Slobodna Dalmacija*, 17. rujna 2004.

²⁶ Igor Ružić: „Animirani film – uživo“, *Vijenac*, 23. prosinca 2004.

²⁷ Bilten br. 5, 45. MDF

Gledatelje i kritičare osobito je osvojila Katarina Bistrović Darvaš²⁸, oduševivši ih virtuoznim tumačenjem petogodišnje djevojčice, *njezin zanosan i zarazan smijeh, njezina pozorna analiza psihološkog portreta zanemarena djeteta razgalila je sve*²⁹, zapisao je Želimir Ciglar.

Zato je nagrađena za najbolju žensku ulogu na 5. Naj, naj, naj festivalu te na festivalu ASSITEJ-a (2005.) gdje je predstava ovjenčana i nagradama za najbolju režiju i najbolji kostim (Katarina Radošević Galić), a Tvrtko Jurić nominiran je za Nagradu hrvatskoga glumišta (2005.).

28 Osim Katarine Bistrović Darvaš, u predstavi su glumili Tvrtko Jurić, Đorđe Kukuljica i Ivana Krizmanić.

29 Želimir Ciglar: „Tonkica razgalila“, *Večernji list*, 17. rujna 2004.



Đorđe Kukuljica, Katarina Bistrović Darvaš i Ivana Krizmanić
Foto: Irena Sinković

DRAMSKE ADAPTACIJE ROMANA SILVIJE ŠESTO

u režiji Ladislava Vindakijevića i Snježane Banović

Za razliku od drama za mlade koje se u nas rijetko pišu, posljednjih je godina sve više romana namijenjenih čitateljima od dvanaest do osamnaest godina pa književni teoretičari i povjesničari, poput Dubravke Težak, u novije vrijeme uočavaju *njihov snažan procvat*³⁰. U toj su prozi protagonisti uglavnom tinejdžeri, najčešće se opisuju njihovi intimni problemi i odrastanje u disfunkcionalnoj obitelji kojoj nedostaje ljubavi, topline i sklada.

Romani Silvije Šesto Stipaničić u vedrom i šaljivom tonu problematiziraju različite adolescentske dvojbe te su vrlo popularni i rado čitani. Njezina su djela, napominje Dubravka Težak, optimistična jer se u njima *problemi suvremenog svijeta sagledavaju iz ironičnog kuta, ali djelo u cjelini ne ostavlja gorčinu*.³¹

Kako bi privukli ciljanu publiku, tri su njezina romana Ivica i Vitomira odlučili staviti na repertoar svojega kazališta. Pozvali su redatelje koji su dramski prilagodili i uprizorili njezine lektirne naslove pa su tako u posljednje tri godine (2007. – 2009.) postavljeni *Bum Tomica*, *Debela* i *Vanda*, knjige koje su i autorici *najviše prirasle srcu*³².

Bum Tomica

Bum Tomica roman je u tri dijela koji prati odrastanje desetogodišnjega Tomice, njegove zgode i nezgode u školi i u četveročlanoj obitelji. Fragmentarnu strukturu prvoga dijela romana, sazdanog od stotinu kratkih slika iz svakodnevnoga života, redatelj Ladislav Vindakijević dramatisirao je u nekoliko desetaka prizora i postavio na pozornicu Male scene³³ slijedeći narativan model kazivanja. Tomica je publici pripovijedao o energičnoj majci, vječno rastrganoj između djece, kućanskih poslova i posla, petogodišnjem bratu Piksiju i šesnaestogodišnjoj sestri Onči. Gledateljima je otkrivao i svoje intimne probleme – zaljubljen je u djevojčicu Sanju i pomalo ljubomoran na Piksija jer je majčin mezimac. Tomičini monolozi dinamično su se izmjenjivali s igranim prizorima kojima se ilustriralo pripovjedano, a u prikazivanju običnoga života skrivala se čarolija predstave, smatrao je Vojmil Žic jer *i mali, svakodnevno običan život može biti neobično lijep, duhovit, vrckav, zanimljiv, izazovan... Do te mjere da ga vrijedi postaviti na kazališne daske*.³⁴

30 Dubravka Težak: „Dvije spisateljice romana za mlade odrasle“, Kolo, br.3–4, jesen – zima 2008.

31 isto

32 Razgovor sa Silvijom Šesto, Sanja Palada, Školski list OŠ Eugena Kumičića *Polet*, <http://www.os-ekumicic-ri.skole.hr/list.html>, zadnji pregled: 20. rujna 2009.

33 Glume: Nikša Butijer (Tomica), Lana Barić (mama, u alternaciji Vitomira Lončar); Lana Gojak (Onči), Dražen Čuček (Piksi)

34 V. Žic: „Pričice iz svakidašnjice“, *Glas koncila*, 28. siječnja 2007.



Lana Barić, Nikša Butijer, Dražen Čuček i Lana Gojak
Foto: Irena Sinković

Predstava je, prema mišljenju Ive Gruić, *bila zabavna i lepršava* zahvaljujući *duhovito napisanom tekstu, prepunom dosjetke i igre riječima*.³⁵ Humor, životnost i izravnost osvojili su dva ocjenjivačka suda pa je Silvija Šesto na sedmom Naj, naj, naj festivalu (2007.) dobila nagradu za najbolji tekst, a Ladislav Vindakijević na prvom Festivalu hrvatske drame za djecu Mali Marulić (2008.) osvojio je nagradu za najbolju adaptaciju romana. Taj kazališni i radijski redatelj, zapisala je Marija Grgičević, *pokazuje izniman afinitet za dječju publiku i iskusan je u režiranju raznovrsnih kazališnih predstava za djecu, među kojima su i one sastavljene od dobro izabranih zbirki poezije, gdje se pokret, riječ i glazba stapaju u dinamičnu reviju razigranih dosjetki i kalambura. Na sličan je način cjelovečernjeg kolaža Vindakijević svojom dramaturzijom i režijom pristupio tekstovima Silvije Šesto Stipaničić, čuvajući otvoreni oblik kolaža, a istodobno dajući naslutiti mogućnosti cjelovite male obiteljske drame, koja će ostati samo nagovještaj kao djeci nevidljiva tjeskoba do samozatajnosti požrtvovne majke*.³⁶

Na festivalu „Mali Marulić“ Ladislav Vindakijević bio je nagrađen i za najbolju režiju, a kritičare su osvojili i glumci, osobito u ulogama djece, u kojima se, primijetila je Marija Grgičević, *s mnogo neposrednosti i mašte ogledaju tako uspješno da ih djeca u gledalištu odmah prihvaćaju kao svoje*.³⁷

Zato su i glumci bili ovjenčani nagradama: Nikša Butijer (za najbolju mušku ulogu) i Lana Gojak (za najbolju žensku epizodnu ulogu) na sedmom Naj, naj, naj festivalu, a Dražen Čuček na 10. susretu Hrvatskoga centra ASSITEJ za ulogu Piksija. Godine 2007. Čuček je nominiran i za Nagradu hrvatskoga glumišta u kategoriji najboljega glumca u predstavama za djecu.

35 Iva Gruić: „Lepršava i vedra priča o Tomići“, *Jutarnji list*, 23. siječnja 2007.

36 Marija Grgičević: „Obiteljski dramolet“, *Vijenac*, 1. veljače 2007.

37 isto

Debela

Dok je u *Bum Tomici*, domaćoj lektiri za četvrti razred osnovne škole, središnji lik dječak na pragu puberteta, u romanu *Debela* autorica prati odrastanje djevojke Lade, opisuje njezino nezadovoljstvo viškom kilograma i nedostatak samopouzdanja. Dinamičnim pripovijedanjem i duhovitim dijalozima autorica ocrtava i druge probleme koji muče tipičnu petnaestogodišnjakinju – zaljubljena je u osobu koja joj ne uzvraća ljubav, gubi povjerenje u najbolju prijateljicu, roditelji ju ne razumiju. Svaki je taj problem duhovito popraćen Ladinim autoironičnim komentarom jer Silviji Šesto Stipaničić, napominje Dubravka Težak, *ironija služi kao bitno stilsko i strukturno sredstvo koje omogućuje da se neprestano isprepleću trpkost što je nosi pubertet i šaljivost bez koje bi bilo teško preživjeti to osjetljivo životno razdoblje*³⁸.

Opisani su i prvi izlasci, prva pijanstva i ljubavi, te nije čudo da se mladi čitatelji prepoznaju u protagonistici i da se čitajući silno zabavljaju, što dokazuje i činjenica da je *Debela* jedna od naših najčitanijih knjiga. Pozitivno su je ocijenili i pedagoški stručnjaci koji su je stavili na popis domaće lektire za osmi razred, roman je dobio nagradu Ivana Brlić Mažuranić i uvršten je na Časnu listu IBBY-ja gdje predstavlja Hrvatsku u društvu stotinu najljepših knjiga za djecu i mlade svijeta.

To su bili više nego dovoljni razlozi da se roman drammatizira i uprizori u Maloj sceni. Scenska adaptacija i režija povjerena je Snježani Banović³⁹ koja je, kao i Ladislav Vindakijević, pratila narativnu strukturu djela, izmjenjujući poduže monološke dionice djevojke Lade s kratkim igranim prizorima. Dublje i detaljne razrade likova u toj predstavi nije bilo. Priča je, smatrala je Iva Gruić, *ostala na stereotipu ljubića, a predstava izgleda kao da je sišla sa stranica nekog ženskog časopisa*⁴⁰. Budući da u romanu postoje dimenzije koje nisu samo dekorativne i melodramatske, Nataši Govedić zasmetalo je to *nasilje stereotipa*⁴¹.

Predstava je, međutim, publiku i većinu kritike osvojila humorom i brzim ritmom pa je, prema mišljenju Helene Braut, Snježana Banović stvorila *kompaktnu, dinamičnu, vrc kavu, vedru predstavu bez dociranja i lošeg educiranja*⁴², Dubravki

38 Dubravka Težak: „Dvije spisateljice romana za mlade odrasle“, *Kolo*, br. 3–4, jesen – zima 2008.

39 Glume: Ana Begić/Lana Gojak (Lada), Iva Mihalić/Maja Katić (majka, Ivana), Luka Juričić (Zlatko), Igor Kovač (Branko)

40 Iva Gruić: „Tinejdžerica u borbi protiv kila“, *Jutarnji list*, 8. veljače 2008.

41 Nataša Govedić: „Lobotomijom do 'savršenog izgleda'“, *Novi list*, 10. veljače 2008.

42 Helena Braut: „Pojest ću sve kolačiće“, *Vjesnik*, 8. veljače 2008.

Lampalov predstava je bila *neodoljivo zabavna*⁴³, a odlična je bila i Stijepi Mijoviću Kočanu koji je oštro kritizirao tekst, smatrajući ga banalnim i bez značenja⁴⁴.

Za duhovitost predstave bila je zaslužna i glumica Ana Begić koja je izvrsno tumačila tinejdžericu Ladu pa je za tu ulogu dobila nagradu na 11. susretu profesionalnih kazališta za djecu i mlade HC ASSITEJ.

43 Dubravka Lampalov: „Neodoljivo zabavno“, *Vijenac*, 14. veljače 2008.

44 Stijepo Mijović Kočan: „Banalijske objesne ženskadije“, *Školske novine*, 4. ožujka 2008.



Iva Mihalčić i Ana Begić
Foto: Irena Sinković

Igor Kovač, Ana Begić i Luka Juričić
Foto: Irena Sinković



Vanda

Treći naslov u ciklusu dramskih adaptacija romana Silvije Šesto Stipaničić bio je autoričin prvijenac *Vanda* s kojim je 2000. godine ušla na književnu scenu i predstavila se kao spisateljica koja dobro poznaje tinejdžersku svakodnevicu i uspijeva ju vješto oblikovati u zanimljivo narativno tkivo te je i to djelo uvršteno u domaću lektiru za osmi razred. Obiteljski problemi i tipične pubertetske muke naslovne junakinje opisani su iz različitih vizura članova Vandine obitelji: Vande, majke, oca, kućne pomoćnice, bake, djeda, pa čak i kućnog ljubimca psa. Slabe ocjene u školi, nesretna zaljubljenost, razapetost između odrastanja, spolnog sazrijevanja i djetinje potrebe za pažnjom i brigom – sve to muči glavnu junakinju. Redateljica Snježana Banović u svojoj se dramaturgiji i režiji⁴⁵, međutim, osvrnula samo na četiri lika (Vandu, majku, oca i kućnu pomoćnicu Zlatu) te na problem prinove u obitelji. Čim doznaje da joj je majka trudna, trinaestogodišnja Vanda krade njezin novac i bježi od kuće, ljuta što roditelji ne razgovaraju s njom o bitnim odlukama. Zahvaljujući kućnoj pomoćnici Zlati, vraća se kući, a novac Zlata vraća na svoje mjesto poentirajući na kraju da roditelji s djecom trebaju razgovarati. Vrlo jednostavnu i jednodimenzionalnu radnju redateljica je nadopunila različitim gegovima, snažnom gestikulacijom i mimikom te glazbenim točkama, a likove Majke, Oca i Zlate osmislila je karikaturalno, prema načelu *opere buffe*. Majka je opterećena izgledom i novcem, Otac je stalno zaposlen i na rubu živčanoga sloma, a Zlata je otkvačena, vrckava i vesela pomoćnica koju više zanimaju obiteljske tajne, nego pospremanje i čišćenje. Različite vrste klasične glazbe, od *Labuđeg jezera* Čajkovskoga preko Bachovih *Toccate* i *Fuge*, Mozartova *Requiem*a, Bizetove *Carmen* do Verdijeve *Napitnice* (*La Traviata*), bile su ravnopravni elementi predstave koji su komentirali zbivanje na pozornici, postupke, temperament ili osjećanja likova te određene situacije pa je Lidija Zozoli predstavu nazvala *glazbenim kolažem*.⁴⁶ Narativnu strukturu slijedilo se i u toj predstavi pa su se likovi češće obraćali publici, a za razliku od *Bum Tomice* i *Debele* u kojoj je govor bio obilježen zagrebačkim slengom, u *Vandi* se govorilo standardnim jezikom.

Prema mišljenju Helene Braut, Snježana Banović je *cijelu predstavu zamislila kao možebitno i (pre)zabavnu, s obzirom na probleme koje obrađuje*⁴⁷, no kao i u prethodna dva naslova, isti će Vitomira, *namjera te predstave bila je progovoriti o problemima na zabavan način*.

45 Glume: Iva Visković (Vanda), Ana Majhenić (Mama), Dražen Bratulić (Tata), Anica Kovačević (Zlata)

46 Lidija Zozoli: „Odvéc jednostavno kazalište“, *Vijenac*, 12. veljače 2009.

47 Helena Braut: „Zabavno o tinejdžerima“, *Vjesnik*, 2. veljače 2009.

Ana Majhenić, Iva Visković, Anica Kovačević i Dražen Bratulić
Foto: Irena Sinković



Dražen Bratulić, Iva Visković, Anica Kovačević i Ana Majhenić
Foto: Irena Sinković



MLADE REDATELJSKE SNAGE

Dora Ruždjak

Mala scena nastala je iz potrebe da se radi drugačije, iz entuzijazma mladih glumaca koji su htjeli zajedno stvarati i puno igrati, a do danas vrata su otvorena mnogim mladim umjetnicima. Neki su u tom kazalištu učinili svoje prve profesionalne korake. Dora Ruždjak je, primjerice, Ivici asistirala na predstavi *Cvilidreta s Gavranove stijene* kada je upoznala cijeli naraštaj mladih i talentiranih pjevača zbog čega joj je, ističe, *ta suradnja bila iznimno dragocjena*. Upoznala je i Barbaru Bourek koja joj je osmislila scenografiju i kostimografiju za predstavu *Za delfine*. Taj je prvi Dorin projekt u Maloj sceni pokušao na umjetnički način djeci od tri do deset godina približiti temu očuvanja okoliša. Toplu priču o dvoje jedinih preživjelih živih bića na Zemlji, delfinima Delki i Finku, osmislila je tijekom rada na predstavi zajedno s tada mladim dramatičarom Mislavom Brumecom.

Za Delfine

Dvoje delfina živi u svađi, zatrpani smećem. Kad pronađu kartu svijeta, odlaze na putovanje do Neba i Sunca. Na putu se zaljubljuju te se iz njihove ljubavi rađa novi život i novi, bolji svijet. Unatoč ekološkoj poruci, redateljica je mlade gledatelje, s pomoću sjena i boca koje su stvarale divnu glazbu, uvela u tajne kazališne umjetnosti. *Igra glumaca na sceni i glazba koja nastaje na neobičnim eko glazbalima čine snažan umjetnički doživljaj pa djeca predstavu gledaju bez daha*, primijetila je profesorica Zlatica Malinarić, pedagoginja iz dječjeg vrtića Tratinčica. Kritičarima se predstava također svidjela pa ju je Nataša Govedić nazvala funkcionalnom i maštovitom⁴⁸, a prema mišljenju Želimira Ciglara, predstava je *istinski doživljaj ne samo za delfine vrtičke dobi – to je predstava koja je razgalila i sve odrasle koji su uživali u čednosti i jednostavnosti*.⁴⁹

Positivno se pisalo i o glumačkim izvedbama Ivane Buljan (Delka, u alternaciji Linda Begonja), Saše Bunete (Finko) i glazbenika Borne Šercara (Čuvar svijeta), isticana je njihova uvjerljivost i komična stilizacija, a nakon predstave gledatelji su s umjetničkim timom mogli razgovarati o kazalištu i ekologiji. *Moramo naglasiti da su razgovori bili vrlo interesantni, konstruktivni i poučni, a osim djece oduševljavali su i djelatnike institucija koje djeca pohađaju*, prisjećaju se Vitomira i Ivica.

48 Nataša Govedić: „Smećna strana povijesti“, *Vijenac*, 16. svibnja 1996.

49 Želimir Ciglar: „Čedna jednostavnost Delfina“, *Večernji list*, 9. svibnja 1996.

Ivana Buljan i Saša Buneta
Foto: Irena Sinković



Pozor, granica!

Godinu dana nakon predstave *Za delfine*, Dora je u Maloj sceni postavila komad austrijske književnice, redateljice i glumice Tini Czermak *Pozor, granica!*. *Mala scena bila je prva u Zagrebu koja mi je pružila priliku i povjerenje i zbog toga sam vrlo sretna*, napominje Dora. Predstava o apsurdnosti birokratiziranog svijeta bila je rađena u koprodukciji s Austrijskim kulturnim institutom. U njoj se suprotstavljaju dva različita životna načela – jednoličan svijet pun ograničenja i besmislenih pravila u kojemu živi graničar Pero i maštovit svijet pun živih boja i neograničenih mogućnosti gospođice Matilde.

Predstava počinje kad Graničar od jednostavnih, duhovitih i precizno smišljenih scenografskih elemenata, koje je osmislio Ivo Knezović, gradi graničnu postaju u kojoj marljivo obavlja svoj posao. Spreman je zaustaviti i mrava ako uza se nema osobne isprave. Njegovu će ukočenost i strogost promijeniti zaigrana gospođica Matilda otkrivši mu da ljubav i mašta ne poznaju granice.

*Ovom predstavom mi emancipiramo dječju kreativnost, dječju slobodu u toj kreativnosti. Dakle, stimuliramo ih da budu slobodni, da ograničenja nisu prepreka za dječju maštu, za dječju kreativnost, za kazalište, za umjetnost*⁵⁰, izjavljivao je Ivica.

Džimi Jurčec Graničara je utjelovio nizom gegova, a njegovu grotesknu ozbiljnost redateljica je kontrapunktirala s komično infantilnim glumačkim izrazom Vere Zime što je, prema Hrvoju Ivankoviću, bio najuspjeliji dio predstave.

*Uz jednostavne, ali beskrajno duhovite kostimografske dosjetke Ivane Franke i scenografa Ive Knezovića predstava je dobila vedru, razigranu i ritmički besprijekorno izbalansiranu predstavu što do svojih komičkih vrhunaca dopijeva uglavnom zahvaljujući gegu i glumačkoj snalažljivosti.*⁵¹

50 Ivica Šimić u emisiji *Lica i sjene*, ur. Gordana Ostović, Prvi program Hrvatskoga radija, 1. svibnja 1996.

51 Hrvoje Ivanković: „Djetinjasti militaristi“, Slobodna Dalmacija, 27. prosinca 1997.



Džimi Jurčec i Vera Zima
Foto: Irena Sinković

Tea Gjergjizi

Stvar je u obliku

Nakon što su našu publiku upoznali s Martinom McDonaghom i Eric-Emmanuelom Schmittom, Ivica i Vitomira su na Večernjoj sceni odlučili postaviti novi komad američkoga dramatičara i filmskoga scenarista Neila LaButea, *Stvar je u obliku*, koji je londonsku i njujoršku praižvedbu imao tek nekoliko mjeseci prije zagrebačke⁵². Na londonskoj je pretpremijeri bila i Vitomira, a tekst ju je uistinu oduševio pa je iste večeri poslala poruku Ivici da ga moraju postaviti u svojemu kazalištu. *Ivici i meni učinilo se da je to generacijski tekst i da ga trebaju raditi mladi ljudi. Tena Štivičić je u jesen 2001. s nama radila Parsifala, a budući da se oduševila tekstom, odabrala je svoju kolegicu Teu Gjergjizi za rad na projektu. Odabrale su si i Vesnu Režić za scenografkinju i kostimografkinju, a predstavu je producirala moja tadašnja pomoćnica i voditeljica marketinga Sanja Vladović, prisjeća se Vitomira.*

Osim Tee Gjergjizi kojoj je to bila prva i dosad jedina režija u Maloj sceni, u predstavi su nastupali i mladi glumci Ronald Žlabur, Radovan Ruždjak, Ivana Krizmanić i Ines Bojanić koji su oduševili mnoge kritičare pa je Nataša Govedić zapisala: *Veliki je užitek pogledati izvrsno prevedenu (zaslugom Lare Hölbling Matković) predstavu suvremenog američkog dramatičara Neila LaButea u kojoj sudjeluje četvero vrlo sposobnih mladih glumaca predano zaokupljenih kako problemom koji igraju, tako i postizanjem što viših glumačkih standarda izvedbe.*⁵³

Da je prijevod te drame u urbani govor naših tinejdžera, protkan poštapalicama i žargonskim vinjetama, bio presudan i za dinamiku predstave te za neposrednost glumačke interpretacije, naglašavao je i Hrvoje Ivanković⁵⁴, preporučujući tu *hit predstavu Male scene* mladoj publici *koju je hrvatsko kazalište sumornošću već poodavno otjeralo od sebe*⁵⁵.

Fotografijama Zagreba (Sandre Vitaljić) koje su projicirane u pozadini, mlada redateljica komad je smjestila u našu sredinu, a u redateljskom radu potpuno se posvetila glumcima.

⁵² U londonskom kazalištu Almeida praižvedba je bila u lipnju, a na off-Broadwayu, u kazalištu Promenade u jesen 2001.

⁵³ Nataša Govedić: „Granice ljudske privatnosti“, *Novi list*, 13. ožujka 2002.

⁵⁴ Hrvoje Ivanković: „Šarmantna predstava o ljubavi, manipulaciji i konceptualizmu“, *Jutarnji list*, 12. veljače 2002.

⁵⁵ isto



Ronald Žlabur i Ivana Krizmanić
Foto: Sandra Vitaljić



Ronald Žlabur, Radovan Ruždjak, Ivana Krizmanić i Ines Bojanić
Foto: Sandra Vitaljić



Ronald Žlabur i Ivana Krizmanić
Foto: Sandra Vitaljić

Problem kojim se LaBute u svojoj drami bavi vrlo je aktualan jer autor propituje mogućnost manipuliranja ljudima i mijenjanja identiteta, a progovara i o konceptualnoj umjetnosti, njezinoj svrsi, granicama i smislu. Studentica kiparstva priprema neobičan magistarski rad – svog mladića bez njegova znanja izlaže eksperimentu tijekom kojega on mijenja izgled i ponašanje, od zbunjenog, naivnog i bezazlenog dječaka, postaje lažljivac i varalica, da bi na kraju saznao kako je postao uspješan umjetnički projekt svoje djevojke. Manipuliranje njegovom osobom *u ime viših ciljeva*, kao što su umjetnost ili znanost, postavlja pitanje ljudske autonomije kojime se bave filozofija, etika, umjetnost i znanost pa je Nataša Govedić zaključila: *LaButeov je stav kako nas nitko bez naše dozvole ne smije upotrijebiti za svoj projekt ili eksperiment, niti za svoj genetski, medijski ili umjetnički inženjering. Ima li aktualnije i filozofski zahtjevnije teme?*⁵⁶

LaBute progovara i o zavodljivoj površnosti potrošačkoga društva i nemogućnosti ljubavi u takvu vremenu, no Dubravka Vrgoč autoru je zamjerila što mu je od problema bilo važnije *neometano odvijanje unaprijed zacrtanog mehanizma te uspješno zavođenje zbunjenog lika i publike*.⁵⁷ Igoru Ružiću komad pak nije nudio ništa više od *plitke dosjetke o konceptualnoj umjetnosti*.⁵⁸

Većina kritike i publike, međutim, hvalila je predstavu te je ona zaživjela osobitom snagom. Bila je rasprodana šest tjedana zaredom te je, kaže Vitomira, *pokazala ono što smo oduvijek znali: da je svakodnevno igranje u kontinuitetu najbolji PR i da se predstava nakon kratkog vremena počinje 'puniti sama'*. Naravno, *ako ima potencijala. Usmena reklama najbolja je reklama, kažu ljudi s iskustvom u kazalištu, i mi smo se u to uvjerali nekoliko puta. Na predstavu je došla neka nova publika koja nas je prepoznala i donijela nam je puno radosti*.

⁵⁶ Nataša Govedić: „Granice ljudske privatnosti“, *Novi list*, 13. ožujka 2002.

⁵⁷ Dubravka Vrgoč: „O ljubavi u doba površnosti“, *Vjesnik*, 12. veljače 2002.

⁵⁸ Igor Ružić: „Forma bez sadržaja“, *Vijenac*, 21. veljače 2002.

Tomislav Pavković

Mlađi naraštaj europskih dramatičara, osobito u Njemačkoj, 1990-ih je godina o problemima mladih odlučio pisati izravno, bez skrivanja iza metafora, simbola i arhetipova. Najuspješniji bio je (i do danas ostao) Lutz Hübner čiji su komadi, nakon Shakespeareovih i Goetheovih, na njemačkim pozornicama najviše izvođeni, a uprizoreni su i izvan njemačkih granica. Veliki uspjeh taj je dramatičar (i redatelj) postigao dramom *Boksačevo srce*, no s komadom *Brijačice* (*Creeps*), koji ubrzo postaje vrlo popularnim, postavlja standarde novoga dramskog pisma za mlade. Sva su Hübnerova djela dobro skrojena komadi, linearnoga tijeka i psihološki zaokruženih likova pa se od toga dramskog konstrukta ne izdvajaju ni *Brijačice* u kojima kritizira manipulativnu snagu televizijskoga medija, njegovu licemjernu prirodu te lažan sjaj čime privlači mladež. Tri djevojke različitoga društvenog statusa i različitih karaktera natječu se za mjesto voditeljice popularne televizijske emisije. Tijekom audicije, nevidljivi producent skrivenom kamerom snima njihovo međusobno razmetanje i dokazivanje te provocira svađe koje izazivaju bijes ili suze. U tom stanju one otkrivaju svoje obiteljske tajne i traume, želje i frustracije. Tinejdžerice se mrze i vole istovremeno, razdiru svoje osjetljive duše, a na kraju doznaju da ih je bešćutna mašinerija šoubiznisa iskoristila samo za najavnu špicu nove emisije voditeljice Kathleen.

Ivica je htio da taj komad u Maloj sceni naprave mladi ljudi, generacijski bliski Hübneru i njegovim likovima. Zato je režiju 2004. godine povjerio tek diplomiranom redatelju Tomislavu Pavkoviću, nakon što je pogledao njegovu vrlo uspješnu diplomsku predstavu *U noći*. Tomislav je, poput Tee Gjergjizi, okupio mladi umjetnički tim: glumice Dijanu Vidušin, Helenu Minić, Ninu Kaić i glumca Živka Anočića, kostimografkinju Hanu Leticu, skladatelja Luku Kunčevića i scenografa Slavu Lukarova.

*Brijačice su predstava o traženju mrvice ljudskosti u sustavu koji upravlja našim životima i o izgubljenosti u svemiru svakovrsnih medija*⁵⁹, isticao je. *Željeli smo kritički pokazati što su sve mladi spremni učiniti za uspjeh i da bi opravdali jedan sustav vrijednosti koji je vrlo upitan i za kojeg se ne zna je li njihov ili su im ga mediji servirali.*⁶⁰

U toj se namjeri, prema mišljenju Bojana Munjina, nije išlo do kraja te kritičar napominje da su u režiji Tomislava Pavkovića *elementi klopke, mašinerije zabave, tek naznačeni, životne nedaće mladih djevojaka samo spomenute, a ozbiljnost situacije samo se nazire negdje u daljini.*⁶¹

Hrvoje Ivanković smatrao je da je predstava solidna, no zamjerio joj je predvidljivost i *ponavljanje mizanscenskih rješenja*⁶². Slične je pohvale i prigovore imala i Gordana Ostović, ali je istaknula da mladi redatelj *dobro balansira i vodi dinamiku odnosa među tipski zadanim junakinjama*⁶³.

Predstava je među ciljanom publikom bila pravi hit, a svakom novom izvedbom bila je sve bolja.

59 Ines Rudić: „Vrckavo i zabavno“, Iz Talijina hrama, *Fokus*, 17. studenoga 2006.

60 Irena Frlan: „Kazalište uzvraća udarac reality showu“, razgovor s Tomislavom Pavkovićem, *Novi list*, 14. siječnja 2004.

61 Kritika Bojana Munjina na Prvom programu Hrvatskoga radija u emisiji *Lica i sjene*, 10. veljače 2004.

62 Hrvoje Ivanković: „Tinejdžerski hit komad pati od predvidljivosti“, *Jutarnji list*, 6. veljače 2004.

63 Gordana Ostović: „Sindrom našeg vremena“, *Vijenac*, 19. veljače 2004.

Helena Minić, Dijana Vidušin i Nina Kaić
Foto: Irena Sinković



Nora Krstulović

Redateljica Nora Krstulović često je dolazila na predstave Male scene, gdje se upoznala s Ivicom i njegovom estetikom. Asistirala mu je na predstavama *Bio jednom jedan zmaj*, *Dokaz*, *Život x 3*, *Ifigenija*, *Humble boy* i *Antuntun*, a zatim je režirala *Odštetu* i *Luka, gospodar čarolije*.

Odšteta

Riječ je o britanskom dobro skrojenom komadu, praižvedenom u londonskom kazalištu Bush, koje je od Stevea Thompsona naručilo dramu *Damages*, što je bila njegova prva profesionalno postavljena drama.

Budući da govori o etici i novinarstvu, manipulaciji medijima i njihovoj žedi za senzacijama, Nora Krstulović znala je da će biti vrlo aktualna i kod nas te ju je prevela i, samo šest mjeseci nakon londonske praižvedbe, postavila na Večernjoj sceni Male scene. Golišave fotografije i skandali već su tada punili naslovnice naših novina pa je Igor Ružić napisao kako je Mala scena *ubola pravi tekst u pravo vrijeme i tako dobila predstavu koja zaslužuje preporuku*⁶⁴. Osim toga, gledateljima je bilo zanimljivo zaviriti u novinarsku redakciju prije posljednjeg noćnog prijeloma kada se zaposlenici (novinari, redaktori i odvjetnica) ne mogu složiti oko toga trebaju li objaviti fotografije razodjevene televizijske zvijezde ili ne. Okosnicu drame čine lažni međuljudski odnosi koji razotkrivaju mračne strane pojedinih novinara – neki su beskrupulozni, drugi licemjerni, a treći pasivno pomireni s propalim životom. Upravo zato režija Nore Krstulović vjerno je prenijela ozračje Thompsonove redakcije, posvetivši se psihološkom nijansiranju njegovih likova. Većini kritičara drama se, međutim, nije svidjela, a zamjerke je najpreciznije obrazložio Hrvoje Ivanković: *Komad je odveć raspričan, s predugom eksplikacijom i brojnim digresijama, pri čemu se pomalo papirnata konstrukcija priče i stereotipno nametanje etičkih, pravnih i emotivnih upitnika često nadmeću za primat, ne uspijevajući ostvariti onaj delikatni balans kakav, primjerice, ostvaruje na istoj sceni igrana drama Stvar je u obliku Neila LaButea*⁶⁵.

⁶⁴ Igor Ružić, kritika u emisiji *Antena*, Radio 101, 4. ožujka 2005.

⁶⁵ Hrvoje Ivanković: „Solidna i povremeno monotona predstava“, *Jutarnji list*, 3. ožujka 2005.



Milan Pleština i Petra Dugandžić
Foto: Irena Sinković

Glumcima su, međutim, upućivane pohvale pa je istom kritičaru, primjerice, bilo pravo zadovoljstvo vidjeti Ivicu Šimića koji je nakon petnaest godina ponovno zaigrao na Večernjoj sceni jer se *vidjelo da uživa u igri, u finom plasiranju pronicljivih i često zajedljivih replika, što su, uz puno duhovitosti u reakcijama, izlazile iz njegova sitničavog, ciničnog i tromog redaktora Howarda*⁶⁶.

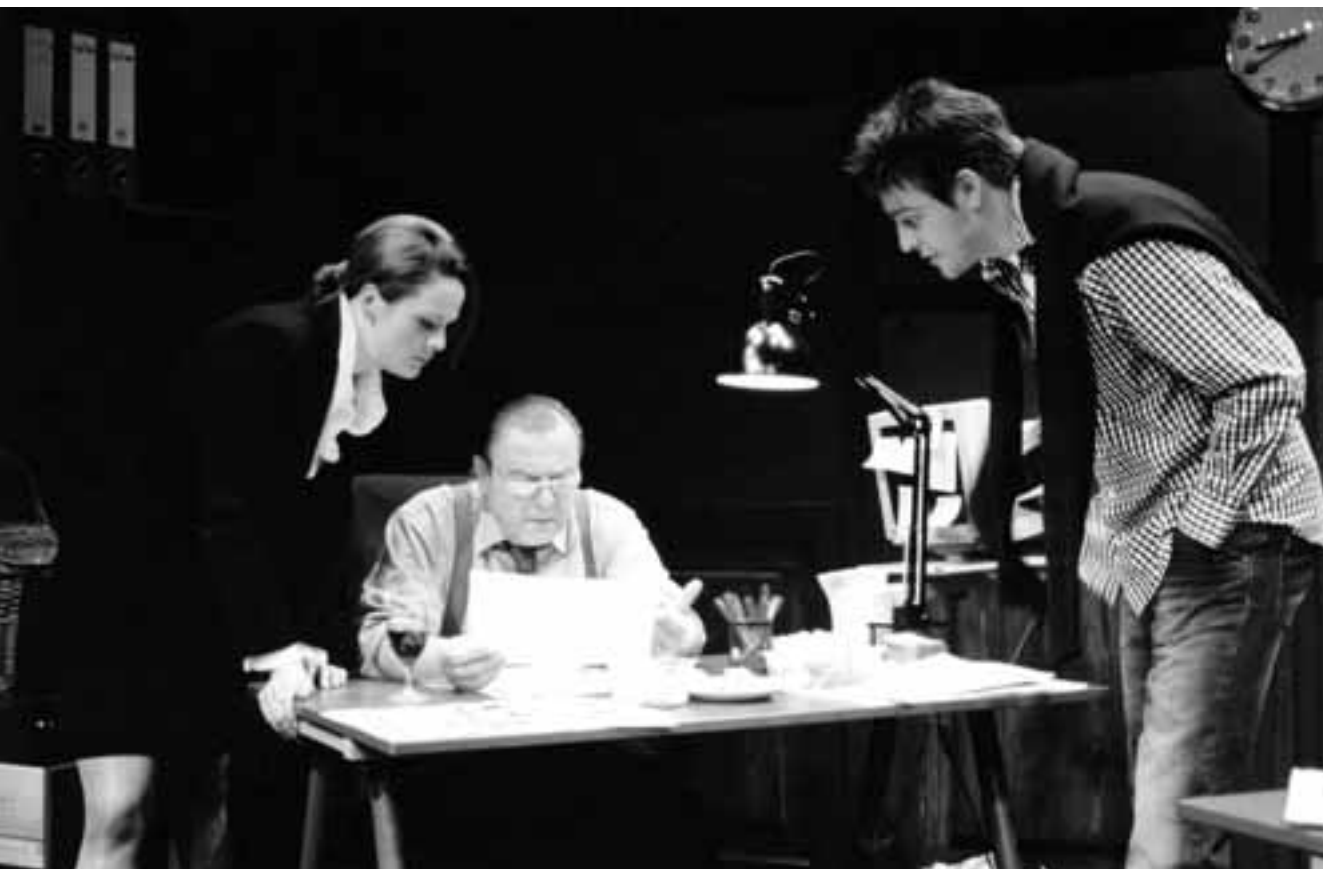
Isti je lik vrsno kreirao i Ivica Zadro u alternaciji, napominjala je Ana Prolić⁶⁷, a uz njih nastupali su Petra Dugandžić, Amar Bukvić u alternaciji s Franom Maškovićem te Milan Pleština.

Predstavi je zamjerana spora dinamika, Heleni Braut zbog silnih je informacija bila zamorna⁶⁸, a vjerojatno zbog svega toga ta predstava, kaže Vitomira, *jednostavno nije prošla*. To je ujedno bila posljednja predstava za odrasle u Maloj sceni.

⁶⁶ isto

⁶⁷ Ana Prolić: „Privatno i(li) javno“, *Vijenac*, 17. ožujka 2005.

⁶⁸ Helena Braut: „Zamorna novinarska priča“, *Vjesnik*, 2. ožujka 2005.



Petra Dugandžić, Ivica Zadro i Amar Bukvić
Foto: Irena Sinković



Luka Vidović
Foto: Irena Sinković

Luka, gospodar čarolije

Nori Krstulović, međutim, *Odšteta* nije bila posljednja predstava u Maloj sceni. Režirala je i predstavu za djecu *Luka, gospodar čarolije*. To je priča o mladom čarobnjaku Luki kojemu je vladar Zemlje čarolija Rimiprt, ljubomoran na njegov uspjeh na natjecanju čarobnjaka, začarao prijatelja – oduzeo mu je tijelo i ostavio glas. Uz pomoć publike Luka izvodi sedam čarobnjačkih trikova, ujedno im pripovijeda o tome kako se postaje čarobnjakom te kako izgleda jedan dan u čarobnjačkom životu. Na kraju spašava prijatelja.

Ideju za tu predstavu predložio je mladi glumac Luka Vidović koji se ujedno bavi i magičarstvom. Želja mu je bila spojiti svoja dva zanimanja i na taj način zabaviti publiku. Premda takvu estetiku Mala scena ne njeguje, Vitomira i Ivica dali su mu prostor, dramatičar i kazališni kritičar Jasen Boko osmislio je dramski tekst u kojemu magičarski trikovi postaju važnim dijelom priče, a Nora Krstulović ga je u obliku interaktivne monodrame uprizorila.

Nora je bila dragocjen Ivičin suradnik. Mlada se redateljica u Maloj sceni nije bavila samo režijom, nego i prevođenjem, osmišljavanjem pedagoških paketa te odnosima s javnosti.



MEDUNARODNI FESTIVAL PROFESIONALNIH

Wrigley's
Orbit
SUGARFREE GUM

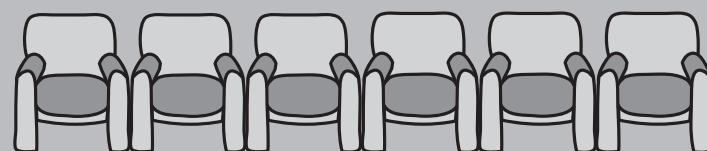
za djecu

MLIJEČNI ZUB

ZAGREB
7.-14.06.'98

KAZALIŠTA ZA DJECU I MLADE





FESTIVAL MLIJEČNI ZUB

Programska politika Male scene i lvičine predstave od 1993. do danas sustavno prate novosti u europskom kazalištu za djecu i mlade, a kako bi naša publika bila što bolje upoznata s tim vrijednim, a većini potpuno nepoznatim segmentom kazališne umjetnosti, Ivica i Vitomira odlučili su pokrenuti prvi međunarodni profesionalni festival nelutkarskih kazališta za djecu i mlade u Hrvatskoj. O tome je Ivica počeo razmišljati već na redateljskom seminaru u Esslingenu 1993. godine te nakon projekta *Prave cipele*. Novom festivalu prethodila je trodnevna manifestacija Dani nizozemskoga kazališta 1996. godine koja je našoj publici odškrinula vrata u svijet drugačijih estetika predstava za djecu i mlade.

Iste je godine Ivica osnovao Hrvatski centar Međunarodne udruge profesionalnih kazališta za djecu i mlade (ASSITEJ) okupivši pod zajedničkim kišobranom naša nelutkarska kazališta za djecu i mlade, a sudjelovao je i u Rostovu na Međunarodnom kongresu ASSITEJ-a (na kojemu je Zvezdana Ladika, na njegov prijedlog, izabrana za počasnu članicu) gdje je pozvao pojedine umjetnike da posjete Hrvatsku. Na taj je način najavio mogućnost pokretanja hrvatskoga festivala za djecu i mlade.

Sve su to bile pripreme za najvažniji događaj – jedinstveni međunarodni festival u našoj zemlji, posvećen isključivo kazališnom stvaralaštvu za djecu i mlade koji bi se održavao bijenalno. Ivica kao umjetnički ravnatelj i Vitomira kao izvršna producentica organizirali su prvi Mliječni zub 1998. godine, a nazvali su ga prema sponzoru – Orbit Mliječni zub.

PRVI MLIJEČNI ZUB

Prve su godine Ivica i Vitomira pozvali najveće majstore iz Nizozemske, Danske, Belgije, Švicarske i Njemačke koji su našoj publici pokazali kako promišljaju kazalište za djecu i mlade. Većina se predstava bavila odrastanjem, no svaka na svoj osebujan način. Bile su jednostavne i maštovite, otvarale su nevjerojatne svjetove prepletanjem stiliziranog pokreta, izražajne geste i mimskog izraza s govorom i likovnim stvaranjem. Sve je bilo, napisala je Mira Muhoberac, *u znaku kutije, ormara, scenske škatule, lego-kocke, zaštitničke, a igrive dječje igračke*.¹

Na tom prvom festivalu naši su gledatelji upoznali dvije najvažnije nizozemske umjetničke osobnosti koje su svojim radom uvelike utjecale na važne i upečatljive promjene u kazalištu za djecu i mlade: redateljicu i umjetničku ravnateljicu kazališta Huis aan de Amstel, Lisbeth Coltof, koja se predstavila svojom

¹ Mira Muhoberac: „Mliječni zub nadmašio umnjak“, *Hrvatsko slovo*, 19. lipnja 1998.





obradom Brechtova komada *Majka Hrabrost i njezina djeca* u predstavi *Still, bubnjar* te dramatičarku Paulinu Mol, čiji je tekst *Bio jednom jedan zmaj* režirala Moniek Merckx u njezinu kazalištu Artemis. Te su dvije umjetnice vrlo važne za suvremeno dramsko pismo i kazalište za djecu i mlade. Sedamdesetih su se usprotivile dotadašnjoj praksi uprizoravanja bajki jer su htjele s djecom stupiti u dijalog i željele su da kazalište, umjesto podučavanja, progovori o gorućim pitanjima njihove egzistencije. Tražile su nove forme i načine kojima se sadržaji mogu predstaviti ciljanoj publici. Svoja razmišljanja o kazalištu za djecu i mlade iznijele su i na Mliječnom zubu u sklopu Međunarodnoga seminara dramskoga pisanja i režiranja za djecu i mlade koji su vodile. Njihove predstave i tekstovi bili su višeslojni i namijenjeni svakoj dobi pa se i prvi Mliječni zub obraćao djeci i njihovim roditeljima jer *tek u susretu svih generacija na kazališnoj predstavi, ona može inicirati dijalog, ponuditi mogućnost razgovora i dati priliku da se problemi o kojima govore osvijeste,*² isticao je Ivica.

Na prvom Mliječnom zubu nastupao je i slavni švicarski redatelj, glumac i autor, jedan od vodećih umjetnika za djecu u Europi Peter Rinderknecht (Theater en gros et en detail) s predstavom *Otpriklka (Das Ungefär)*. U priči o ulasku u svijet savršenosti (baleta) i pobjedi nespretne kreativnosti u svijetu prividnog arhitektonskog i tjelesnog sklada, duhovito je i maštovito prepleo pripovijedanje, ples i glazbu. Predstava je bila monumentalna i vizualno dojmljiva, a takva su bila i *Lica Priče* švicarske kiparice i crtačice Horte van Hoye koja je istodobno pripovijedala priču i stvarala likove od papira.

Belgijsko kazalište za djecu i mlade predstavilo se dvjema skupinama. Legendarno kazalište Blauw Vier iz Antwerpena otvorilo je festival predstavom *Dama u kredencu* u režiji Greete Vissers. Publika je ovacijama ispraćala glumce koji su cijeli tekst izgovarali na hrvatskom jeziku, a komad je napisao jedan od vodećih pisaca za mlade u Belgiji Jo Roets, čijeg će *Cyran*a nekoliko godina kasnije Ivica vrlo uspješno uprizoriti u Maloj sceni. Desetak rečenica na hrvatskom jeziku naučili su i glumci Speelteatera iz Genta jer je njihova predstava *Dan bakra* ovisila o komunikaciji i reakcijama publike. Gledajući tu predstavu, naša se publika prvi put upoznala s velikom belgijskom umjetnicom, redateljicom Evom Bal koja svoje predstave uglavnom temelji na glumačkoj i glazbenoj improvizaciji te plesu i pokretu. Pedagoginja umjetničkog centra Bronks iz Bruxellesa Klaartje Ascoop vodila je radionicu za učitelje *Gledati kazališnu predstavu s djecom* na kojoj su polaznici mogli doznati kako se mladi u Belgiji pripremaju za odlazak u kazalište te na koji se način o predstavi razgovara nakon izvedbe. O nizozemskom i flamanskom kazalištu mnogo se razgovaralo i na organiziranim tribinama u popratnom programu festivala.

Gost prvog Mliječnog zuba bio je i Ivičin i Vitomirin veliki prijatelj Jürgen Flügge koji je došao s predstavom *Vuk i mjesec*. Režirao ju je za potrebe austrijskoga



2 J. Posarić: „Orbit – Mliječni zub“, *Novi list*, 5. svibnja 1998.

festivala Szene bunte wahne, a u skladu sa svojom kazališnom estetikom, u njoj je vrlo poetično isprepleo ples i pripovijedanje. Tekst o usamljenom vuku u potrazi za vučicom napisao je Roberto Frabetti koji će posjetiti posljednji, četvrti Mliječni zub.

Jürgen Flügge sudjelovao je i na tribini o njemačkome kazalištu za djecu i mlade, zajedno s Wolfgangom Schneiderom i Elisabeth Bohde koja je prikazala i svoju višenagrađivanu predstavu *Dan pranja* u izvedbi kazališta Theaterwerkstatt Pilkentafel. Njemačko kazalište za djecu i mlade predstavilo se i malim kazalištem iz Landshuta (Theater Landshut) koje je u režiji Odile Simon prikazalo inačicu priče o Robinsonu Crusoeu slavnoga talijanskog dvojca Nina d'Intronea i Giacomina Ravicchia, u istoimenoj predstavi *Robinson & Crusoe*.

Premda je naša publika vidjela najbolje predstave i upoznala najvažnije redatelje i pisce u kazalištu za djecu i mlade, Ivica je htio da gosti festivala vide i naše najbolje predstave pa se hrvatsko kazalište za djecu i mlade predstavilo dvjema velikim uspješnicama: Mala scena nastupala je s lvičinom predstavom *Pierrot ili tajne noći*, a Zagrebačko kazalište mladih s *Hamperom* Renea Medveška. U popratnom programu gosti su mogli pogledati i lvičinu predstavu *Cvildreta s Gavranove stijene* te lutkarsku predstavu *Sveti Juraj* Gradskoga kazališta lutaka iz Splita. Osim predstava i tribina, održan je i sastanak Europske mreže kulturnih institucija za djecu i mlade (EU NET ART), predstavljani su ASSITEJ-ev godišnjak i knjige nagrađenih tekstova s natječaja za najbolji dramski tekst za spomenutu dob.

Presjek ponajboljih europskih kazališta za djecu ne bi bio potpun da na prvom *Mliječnom zubu* nisu nastupali Danci. Predstava *Moja balkonska kutija* Raya Nusseleina, velikana europskoga kazališta za djecu, bila je samo uvertira za drugi Orbit Mliječni zub. Prvi su festival europski teatrološki instituti proglasili jednim od najkvalitetnijih kazališnih festivala za djecu i mlade u Europi, *dobili smo priznanja o odličnoj organizaciji i kvalitetnom programu sa svih strana*,³ isticao je Ivica, a riječi hvale nisu štedjeli ni naši kritičari pa je nakon njegovog prvog izdanja Mira Muhoberac zaključila da će taj festival *trajno obilježiti i odrediti afinitete i sustav vrijednosti malih, ali i nas velikih gledatelja, kazalištoljubaca*.⁴

Unatoč tome što su prikazane najbolje predstave za djecu u Europi, što su gostovali umjetnici koji ispisuju povijest kazališta za djecu i mlade i što su se našoj publici, ali i stručnjacima, napokon odškrinula vrata u taj mnogima nepoznat svijet, Gradski ured za kulturu i Ministarstvo kulture za drugo izdanje festivala iz svoje blagajne nisu izdvojili dovoljno novca. U pomoć su, srećom, opet uskočili sponzori pa se drugi *Orbit Mliječni zub* ipak održao 2000. godine.

³ Helena Braut: „Mliječni zub prvi okupio kazališta za djecu iz podunavske regije“, *Vjesnik*, 20. studenoga 2002.

⁴ Mira Muhoberac: „Mliječni zub nadmašio umnjak“, *Hrvatsko slovo*, 19. lipnja 1998.



kazalište mala scena



mliječni Zub



ZAGREB, 24.29.10.2000.

DRUGI MLIJEČNI ZUB

Drugi Mliječni zub Ivica je posvetio danskom kazalištu za djecu i mlade jer je *to najsofisticiranije kazalište za djecu i mlade na svijetu*, objašnjavao je.⁵

Pozvao je šest danskih predstava koje su, unatoč različitosti, dijelile jednaku estetiku. Bile su komorne i intimističke, bogate detaljima, lišene vanjskih efekata, a usredotočene na glumce te njihovo pripovijedanje priče i izvođenje najdramatičnijih prizora.

Malim su gledateljima pristupale s blizine, bile su *u visini njihovih očiju*. *Upravo sam od Danaca, a posebno od Raya Nusseleina naučio na takav način i po tim principima stvarati predstave*, kaže Ivica. *Oni, prikazujući sve u malome, govore o velikom. Ja tražim svemir u malom – u suzi, u pijesku, u komadiću kruha, rekao je jednom Ray. Dansko je kazalište uvijek u visini dječjih očiju jer sve je drugo za tu publiku preveliko.*

Poznata danska skupina Grupe 38 gostovala je s dvjema vrlo maštovitim predstavama – *Ivicom i Maricom* i *Baladom o Robinu i Marion*. Obje su bile kazališne adaptacije poznatih djela. Grimmovu je *Ivicu i Maricu* pripovijedala i izvodila fascinirajuća glumica Bodil Alling uz glasovirsku pratnju Sorena Sondberga i uz pomoć svoje bijele haljine na kojoj su se projicirale slike iz bajke, a Robin Hood i njegova ljubav Marion bili su nadahnuće za četvero izvođača koji su, odjeveni u crne frakove, uz upotrebu samo četiri velika crna stolca, pjevanjem, plesom, zviždanjem pa čak i lajanjem ispričali šarmantnu i zabavnu priču o dvoje tinejdžera.

Slavni redatelj Hans Rønne, režirao je u kazalištu Teater 2 Tusind Andersenovu priču *Ivica Budalica* kao parodiju, a zahvaljujući toj predstavi naša je publika upoznala velikana danskoga kazališta za djecu, glumca Petera Seligmanna, koji je utjelovio sve muške likove.

O prijateljstvu i ljubavi govorila je i poetična predstava *Haiku* redateljice Cathrine Poher iz kazališta Rio Rose jednostavnim pokretima i govorom tijela slijedeći minimalistički izraz nadahnut haiku poezijom.

Izvrсну suigru svjetla i izvođača prikazala je skupina Carte Blanche odnosno redateljica i izvođačica Sara Topsoe-Jensen u predstavi. Ona je s vrlo malo riječi, animirajući dijelove tijela i rekvizitu, vrlo poetično i emotivno nabijeno, pripovijedala fragmente pojedinih bajki, stvarajući asocijativne slike i objedinjujući na jednostavan i slikovit način plesni pokret, kazalište sjena, mimu, pantomimu i dramski izraz.

⁵ Helena Braut: „Mliječni zub za djecu i odrasle“, *Vjesnik*, 2. studenoga 2000.

Poetična i zabavna bila je predstava *Noćni labirint* skupine La Balance i redatelja Marca van der Veldena koji je pokazao inovativan pristup scenografiji. U njoj je krevet glavni scenski element koji se minimalnim izmjenama i dodavanjima detalja te svjetlosnim intervencijama pretvarao u brojna odredišta i dočaravao mistično, noćno putovanje glavne junakinje.

U svim navedenim predstavama potvrdile su se kvalitete i specifičnosti danskoga teatra – od maštovitosti, intimnog ugođaja i poetičnosti do krajnje pokretljivosti i jednostavnosti scenografije – pa je Tajana Gašparović zapisala: *Svih šest danskih predstava pružilo nam je izuzetne kazališne doživljaje kakve rijetko vidamo.*⁶

O estetici koju Danci njeguju u kazalištu za djecu i mlade govorilo se na dvodnevnom međunarodnom seminaru koji je održan tijekom posljednja dva dana festivala. Važne teme toga seminara, na kojemu je sudjelovao i tadašnji predsjednik Međunarodne udruge profesionalnih kazališta za djecu i mlade ASSITEJ International Harold Oaks, bile su: specifičnost danskoga kazališta za djecu, bliska povezanost danskoga kazališta sa školama, organizacija međunarodnih festivala i projekata te regionalna suradnja u Europi. Na seminaru su sudjelovali ugledni redatelji, dramski pisci i ravnatelji kazališnih festivala za djecu poput Petera Manschera (predsjednika danskoga centra ASSITEJ) i Michaela Ramloesea iz Danske, Cathrin Blöss iz Njemačke, Stefana Rabla iz Austrije te Nicolasa Malmcrone i Judit Benedek iz Švedske, a Ivica Šimić ih je pozvao kako bi našim kazališnim stručnjacima prenijeli svoja iskustva i potaknuli promjene u organizaciji i financiranju, ali i estetici naših kazališta za djecu i mlade.

Ugledni gosti i selektori važnih svjetskih festivala za djecu i mlade mogli su pogledati i sedam hrvatskih predstava. Mala scena nastupala je s čak tri predstave i nametnula se kao naše kazalište koje, prema mišljenju Tajane Gašparović, *doseže najviše domete.*⁷ Na tragu danskim predstavama prema joj je kritičarki bila Ivičina *najzanimljivije vizualno osmišljena* predstava *Ja sam ja*, ali i *Ofelijino kazalište sjena*, nastalo u koprodukciji s Kazalištem Virovitica, koje *ostvaruje snažne umjetničke vibracije.*⁸ Izvedena je i duhovita i razigrana Ivičina predstava *Roda i lisac*, nastala prema tekstu Zvezdane Ladike, a isti je dvojac napravio i predstavu *Mišovi* u splitskom Gradskom kazalištu lutaka koja se također našla u glavnom programu festivala. Kazalište lutaka iz Zadra gostovalo je s predstavom *Aladinova čarobna svjetiljka* u režiji Sunnija Sunninskog, a Dječje kazalište iz Osijeka prikazalo je *Badnjak u garaži*, predstavu koja je nastala u suradnji redatelja Saše Anočića i pisca Davora Špišića.

⁶ Tajana Gašparović: „Svježe i drugačije otkrivanje poznatog ‘starog’ svijeta”, *Novi list*, 12. studenoga 2000.

⁷ isto

⁸ isto

Budući da većina europskih međunarodnih festivala za djecu i mlade u svoj program uvrštava najrecentnija ostvarenja, najbolje predstave ili najbolje kazališne skupine i kazališta i natječu se u tome tko će otkriti neku novu i zanimljivu predstavu, Mliječni zub se u europskom kontekstu nametnuo kao jedan od rijetkih festivala koji je birao predstave prema određenoj temi. *Ne trudimo se dovesti najnovije predstave i natjecati se sa Szene bunte wöhne, Tweetaktom, Augenblickom ili lionskim festivalom. Mi za to nemamo novca, a i nema potrebe za tim*, objašnjavao je Ivica. *U našoj situaciji primjereniji je tematski festival koji će sustavno i dugoročno osvještavati različite probleme stvaranja za djecu i mlade. Hrvatsko je kazalište, osim toga, u velikom zaostatku za Europom u smislu razumijevanja kazališta za djecu i mlade. Predstave koje dolaze i godinu ili dvije kasnije nego na druge festivale, još uvijek i te kako odgovaraju našim potrebama.*⁹

TREĆI MLIJEČNI ZUB

Glavna okosnica prvoga festivala bilo je nizozemsko i flamansko kazalište, drugo je izdanje bilo posvećeno kazalištu iz Danske, a tema trećeg izdanja 2002. godine bila je *Dunav – rijeka koja spaja i razdvaja* te su bile pozvane predstave iz Srednje Europe i Podunavlja. Na trećem *Mliječnom zubu* Ivica je htio pokazati zapadnoeuropskim umjetnicima ostvarenja iz jugoistočne Europe te naše gledatelje uputiti u kazališno stvaralaštvo susjeda. *Europljani nemaju pojma o tome što se događa na prostorima jugoistočne Europe i ja im to želim pokazati. Želim osvijetliti barem jedan segment te crne rupe. S druge strane, rijetko imamo mogućnost gledati predstave naših susjeda. Ne zanimaju nas previše jer smo, ponekad ne posve kritički, opsjednuti Zapadnom Europom i našim stalnim dokazivanjem kako pripadamo tom civilizacijskom krugu. Na našem putu na Zapad zaboravljam da naši susjedi dijele našu sudbinu, da i oni, ponekad bezglavo i bezuvjetno kao i mi, hrle u naručje velike sestre Europe. Čuvamo li mi našu hrvatsku posebnost i našu kulturu kojom se možemo identificirati u Europi? Što je to hrvatsko kazalište, pa onda što je to hrvatsko kazalište za djecu i mlade u kontekstu kulturnog ozračja u kojem živimo? To su pitanja koja želim postaviti ovim festivalom. Želim, osim toga, provjeriti nije li naslijeđe Austro-Ugarske monarhije još uvijek živo i mogu li se u stilskim odrednicama prepoznati predstave koje se stvaraju na ovim prostorima.*¹⁰

⁹ Helena Braut: „Festival koji ne iskorištava djecu“, razgovor s Ivicom Šimićem, *Vjesnik*, 17. listopada 2004.

¹⁰ Helena Braut: „Mliječni zub prvi okupio kazališta za djecu iz podunavske regije“, *Vjesnik*, 20. studenoga 2002.

U tom je smislu treći Mliječni zub bio jedinstven festival jer je prvi put na jednom mjestu okupio kazališta za djecu iz Podunavske regije – Slovačke, Slovenije, Mađarske, Jugoslavije, Rumunjske, Bugarske, Njemačke, Austrije i Hrvatske. Konceptiju festivala Ivica nije osmišljavao prema najboljim predstavama, nego prema onima koje su najbolje ocrtavale stanje i estetiku kazališta za djecu u pojedinoj zemlji.

Većina njih bile su spektakularne predstave s velikim ansamblom, raskošnim kostimima i scenografijom. Dominirale su dramatizacije klasika. Simbolističku fantazmagoriju *Plava ptica* Mauricea Maeterlincka uprizzorila su, primjerice, dva kazališta – Stare divadlo iz slovačkoga grada Nitre (redatelja Ondreja Spisaka) i Teatrul Ion Creanga (redateljice Adriane Peres) iz Bukurešta. Za djelima Williama Shakespearea posegnulo je jedno bugarsko i jedno naše kazalište – bugarsko Obrazovno kazalište izvelo je *San ivanjske noći* u režiji mlade Pavle Manove, a Kazalište Virovitica prikazalo je Ivičinu *Oluju*. Na programu festivala bile su i Ivičine predstave iz Male scene – *Bizon i sinovi* i *Parsifal*. Zagrebačko kazalište mladih nastupilo je sa svojom velikom uspješnicom *Brat magarac*

Mliječni zub

Zagreb 22. - 27. 10. 2002.

Treći međunarodni festival profesionalnih kazališta za djecu i mlade
Dunav, rijeka koja spaja i razdvaja
Njemačka, Austrija, Slovačka
Slovenija, Mađarska, Jugoslavija
Bugarska, Rumunjska, Hrvatska
Zagreb, 22.-27.10.02.



Renea Medveška, a lutkarska skupina Fasade izvela je predstavu *Crveni muk* redateljice Krune Tarle koja je bila jedna od rijetkih naših predstava kazališta objekata, figura i materijala. Tih pet naših predstava, prema mišljenju Tajane Gašparović, *uvelike su podigle prosječnu kvalitativnu razinu festivala jer su srednjoeuropske i podunavske zemlje uglavnom ogrezle u prilično zastarjeloj ili pak mainstream esteticima, pretjerano ozbiljnosti, pa čak i pretencioznosti, nedovoljnom kontaktu s publikom te težnji za velikim predstavama.*¹¹

Pozorište Boško Buha iz Jugoslavije predstavilo se mjuziklom Jagoša Markovića *Knjiga o džungli*, a jedino slovensko nelutkarsko kazalište za djecu i mlade Moje gledališče izvelo je predstavu *Pijetao Caruso* nastalu prema priči Svena Nordqvista, u režiji Iztoka Valiča. Na festival je pozvana i plesna predstava *Unutra i vani* Aurelie Staub i bečkog Dancetheatera KONNEX kako bi se pokazalo koliko je plesno kazalište za djecu i mlade u Austriji popularno.

Gostovale su i dvije komorne predstave koje njeguju pripovijedanje, igru glumaca s igrom lutaka te živu glazbu – *Nosi li djed odijelo?* redatelja Dietera Kümmela i njemačkoga Theatera im Marienbad te *Grimmove priče I – II* redatelja Janosa Greifensteina iz mađarskoga Theatera Atlantis. *Mađari se uvelike oslanjaju na grotesku prisutnu u bajkama braće Grimm, a njemačka predstava, pak, posve proizlazi iz pripovjednog kazališta i prava je kazališna poslastica*¹², napisala je Tajana Gašparović dokazujući kako su naši kritičari bili željni estetike kakvu njeguju zapadnoeuropska kazališta.

Upravo članke o estetici pojedinih redatelja, načinu rada, stilovima i žanrovima unutar kazališta za djecu i mlade, o organizaciji nekih kazališta, recepciji kazališta za djecu i mlade, kazališnoj kritici i kulturnoj politici, o specifičnostima kazališnoga stvaranja za djecu i mlade od 1970-ih do 1990-ih godina, tijekom svojih putovanja po različitim kazališnim festivalima zapisivao je Wolfgang Schneider, predsjednik krovne udruge ASSITEJ International. Objedinio ih je u knjizi *Kazalište za djecu – aspekti, diskusije, utisci iz Europe, modeli za budućnost* koja je tijekom trećeg festivala Mliječni zub predstavljena na hrvatskome jeziku kao projekt Biblioteke Mala scena i tako bar malo popunila golemu prazninu u našoj teatrološkoj literaturi o kazalištu za djecu i mlade. Ujedno je održan i sastanak Izvršnog odbora svjetskog centra ASSITEJ, a bila je organizirana i konferencija *Kako sačuvati kulturnu raznolikost u vremenu opće globalizacije* na kojoj su sudjelovali predstavnici kazališta za djecu i mlade iz svih država sudionica festivala, ali i predstavnici Bosne i Hercegovine, Ukrajine, Grčke i Turske te članovi Izvršnog odbora svjetskog centra ASSITEJ. Zbog svega toga, velika važnost trećega Mliječnog zuba, smatrala je Tajana Gašparović, *nije toliko u kvaliteti viđenih predstava, koliko u stvaranju veza i izmjenama mišljenja ljudi koji se u Europi bave kazalištem za djecu i mlade, te u upoznavanju sa situacijom u kojoj se nalaze kazališta za djecu i mlade u pojedinim zemljama.*¹³

11 Tajana Gašparović: „Zdravi Mliječni zub“, *Slobodna Dalmacija*, 13. studenoga 2002.

12 isto

13 Tajana Gašparović: „Zdravi Mliječni zub“, *Slobodna Dalmacija*, 13. studenoga 2002.

ČETVRTI MLIJEČNI ZUB

Četvrti Mliječni zub 2004. godine bavio se dominantnim stilom u zapadnoeuropskom kazalištu za djecu i mlade – pripovijedanjem. Neki od najvećih umjetnika za djecu i mlade bili su pripovjedači i zahvaljujući njima nastale su vrijedne inovativne predstave.

Gostovalo je osam predstava iz sedam zemalja koje su bile okupljene pod nazivom *Pripovijedanje priča i pripovjedači*, a za razliku od prijašnjih godina, nije bila pozvana ni jedna hrvatska predstava. Festival su posjetili najvažniji kazališni pripovjedači našeg vremena: Talijan Roberto Frabetti i Švicarac Peter Rinderknecht koji je gostovao i na prvom Mliječnom zubu. Njih su dvojica zajedno s Vjačeslavom Kokorinom iz Rusije i Jacquesom Matthiessenom iz Danske držali i radionice i seminare o kazališnom pripovijedanju na Akademiji dramske umjetnosti, a predstave navedenih redatelja bile su biseri toga Festivala. Jacques Matthiessen, u suradnji sa Hansom Rønneom, osnivačem i umjetničkim ravnateljem slavnog kazališta Teatret, pokazao je kako pokret tijela i jednostavan materijal poput ljepljive vrpce mogu biti rječitiji od bilo kojega teksta. Dvojica su glumaca u njegovoj neverbalnoj predstavi *Ditto*, na potpuno praznoj pozornici, duhovito prikazali dirljivu priču o traženju putova komunikacije, o prijateljstvu i solidarnosti.

Portofino balada Petera Rinderknechta razotkrila je sve vještine tog svestranog umjetnika – izvrsnu glumu i pripovijedanje, precizno animiranje lutaka i objekata, nepogrešivo sviranje na kontrabasu te sjajan smisao za humor pa je on uistinu, zaključila je Helena Braut, *pripovjedač kakvog se samo može poželjeti, maštovit, lucidan i domišljat*.¹⁴

Roberto Frabetti majstor je pripovijedanja za djecu do treće godine života, a kako se pozornost najmlađe publike može privući pokazao je u naizgled jednostavnoj predstavi *Boje vode* koju je režirao sa svojom sestrom Valerijom u kazalištu La Baracca/Testoni Ragazzi u Bologni.

Predstave trojice pripovjedača bile su vrlo komorne i intimne, s jednim ili dvoje izvođača na pozornici. Njihovi tekstovi proizašli su iz procesa stvaranja pa su se djeci obraćali suvremenim jezikom s namjerom da razbiju rampu između pozornice i gledališta. Za razliku od njih, ruska *Kaštanka* Vjačeslava Kokorina u izvedbi Teatra Yunogo Zritelja iz Jekaterinburga pokazala je kako se uspješno može prenijeti Čehovljeva proza na kazališne daske. Ta je predstava oduševila publiku izvrsnim glumačkim preobrazbama u životinje, utemeljenima na poznatoj metodi Mihaila Čehova.

¹⁴ Helena Braut: „Dobar putokaz našim kazalištima“, *Vjesnik*, 25. listopada 2004.

Slavnu slikovnicu Jutte Bauer *Kraljica boja* za kazalište su prilagodili Eve Noell i Paul Olbrich iz njemačkog Erfreuliches Theater Erfurt u predstavi u kojoj se pripovijedalo s pomoću kazališta sjena i istodobno slikanja na grafoskopu, a poznati talijanski redateljsko-spisateljski dvojac Nino d'Intorne i Giacomo Ravicchio iz Teatra dell' Angolo pokazao je predstavu *Pidžame*.

Iz Slovačke došlo je kazalište Babkove divadlo na Razcesti s predstavom *Meluzine*, a Moje gledališče iz Slovenije prikazalo je lvičinu predstavu nastalu prema tekstu Barbo Lindgren *Gospodin Pepo i crvić Artur* u kojoj je glavni i jedini glumac Iztok Valič pripovijedao dirljivu priču o prijateljstvu osamljenoga čovjeka i crvića.

Većina predstava isprepletala je kazališno stvaralaštvo s glazbenom i likovnom umjetnosti, glumačku izvedbu s lutkarskom animacijom, istražujući ozbiljna pitanja ljudske egzistencije, pa je i četvrti Mliječni zub Tajana Gašparović izričito pohvalila *istančan Šimićev ukus i sklonost suvremenim i inovativnim impulsima garancija su kvalitetnih predstava koje se ističu ne samo zbog marketinške buke oko njih, niti samo zbog zvučnih imena autora, već zaista visokom razinom estetskoga promišljanja*.¹⁵

Zbog vrhunske kvalitete, Festival je dobio i međunarodno priznanje – međunarodni centar ASSITEJ imenovao ga je svojim festivalom (ASSITEJ International Festival Mliječni zub), no ni to priznanje ni pohvale kritičara nisu ga mogle spasiti. Novca, a ni snage za festival više nije bilo i tako se, na veliku žalost svih ljubitelja kazališta, na svojem vrhuncu ugasio.

¹⁵ Tajana Gašparović: „Sklonost inovaciji“, *Slobodna Dalmacija*, 27. listopada 2004.



**KOTRLJANJE ONKRAJ
POZORNICE MALE SCENE**

Na Večernjoj sceni Male scene prikazivane su najuspješnije predstave koje su nekoliko mjeseci (ili godina) ranije praižvedene na londonskome West Endu, a taj repertoar u hrvatskome kazalištu nitko nije sustavno njegovao. Mala scena je uz to uvela jedinstven i posebno osmišljen projekt *Paket urbane kulture* koji do tada ni jedno naše kazalište nije imalo. Svojim je sadržajem taj paket gledateljima nudio niz pogodnosti – prije svega, ulaznice su se mogle rezervirati putem interneta (*on-line rezervacija ulaznica*) te su posjetitelji mogli rezervirati ulaznice i za predstave koje još nisu bile premijerno izvedene [kao što je primjerice bio slučaj s predstavom *Život x 3*]. Budući da predstave na Večernjoj sceni nisu bile namijenjene djeci, bio je organiziran *kreativni babysitting* – čuvanje i animiranje djece od 4 do 12 godina za vrijeme dok njihovi roditelji gledaju predstavu.



Darinka Peček s djecom za vrijeme predstave
Foto: Davor Višnjić

Nakon predstave, gledatelji su mogli svoj večernji izlazak nastaviti u klubu (u početku *Gjuro 2*, a kasnije *Purgeraj*) gdje im je ulazak, zahvaljujući programu *theaterclubbing*, s kazališnom ulaznicom bio besplatan. Osim besplatnog ulaza, u cijenu kazališne ulaznice ili kupljene kazališne knjižice, bio je uvršten i koktel dobrodošlice. Pozivajući se na kazališta svjetskih metropola koja publici nude barove i restorane u kojima se nakon odgledane predstave u ugodnoj atmosferi može nastaviti druženje, *Paket urbane kulture*, osim *theaterclubbinga*, sadržavao je i program *večera nakon kazališta* u sklopu kojega su gledatelji mogli otići u restoran LR na večeru po posebnoj cijeni i s posebnim menijem.

Kako bi osobama s oštećenim sluhom omogućili nesmetano praćenje kazališne predstave, pojedine izvedbe na Večernjoj sceni simultano su prevedene na znakovni jezik.

*Ljudi koji inače ne mogu uživati u kazalištu, bili su oduševljeni, a kako su ulaznice ujedno i pozivnice za jedan zagrebački klub, zabava bi potrajala i nakon predstave, zbog čega su bili presretni*¹, izjavljivala je Vitomira novinarima, ističući da tu inicijativu, unatoč pohvalama, Grad novčano nije podržao s obrazloženjem da ona ne pripada javnim potrebama kulture grada Zagreba. Neovisno o tome, Mala scena nije ukinula taj program, a prevoditeljice na znakovni jezik plaćala je iz vlastitih prihoda.

Osim toga, ekipa Male scene htjela je u svoje kazalište privući i strance te su neke izvedbe mogli pratiti s engleskim podnatpisima.

Biblioteka Male scene

Nezaobilazna i kulturološki važna aktivnost Male scene bila je i objavljivanje dramskih tekstova te stvaranje Biblioteke Male scene. Prva knjiga *Kazališne čarolije* nastala je 2000. godine prigodom 45. obljetnice umjetničkoga djelovanja Zvezdane Ladike. To je zbirka sastavljena od sedam njezinih igrokaza: *Varljive priče – Lisica varalica, Tajne začarane šume, Šuć-muć priča* (koji su, u sklopu Ciklusa predstava Zvezdane Ladike, uprizoreni u Maloj sceni), *Čarobna slikovnica, Mjesečev cvijet i Bila jemput* koje su izvodili polaznici njezinih dramskih studija u Maloj sceni i Zagrebačkom kazalištu mladih te *Nordijska bajka* koja nije imala kazališno uprizorenje. *Tekstovi koji se nalaze u knjizi*, napominje u predgovoru autorica, *samo su neki od onih koji su znali razveseliti publiku i djecu i odrasle u bilo kojoj se ulozi nalazili: glumaca ili publike*².

¹ „The Blue Room na jeziku znakova“, *Nacional*, 3. lipnja 2003.

² Zvezdana Ladika: *Kazališne čarolije*, Biblioteka Mala scena, Zagreb, 2000.

Već iduće, 2001. godine, dramski su se tekstovi počeli objavljivati unutar kazališne knjižice kao dio programa *Paketa urbane kulture*, čime su se veliki svjetski hitovi i komadi suvremenih autora zauvijek sačuvali od neumitne kazališne prolaznosti.

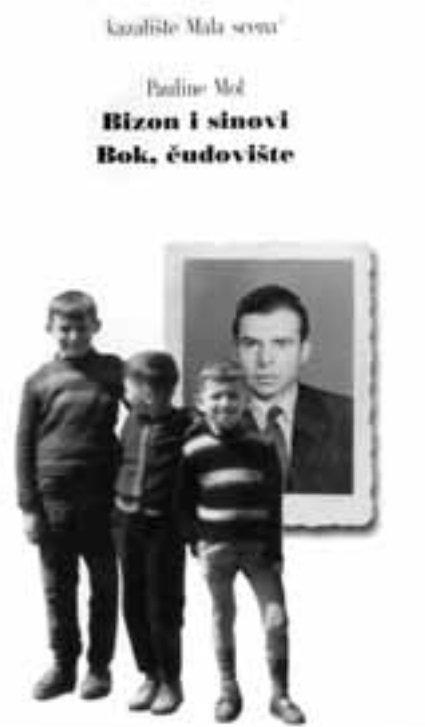
Prvi naslov u tom programu bila je drama *Ljepotica iz Leenanea* Martina McDonagha koju je prevela Lara Hölbling Matković, nakon čega su slijedile *Enigmatske varijacije* Erica-Emmanuela Schmitta u prijevodu Ksenije Jančin.

Budući da drame za mlade na našem jeziku i pisane iz pera naših dramatičara nisu uopće postojale, od neprocjenjive je vrijednosti bilo objavljivanje *Parsifala* Tene Štivičić na hrvatski i engleski jezik (prijevod na engleski Maje Oršić Magdić). U predgovoru drame Ivica čitatelje/gledatelje upućuje na važnost tekstova i predstava koji će mladima govoriti o potrazi za Gralom, to jest za spoznajom samoga sebe, o inicijaciji mladih u svijet odraslih. O tome maestralno piše i nizozemska umjetnica Pauline Mol, jedna od najvažnijih dramskih autorica za djecu i mlade, pa je objavljivanje njezinih dviju drama u prijevodu Lare Hölbling Matković *Bizon i sinovi* i *Bok, čudovište* vrijedan doprinos u popunjavanju



praznine koja je vladala (a vlada i danas) na policama namijenjenima dramskoj književnosti za mlade. Ta je praznina popunjena 2002. godine još jednim komadom o odrastanju, dramom belgijskoga pisca i redatelja Ignacea Cornelissena *Henrik Peti* koju je prevela Maja Oršić Magdić. Budući da on posuđuje priču svjetskoga klasika Williama Shakespearea i pokušava joj dati svoj vlastiti odgovor, uz njegovu suvremenu prilagodbu objavljena je i Shakespeareova drama *Kralj Henrik Peti* kako bi čitatelji mogli odgonetnuti pitanja koja Cornelissen u svojoj drami postavlja. Komad Alana Ayckbourn *Što sve činimo zbog ljubavi* koji je Mala scena postavila u koprodukciji s Gradskim kazalištem Komedija i Istarskim narodnim kazalištem iz Pule, a preveo ga je dr. Ivan Matković, tiskan je također 2002. godine.

Predstavu *The Blue Room* 2003. pratila je istoimena drama Davida Harea, koja je objavljena zajedno s njegovim dramskim tekstom *Amyno mišljenje* u knjizi *Dvije drame*. Drama Davida Auburna *Dokaz* (2004.) objavljena je uz vrlo zanimljiv esej Nore Krstulović o prim brojevima i o velikoj matematičarki Marie-Sophie Germain, o njezinim bitnim otkrićima, dopisivanju s Carlom Friedrichom Gaussom te o tome kako ju znanstvena zajednica, samo zato što je bila žena, za života nije cijenila niti prihvatila. Budući da su u *Dokazu* protagonisti dvoje genijalnih matematičara, otac kojega društvo zbog matematičkih otkrića cijeni i kći koju nitko ne shvaća ozbiljno, njezin esej čitatelju/gledatelju objašnjava moguće Auburnovo nadahnuće za dramu u stvarnim događajima iz povijesti znanosti.



I dok je većina navedenih autora upravo u Biblioteci Male scene prvi put objavljena, pojedine drame ugledne francuske dramatičarke Yasmine Reze bile su već prevedene na naš jezik, no njezina uspješnica *Život x 3* u prijevodu Martine Mencer Saluzzo prvi se put pojavila u Biblioteci Mala scena 2004. godine. Iduće godine redateljica Nora Krstulović prevela je *Odštetu* Steva Thompsona, a budući da ta drama govori o odnosima u novinarskoj redakciji, predgovor knjizi napisao je novinar Ante Perković. Te je godine Biblioteka Mala scena bila bogatija i za naslov Charlotte Jones *Humble Boy*, objavljen na engleskom i hrvatskom jeziku u prijevodu na hrvatski Maje Oršić Magdić s kratkim esejom Nore Krstulović o *Humbleovoj jedinstvenoj teoriji svega* i kratkim sadržajem Hamleta na koji se ta drama referira.

Tri posljednje drame iz Biblioteke Male scene napisale su dvije naše autorice, a objavljene su 2006. godine. *Ifigenija* Lana Šarić nastala je iz procesa rada na predstavi, a knjiga, osim dramskoga teksta, sadrži nekoliko eseja. U njoj čitatelj može pročitati Ivičina razmišljanja o kazalištu za mlade – zašto nam ono treba te kakvo bi trebalo biti – a u skladu s time opisuje kakav repertoar za mlade njeguje Mala scena. Nora Krstulović tekstom o grčkoj tragediji i Euripidu, Trojanskom ratu i različitim zanimljivostima, mladim ljudima vrlo je pristupačno približila te teme iz povijesti i povijesti književnosti, a Ivica i Lana Šarić objašnjavaju zašto su se odlučili za suvremenu prilagodbu antičkoga klasika. *Uvjereni smo da 'Ifigenija' zaslužuje novo ispisivanje upravo zbog svoje publike – mladih, koji zaslužuju iskren i direktan govor koji će s pozornice govoriti o svijetu i njihovim problemima jezikom koji razumiju. Upravo zbog toga novo ispisivanje obavila je mlada autorica Lana Šarić koja i sama govori jezikom svoje publike. Brz je to i opor govor kratkih rečenica kao što je brz i tempo života kojim živi mlada generacija, pa ipak poetičan u svojoj rastrzanosti*³, napominje Ivica u predgovoru.

Živim jezikom napisane su i drame Gordane Ostović *Slijepo ulice* i *Parsifal* od kojih su Slijepo ulice, zbog toga što govore o dvoje mladih gubitnika iz zagrebačkoga predgrađa, uprizorene na pozornici Male scene. Godine 2005. *Slijepo ulice* osvojile su drugu Nagradu *Marin Držić*, a istu je nagradu ta autorica dobila i godinu dana ranije (2004.) za *Parsifala*, alegorijsku dramu o sukobu idealizma i realizma, kako ju je nazvao Boris B. Hrovat. Puni potencijal tih tekstova, istaknuo je Hrovat na predstavljanju knjige, *vidljiv je tek na sceni, jer su, upravo, 'scenski mišljena' – što je kvaliteta koja nedostaje mnogim suvremenim dramskim djelima*.⁴

Osim dramskih tekstova, u Biblioteci Male scene 2002. godine objavljena je i zbirka članaka predsjednika ASSITEJ-a International Wolfganga Schneidera o specifičnostima kazališnoga stvaralaštva za djecu i mlade od 1970-ih do 1990-ih godina u pojedinim europskim državama, o stilovima i žanrovima suvremenoga kazališta za mlade, kulturnoj politici, ali i relevantnim umjetnicima koji su stvorili i stvaraju europsko kazalište za djecu i mlade. *Kazalište za djecu – aspekti diskusije, utisci iz Europe, modeli za budućnost* prva su teatrološka knjiga o kazalištu za djecu i mlade na našim područjima, a preveo ju je Andy Jelčić.

³ Lana Šarić: „Ifigenija“, predgovor knjizi *Ifigenija: Klasik u verziji za 21. stoljeće*, Biblioteka Mala scena, Zagreb, 2006.

⁴ Boris B. Hrovat, govor na predstavljanju knjige *Slijepo ulice* Gordane Ostović, Zagreb, 2006.

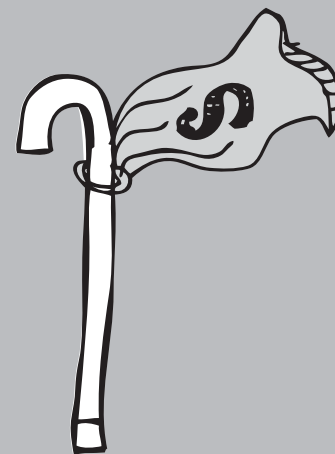
Kazalište na engleskom - *Humble Boy*

Još jedna od vrijednih inicijativa koja se, nažalost, nije nastavila bio je projekt *kazalište na engleskom - ELT*. Potaknula ga je Mercy Bona Pavelić – američka glumica hrvatskih korijena koja je, živeći u Zagrebu, uvidjela da našem gradu nedostaju predstave za strance. Malu scenu je prepoznala kao kazalište otvoreno za nove ideje te je Ivici i Vitomiri ponudila suradnju. Prvi i jedini komad u sklopu ELT-a bio je tekst glumice i dramatičarke Charlotte Jones *Humble Boy* kojemu je 2001. godine dodijeljena Nagrada kritičara za najbolji novi dramski tekst. Riječ je o hamletovskom zapletu u kojemu se glavni junak Felix Humble, mladi znanstvenik, pri povratku u rodno mjesto, suočava sa smrću oca i majčinom preudajom. Mercy Bona Pavelić igrala je bahatu majku Floru, kazališni sin bio joj je Ozren Grabarić, a uz njih u predstavi su glumili i Lana Barić, Željko Vukmirica, Dražen Bratulić i Antonija Čutić. Trag o njihovoj izvrsnosti ostavila je kritičarka Gordana Ostović po kojoj naši glumci *sjajno govore i glume na engleskom*.⁵

Publika je, sudeći prema komentarima na internetskim stranicama Male scene, predstavu sjajno prihvatila, ali na programu se nije dugo održala – doživjela je tek petnaestak izvedaba.

⁵ Gordana Ostović, *Dnevne novosti*, Prvi program Hrvatskoga radija, 21. listopada 2005.





VJERNI SUPUTNICI MALE SCENE



Dinka Jeričević
Foto: Irena Sinković

DINKA JERIČEVIĆ

Tijekom dvadesetogodišnjega putovanja, u Maloj sceni, osim Vitomire i Ivice, izmjenjivali su se razni putnici – redatelji, glumci, scenografi, kostimografi, glazbenici, producenti i mnogi drugi. Neki su u tom kazalištu napravili svoje prve profesionalne korake, a drugi su, kao profesionalci, svojom podrškom, znanjem i kreativnom energijom pomogli Maloj sceni.

Nezaobilazan kotačić u tom malom, ali složenom kazališnom mehanizmu neosporno je scenografkinja Dinka Jeričević koja sve te godine putuje zajedno s Malom scenom i čiji će trag zauvijek ostati zapisan u povijesti ovoga teatra. Zvezdanu Ladiku, Vitomiru i Ivicu poznaje još iz PIK-ovih dana, često je osmišljavala scenografije za Zvezdanine predstave, susretala je Ivicu i Vitomiru kad su bili dio ansambla Zagrebačkoga kazališta mladih, a pomogla im je i pri izgradnji pozornice novoga kazališta.

Kad su krenuli s Malom scenom, taj njihov entuzijazam zarazio je sve ljude oko njih, a ja se lako 'zapalim' za projekt – uzbuđenje je uvijek isto – i prije dvadeset i prije četrdeset godina, kao i sada. Kad smo ušli u taj prostor, prisjeća se Dinka samih početaka, u tu dvoranu za sastanke, prvo smo samo sjedili, razmišljali i razgovarali. Prošli smo sve kombinacije, a onda smo se u jednom trenutku ustali i počeli tražiti idealan odnos pozornice i gledališta. Ivica se penjao na stolce i kubuse, ja sam glumila gledatelje i govorila mu: 'Daj malo niže!' ili 'Daj malo više!' i tako smo odredili tih tridesetak, četrdesetak centimetara visine pozornice.

Prva predstava na kojoj je surađivala bila je *Prava stvar*, a do danas je za Malu scenu napravila četrdesetak scenografija u predstavama za djecu i mlade te na Večernjoj sceni. U scenografskom smislu, te su se predstave razlikovale jedino po likovnom oblikovanju, no Dinkin pristup bio je uvijek jednak. *Radili smo različite predstave, različitoga karaktera i taj zadani mali prostor bio mi je izazov jer sam ga nastojala svaki put drugačije uobličiti. U Maloj sceni jednostavno si prisiljen s malo elemenata napraviti svašta. Najveće nam je veselje bilo, osobito Ivici i meni, kad bi se svaki put dogodilo nešto drugačije, nešto novo. Iako je pozornica malena, u nekim smo je predstavama čak dodatno smanjivali. Sjećam se tako zida kojega*

smo postavili u Slijepim ulicama kako bismo dodatno pojačali dojam klaustrofobičnosti. U Cyranu smo pak, postavljanjem zida u dijagonalu, potpuno promijenili tlocrt i karakter pozornice. Budući da na njoj nema nikakvih tehničkih mogućnosti za izmjenu prizora, primjerice, propadališta ili 'cugova', trebalo se domisliti kako postići neki začudan trenutak, kako doći do čuda. Djeca su, međutim, nevjerovatno maštovita i treba im samo mali poticaj da na tome izgrade čitav svoj svijet. Upravo sam im svojim scenografijama davala taj poticaj.

Osim male pozornice, scenografiju uvjetuje i daljnji život predstava. Izvode se vrlo često, a još češće putuju svijetom te se scenografski elementi moraju moći jednostavno rastaviti i sastaviti. *Moram uzeti u obzir da će se predstava izvoditi nekoliko stotina puta, da će moja scenografija stalno putovati, postavljati se i rušiti i da svi njezini elementi moraju stati u jedan kombi. Tu je Vita dosta stroga i svaki put me podsjeća: Ti znaš da mi s time gostujemo. I ja joj svaki put odgovaram: Znam, Vita, znam. U Maloj sceni rade i tri osobe koje nježno volim – Riki, Andro i Jadranka. Riki i Andro tom scenografijom moraju manipulirati, rastavljati je i sastavljati. Zato, prije nego što počinjem raditi, mislim i na njih, uzimam u obzir da su samo dvojica koja moraju stići postaviti scenu.*

Dinkine su scenografije funkcionalne i maštovite, nerijetko asocijativne. Nadahnuće je ponekad pronalazila u samome tekstu, a ponekad bi se ono pojavilo u suradnji s Ivicom. *Raditi kazalište za djecu jest čarobno jer na neki način pokušavate ući u taj njihov svijet, morate se pritom prisjetiti kako ste ga vi doživljavali. Mala scena pomaže mi u tome da zadržim tu zaigranost, da maštovito dijete u meni ne nestane. Što se tiče tekstova, bilo je dosta onih s kojima, kad smo krenuli, nismo imali ideju što ćemo napraviti. Sjedili bismo tada i dugo razgovarali,*



Jo Roets *Cyrano*
Ivan Glowatzky i Nikša Buttjer
Foto: Irena Sinković

on bi dao svoj prijedlog ili ja svoj, i iz tog bismo procesa došli do rješenja. S Ivicom sam, tijekom svih tih godina, postigla razumijevanje pogledom – znao je koji put bez riječi gledati moj crtež i odobravati ga. Kad s nekim radite tako dugo, čujete i neizgovoreno i to je najljepše. No, ne mogu reći da je uvijek sve teklo glatko. Za neke smo se predstave stvarno namučili, dosta dugo ‘mozgali’, dok nismo došli do konačne zamisli.

Budući da Ivica često u predstavama angažira mlade glumce i glumice, studente Akademije dramske umjetnosti, Dinka se upravo njih najživlje sjeća jer uvijek se pojavi neka mlada osoba koja toliko zrači životom, talentom, nekom energijom koju pamтите. Sjećam se tih trenutaka zajedništva, sreće što sudjeluješ u toj predstavi. Puno smo se smijali, ali i plakali. Nikad neću zaboraviti kad smo radili Ifigeniju. Lana Barić glumila je Kraljicu, Ifigenijinu majku. Nas nekoliko gledalo je probu i u trenutku kad ona moli za život svoje kćeri, počelo mi se silno plakati. Lana je toliko potresno i snažno odigrala tu scenu, da mi se ridalo. Htjela sam plakati na sav glas, zavrištati, ali sam se suzdržavala kako ne bih poremetila probu. No, sjećam se te muke i potrebe da iz mene iziđe sva bol koju je ona nosila u sebi.

Sve te godine Dinku za Malu scenu vežu toplina i ljubav koje ondje osjeća, odnos prema kazalištu, prema djeci, prema poslu, prema ljudima... Kad dođem tamo, ja sam doma. To je najljepše. Mala scena malen je kolektiv gdje smo stvorili obiteljsko ozračje prožeto visokim profesionalizmom, razumijevanjem, ljubavi prema onome što radimo i vremenom da se tome posvetimo. Zahvaljujući takvom ozračju, u tom smo malenom kazalištu zaštićeni, kao u nekoj vrsti maternice, čahure, oaze.

Gordana Ostović *Slijepe ulice*
 Ronald Žlabur
 Foto: Irena Sinković





Ivica Zadro
Foto: Irena Sinković

IVICA ZADRO

Dugogodišnji Ivičin i Vitomirin prijatelj, glumac Ivica Zadro nije često bio na pozornici Male scene, ali je svojom podrškom i savjetima uvijek bio prisutan. Prva predstava u kojoj je nastupao bila je velika uspješnica *Pierrot ili tajne noći* iz 1997. u kojoj je glumio naslovni lik i za tu je ulogu bio nominiran za Nagradu hrvatskoga glumišta za najbolje glumačko ostvarenje u lutkarskoj predstavi ili predstavi za djecu i mlade. *Pierrot je bio izvrstan, prisjeća se. U njemu se dogodilo spoj Bucke, Svrtana, Šimića i mene, uz Dinku i pjevače – bila je to stvarno prekrasna predstava! Nakon toga smo Bucka i ja napravili Bajku koju smo i po nekoliko puta dnevno izvodili po vrtićima i školama.*

S Bajkom su dosta putovali po raznim našim mjestima. Budući da gotovo svako putovanje krije neku priču, zgodnu anegdotu, Ivica Zadro sjeća se, primjerice, gostovanja na Pelješcu i Korčuli. Nakon predstave vraćali smo se u Split oko sedam sati navečer i ponestalo nam je goriva. Bio je mrak kao da si na Mjesečevoj površini. Na cesti – nigdje nikoga. S nama je bila i trogodišnja Buga pa nam se stvarno jako žurilo. Napokon sam uspio zaustaviti neki kamion kojim sam došao do obližnje benzinske crpke, natočio sam pet litara benzina, a čovjek koji je radio na crpki ponudio se da me odveze do auta jer smo, rekao mi je, Bucka i ja jutrošnjom predstavom razveselili njegovu djecu. Došli smo u Split oko dva ujutro i samo nas je nekoliko sati dijelilo od izvedbe na Braču. No, nismo ni pomišljali na otkazivanje predstave.

Glumio je i u Ivičinoj obnovi *Nevidljivoga Leonarda*, ali najdraže su mu bile predstave za odrasle. *Ono što je meni bilo najljepše u tome kazalištu bila je njihova Večernja scena i žao mi je što je, unatoč velikom uspjehu, nisu uspjeli zadržati. Na repertoaru su stvarno imali prekrasnih komada.*

Na Večernjoj sceni Ivica Zadro nastupio je u trima predstavama – *Dokaz*, *Život x 3* i *Odšteta*.

Dokaz je bilo perfektno raditi. U početku kad mi je Šime dao tekst, bio sam sumnjičav, no on je bio siguran da je uloga Roberta pisana za mene pa me nagovarao da je prihvatim. Kad sam počeo dublje čitati tekst, shvatio sam da bih ulogu mogao napraviti jer mi je predstavljala izazov. Budući da radim u kazalištu Komediji, 'osuđen' sam na komične uloge. Rijetko se dogodi pokoji iskorak u dramski registar i upravo je Dokaz bio taj iskorak. Sudeći prema reakcijama prijatelja, publike i kritičara, napravio sam dobar posao i moram priznati da mi je žao što za tu ulogu nisam bio nominiran za Nagradu hrvatskoga glumišta. Nakon toga je uslijedio Život x 3. To je bila izvrsna predstava. Najviše mi je drago zbog Bucke koja je bila odlična. U početku se dosta mučila s tom ulogom i drago mi je da sam joj mogao pomoći. Malo sam je 'zašpotal', dosta smo razgovarali, rekao sam joj što ne radi dobro i ona je na kraju zablistala. Šime je tu kao redatelj i njezin suprug bio dosta blag, ali moram priznati da je bio u delikatanj situaciji. Inače mislim da je izvrstan redatelj. Nije mistifikator, ima znanje, a ne soli pamet, glumac je pa zna proces i zna te, lijepo i bez nervoze, dovesti do pravog rezultata. Na svim predstavama koje sam s njim radio bilo mi je prekrasno.

Što se tiče Odštete, sjećam se da sam jednu izvedbu igrao s vrućicom od 40°. Šime i ja glumili smo u alternaciji, ali je on tada bio na putu. Budući da se u Maloj sceni nikada ne otkazuju predstave, došli su autom po mene, u kazalište sam stigao u pidžami, odigrao sam predstavu pod visokom temperaturom i vratio se u krevet. Predstava je za nas svetinja.

Ivica Zadro izuzetno cijeni rad svojih prijatelja i smatra da su, nakon dvadeset godina, zaslužili veće kazalište. U estetskom, umjetničkom i edukativnom smislu, Mala scena za njega je veliko kazalište. *Na tako maloj sceni događa se tako veliko kazalište. Njih dvoje su kao srce i duša. Bucka je srce, a Šime je duša toga kazališta. Oni su već dvadeset godina uporni i idu dalje. Tijekom tih godina u njihovu su kazalištu radila velika imena hrvatskoga glumišta – od Tonka Lonze, Neve Rošić, Nade Subotić, Zlatka Crnkovića i mnogih drugih do nekih koji su postali velikim imenima kao što su Nataša Janjić ili Ronald Žlabur – i uvijek su bili otvoreni prema novim i mladim ljudima. Bucka je stroga pa su se tu mogli naučiti disciplini. No, da nije takva, Male scene vjerojatno ne bi ni bilo. Šime je mekan, ali ima viziju i to je dobro. Mislim da su najbolje kazalište za djecu u Hrvatskoj. Kod njih još nisam vidio lošu predstavu. Već je postalo dosadno da je Mala scena svake godine nominirana za Nagradu hrvatskoga glumišta. Nemaju pravu konkurenciju. I zato se pitam, što bi tek bilo da imaju veću dvoranu u kojoj mogu igrati komade s pet, osam, dvanaest lica? Onda bi bili još veće kazalište! To im stvarno želim!*

Ivica i Vitomira u *Bajci*, Danila Harmsa
Foto: Željko Jelenski, 1997.







KAKO JE NASTALA OVA KNJIGA

Na letu iz Madrida za Zagreb, 2. lipnja 2008., u jednom od tisuću naših razgovora o Maloj sceni, odlučili smo napraviti ovu knjigu. Znajući da, uza sav posao koji radimo, nećemo imati vremena sami napraviti cijeli posao, a bio nam je potreban i „pogled izvana“, počeli smo razmišljati o tome tko bi mogao biti s nama u cijelome projektu. Kao i često u životu Male scene, odabir je pao na mladu osobu koja nikada ništa sličnoga nije radila, na Katarinu Kolega.

Katarina je odrasla u jednom od Zvezdaninih studija – razmišljali smo, dakle, može razumjeti ozračje u kojemu smo i mi stvarali naše kazalište, a uz to je naš rad sa zanimanjem pratila od samih svojih profesionalnih početaka. Bila je u šoku kad smo joj iznijeli svoju ponudu, ali je ipak prihvatila.

I tako je započelo listanje po registratorima, pregledavanje slika, papirića, uspomena, pisama... započeo je odlazak u prošlost i odveo nas na ponovne susrete s ljudima koji su nam bili suputnicima i suradnicima tijekom protekle 23 i više godina postojanja.

Od prvoga dana najviše sam se bojala da nekoga ne zaboravim. U već objavljenim dvjema monografijama o zagrebačkim kazalištima u kojima je Šimić radio (i to puno i duže razdoblje), ispušteno je njegovo ime i to je jedino što nikako nisam željela da se i nama dogodi. Samo da nekoga slučajno ne zaboravimo! Svi ljudi koje smo susretali, koji su bili jednim dijelom naših života, svi su oni upisani u ono što smo napravili, svi su oni dio Male scene, premda, možda, nisu shvatili Malu scenu kao neko posebno mjesto, i nikoga ne bismo smjeli izostaviti.

Gotovo sam sigurna da ću se, kad knjiga izađe iz tiska, uhvatiti za glavu jer ću se sjetiti još nekoga, ali se nadam da će taj netko shvatiti da NIKOGA NISMO IZOSTAVILI NAMJERNO.

Cijela je ova knjiga, na neki način, zahvala svima onima koji su doprinijeli da Mala scena postane centar izvrsnosti, ali neke od njih još ćemo jednom spomenuti.

Zvezdana Ladika bila je prapočetak Male scene i da nije bilo njezine okupljajuće energije, naši bi putovi bili potpuno drugačiji. Nema je već više od pet godina, ali znamo da i dalje budno prati naš rad i kad treba napraviti nešto nemoguće, uvijek se vrati njezino pitanje: „Stari, možeš?“ I prasnemo u smijeh.

Uz Zvezdanu, spomenut ćemo i ostale kojih više nema, a mnogo su nam značili. Brankić (Branko Supek) bio je naš dragi prijatelj koji je radije gletao zidove nego glumio i koji je, premda nikada nije imao namjeru otići iz PIK-a, bio s nama od šest ujutro do deset navečer. Zvonko Šimić, lvičin tata, napravio je sve bravarske radove u Maloj sceni i svaki put kad pogledate ispod stropa, prema reflektorima, vidjet ćete „roštilj“ s rasvjetom koji je njegovih ruku djelo, a na čemu smo mu uistinu zahvalni.





Foto: Irena Sinković

DANAŠNJI MALOSCENCI IZA SCENE:

S lijeva na desno:

Daniela Kos, PR i marketing vila, Jadranka Letica, Katica za sve, a posebno za garderobu, Ljubica Šimić, prva maloscenska umirovljenica, Duško Rihtermoc, šef tehnike, Ivica Šimić i Vitomira Lončar, Andro Jelavić, mali od tehnike, Branka Markuš Nemeth, prodaja, s najdužim stažem u Maloj sceni. Na slici nema naših vjernih suputnika Helene i Mate Bedrica koji od prvih dana samozatajno rade računovodstvo Male scene. Na slici nema Davora Mladina, našeg novog zaposlenika, zaduženog za prodaju.

Hvala svima!!!

O Vladi Habuneku već smo puno toga rekli u ovoj knjizi, ali nikada nećemo dovoljno puta reći – hvala, Vlado, što si nas podržao kad nam je bilo najpotrebnije da postanemo pravo kazalište!

Otišao je i Srećko Zubak koji je bio u puno predstava i proputovao s nama mnoga mjesta.

Na svu sreću, ostali kojima želimo zahvaliti još su živi (i nadamo se!) zdravi. Roman Šušković Stipanović otišao je iz Male scene u lipnju mjesecu 1997. nakon deset godina koje je proveo s nama, ali njegov je rad zauvijek ugrađen u povijest Male scene. Hvala mu na svim zajedničkim danima i godinama te prijateljstvu koje smo uživali.

Zahvaljujemo svima koji su (fizički) s nama gradili kazalište, kolegama glumcima, ali i roditeljima djece članova našega Dramskog studija koji su nam nesebično pomagali tijekom izgradnje.

Zahvaljujemo i onima koji su nam pomogli da se nastanimo na Medveščaku, osobito gospođi Gordani Bakula, tajnici MZ Đuro Đaković, gospođi Spomenki Podboj koja se izborila da nas ne izbace te gospođi Zdenki Kukuljica zahvaljujući kojoj smo formalno-pravno postali pravo kazalište.

Zahvaljujemo i Maji Oršić koja je s nama od samih početaka, nikada vidljiva, ali uvijek prisutna sa svojim prijevodima.

Zahvaljujemo i Relji Bašiću i njegovom Teatru u gostima čiji smo model pokušali slijediti kad smo se odlučili za samostalnost u krajnje nepoticaenom okruženju.

Zahvaljujemo i svima ikada zaposlenim djelatnicima Male scene, osobito Ljubici Šimić, prvoj „maloscenskoj“ umirovljenici koja je godinama brižljivo sređivala naš arhiv uz ostale silne poslove koje je radila (a uključivali su i čuvanje Buge kad nas nije bilo). Branka, Tomica, Jadranka, Alan, Riki, Jelena, Andro, Daniela, Mato i unatrag godinu dana Davor, predano su i vjerno radili (neki od njih rade još i danas) kako bi Mala scena svakim danom mogla biti sve bolja i bolja.

Od sredine devedesetih godina dvadesetoga stoljeća s nama rade Zoki i njegova tiskara Šolta, Lili, Neven i Robi, adorovci koji su nas nagovorili da već 1997. napravimo svoje vebne stranice, Miho, Tamara i njihov Kaligraf koji su nam, često i tijekom noći, radili pripreme za materijale do kojih nam je toliko bilo stalo. Dakako da zahvaljujemo i svim sponzorima koji su nas ikada pratili jer bez njihova povjerenja i potpore teško da bismo mogli ostvariti sve predstave koje smo sanjali.

Zahvaljujemo Uredu za obrazovanje, kulturu i sport Grada Zagreba te Ministarstvu kulture na potpori koju dobivamo za svoje projekte već više od petnaest godina u nadi da svojim radom doprinosimo poboljšanju kulturne slike našega grada i cijele zemlje.

Publici koja je gledala naše predstave pod imenom Mala scena od 1. srpnja 1986. do danas, dugujemo posebnu zahvalnost jer bez nje – cijeli naš posao ne bi imao smisla.

Hvala našoj Bugi što je već s dva mjeseca shvatila da joj se valja prilagoditi životu u kojem je kazalište Mala scena – sve.

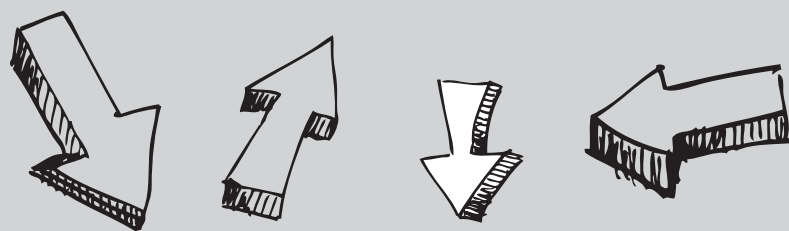
I na kraju (ili na početku), hvala Gospodinu što je s nama imao ovaj plan i dao nam čvrstu vjeru da ga možemo i ostvariti.

Vitomira

U Zagrebu, na Dan hrvatskoga glumišta, 24. studenoga 2009.

Ivica i Vitomira
Foto: Irena Sinković





KRONOLOŠKI PREGLED PREDSTAVA

1986.

Šimić – Ladika: CVJETOVI MAŠTE

Praizvedba: 1. srpnja 1986.

Dječji vrtić Tratinčica, Zagreb

Obrada teksta, režija, kostimografija i scenografija: zajednička

Skladatelj: Ladislav Tulač

Tekstovi glazbenih brojeva: Zvezdana Ladika

Fotograf: Krešimir Bosiljevac

Igraju: Ivica Šimić, Vitomira Lončar i Ladislav Tulač;

od 1989. do 1994. umjesto Ladislava Tulača: Srećko Zubak/Matej Meštrović/Krešimir Klemenčić/Zoran Jašek

Jens Sigsgaard: PALE SAM NA SVIJETU

Redatelj: Radovan Milanov

Praizvedba: 6. studenoga 1986.

Dječji centar Dvadeset petog svibnja, Zagreb

Skladatelj i glumac: Ivica Šimić

Zvezdana Ladika: TRI VARLJIVE PRIČE

Redateljica: Zvezdana Ladika

Praizvedba: 12. prosinca 1986. u kazalištu Vidra, Zagreb za ATM

Skladatelj: Ivica Šimić

Kostimografija i scenografija: zajednička

Igraju: Vitomira Lončar, Nada Rocco/Perica Martinović (od 1991.) i Ivica Šimić

1987.

Ivica Šimić – Zvezdana Ladika – Ladislav Tulač:

PRIČALO I MALENA

Redateljica: Zvezdana Ladika

Praizvedba na njemačkome jeziku: 30. ožujka 1987.

Schauburg Theater der Jugend, München, Njemačka

Praizvedba na engleskome jeziku: 8. srpnja 1988. na Take off festivalu, London, Ujedinjeno Kraljevstvo

Prevoditelj na njemački jezik: Radovan Milanov

Prevoditeljica glazbenih brojeva na njemački jezik: Maja Oršić

Prevoditeljica na engleski jezik (tekst i glazbeni brojevi): Maja Oršić

Lutke izradila: Vanda Šestak

Likovno oblikovanje: Boris Švaljek

Igraju: Vitomira Lončar, Ivica Šimić i Ladislav Tulač

1990. "Special showcase award", Des Moines, Iowa, SAD

(ostali podatci kao za predstavu *Cvjetovi mašte* iz 1986.)

MALI ZALJUBLJENI SVIJET (MALA LJUBAV)

Dramaturška obrada i režija: Zvezdana Ladika

Praizvedba: 21. listopada 1988. u Narodnom sveučilištu u Bjelovaru

Skladatelj i glazbenik: Ladislav Tulač

Koreografkinja: Desanka Virant

Igraju: Vitomira Lončar, Nada Rocco, Ivica Šimić i Roman Šušković Stipanović

William Shakespeare: ROMEO I JULIJA

Redateljica i dramaturginja: Zvezdana Ladika

Premijera: 23. listopada 1987.

Narodno sveučilište Bjelovar

Scenograf: Aleksandar Šandor Augustinčić

Kostimografkinja: Ika Škomrlj

Skladatelj: Ivica Šimić

Igraju: Vitomira Lončar/Renata Jurković, Nada Rocco/Urša Raukar, Ivica Šimić i Roman Šušković Stipanović

Zvezdana Ladika: TAJNE ČUDNOVATE ŠUME

Redateljica: Zvezdana Ladika

Praizvedba: 12. prosinca 1987.

Skladatelj: Ivica Šimić

Scenografija i kostimografija: zajednička

Koreografkinja: Desanka Virant

Igraju: Vitomira Lončar, Nada Rocco/Perica Martinović (od 1991.) i Ivica Šimić

1988.

Zvezdana Ladika: STVARAMO BAJKU

Redateljica: Zvezdana Ladika

Praizvedba: 23. siječnja 1988.

Omladinski kulturni centar, Teslina 7, Zagreb

Skladatelj: Ladislav Tulač

Igraju: Vitomira Lončar, Ivica Šimić, Branko Supek i Ladislav Tulač

Zvezdana Ladika – Ivica Šimić: VAGON PRVOG RAZREDA

Redateljica: Zvezdana Ladika

Praizvedba: 25. rujna 1988.

Scenograf: Darin Zuccon

Skladatelj: Ivica Šimić

Koreografkinja: Desanka Virant

Igraju: Vitomira Lončar, Nada Rocco/Urša Raukar, Ivica Šimić i Roman Šušković Stipanović

Goran Massot: PROVALA (PROVALNIK)

Redatelj: Vanča Kljaković

Premijera: 19. listopada 1988.

Scenograf: Zvonko Šuler

Kostimografkinja: Vida Tučan

Fotograf: Saša Novković

Igraju: Vitomira Lončar i Ivica Šimić

Producent: Zagrebačko kazalište mladih

Zvezdana Ladika: ŠUĆ-MUĆ PRIČA

Redateljica: Zvezdana Ladika

Praizvedba: 11. prosinca 1988. u Pionirskom gradu, Zagreb

Skladatelj: Ivica Šimić

Scenograf: Aleksandar Šandor Augustinčić

Koreografkinja: Desanka Virant

Igraju: Vitomira Lončar, Ivica Šimić/Ljubo Zečević i Urša Raukar/Nada Rocco

Glazbenik: Srećko Zubak

Zvezdana Ladika: ČAROLIJE MALOG MJESECA

Redateljica: Zvezdana Ladika

Praizvedba: prosinac 1988.

Skladatelj i glazbenik: Ladislav Tulač

Koreografkinja: Desanka Virant

Igraju: Ivica Šimić i polaznici Dramskoga studija Male scene

1989.

Drago Britvić: ZA BAJKE NEMA ZIME

Redateljica: Nada Rocco

Praizvedba: 1. rujna 1989.

Igra: Nada Rocco

Tom Stoppard: PRAVA STVAR

Redatelj: Ivica Šimić

Premijera: 8. prosinca 1989.

Prevoditeljica: Andrienne Hewitt

Scenografkinja: Dinka Jeričević

Kostimograf: Željko Nosić

Fotograf: Saša Novković

Igraju: Vitomira Lončar, Renata Jurković/Perica Martinović, Nina Sabljak, Branko Supek,

Ivica Šimić, Željko Šestić i Dejan Aćimović/Pjer Meničanin

1990.

Pierre Carlet de Chamblain de Marivaux:

DVOSTRUKA NEVJERA

Redatelj i prevoditelj: Vlado Habunek

Premijera: 23. studenoga 1990.

Suradnica redatelja: Koraljka Hrs

Scenografkinja: Dinka Jeričević

Kostimografkinja: Snježana Vego

Izbor glazbe: Dora Brajević

Likovno oblikovanje: Anina Lasta Budor i Robert Budor

Fotografije: Boris Štajduhar

Maska i frizure: Jolanda Buhin

Igraju: Barbara Živković, Vitomira Lončar, Mia Begović, Igor Mešin, Siniša Ružić, Željko Šestić i Zijad Gračić

Ezop – Ladika: DVA MIŠA

Redateljica: Zvezdana Ladika

Praizvedba: 12. prosinca 1990. u dvorani Ine-Naftaplina, Zagreb

Skladatelj: Ivica Šimić

Koreografkinja: Desanka Virant

Likovno oblikovanje: Tanja Gabrić

Igraju: Ivica Šimić/Roman Šušković Stipanović, Branko Supek i Vitomira Lončar

Glazbenik: Srećko Zubak

1991.

Murray Schisgal: LJUBAF

Redateljica: Aleksandra Broz

Premijera: 25. siječnja 1991.

Pomoćnik redateljice: Zoran Ivančić

Prevoditeljica: Sonja Bašić

Dramaturginja: Sanja Ivić

Scenograf: Živko Nižić

Kostimografkinja: Aleksandra Broz

Fotograf: Ozren Drobnjaković

Likovno oblikovanje: Dejan Kršić

Igraju: Mejrema Lukanić, Goran Grgić i Ranko Zidarić

1992.

Peter Shaffer: LETICE I LJUBLIST

Redatelj i prevoditelj: Vlado Habunek

Premijera: 8. ožujka 1992.

Scenografkinja: Dinka Jeričević

Kostimografkinja: Snježana Vego

Skladatelj: Neven Frangeš

Oblikovanje svjetla: Olivije Marečić

Likovno oblikovanje: Snježana Vego

Šminka: Jolanda Buhin

Izrada lutke: Sanja Kolovrat

Igraju: Neva Rošić, Nada Subotić, Ivica Šimić, Vitomira Lončar/Tanja Gabrić i članovi Dramskoga studija

Male scene: Dragica Orešković, Andrea Marić, Tanja Potočki, Marija Goatti, Samir Kadribašić, Slobodan

Cirkvenčić i Saša Ratković

Producent: Ivica Šimić

Inspicijentica: Tanja Gabrić

1992. nagrada "Zlatni smijeh" na Danima satire za najbolju predstavu u cjelini

1992. Nada Subotić, nagrada "Zlatni smijeh" na Danima satire za žensku ulogu

1992. Neva Rošić, nagrada "Zlatni smijeh" na Danima satire za žensku ulogu

Ezop – Zvezdana Ladika: ORAO, ZEC I DIVLJA MAČKA

Redateljica: Zvezdana Ladika

Premijera: 8. travnja 1992.

Scenografkinja: Dinka Jeričević

Pomoćnica scenografkinje: Sanja Kolovrat

Kostimografkinja: Snježana Vego

Skladatelj: Ivica Šimić

Koreografkinja: Lela Gluhak Buneta

Likovno oblikovanje: Krešo Skozret

Izrada maski: Zlatica Blanuša

Oblikovanje svjetla: Josip Ljubić

Fotograf: Saša Novković

Igraju: Jagoda Kralj Novak/Ankica Dobrić, Ivica Šimić i Branko Supek

Producent: Roman Šuššković Stipanović

Norma Šerment: NEVIDLJIVI LEONARD

Redateljica: Zvezdana Ladika

Premijera: 8. svibnja 1992.

Scenografkinja: Dinka Jeričević

Kostimografkinja: Snježana Vego

Skladatelj: Ivica Šimić

Likovno oblikovanje: Anina Lasta Budor

Fotograf: Saša Novković

Igraju: Vitomira Lončar, Zijad Gračić i Roman Šuššković Stipanović te članovi Dramskoga studija Male

scene: Mirna Radmanić/Nataša Jurenović i Ivan Visković/Ivan Hercigonja/Damir Tomšić

Producent: Roman Šuššković Stipanović

Glazbeni sastav: Ivica Šimić (gitara, vokal), Ivana Zahirević (flauta), Julija Zlopaša (vokal) i Ljubica Kelčec – Suhovec (vokal)

Tony Kushner: ILUZIJA
 Redatelj: Ivica Šimić
 Premijera: 31. listopada 1992.
 Prevoditeljica: Aranka Lengyel Bosiljevac
 Suradnice na prijevodu: Maje Oršić i Sandre Ilijić
 Scenografkinja: Dinka Jeričević
 Kostimografkinja: Irena Sušac
 Skladatelj: Neven Frangeš
 Oblikovanje svjetla: Olivije Marečić
 Likovno oblikovanje: Vladimir Straža
 Fotograf: Saša Novković
 Maska i frizure: Mira Krnić
 Igraju: Vitomira Lončar, Mia Begović, Rene Medvešek, Vilim Matula, Zlatko Crnković,
 Drago Meštović, Boris Festini i Branko Supek
 Producent: Roman Šušковиć Stipanović
 Inspicijentica: Tanja Gabrić

1993.

Zvezdana Ladika: VRZINO KOLO
 Redateljica: Zvezdana Ladika
 Praizvedba: 23. listopada 1993.
 Kostimograf: Željko Nosić i Nizozemska opera - Amsterdam
 Skladatelji: Ivica Šimić i Krešimir Klemenčić
 Koreografkinja: Desanka Virant
 Igraju polaznici Dramskoga studija Male scene: Luka Barešić, Ivana Bičanić, Marko Bičanić, Ina Budak, Matea Čolić, Robert Čugalj, Sandra Čugalj, Ivan Đuričić, Vedran Hostić, Sanja Jelenić, Berislav Juračić, Marinka Kovačić, Romana Kunej, Ana Majsec Budak, Igor Medan, Sven Milekić, Goran Milošević, Tamara Milošević, Dražen Novak, Tena Orečić Tonković, Luka Rukavina, Lovro Rumiha, Marko Sopić, Hana Stanković, Bianca Šehović, Breza Torbica i Nuša Torbica

Noël Greig: ŠAPUTANJA U MRAKU
 Redatelj: Ivica Šimić
 Premijera: 27. studenoga 1993.
 Prevoditeljica: Zinka Kiseljak
 Skladatelj: Krešimir Klemenčić
 Tekst završnoga songa: Ljubica Čaušević Šimić
 Scenografkinja: Dinka Jeričević
 Kostimografkinja: Irena Sušac
 Oblikovanje svjetla: Olivije Marečić
 Likovno oblikovanje: Zlatko Bourek
 Fotograf: Saša Novković
 Igraju: Katarina Bistović Darvaš, Matija Prskalo, Goran Navojec i Zijad Gračić
 Producent: Roman Šušковиć Stipanović

1994.

Zvezdana Ladika – William Shakespeare: SCENE IZ SHAKESPEAREA i

Tennessee Williams: GOVORI MI POPUT KIŠE I PUSTI ME DA SLUŠAM

Redateljice: Zvezdana Ladika i Jadranka Korda Krušlin

Premijera: lipanj 1994.

Igraju polaznici Dramskoga studija Male scene: Luka Cukerić, Martina Čuljak, Jasna

Drpić, Natalija Đorđević, Marijana Nola, Nataša Orešković, Senka Prodanović, Saša

Ratković, Paulina Smoljan, Zoran Tučkar, Zvezdana Užarević

Bucka, Ivica, Darko: OBIČNA PJESMA

Praizvedba: 25. lipnja 1994.

Skladatelj: Rajko Dujmić

Koreografkinja: Desanka Virant

Fotograf: Saša Novković

Igraju: Vitomira Lončar, Ivica Zadro i Darko Janeš

Producent: Roman Šušković Stipanović

Ivica Šimić – Zinka Kiseljak:

DJEČAK S ALBUMOM PORODIČNIH SLIKA

Redatelj: Ivica Šimić

Praizvedba: 21. rujna 1994.

Scenografkinja: Dinka Jeričević

Kostimografkinja: Irena Sušac

Skladatelj: Neven Frangeš

Fotograf: Saša Novković

Igraju: Slavica Jukić, Mirela Brekalo Popović, Branko Meničanin/Pero Juričić, polaznici

Dramskoga studija Male scene: Marko Sopić/Ivan Hlupić, Goran Milošević/Dražen Novak

i Hana Stanković/Tamara Milošević

Producent: Roman Šušković Stipanović

1995. Slavici Jukić, nominacija za Nagradu hrvatskoga glumišta za najbolju ulogu u predstavama za djecu i mlade za ulogu Ruže

Obnova LETICE I LJUBLIST

(obnovio Ivica Šimić nakon smrti Vlade Habuneka)

7. listopada 1994.

Ostalo jednako kao i 1992. osim:

Maska i frizure: Mira Krnić

Članovi Dramskoga studija Male scene: Katarina Drmić, Zvezdana Užarević, Martina

Čuljak, Mislav Čavajda, Ivana Buntak, Tatjana Antić, Luka Cukerić, Vedrana Tonković,

Paulina Smoljan, Marijana Nola, Natalija Đorđević, Ivana Marijančić

1994. Nada Subotić, nagrada na Festivalu glumca u Vinkovcima za najbolje glumačko

ostvarenje

1994. Neva Rošić, nagrada na Festivalu glumca u Vinkovcima za najbolje glumačko

ostvarenje

1995.

Hans Ch. Andersen: KRALJEVIĆ SVINJAR

Redateljica: Zvezdana Ladika

Praizvedba: 9. lipnja 1995.

Pomoćnica redateljice: Slavica Jukić

Scenografkinja: Dinka Jeričević

Kostimografkinja: Snježana Vego

Koreografkinja: Desanka Virant

Skladatelj: Krešimir Klemenčić

Pantomimski pokret: Aleksandar Acev

Likovno oblikovanje: Ivica Antolčić

Oblikovanje svjetla: Tomislav Sabljar

Igraju polaznici Dramskoga studija Male scene: Nuša Torbica, Tena Orečić Tonković, Ivan Đuričić, Luka Rukavina, Tomislav Belko, Ana Majsec Budak/Marinka Kovačić, Hana Stanković, Matea Čolić, Eva Körper, Dražen Novak, Marko Bičanić, Marko Sopić, Igor Medan, Lovro Rumiha, Luka Barešić, Berislav Juraić i Vedran Hostić

Producent: Roman Šušković Stipanović

Zvezdana Ladika: VAGON PRVOG RAZREDA (obnova)

Redateljica: Zvezdana Ladika

Premijera: 4. rujna 1995.

Glazbena obrada: Igor Savin i Srećko Zubak

Igraju: Vitomira Lončar, Jasna Palić/Marina Poklepović (1997.) i Dražen Čuček

Ostali izvedbeni podatci kao i 1988.

Saskia Janse i Onny Husink: BARŠUNASTI ZEČIĆ

Redatelj: Željko Šestić

Premijera: 3. studenoga 1995. u Petrinji

Prevoditeljica: Maja Oršić

Scenografkinje i oblikovateljice lutaka: Saskija Janse, Marikja Meijer

Fotografkinja: Irena Sinković

Igraju: Miljenka Androić /Dubravka Crnojević Carić i Mirela Brekalo Popović/Matilda

Sorić/ Vanda Vujanić

Producent: Roman Šušković Stipanović

David Mamet: OLLEANA

Redatelj: Ivica Šimić

Premijera: 24. studenoga 1995.

Prijevod: Zinka Kiseljak i Zvonimir Zoričić

Scenografkinja: Dinka Jeričević

Kostimografkinja: Irena Sušac

Likovno oblikovanje: Barbara Bourek

Fotografkinja: Irena Sinković

Oblikovanje svjetla: Tomislav Sabljar

Igraju: Barbara Rocco i Zvonimir Zoričić

Inspicijentica: Paulina Smoljan

Producent: Roman Šušković Stipanović

1997. Zvonimir Zoričić, nagrada na Festivalu glumca za najbolje glumačko ostvarenje
Imme Dros – Bernard van Beurden: CVILIDRETA S GAVRANOVE STIJENE

Redatelj: Ivica Šimić

Premijera: 20. prosinca 1995.

Prijevod: Nada Pinterić

Skladatelj: Bernard van Beurden

Glazbene dionice i obrada: Stanko Juzbašić

Glazbena mentorica: prof. Snježana Bujanović

Scenografkinja: Dinka Jeričević

Kostimografkinja: Irena Sušac

Koreografkinja: Desanka Virant

Likovno oblikovanje: Barbara Bourek

Maska i frizure: Mira Krnić

Igraju: Vitomira Lončar, Dragan Despot/Ivica Šimić, Franjo Džimi Jurčec, Jelena Sikirica/Dubravka Šeparović/
Adela Golac, Martina Gojčeta/Tamara Čipek/Helga Juretić i Berislav Puškarić

Producent: Roman Šušković Stipanović

1996. Dragan Despot, Nagrada hrvatskoga glumišta za najbolju ulogu u predstavama za djecu i mlade za ulogu
Kralja i Patuljka

1996. nominacije za Nagradu hrvatskoga glumišta za najbolju predstavu u cjelini u kategoriji lutkarskih pred-
stava i predstava za djecu i mlade

1996. Franjo Džimi Jurčec, nominacija za najbolju ulogu u predstavama za djecu i mlade za ulogu Lakaja i Oca

1996.

Mislav Brumec: ZA DELFINE

Redateljica: Dora Ruždjak

Premijera: 3. svibnja 1996.

Scenografkinja i kostimografkinja: Barbara Bourek

Skladatelj i glazbenik: Borna Šercar

Fotografkinja: Irena Sinković

Igraju: Saša Buneta i Ivana Buljan/Linda Begonja

Producent: Roman Šušković Stipanović

Jean Tardieu: LJUBAVNICI IZ METROA

Redateljica: Zvezdana Ladika

Premijera: 22. lipnja 1996.

Scenografkinja: Dinka Jeričević

Koreografkinja: Desanka Virant

Izbor kostima: Jadranka Korda Krušlin

Glazbeni suradnici: Marijana Pintar i Alan Letica

Izrada maski i lutaka: Deborah Hustić i Natalie Murat

Tehničko vodstvo: Tomislav Sabljar

Fotografkinja: Irena Sinković

Igraju polaznici Dramskoga studija Male scene: Ivana Buntak, Martina Čuljak, Melita Kunčić, Viktor Puljić,
Paulina Smoljan, Danijel Starčević i Zvezdana Užarević

Producent: Roman Šušković Stipanović

Šimić – Ladika: KRALJEVNA NA ZRNU GRAŠKA
 Premijera: 9. rujna 1996.
 Režija: zajednička
 Tekstovi songova: Zvezdana Ladika
 Skladatelj: Ivica Šimić
 Lutke izradila: Dunja Niemčić, a potom Ana Kraljević
 Koreografkinja: Desanka Virant
 Glazbena obrada: Franjo Vlahović
 Oblikovanje svjetla: Tomislav Sabljarić
 Likovno oblikovanje: Bane Milenković
 Fotografkinja: Irena Sinković
 Igraju: Vitomira Lončar i Ivica Šimić
 Producent: Roman Šušaković Stipanović

1997. Nagrada grada Županje na Festivalu glumca u Vinkovcima

1997.

M. Tournier – Guus Ponsioen: PIERROT ILI TAJNE NOĆI
 Redatelj: Ivica Šimić
 Premijera: 27. ožujka 1997.
 Prijevod: Nada Pinterić i Reina Dokter
 Prevoditeljica na engleski jezik: Maja Oršić Magdić
 Skladatelj: Guus Ponsioen
 Koreografkinja: Desanka Virant
 Scenografkinja: Dinka Jeričević
 Kostimografkinja: Ivona Stanić
 Oblikovanje svjetla: Olivije Marečić
 Maska: Mira Krnić
 Rekvizitu osmislila i izradila: Ivana Franke
 Colombine oblikovala: Martina Zadro
 Likovno oblikovanje: Igor Vilagoš
 Fotografkinja: Irena Sinković
 Igraju: Ivica Zadro, Boris Svrtan, Vitomira Lončar, Dubravka Šeparović/Martina Gojčeta /Hana Hegedušić i Ladislav Vrgoč /Berislav Puškarić/Dražen Čuček
 Glazbu na klaviru u živo izvodi: Liliana Zaveršnik/Lana Zadro/Duško Zubalj
 Producent: Roman Šušaković Stipanović
 Inspicijentica: Jadranka Letica

1997. Nagrada hrvatskoga glumišta za najbolju lutkarsku predstavu ili predstavu za djecu i mlade
 1997. Boris Svrtan, Nagrada hrvatskoga glumišta za najbolje glumačko ostvarenje u lutkarskoj pred-
 stavi ili predstavi za djecu i mlade za ulogu Harlekina
 1997. Ivica Zadro, nominacija za Nagradu hrvatskoga glumišta za najbolje glumačko ostvarenje u
 lutkarskoj predstavi ili predstavi za djecu i mlade za ulogu Pierrota
 1997. Dubravka Šeparović, nominacija za najbolju mladu umjetnicu do 28 godina za ulogu Sunca
 1997. predstava u cjelini – Specijalna nagrada na festivalu HC ASSITEJ u Opatiji
 1998. Boris Svrtan, posebna nagrada za ulogu Harlekina na AACT festivalu u Benton Harbouru,

Michigan, USA

Daniil Harms – Branislav Krivokapić: BAJKA

Redatelj: Ivica Šimić

Praizvedba: 28. rujna 1997.

Scenografkinja: Dinka Jeričević

Likovno oblikovanje: Pika Vončina

Fotograf: Željko Jelenski

Igraju: Vitomira Lončar i Ivica Zadro

Producentica: Vitomira Lončar

Roel Adam: O SUTRA

Redatelj: Ivica Šimić

Premijera: 15. listopada 1997.

Prevoditeljice: Nada Pinterić i Rajna Dockter

Lektorica: Đurđa Škavić

Scenografkinja i likovno oblikovanje: Ivana Franke

Kostimografkinja: Irena Sušac

Skladatelj: Ante Mažuran

Koreografkinja: Desanka Virant

Oblikovatelj svjetla: Olivije Maričić

Fotografkinja: Irena Sinković

Igraju: Anita Matić, Daria Lorenci i Radovan Ruždjak

Producentica: Vitomira Lončar

Pomoćnica producentice: Sanja Vladović

Inspicijentica: Jadranka Letica

Producentica: Vitomira Lončar

Nana Šojlev – Desanka Virant: ZAGRLJAJ

Redateljica i dramaturginja: Nana Šojlev

Praizvedba: 6. prosinca 1997.

Koreografkinja: Desanka Virant

Kostimografkinja: Irena Sušac

Likovno oblikovanje: Pika Vončina

Fotografkinja: Irena Sinković

Igraju: Tamara Kršek i Ivančica Horvat, kasnije u alternacijama Larisa Lipovac,

Zrinka Lukčec i Nikolina Bujas

Producentica: Vitomira Lončar

Tini Czermak: POZOR, GRANICA

Redateljica i odabir glazbe: Dora Ruždjak Podolski

Premijera: 7. prosinca 1997.

Pomoćnica redateljice: Sanja Vladović

Prevoditeljica: Margaretha Mikula

Scenograf i oblikovatelj rekvizite: Ivo Knezović

Kostimografkinja: Ivana Franke

Likovno oblikovanje: Pika Vončina

Fotografkinja: Irena Sinković

Igraju: Vera Zima i Džimi Jurčec

Producent: Ivica Šimić

1998.

Kim van Der Boon – Ivica Šimić: DUET ZAGREB

Redatelj: Ivica Šimić

Praizvedba u Nizozemskoj: Hilversum, 22. veljače 1998.

Premijera u Zagrebu: 28. svibnja 1998.

Dramaturg: Ivica Šimić

Koreografkinja: Kim van der Boon

Pomoćnica koreografkinje: Desanka Virant

Kostimografkinja: El Carmen

Scenograf: Atelier Joop Cramwinckel

Skladatelj: P. Hindemith

Likovno oblikovanje: Geert Hermkens

Oblikovanje svjetla: Vincent Sturkenboom

Igraju: Tamara Kršek i Ilijana Pirel

Producentice: Vitomira Lončar/Kim van der Boon

Rudolf Herfurtner: ŠUMSKA DJECA

Redatelj: Jürgen Flügge

Praizvedba: 20. veljače 1998.

Pomoćnica redatelja: Sanja Vladović

Prevoditeljica: Lara Hölbling Matković

Jezična savjetnica: Đurđa Škavić

Scenografkinja: Dinka Jeričević

Kostimografkinja: Irena Sušac

Skladatelj: Dinko Appelt

Scenski pokret: Desanka Virant

Likovno oblikovanje: Bane Milenković

Oblikovanje svjetla: Olivije Marečić

Fotografkinja: Irena Sinković

Igra: Vitomira Lončar

Glazbenici: Melita Jambrošić (harfa), Duško Zupalj (harmonika), Bruno Philipp (klarinet)

Producentica: Vitomira Lončar

Inspicijentica: Jadranka Letica

1998. Vitomira Lončar, nominacije za Nagradu hrvatskoga glumišta za ulogu u predstavama za djecu i mlade za ulogu Kitty Zitti

Zvezdana Ladika: VARLJIVE PRIČE – LISICA VARALICA

Redateljica: Zvezdana Ladika – u povodu 45. godišnjice umjetničkoga rada

Premijera: 28. studenoga 1998.

Scenografkinja: Dinka Jeričević

Kostimografkinja: Ika Škomrlj

Koreografkinja: Desanka Virant

Skladatelj: Ivica Šimić

Glazbena obrada: Franjo Vlahović

Likovno oblikovanje: Pika Vončina

Fotografkinja: Irena Sinković

Igraju: Vitomira Lončar, Franjo Džimi Jurčec, Ivana Boban/Anita Matić/Darija Knez

Producentica: Vitomira Lončar

Pomoćnica producentice: Sanja Vladović

1999. Vitomira Lončar, Nagrada hrvatskoga glumišta za najbolju ulogu u predstavama za djecu i mlade za ulogu Lisice

1999.

Mira Lobe: JA SAM JA
Redatelj: Ivica Šimić
Premijera: 8. travnja 1999.
Prevoditeljica priče: Mira Mraović
Scenograf i likovno oblikovanje: Bane Milenković
Kostimografkinja: Ika Škomrlj
Koreografkinja: Desanka Virant
Fotografije: Saša Novković
Igraju: Larisa Lipovac/Tamara Curić i Ivica Šimić/Vitomira Lončar
Producent: Ivica Šimić
Pomoćnica producenta: Sanja Vladović

1999. nagrada „Zlata Paličica“ za najbolji likovni dojam na međunarodnom festivalu Zlata paličica, Ljubljana, Slovenija
2001. nagrada „25 zlatnih zvezdic“ za najbolju predstavu na međunarodnom festivalu Poletni lutkovni pristan, Maribor, Slovenija
2001. Larisa Lipovac, nagrada stručnoga žirija za najbolju animaciju i interpretaciju na međunarodnom festivalu Poletni lutkovni pristan, Maribor, Slovenija

Pauline Mol: BOK, ČUDOVIŠTE
Redatelj: Ivica Šimić
Premijera: 3. studenoga 1999.
Prijevod: Lara Hölbling Matković
Scenografkinja: Dinka Jeričević
Kostimografkinja: Ika Škomrlj
Skladatelj: Dalio Despot
Scenski pokret: Desanka Virant
Oblikovanje svjetla: Olivije Marečić
Fotograf: Saša Novković
Likovno oblikovanje: Ivica Šimić
Igraju: Vanja Ćirić /Daria Lorenci, Darija Knez, Hana Hegedušić
Producentica: Vitomira Lončar
Pomoćnica producentice: Sanja Vladović

Zvezdana Ladika: RODA I LISAC
Redatelj, skladatelj i likovno oblikovanje: Ivica Šimić
Praizvedba: 3. prosinca 1999.
Prevoditeljica na njemački jezik: Maja Oršić Magdić
Scenografkinja: Dinka Jeričević
Kostimografkinja: Ika Škomrlj
Pomoćnica kostimografkinje: Katarina Radošević Galić
Glazbena obrada: Franjo Vlahović
Koreografkinja: Desanka Virant
Oblikovanje svjetla: Olivije Marečić
Igraju: Vitomira Lončar, Dražen Čuček i Mila Elegović Balić/Hana Hegedušić/Ana Kraljević
Producentica: Vitomira Lončar

2000. nagrada dječjeg žirija za najbolju predstavu na međunarodnom festivalu Zlata Paličica u Ljubljani, Slovenija
 2000. Vitomira Lončar, nagrada „Zlata paličica“ za najbolje glumačko ostvarenje na međunarodnom festivalu Zlata Paličica u Ljubljani, Slovenija, za ulogu Lisca
 2000. Dražen Čuček, nagrada „Zlatni smijeh“ za najbolje glumačko ostvarenje na Danima satire za ulogu Rode
 2000. nominacija za Nagradu hrvatskoga glumišta za najbolju predstavu za djecu i mlade
 2000. Dražen Čuček, nominacija za Nagradu hrvatskoga glumišta za najbolje glumačko ostvarenje u predstavi za djecu i mlade za ulogu Rode
 2000. Hana Hegedušić, nominacija za Nagradu hrvatskog glumišta za najbolju mladu glumicu do 28 godina za ulogu Vjetra
 2000. Ivica Šimić, nominacija za Diskografsku nagradu Porin u kategoriji originalne glazbe za kazalište i film

2000.

Michael Ende: OFELIJINO KAZALIŠTE SJENA

Redatelj: Ivica Šimić

Praizvedba: 22. rujna 2000. Mala scena/kazalište Virovitica (produkcijaska suradnja)

Prevoditeljica priče: Maja Oršić Magdić

Scenografkinja: Dinka Jeričević

Kostimografkinja: Vanda Grba

Skladatelj: Igor Karlić

Oblikovanje svjetla: Olivije Marečić i Damir Gvojić

Lutke izradila: Dunja Niemčić

Fotografkinja: Irena Sinković

Igraju: Antun Vrbenski, Snježana Slavić, Goran Koši, Igor Golub i Vlasta Golub

Producenti: Vitomira Lončar/Miran Hajoš

2001. nominacija za najbolju predstavu za djecu i mlade za Nagradu hrvatskoga glumišta

Zvezdana Ladika: TAJNE ZAČARANE ŠUME

Redatelj: Ivica Šimić

Premijera: 3. prosinca 2000.

Scenografkinja: Dinka Jeričević

Kostimografkinje: Ika Škomrlj i Barbara Bourek

Skladatelj: Ivica Šimić

Glazbena obrada: Franjo Vlahović

Koreografkinja: Larisa Lipovac

Masku i rekvizitu oblikovala: Dunja Niemčić

Igraju: Ronald Žlabur, Hana Hegedušić i Srđana Šimunović

Producentica: Vitomira Lončar

Pomoćnica producentice: Sanja Vladović

2001. Nagrada hrvatskoga glumišta za najbolju predstavu za djecu i mlade

2001. Ronald Žlabur, Nagrada za najboljeg glumca u predstavama za djecu i mlade za ulogu Matije

2001. Srđana Šimunović, nagrada „Ivo Fici“ za najbolju mladu glumicu na Festivalu glumca u Vinkovcima za ulogu Lane

2001. Srđana Šimunović, nominacija za Nagradu hrvatskoga glumišta za najbolju žensku ulogu u predstavama za djecu i mlade za ulogu Lane
2001. Hana Hegedušić, nominacija za Nagradu hrvatskoga glumišta za najbolju mladu umjetnicu do 28 godina za uloge Dane i Vjeverice

Obnova VAGONA PRVOG RAZREDA
rujan 2000.

Koreografkinja: Larisa Lipovac
Kostimografkinja: Danica Dedijer
Igraju: Ronald Žlabur/Radovan Ruždjak, Hana Hegedušić i Renata Sabljak

2001.

Martin McDonagh: LJEPOTICA IZ LEENANEA

Redatelj: Ivica Šimić

Premijera: 17. ožujka 2001.

Prevoditeljica: Lara Hölbling Matković

Scenografkinja: Dinka Jeričević

Kostimografkinja: Danica Dedijer

Pokret: Desanka Virant

Oblikovanje svjetla: Olivije Marečić

Likovno oblikovanje: Ivica Šimić

Fotografkinja: Irena Sinković

Igraju: Nada Subotić, Nina Erak Svrtan, Ronald Žlabur i Duško Gojić

Producentica: Vitomira Lončar

Pomoćnica producentice: Sanja Vladović

2001. Olivije Marečić, nominacije za Nagradu hrvatskoga glumišta 2001. u kategoriji najbolje oblikovanje svjetla

Tena Štivičić: PARSIFAL

Redatelj: Ivica Šimić

Praizvedba: 14. rujna 2001.

Prevoditeljica na engleski jezik: Maja Oršić Magdić

Scenografkinja: Dinka Jeričević

Kostimografkinja: Mirjana Zagorec

Skladatelj: Igor Karlić

Koreografkinja: Desanka Virant

Oblikovanje rekvizite: Bane Mileković

Oblikovanje oklopa: Dunja Niemčić

Oblikovanje rekvizite: Zlatica Blanuša

Likovno oblikovanje: Ivica Šimić

Fotografkinja: Irena Sinković

Igraju: Radovan Ruždjak, Ines Bojanić, Duško Gojić, Dora Fišter i Petar Leventić

Producentica: Vitomira Lončar

Pomoćnica producentice: Sanja Vladović

2002. Petar Leventić, nominacija za Nagradu hrvatskoga glumišta u kategoriji najboljeg glumca u predstavama za djecu i mlade za više uloga

Eric-Emmanuel Schmitt: ENIGMATSKE VARIJACIJE

Redateljica: Neva Rošić

Premijera: 28. rujna 2001.

Prevoditeljica: Ksenija Jančin

Scenografi: Luka Kincl i Nikša Ninić

Kostimografkinja: Danica Dedijer

Likovno oblikovanje: Ivica Šimić

Fotografkinja: Irena Sinković

Igraju: Boris Svrtan i Tonko Lonza

Producentica: Vitomira Lončar

Pomoćnica producentice: Sanja Vladović

Pauline Mol: BIZON I SINOVI

Redatelj: Ivica Šimić

Premijera: 23. studenoga 2001.

Pomoćnica redatelja: Alessija Lause

Prevoditeljica: Lara Hölbling Matković

Scenografkinja: Dinka Jeričević

Kostimografkinja: Hana Letica

Skladatelj: Igor Karlić

Koreografkinja: Larisa Lipovac

Oblikovanje svjetla: Olivije Marečić

Likovno oblikovanje: Ivica Šimić

Fotografkinja: Irena Sinković

Igraju: Ronald Žlabur, Petar Leventić i Radovan Ruždjak

Producentica: Vitomira Lončar

2002.

Neil LaBute: STVAR JE U OBLIKU

Redateljica: Tea Gjergjizi

Premijera: 9. veljače 2002.

Prevoditeljica: Lara Hölbling Matković

Dramaturginja: Tena Štivičić

Scenografkinja, kostimografkinja i likovno oblikovanje: Vesna Režić

Skladatelj: Luka Zima

Fotografkinja: Sandra Vitaljić

Igraju: Ivana Krizmanić, Ines Bojanić, Ronald Žlabur, Radovan Ruždjak

Producentica: Sanja Vladović

Pomoćnica producentice: Vitomira Lončar

2002. nagrada „Zlatni smijeh“ na Danima satire, posebno priznanje zbog mladenačkog, svježeg, nekonvencionalnog pristupa osjetljivoj temi manipulacije u sferi intime

2002. Ines Bojanić, nominacija za Nagradu hrvatskoga glumišta za mladu umjetnicu do 28 godina za ulogu Maje

Zvezdana Ladika: ŠUĆ MUĆ PRIČA ILI BAJKA O ZLATOROGOM JELENU

Redatelj, skladatelj i likovno oblikovanje: Ivica Šimić

Premijera: 14. veljače 2002.

Scenografkinja: Dinka Jeričević

Kostimografkinja: Irena Sušac

Koreografkinja: Larisa Lipovac

Oblikovanje svjetla: Olivije Marečić

Oblikovanje lutaka: Dunja Niemčić

Scenografiju oslikala: Dora Fišter

Glazbu orkestrirao: Franjo Vlahović

Pjevanje uvježbala: Jelena Sikirica

Fotografkinja: Irena Sinković

Igraju: Dora Fišter, Srđana Šimunović i Ronald Žlabur

Producentica: Vitomira Lončar

Jasen Boko: ZDRAV I ČIST DOM

Redatelj: Ivica Šimić

Premijera: 9. travnja 2002.

Scenografkinja: Dinka Jeričević

Kostimografkinja: Danica Dedijer

Koreografkinja: Larisa Lipovac

Grinje osmislila i izradila: Zlatica Blanuša

Igraju: Ronald Žlabur, Petar Leventić, Larisa Lipovac i Selma Banich

Glazbenik: Mladen Ilić

Producentica: Vitomira Lončar

Alan Ayckbourn: ŠTO SVE ČINIMO ZBOG LJUBAVI

Redatelj: Ivica Kunčević

Premijera: 5. svibnja 2002., INK, Pula

Predstava je nastala u suradnji: kazalište Mala scena/INK/kazalište Komedija

Prevoditelj: Ivan Matković

Scenografkinja: Dinka Jeričević

Kostimografkinja: Danica Dedijer

Skladatelj: Dinko Appelt

Likovno oblikovanje: Ivica Šimić

Fotografkinja: Irena Sinković

Igraju: Vitomira Lončar, Vanja Lumezi, Zlatko Ožbolt, Željko Duvnjak

Ivica Šimić: PRIČA O OBLAKU

Redatelj i likovno oblikovanje: Ivica Šimić

Praizvedba: 5. studenoga 2002.

Scenografi: Dunja Niemčić, Anina Lasta Budor i Robert Budor

Igra: Ivica Šimić

Producentica: Vitomira Lončar

Pomoćnica producentice: Jelena Iva Nikolić

2003. nagrada za najbolju predstavu u cjelini na 6. susretu profesionalnih kazališta za djecu i mlade HC ASSITEJ

2003. Ivica Šimić, nagrada za najbolje glumačko ostvarenje na 6. susretu profesionalnih kazališta za djecu i mlade HC ASSITEJ

HC ASSITEJ

2003. priznanje na Zagrebačkom salonu za likovno oblikovanje
 Ignace Cornelissen: HENRIK V.
 Redatelj: Ivica Šimić
 Premijera: 20. prosinca 2002.
 Prevoditeljica: Maja Oršić Magdić
 Dramaturginja: Marijana Nola
 Scenografkinja: Dinka Jeričević
 Kostimografkinja: Irena Sušac
 Skladatelj: Igor Karlić
 Koreografkinja: Larisa Lipovac
 Oblikovanje svjetla: Olivije Marečić
 Slikarica: Marta Crnobrnja
 Kiparica: Dunja Niemčić
 Likovno oblikovanje: Ivica Šimić
 Igraju: Ronald Žlabur, Helena Minić, Danijel Radečić i Nikša Butijer
 Producentica: Vitomira Lončar
 Pomoćnica producentice: Jelena Iva Nikolić

2003. Grand prix za najbolju predstavu u cjelini na 1. međunarodnom festivalu TIBA, Beograd, Srbija
 2003. Helena Minić, Nagrada hrvatskoga glumišta za najbolju žensku ulogu u predstavi za djecu i mlade za ulogu Kraljevine Katarine
 2003. nominacije za Nagradu hrvatskoga glumišta za najbolju predstavu u cjelini u kategoriji najbolje predstave za djecu i mlade
 2003. Ronald Žlabur, nominacija za Nagradu hrvatskoga glumišta za mladog umjetnika do 28 godina za ulogu Henrika Petog

2003.

David Hare: THE BLUE ROOM
 Redatelj: Ivica Šimić
 Premijera: 19. ožujka 2003.
 Pomoćnica redatelja: Lara Bogdanović
 Prevoditeljica: Maja Oršić Magdić
 Dramaturginja: Marijana Nola
 Scenografkinja: Dinka Jeričević
 Kostimografkinja: Danica Dediđer
 Skladatelj i pijanist: Matija Dedić
 Pomoćnica scenografkinje: Marta Crnobrnja
 Pomoćnica kostimografkinje: Zdravka Ivandija
 Likovno oblikovanje: Ivica Šimić
 Fotografkinja: Sandra Vitaljć
 Projekcije oblikovala: Marta Crnobrnja i Ador
 Igraju: Bojana Gregorić i Tarik Filipović
 Producentica: Vitomira Lončar
 Pomoćnice producentice: Jelena Iva Nikolić i Sanja Vladović

2004. Bojana Gregorić, nagrada „Zlatna ruža“ *Večernjeg lista* za najbolju glumicu

Ivica Šimić i Marijana Nola: PRIČA O KOTAČU
Redatelj: Ivica Šimić i Ivana Peroš
Pražvedba: 5. studenoga 2003.
Dramaturginja i autorica stihova: Marijana Nola
Scenografkinja: Dinka Jeričević
Kostimografkinja: Danica Dedijer
Oblikovanje objekata: Dunja Niemčić
Fotografkinja: Irena Sinković
Likovno oblikovanje: Ivica Šimić
Igra: Vitomira Lončar
Producentica: Vitomira Lončar
Pomoćnica producentice: Jelena Iva Nikolić

Jo Roets: CYRANO
Redatelj: Ivica Šimić
Premijera: 20. prosinca 2003.
Prevoditeljica: Maja Oršić Magdić
Scenografkinja: Dinka Jeričević
Kostimografkinja: Hana Letica
Skladatelj: Igor Karlić
Koreografkinja: Larisa Lipovac
Likovno oblikovanje: Ivica Šimić
Fotografkinja: Irena Sinković
Igraju: Nikša Butijer, Nataša Janjić, Ivan Glowatzky i Danijel Radečić
Producentica: Vitomira Lončar
Pomoćnica producentice: Jelena Iva Nikolić

2004. Nikša Butijer, Nagrada hrvatskoga glumišta za najboljega glumca u predstavama za djecu i mlade za ulogu Cyrana

Obnova VAGONA PRVOG RAZREDA
8. rujna 2004.
Igraju: Ronald Žlabur/Ivan Glowatzky, Nina Kaić/Hana Hegeđušić, Romina Vitasović
Lutz Hübner: BRIJAČICE
Redatelj: Tomislav Pavković
Premijera: 4. veljače 2004.
Prevoditelj: Andy Jelčić
Scenograf: Slave Lukarov
Kostimografkinja: Hana Letica
Skladatelj: Luka Kunčević
Oblikovanje svjetla: Olivije Marečić
Video: Irena Ščurić
Likovno oblikovanje: Petra Grozaj i Ivica Šimić
Fotografkinja: Irena Sinković
Igraju: Dijana Vidušin, Helena Minić, Nina Kaić, Živko Anočić i Nataša Janjić (glas)
Producentica: Vitomira Lončar
Pomoćnica producentice: Jelena Iva Nikolić

David Auburn: DOKAZ
 Redatelj: Ivica Šimić
 Premijera: 27. ožujka 2004.
 Pomoćnica redatelja: Nora Krstulović
 Prijevod: Lara Hölbling Matković
 Scenografkinja: Dinka Jeričević
 Kostimografkinja: Jagoda Zadro
 Skladatelj: Igor Karlić
 Oblikovanje svjetla: Olivije Marečić
 Likovno oblikovanje: Ivica Šimić
 Fotografkinja: Irena Sinković
 Igraju: Nataša Janjić, Ivica Zadro, Maja Petrin i Ozren Grabarić
 Producentica: Vitomira Lončar
 Pomoćnica producentice: Jelena Iva Nikolić

2004. Nataša Janjić, nominacija za Nagradu hrvatskoga glumišta za najbolju mladu glumicu do 28 godina za ulogu Catherine

Jasen Boko: KAKO JE TONKICA KUPOVALA KRUH
 Redateljica: Mateja Kolečnik
 Praizvedba: 1. rujna 2004.
 Scenografkinja: Dinka Jeričević
 Kostimografkinja: Katarina Radošević Galić
 Skladatelj: Coco Mosquito
 Igraju: Katarina Bistrović Darvaš, Tvrtko Jurić, Ivana Krizmanić i Đorđe Kukuljica
 Producentica: Vitomira Lončar

2005. Katarina Bistrović Darvaš, nagrada za najbolju glumicu za ulogu Tonkice na Naj, naj, naj festivalu u Zagrebu
 2005. Mateja Kolečnik, nagrada za najbolju režiju
 2005. Katarina Bistrović Darvaš, nagrada za najbolju glumicu na susretu HC ASSITEJ u Čakovcu
 2005. Katarina Radošević Galić, nagrada za najbolje kostime na susretu profesionalnih kazališta za djecu i mlade HC ASSITEJ
 2005. Tvrtko Jurić, nominacija za Nagradu hrvatskoga glumišta u kategoriji najboljega glumačkog ostvarenja u lutkarskim predstavama ili predstavama za djecu i mlade za ulogu Luke

Yasmina Reza: ŽIVOT x 3
 Redatelj: Ivica Šimić
 Premijera: 17. listopada 2004.
 Prevoditeljica: Martina Mencer Saluzzo
 Pomoćnica redatelja i likovno oblikovanje: Nora Krstulović
 Scenografkinja: Dinka Jeričević
 Kostimografkinja: Jagoda Zadro
 Skladatelj: Igor Karlić
 Fotografkinja: Irena Sinković
 Igraju: Vitomira Lončar/Doris Šarić Kukuljica, Ivica Zadro, Nataša Janjić/Maja Petrin i Boris Svrtan/Ozren Grabarić
 Glas djeteta: Srđana Šimunović
 Producentica: Vitomira Lončar

Pomoćnica producentice: Jelena Iva Nikolić

2005. Vitomira Lončar, Nagrada hrvatskoga glumišta za najbolju sporednu žensku ulogu za ulogu Ines

2005. Nataša Janjić, Nagrada hrvatskoga glumišta za izuzetno ostvarenje mlade umjetnice do 28 godina za ulogu Sonje

2005. Vitomira Lončar, nagrada „Zlatni smijeh“ na Danima satire za ulogu Ines

2005.

Pauline Mol: BIO JEDNOM JEDAN ZMAJ

Redatelj: Ivica Šimić,

Premijera: 8. veljače 2005.

Prevoditeljica: Maja Oršić Magdić

Pomoćnica redatelja: Nora Krstulović

Skladatelj: Igor Karlić

Koreografkinja: Larisa Lipovac

Scenografkinja: Dinka Jeričević

Kostimografkinje: Hana Letica i Zdravka Ivandija

Rekvizitu osmislila i izradila: Zdravka Ivandija

Likovno oblikovanje: Ivica Šimić

Fotografkinja: Irena Sinković

Igraju: Jelena Hadži-Manev, Marija Tadić, Damir Klemenić /Frano Mašković i Nina Kaić/Svetlana Patafta

Producentica: Vitomira Lončar

Steve Thompson: ODŠTETA

Redateljica i prevoditeljica: Nora Krstulović

Premijera: 28. veljače 2005.

Scenografkinja: Dinka Jeričević

Kostimografkinja: Jagoda Zadro

Skladatelj: Igor Karlić

Likovno oblikovanje: Ivica Šimić

Fotografkinja: Irena Sinković

Igraju: Petra Dugandžić, Amar Bukvić/Frano Mašković, Milan Pleština, Ivica Zadro/Ivica Šimić

Producentica: Vitomira Lončar

Pomoćnica producentice: Jelena Iva Nikolić

Charlotte Jones: HUMBLE BOY

Redatelj: Ivica Šimić

Premijera: 20. listopada 2005.

Prevoditeljica: Maja Oršić Magdić

Pomoćnica redatelja: Nora Krstulović

Scenografkinja: Dinka Jeričević

Kostimografkinja: Jagoda Zadro

Pomoćnica scenografkinje: Marta Crnobrnja

Skladatelj: Igor Karlić

Suradnice za jezik i izgovor: Jadranka Krajina i Sarah Simmons

Likovno oblikovanje: Ivica Šimić

Fotografkinja: Irena Sinković

Igraju: Ozren Grabarić, Antonija Ćutić, Mercy Bona Pavelić, Dražen Bratulić, Željko Vukmirica i Lana Barić

Producentica: Vitomira Lončar
 Jasen Boko: LUKA, GOSPODAR ČAROLIJE
 Redateljica: Nora Krstulović
 Praizvedba: 26. listopada 2005.
 Fotografkinja: Irena Sinković
 Likovno oblikovanje: Ivica Šimić
 Igra: Luka Vidović
 Producentica: Vitomira Lončar
 Pomoćnica producentice: Daniela Kos

Lana Šarić: IFIGENIJA
 Redatelj: Ivica Šimić
 Praizvedba: 16. prosinca 2005.
 Pomoćnica redatelja: Nora Krstulović
 Scenografkinja: Dinka Jeričević
 Pomoćnica scenografkinje: Marta Crnobrnja
 Kostimografkinja: Mirjana Zagorec
 Skladatelj: Igor Karlić
 Koreografkinja: Larisa Lipovac
 Fotografkinja: Irena Sinković
 Likovno oblikovanje: Ivica Šimić
 Lektorica: Đurđa Škavić
 Igraju: Nina Kaić, Lana Barić, Dražen Bratulić, Nikša Marinović i Ronald Žlabur
 Producentica: Vitomira Lončar
 Pomoćnica producentice: Daniela Kos

2006. Lana Barić, Nagrada hrvatskoga glumišta za najbolju mladu glumicu do 28 godina za ulogu Klitemnestre
 2006. Lana Barić, nagrada stručnoga žirija za ulogu na međunarodnom festivalu za mladu publiku „Rainbow“ u St. Petersburgu za ulogu Klitemnestre
 2006. Lana Barić, specijalna nagrada sponzora na međunarodnom festivalu za mladu publiku „Rainbow“ u St. Petersburgu za ulogu Klitemnestre
 2006. Ronald Žlabur, nominacija za Nagradu hrvatskoga glumišta u kategoriji za najbolja glumačka ostvarenja u lutkarskim predstavama ili predstavama za djecu i mladež, muška uloga

2006.

Norma Šerment: NEVIDLJIVI LEONARD
 Redatelj: Ivica Šimić,
 Premijera: 6. veljače 2006.
 Pomoćnica redatelja: Nora Krstulović
 Scenografkinja: Dinka Jeričević
 Kostimografkinja: Jagoda Zadro
 Skladatelj: Ivica Šimić
 Likovno oblikovanje: Anina Lasta Budor
 Fotografkinja: Irena Sinković
 Igraju: Buga Marija Šimić, Vitomira Lončar, Ivica Šimić, Ivica Zadro i Duje Aralica/Pavle Gamoš
 Producentica: Vitomira Lončar
 Pomoćnica producentice: Daniela Kos

2006. Buga Marija Šimić, nagrada za najbolju debitanticu za ulogu Maje na Naj, naj, naj festivalu

Ivica Šimić: PADOBRANCI ILI O UMJETNOSTI PADANJA

Redatelj: Ivica Šimić

Praizvedba: 8. ožujka 2006. u Bologni, Italija

Premijera: 15. ožujka 2006. u Zagrebu

Dramaturginja: Nana Šojlev

Skladatelj: Alen Kraljić

Scenografija: zajednička

Kostimografkinja: Hana Letica

Koreografi: Larisa Lipovac i Damir Klemenić

Likovno oblikovanje: Marta Crnobrnja

Igraju: Larisa Lipovac/Kristina Bajza Marčinko i Damir Klemenić/Tomislav Krstanović

Producentica: Vitomira Lončar

Pomoćnica producentice: Daniela Kos

2006. nagrada za najbolju koreografiju na 9. susretu profesionalnih kazališta za djecu i mlade HC ASSITEJ

2006. Nagrada za najbolju scenografiju na 9. susretu profesionalnih kazališta za djecu i mlade HC ASSITEJ

Grigor Vitez: KAKO ŽIVI ANTUNTUN

Redatelj: Ivica Šimić

Praizvedba: 22. ožujka 2006.

Pomoćnica redatelja: Nora Krstulović

Dramaturginja: Maja Sviben

Scenografkinja: Dinka Jeričević

Pomoćnica scenografkinje: Marta Crnobrnja

Kostimografkinja: Mirjana Zagorec

Skladatelj: Igor Karlić

Koreografkinja: Larisa Lipovac

Ilustracije: Svjetlan Junaković

Fotografkinja: Irena Sinković

Igraju: Damir Klemenić, Nina Kaić i Lana Barić/Marija Borić

Producentica: Vitomira Lončar

Pomoćnica producentice: Daniela Kos

Gordana Ostović: SLIJEPE ULICE

Redatelj: Ivica Šimić

Praizvedba: 29. rujna 2006.

Scenografija: Dinka Jeričević

Kostimografija: Danica Dedijer

Pomoćnica kostimografkinje: Tajana Meštrović

Skladatelj: Igor Karlić

Likovno oblikovanje: Ivica Šimić

Fotografkinja: Irena Sinković

Igraju: Csilla Barath Bastaić i Ronald Žlabur

Producentica: Vitomira Lončar

Pomoćnica producentice: Daniela Kos

2007. Csilla Barath Bastaić, nagrada za najbolju mladu glumicu „Ivo Fici“ na Festivalu glumca za ulogu Ona

2007.

Silvija Šesto Stipaničić: BUM TOMICA
 Redatelj: Ladislav Vindakijević
 Praizvedba: 17. srpnja 2007.
 Dramatizacija: Ladislav Vindakijević
 Scenografkinja: Dinka Jeričević
 Scenografiju oslikala: Marta Crnobrnja
 Kostimografkinja: Danica Dedijer
 Pomoćnice kostimografkinje: Tajana Meštrović i Marta Grbešić
 Izbor glazbe: Adriana Kramarić
 Ilustracije: Ana Šesto
 Likovno oblikovanje: Ivica Šimić i Silvija Šesto Stipaničić
 Fotografkinja: Irena Sinković
 Igraju: Nikša Butijer, Dražen Čuček, Lana Gojak i Lana Barić/Vitomira Lončar
 Producentica: Vitomira Lončar
 Pomoćnica producentice: Daniela Kos

2007. Dražen Čuček, nagrada za najbolju mušku ulogu za ulogu Piksija na 10. susretu profesionalnih kazališta za djecu HC ASSITEJ

2007. Silvija Šesto Stipaničić, nagrada „Zlatna Žar ptica“ na Naj, naj, naj festivalu za najbolji tekst
 2007. Nikša Butijer, nagrada „Zlatna Žar ptica“ na Naj, naj, naj festivalu za najbolju mušku ulogu za ulogu Tomice

2007. Lana Gojak, nagrada „Zlatna Žar ptica“ na Naj, naj, naj festivalu za najbolju žensku epizodnu ulogu za ulogu Onči

2007. Dražen Čuček, Nominacije za Nagradu hrvatskoga glumišta 2007. u kategoriji najboljega glumca u predstavama za djecu za ulogu Piksija

2008. Ladislav Vindakijević, nagrada za najbolju režiju na 1. festivalu hrvatske drame za djecu „Mali Marulić“

2008. Ladislav Vindakijević, nagrada za najbolju adaptaciju romana na 1. festivalu hrvatske drame za djecu „Mali Marulić“

Kristo Šagor: ZABRANJENO ZA MLAĐE OD 16

Redatelj: Ivica Šimić
 Premijera: 20. travnja 2007.
 Prevoditelj: Andy Jelčić
 Pomoćnik redatelja: Marin Hirschfeld
 Scenografkinja: Dinka Jeričević
 Kostimografkinja: Marta Grbešić
 Skladatelj: Igor Karlić
 Likovno oblikovanje: Ivica Šimić
 Fotografkinja: Irena Sinković
 Igraju: Csilla Barath Bastaić, Lana Gojak i Luka Petrušić
 Producentica: Vitomira Lončar
 Pomoćnica producentice: Daniela Kos

2007. Lana Gojak, Nagrada hrvatskoga glumišta u kategoriji najbolje mlade glumice do 28 godina za ulogu Nere

2007. Csilla Barath Bastaić, nominacija u kategoriji najbolje mlade glumice do 28 godina za ulogu Sonje

2007. Luka Petrušić, nominacija u kategoriji najboljega mladog glumca do 28 godina za ulogu Petra

Inez Derksen i skupina nizozemskih autora: KRALJ A

Redatelj: Ivica Šimić

Premijera: 18. rujna 2007.

Prevoditeljica: Maja Oršić Magdić

Scenografkinja: Dinka Jeričević

Kostimografkinja: Marta Grbešić

Skladatelj: Igor Karlić

Koreografkinja: Larisa Lipovac

Mačevanje: Sanjin Kovačić

Oblikovanje svjetla: Aleksandar Fistrić

Likovno oblikovanje: Ivica Šimić

Fotografkinja: Irena Sinković

Igraju: Marija Borić, Dražen Bratulić, Damir Klemenić, Luka Petrušić i Marko Makovičić

Producentica: Vitomira Lončar

Pomoćnica producentice: Daniela Kos

Ivica Šimić: A TKO SI TI?

Redatelj: Ivica Šimić

Premijera: 14. listopada 2007.

Dramaturginja: Lana Šarić

Scenograf i oblikovanje videa: Igor Pauška

Kostimografkinja: Zdravka Ivandija

Skladatelj: Alen Kraljić

Likovno oblikovanje: Ivica Šimić

Fotografkinja: Irena Sinković

Igraju: Larisa Lipovac/Jelena Vukmirica i Niho Tsukimura

Producentica: Vitomira Lončar

Pomoćnica producentice: Daniela Kos

2008.

Silvija Šesto Stipaničić: DEBELA

Redateljica: Snježana Banović

Praizvedba: 6. veljače 2008.

Dramatizacija i izbor glazbe: Snježana Banović

Scenografkinja: Dinka Jeričević

Kostimografkinja: Dženisa Pecotić

Pomoćnica kostimografkinje: Emina Tataragić

Koreografkinja: Zagorka Živković

Likovno oblikovanje: Silvija Šesto Stipaničić i Ivica Šimić

Fotografkinja: Irena Sinković

Igraju: Ana Begić/Lana Gojak, Iva Mihelić/Maja Katić, Luka Juričić, Igor Kovač

Producentica: Vitomira Lončar

Pomoćnici producentice: Daniela Kos i student ADU Marko Sušac

2008. Ana Begić, nagrada za najbolje glumačko ostvarenje za žensku ulogu za ulogu Lade na 11. susretu profesionalnih kazališta za djecu i mlade HC ASSITEJ

Ivica Šimić: BAUKAČ ILI O STRAHU
 Redatelj: Ivica Šimić
 Premijera: 17. ožujka 2008.
 Dramaturg: Ivor Martinić
 Scenografkinja: Dinka Jeričević
 Kostimografkinja: Mirjana Zagorec
 Skladatelj: Alen Kraljić
 Koreografkinja: Larisa Lipovac
 Likovno oblikovanje: Ivica Šimić
 Fotografkinja: Irena Sinković
 Igraju: Anastasija Jankovska/Ana Majhenić i Tomislav Krstanović
 Producentica: Vitomira Lončar
 Pomoćnici producentice: Daniela Kos te studenti ADU Barbara Jukopila i Juraj Mindoljević

Ivor Martinić: Rock'n'roll za DVA MIŠA
 Redatelj: Ivica Šimić
 Praizvedba: 5. rujna 2008.
 Skladatelji: Alen Kraljić i Damir Klemenić
 Scenografkinja: Petra Held
 Kostimografkinja: Mirjana Zagorec
 Koreograf: Damir Klemenić
 Likovno oblikovanje: Ivica Šimić
 Fotografkinja: Irena Sinković
 Igraju: Damir Klemenić/Igor Kovač i Luka Juričić
 Producentica: Vitomira Lončar
 Pomoćnica producentice: Daniela Kos

2009.

Silvija Šesto Stipaničić: VANDA
 Redateljica: Snježana Banović
 Praizvedba: 28. siječnja 2009.
 Dramatizacija i izbor glazbe: Snježana Banović
 Scenografkinja: Dinka Jeričević
 Kostimografkinje: Dženisa Pecotić i Emina Tataragić
 Koreografkinja: Zagorka Živković
 Likovno oblikovanje: Ivica Šimić
 Fotografkinja: Irena Sinković
 Igraju: Iva Visković, Ana Majhenić, Anica Kovačević i Dražen Bratulić
 Producentica: Vitomira Lončar
 Pomoćnica producentice: Daniela Kos

Pascale Platel: SUPERSPASITELJICE

Redatelj: Ivica Šimić

Premijera: 19. ožujka 2009.

Prevoditeljica: Martina Mencer Saluzzo

Scenografkinja: Dinka Jeričević

Kostimografkinja: Marta Grbešić

Video: Irena Ščurić

Glazbu odabrao: Ivica Šimić

Likovno oblikovanje: Ivica Šimić

Fotografkinja: Ana Šesto

Igraju: Judita Franković, Danijel Radečić, Igor Kovač i Ivica Šimić (snimka)

Producentica: Vitomira Lončar

Pomoćnica producentice: Daniela Kos

2009. Judita Franković, nagrada za najbolju žensku ulogu za ulogu Superspasiljice na 12. susretu profesionalnih kazališta za djecu i mlade HC ASSITEJ

2009. Judita Franković, nominacija za Nagradu hrvatskoga glumišta za najbolju glumicu u predstavama za djecu i mlade za ulogu Pascal

Andri Beyeler: KRAVA RUŽICA

Redatelj: Ivica Šimić

Premijera: 7. rujna 2009.

Prevoditeljica: Maja Oršić Magdić

Scenografkinja: Dinka Jeričević

Kostimografkinja: Hana Letica

Skladateljica: Ivanka Mazurkijević

Fotografkinja: Ana Šesto

Likovno oblikovanje: Ivica Šimić

Igraju: Nera Stipičević i Ana Majhenić

Producentica: Vitomira Lončar

Pomoćnica producentice: Daniela Kos

PREDSTAVE MALE SCENE U CIJELOSTI IGRANE NA STRANIM JEZICIMA:

Na njemačkome jeziku:

Kraljevna na zrnu graška, Pale sam na svijetu, Ja sam ja, Roda i lisac, Henrik V., Antuntun

Na engleskome jeziku:

Kraljevna na zrnu graška, Pale sam na svijetu, Pierrot ili tajne noći



Andri Beyeler: *Krava Ružica*, 2009.
Nera Stipičević i Ana Majhenić
Foto: Ana Šesto

POPIS MJESTA U KOJIMA JE GOSTOVALO KAZALIŠTE MALA SCENA

1	Aachen - Njemačka	Bjelovar	Čapljina	Donja Voća
	Alcala de Henares - Španjolska	Blato	Čavle	Donja Voća
	Andrijaševci	Bol	Čavtat	Donja Zelina
	Aržano	Bologna - Italija	Čazma	Donji Andrijevc
	Asshafenburg - Njemačka	Bone - Amerika	Cedar Rapidus - SAD	Donji Kraljevec
	Augsburg - Njemačka	Borovo naselje	Čelje - Slovenija	Donji Mihaljevec
	Babina Greda	Bošnjaci	Čepin	Donji Mihaljac
	Bad Ischl - Austrija	Božjakovina	Cerna	Donji Vidovec
	Baden - Austrija	Braunau - Austrija	Cernik	Draganić
	Bakar	Bregana	Čestica	Draškovec
	Banjole	Bregenz - Austrija	Čista Mala	Drenovci
	Banova Jaruga	Brela	Čista Velika	Drniš
	Barban	Brestovac	Colomenajero - Španjolska	Drnje
	Baška	Brestovec Orehovički	Cres	Druškovec
	Baška Voda	Breznički Hum	Crikvenica	Dubrava Vrbovec
	Bebrina	Brezovica	Čučerje	Dubrovnik
	Beč - Austrija	Bribir	Đakovo	Duga Resa
	Bedekovčina	Brinje	Daruvar	Dugi Rat
	Bednja	Brod Moravice	Davor	Dugo Selo
	Beletinec	Brod na Kupi	Dekanovec	Dugopolje
	Belfast - Sjeverna Irska	Budaševo	Đelekovci	Duisburg - Njemačka
	Belišće	Budinščina	Delnice	Dulcken - Njemačka
	Beograd - Srbija	Budva - Crna Gora	Des Moines - SAD	Durnbach - Njemačka
	Berek	Buenos Aires - Argentina	Desinić	Dusseldorf - Njemačka
	Bibinje	Buje	Deutschlandberg - Austrija	Đulovac
	Bihać - BiH	Bukurešt - Rumunjska	Dežanovec	Đurđenovac
	Biograd	Buzet	Dicmo	Đurđevac
	Biograd na moru	Buzin	Dobrinj	Đurmanec
	Bisag	Čabar	Doli	Edinburgh - Škotska
	Bistra	Čačinci	Donja Dubrava	Esslingen - Njemačka
	Bizovac	Čaglin	Donja Stubica	Fažana
		Čakovec	Donja Višnjica	Feldkirch - Austrija

Ferdinandovac	Hrvace	Kloštar Ivanić	Linz - Austrija
Feričanci	Hrvatski Leskovac	Kloštar Podravski	Lipik
Frankfurt - Njemačka	Hum na Sutli	Kneginec	Lipovljani
Freising - Njemačka	Hvar	Knin	Ljubeščica
Fužine	Imotski	Koln - Njemačka	Lokve
Galdovo	Ingolstad - Njemačka	Komarevo	London - UK
Galovac Zemunik	Iowa City - SAD	Komin	Lopatinec
Garčin	Ivanec	Komiža	Lovran
Garešnica	Ivanić Grad	Komletinci	Lovreč
Gašinci	Ivankovo	Končanica	Lovrečan
Generalski Stol	Ivanska	Konjščina	Lučko
Gent - Belgija	Jablanovac	Kopenhagen - Danska	Ludbreg
Gerovo	Jakovlje	Koprivnica	Ludina
Gifu - Japan	Jakšić	Korčula	Luxembourg - Luxembourg
Glavnica	Jalžabet	Kosinj	Lužani
Gleisdorf - Austrija	Janjina	Kostrena	Ljubljana - Slovenija
Glina	Jarmina	Kotoriba	Ljubuški
Golubovec	Jastrebarsko	Kraljevica	Mače
Goričan	Jelenje	Krapina	Macinec
Gorjani	Jelsa	Krapinske Toplice	Madrid - Španjolska
Gornja Bistra	Josipdol	Krašić	Mahično
Gornja Rijeka	Josipovac	Kravarsko	Mainz - Njemačka
Gornja Stubica	Kairo - Egipat	Krems - Austrija	Makarska
Gornja Voća	Kamenica	Krilo Jesenice	Mala Gorica
Gornje Bazje	Kanfanar	Krivodol	Mala Subotica
Gornje Jesenje	Kapela	Križ	Mali Bukovec
Gospić	Kaposvar - Mađarska	Križevci	Mali Lošinj
Graberje Ivanečko	Kaptol	Krk	Malinska
Gradac	Karlobag	Krnica	Marčana
Gradec	Karlovac	Kršan	Maria Gyd - Mađarska
Gradina	Kasad - Mađarska	Kučan	Maribor - Slovenija
Gradište	Kašina	Kumrovec	Marija Bistrica
Graz - Austrija	Kastav	Kuna	Marija na Muri
Grinell- Amerika	Kaštel Gomilica	Kupljenovo	Marina
Grubišno Polje	Kaštel Kambelovac	Kupljenski Kraljevec	Markuševac
Gundinci	Kaštel Lukšić	Kuršanec	Martijanec
Gunja	Kaštel Novi	Kutina	Martin na Muri
Halle - Njemačka	Kaštel Štafilić	Kutjevo	Martinska Ves
Hamilton- Kanada	Kaštel Stari	Labin	Maruševac
Han	Kaštel Sućurac	Landshut - Njemačka	Matulji
Harkany - Mađarska	Kichener - Kanada	Lastovo	Medulin
Harstadt - Norveška	Kirchbach - Austrija	Lebring - Austrija	Memmingen - Njemačka
Hebnaves - Španjolska	Klagenfurt - Austrija	Lečevica	Metković
Heidelberg - Njemačka	Klana	Legrad	Mihovljan
Helsinki - Finska	Klanac	Leoben - Austrija	Mikleuš
Hercegovac	Klanjec	Lepoglava	Milna
Horn - Austrija	Klara	Levanjska Varoš	Mirkovec
Horvati	Klenovnik	Leverkusen - Njemačka	Mississauga - Kanada
Hradec - Češka	Klinča Sela	Lički Osik	Mlini
Hreljin	Klis	Lieboch - Austrija	Mljet

Mohacs - Mađarska	Orašac	Prelog	Sibinj
Mokošica	Orebić	Prezid	Siklos - Mađarska
Molve	Oriovac	Prgomet	Sinj
Monticello - SAD	Oroslavje	Primošten Burni	Sirač
Mostar- BiH	Osaka - Japan	Primošten	Sisak
Mrkopalj	Osekovo	Privlaka	Skrad
Muč	Osijek	Proložac	Skradin
Mulhem - Njemačka	Otočac	Pučišća	Slano
Munchen - Njemačka	Otok	Pula	Slatina
Mureck - Austrija	Ozalj	Punat	Slavonski Brod
Mursko Središće	Pag	Pušća	Slavonski Šamac
Murter	Pakoštane	Rab	Slunj
Nagyatad - Mađarska	Pakrac	Račinovci	Smiljevac
Našice	Palomeras Bajas - Španjolska	Radoboj	Smokvica
Nedelišće		Radovan	Sokolovac
Nedeščina	Pandorf - Austrija	Rakitje	Solin
Nerezine	Pazin	Rakitje	Soljani
Netretić	Pečuh - Mađarska	Raša	Split
Neufahrn - Njemačka	Perušić	Ravna Gora	Sračinec
Neuss - Njemačka	Pesc - Mađarska	Ražanac	Srijane
Nevidane	Petrčani	Rečica	Srinjine
New York - SAD	Petrijanec	Regensburg - Njemačka	St. Gallen - Austrija
Newry - Sjeverna Irska	Petrijevci	Remseid - Njemačka	St. Petersburg - Rusija
Nin	Petrinja	Rešetari	Stankovci
Njivice	Petrovac - Crna Gora	Retkovci	Stari Mikanovci
Nova Gradiška	Pirovac	Reutlingen - Njemačka	Starigrad
Nova Rača	Pisarovina	Rijeka	Staro Petrovo Selo
Novalja	Piškorevci	Rogoznica	Stasevica
Novi Marof	Pitomača	Rokovci - Andrijaševci	Steinbrunn - Austrija
Novi Vinodolski	Pleternica	Rovinj	Stinatz - Austrija
Novigrad	Ploče	Rovišće	Stobreč
Novigrad Podravski	Podgajci Podravski	Rude	Ston
Novska	Podgora	Rugvica	Strahoninec
Nürnberg - Njemačka	Podgorač	Runovići	Strmec
Nuštar	Podpićan	Saalfelden - Austrija	Stubičke Toplice
Oakville - Kanada	Podrute	Sali	Studenci
Obrovac	Podstrana	Salzburg - Austrija	Sučuraj
Odra	Podturen	Samara - Rusija	Suhopolje
Odranski Obrež	Podvinje	Samobor	Sukošan
Ogulin	Pokupsko	San Lorenzo - Španjolska	Supetar
Okinawa - Japan	Poličnik	Sarajevo - BiH	Sveta Nedjelja
Okville - Kanada	Poljana	Savski Marof	Sveti Đurđ
Omaha - SAD	Poljanica	Sela	Sveti Filip i Jakov
Omiš	Popovača	Selca	Sveti Ilija
Omišalj	Poreč	Selnica	Sveti Ivan Žabno
Opatija	Posedarje	Semeljci	Sveti Ivan Zelina
Oprtalj	Postira	Senj	Sveti Križ Začretje
Opuzen	Požega	Sesvete	Sveti Lovreč
Opuzen	Pregrada	Sesvetski Kraljevac	Sveti Martin
Orahovica	Preko	Seul - Korea	Sveti Martin na Muri

Sveti Martin pod Okićem
Sveti Petar Orehovec
Svetvinčenat
Svibovec
Sydney - Australia
Szigetvar - Mađarska
Šenkovec
Šestanovac
Šibenik
Šibice
Škabrnja
Šolta
Špičkovina
Špišić Bukovica
Štefanje
Štitar
Štrigova
Tar
Tijarica
Tinjan
Tisno
Tokyo - Japan
Topusko
Toronto - Kanada
Travnik - BiH
Trenkovo
Tribalj
Trilj
Trnava
Trnovitički Popovac
Trogir
Trostberg - Njemačka
Trpanj
Tršće
Trviž
Tübingen - Njemačka
Tučepi
Tuhelj
Turanj
Turčin
Tuzla - BiH
Tužno
Ugljan
Ulm - Njemačka
Umag
Unešić
V. Borištof - Austrija
Valpovo
Varaždin
Varaždinske Toplice

Vela Luka
Veli Lošinj
Velika
Velika Gorica
Velika Kopanica
Velika Pisanica
Velika Trnovitica
Veliki Grđevac
Veliki Prolog
Veliko Trgovišće
Veliko Trojstvo
Vidovec
Viersen - Njemačka
Villach - Austrija
Vinica
Vinkovci
Virje
Virovitica
Vis
Viškovci
Viškovo
Višnjan
Višnjevac
Višnjica
Visoko
Vladislavci
Voćin
Vodice
Vođinci
Vodnjan
Voloder
Vrbanja
Vrbnik
Vrbova
Vrbovec
Vrbovsko
Vrgorac
Vrh
Vrpolje
Vrsar
Vuka
Vukovar
Vukovina
Waterloo - SAD
Wildon - Austrija
Zabok
Zadar
Zagreb
Zagvozd
Žakanje

Zanka - Mađarska
Zaprešić
Zaton
Zdenci
Ždralovi
Zelina
Zemunik
Zenica - BiH
Zlatar
Zlatar Bistrica
Zmijavci
Zvetel - Austrija
Žminj
Žrnovnica
Žrnovo
Županja

643

POPIS SURADNIKA MALE SCENE

Adela Golac
 Alan Letica
 Aleksandar Acev
 Aleksandar Fistrić
 Aleksandar Šandor
 Augustinčić
 Aleksandra Broz
 Alen Kraljić
 Alessija Lause
 Amar Bukvić
 Ana Begić
 Ana Kraljević (glumica)
 Ana Kraljević (lutkarica)
 Ana Majhenić
 Ana Majsec Budak
 Ana Šesto
 Anastasija Jankovska
 Andrea Marić
 Andrienne Hewitt
 Andro Jelavić
 Andy Jelčić
 Anica Kovačević
 Anica Tomić
 Anina Lasta Budor
 Anita Matić
 Ankica Dobrić
 Ante Mažuran
 Antonija Čutić
 Antun Vrbenski
 Aranka Lengyel Bosiljevac
 Ariana Kramarić

Bane Milenković
 Barbara Bourek
 Barbara Jukopila
 Barbara Nola
 Barbara Živković
 Berislav Juračić
 Berislav Puškarić
 Bernard van Beurden
 Bianca Šehović
 Bojana Gregorić
 Boris Festini
 Boris Mirković
 Boris Štajduhar
 Boris Švaljek
 Boris Syrtan
 Borna Šercar
 Branislav Krivokapić
 Branka Markuš Nemeth
 Brankica Petričević
 Branko Bulić
 Branko Supek
 Breza Torbica
 Bruno Philipp
 Buga Marija Šimić
 Coco Mosquito
 Csilla Barath Bastaić
 Dalio Despot
 Damir Klemenić
 Damir Tomšić
 Danica Dedijer
 Daniela Kos

Danijel Radečić
 Danijel Starčević
 Daria Knez
 Daria Lorenci
 Darin Zuccon
 Darinka Plaček
 Darko Janeš
 Davor Mladin
 Deborah Hustić
 Dejan Aćimović
 Dejan Kršić
 Desanka Virant
 Dijana Vidušin
 Dinka Jeričević
 Dinko Appelt
 Dora Brajević
 Dora Fišter
 Dora Ruždjak
 Đorđe Kukuljica
 Doris Šarić Kukuljica
 Dragan Despot
 Dragan Ilić
 Dragica Orešković
 Drago Meštović
 Dražen Bratulić
 Dražen Čuček
 Dražen Novak
 Dubravka Crnojević Carić
 Dubravka Šeparović
 Duje Aralica
 Dunja Niemčić



Andri Beyeler: *Krava Ružica*, 2009.
Nera Stipičević i Ana Majhenić
Foto: Ana Šesto



Đurđa Škavić	Ivana Franke	Ladislav Tulač	Martina Čuljak
Duško Gojić	Ivana Krizmanić	Ladislav Vindakijević	Martina Gojčeta
Duško Richtermoc	Ivana Marijančič	Ladislav Vrgoč	Martina Mencer Salluzzo
Duško Zubalj	Ivana Peroš	Lana Barić	Martina Zadro
Dženisa Pecotić	Ivana Zahirević	Lana Bezinović	Matea Čolić
Džimi Jurčec	Ivančica Horvat	Lana Gojak	Matej Meštrović
El Carmen	Ivanka Mazurkijević	Lana Šarić	Mateja Koležnik
Emina Tataragić	Ivica Antolčić	Lana Zadro	Matija Dedić
Eva Körper	Ivica Šimić	Lara Bogdanović	Matija Prskalo
Franjo Vlahović i njegov sastav	Ivica Zadro	Lara Hölbling Matković	Matilda Sorić
Franjo Mašković	Ivo Knezović	Larisa Lipovac	Max Juričić
Goran Grgić	Ivona Stanić	Lela Gluhak Buneta	Mejrema Lukanić
Goran Koši	Ivor Martinić	Lili Rodić	Melita Jambrošić
Goran Milošević	Jadranka Korda Krušlin	Liliana Zaveršnik	Melita Kunčić
Goran Navojec	Jadranka Krajina	Linda Begonja	Mercy Bona Pavelić
Gordana Ostović	Jadranka Letica	Ljubica Kelčec Suhovec	Mia Begović
Guus Ponsioen	Jagoda Cvrle	Ljubica Šimić	Mia Biondić
Hana Hegedušić	Jagoda Kralj Novak	Ljubo Zečević	Miho Karolyi
Hana Letica	Jagoda Zadro	Lovro Rumiha	Mila Elegović
Hana Stanković	Jana Šivak	Lucija Andrejić	Milan Pleština
Helena Minić	Jasen Boko	Luka Barešić	Miljenka Androić
Helga Juretić	Jasna Drpić	Luka Cukerić	Mira Krnić
Igor Golub	Jasna Palić	Luka Juričić	Mira Mraović
Igor Karlić	Jelena Hadži-Manev	Luka Kincl	Miran Hajoš
Igor Kovač	Jelena Iva Nikolić	Luka Kunčević	Mirela Brekalo Popović
Igor Medan	Jelena Kovačić	Luka Petrušić	Mirjana Rogina
Igor Mešin	Jelena Sikirica	Luka Rukavina	Mirjana Zagorec
Igor Pauška	Jelena Vukmirica	Luka Vidović	Mirna Radmanić
Igor Savin	Jolanda Buhin	Luka Zima	Mislav Čavajda
Igor Vilagoš	Josip Ljubić	Maja Katić	Mladen Ilić
Ika Škomrlj	Joško Marušić	Maja Oršić Magdić	Nada Pinterić
Ilijana Pirel	Judita Franković	Maja Petrin	Nada Rocco
Ina Budak	Julija Zlopaša	Margaretha Mikula	Nada Subotić
Ines Bojanić	Julije Njikoš	Marija Borić	Nana Šojlev
Irena Ščurić	Juraj Mindoljević	Marija Goatti	Natalie Murat
Irena Sinković	Jürgen Flügge	Marija Tadić	Natalija Đorđević
Irena Sušac	Katarina Bistrović Darvaš	Marijana Nola	Nataša Janjić
Iva Mihalić	Katarina Drmić	Marijana Pintar	Nataša Jurenović
Iva Visković	Katarina Radošević Galić	Marikja Meijer	Nera Stipičević
Ivan Đuričić	Kazimir Curić	Marin Hirschfeld	Neva Rošić
Ivan Glowatzky	Kim van der Boon	Marina Poklepović	Neven Frangeš
Ivan Hercigonja	Koraljka Hrs	Marinka Kovačić	Neven Rodić
Ivan Klepac	Krešimir Bosiljevac	Mario Mirković	Niho Tsukimura
Ivan Visković	Krešimir Klemenčić	Marko Bičanić	Nika Mišković
Ivan Vitez	Krešo Raguž	Marko Makovičić	Nikolina Bujas
Ivana Bičanić	Krešo Skozret	Marko Niemčić	Nikša Butijer
Ivana Boban	Kristijan Potočki	Marko Sopić	Nikša Marinović
Ivana Buljan	Kristina Bajza Marčinko	Marko Sušac	Nikša Ninić
Ivana Buntak	Kristo Šagor	Marta Crnobrnja	Nina Benović
	Ksenija Jančin	Marta Grbešić	Nina Erak Svrtan

Nina Kaić	Slavica Jukić	Vladimir Straža
Nina Turkalj	Slobodan Crikvenčić	Vlado Habunek
Nora Krstulović	Snježana Banović	Vlasta Golub
Norma Šerment	Snježana Bujanović	Zagorka Živković
Nuša Torbica	Snježana Slavić	Zdravka Ivandija
Olivije Marečić	Snježana Vego	Željko Duvnjak
Ozren Drobnjaković	Sonja Bašić	Željko Jelenski
Ozren Grabarić	Srđana Šimunović	Željko Nosić
Paulina Smoljan	Srećko Zubak	Željko Šestić
Pavle Gamoš	Stanko Juzbašić	Željko Vukmirica
Perica Martinović	Sven Milekić	Zijad Gračić
Petar Leventić	Svetlana Patafta	Zinka Kiseljak
Petra Dugandžić	Svjetlan Junaković	Živko Anočić
Petra Grozaj	Tajana Meštović	Živko Nižić
Petra Held	Tamara Cipek	Zlatica Blanuša
Pika Vončina	Tamara Karolyi	Zlatko Bourek
Pjer Meničanin	Tamara Kršek	Zlatko Crnković
Radovan Milanov	Tamara Milošević	Zlatko Ožbolt
Radovan Ruždjak	Tamara Zimšek	Zoran Elezović
Rajko Dujmić	Tanja Gabrić	Zoran Ivančić
Ranko Zidarić	Tanja Potočki	Zoran Jašek
Reina Docter	Tarik Filipović	Zoran Tučkar
Renata Jurković	Tatjana Antonić	Zorana Uzelac
Renata Sabljak	Tea Gjergjizi	Zrinka Dundović
Rene Medvešek	Tena Orečić Tonković	Zrinka Lukčec
Robert Budor	Tena Štivičić	Zvezdana Ladika
Robert Čugalj	Tessa Unsworth	Zvezdana Užarević
Roman Šušković Stipanović	Tini Cermak	Zvonko Šimić
Romana Kunej	Tomislav Pavković	Zvonko Šuler
Romina Vitasović	Tomislav Belko	
Ronald Žlabur	Tomislav Krstanović	
Samir Kadribašić	Tomislav Sabljar	
Sandra Čugalj	Toni Bahat	
Sandra Ilijić	Tonko Lonza	
Sandra Vitaljić	Tvrtko Jurić	
Sanja Ivić	Urša Raukar	
Sanja Jelenić	Vanča Kljaković	
Sanja Kolovrat	Vanda Grba	
Sanja Vladović	Vanda Šestak	
Sanjin Kovačić	Vanda Vujanić	
Sarah Simmons	Vanja Čirić	
Saša Buneta	Vanja Matković	
Saša Novković	Vedran Hostić	
Saša Ratković	Vedrana Tonković	
Saskija Janse	Vera Zima	
Selma Banich	Vesna Režić	
Senka Prodanović	Vida Tučan	
Silvija Šesto Stipaničić	Viktor Puljić	
Siniša Ružić	Vilim Matula	
Slave Lukarov	Vitomira Lončar	

KATARINA KOLEGA

Rođena je 1978. u Zagrebu.

Diplomirala je hrvatski jezik i književnost i komparativnu književnost na Filozofskom fakultetu u Zagrebu i apsolvirala je teatrologiju.

Radi na Prvom programu Hrvatskoga radija kao novinarka u redakciji za kulturu, specijalizirana za kazalište i književnost, često surađuje na Trećem programu Hrvatskoga radija, osobito u emisiji *Kazalištarije*, a povremeno piše tekstove za časopis *Kazalište* te kazališne kritike za časopis *Vijenac*.

Autorica je dokumentarne radiodrame o kazališnoj skupini Pinklec (*Jenput Pinklec – navek Pinklec*), niza reportaža i *featurea* za European Broadcast Union.

Dramska je pedagoginja u Zagrebačkom kazalištu mladih.

Zahvaljujući Vitomiri Lončar i Ivici Šimiću dobila je priliku prvi put napisati knjigu – monografiju o Maloj sceni.

